CESTY A CÍLE

LIST NOVÉ GENERACE PRO VEŘEJNÉ

A OSOBNÍ OTÁZKY

Rediguje:

NORBERT F. ČAPEK.

ROČNÍK III. A IV.

1925—1926.

NÁKLADEM »UNITARIA«, PRAHA I., KARLOVA 8.

OBSAH ČASOPISU CESTY A CÍLE ROČ. III. A IV.

	Roč	Str.
Informace o Svobodném bratrství:		
Co je Svobodné bratrství	IV.	43
Idee Svobodného bratrství v životě a díle J. A. Komenského	III.	58
Idee Svobodného bratrství	III.	105, 110
Myšlenky v duchu Svobodného bratrství	IV.	93
Paprsky Svobodného bratrství na venkově	IV.	58
Předchůdci Svobodného bratrství v Čechách	III.	13
Přednášky Dr. Čapka: Domysleme své osvobození	III.	33
Duše v tváři	III.	49
Duševní immunita	III.	65
Pásky, které nepojí	III.	81
Umění míti rád	IV.	33
Umění násobit radost	IV.	17
Umění se utišit	IV.	10
Vědecká revoluce	IV.	129
Vývoj na levo?	III.	1
Články: Bezdůvodnost drobení se	IV.	65
Dojmy a vzpomínky	III.	116, 131, 148, IV. 23
Kdo u nás zná Unitáře?	IV.	37
Který Hus je ti nejbližší?	III.	97
Odluka, Odluka, Odluka	III.	23
Otrávené ovzduší	IV.	102
Povídálek	IV.	42
President — odluka — církve	IV.	150
Překážky pokroku	III.	74
Psychologie volební	III.	129
Punc velkých osobností	IV.	73
Radost	III.	145
Svaté ostatky	III.	43
Štokholmská konference	III.	114
Za prof. Drem. Drtinou	III.	17
Zázraky a životní úspěch	IV.	113
Znovuzrození	IV.	139
Zpět k Římu?	III.	107
Zpolitisované náboženství	IV.	81
Meditace a písně: Meditace	III 8, IV.	75
Modlitba za vlast	III.	12
Modlitba	III.	61, 103
Obzor duše	IV.	97
Okamžiky	III.	122
Početí	IV.	44
Povznesení mysle	III.	25
Zpověď ke dni Husovu	IV.	92
Různé: Blázen	III.	27
Byl Ježíš zbožným?	IV.	148
Cesta ku zdraví a štěstí	III.	133
Církvičky a kavárničky	IV.	106
Co by řekl Hus dnes?	III.	104
Co dělá z dětí zločince	IV.	74
Dobro a zlo	III.	3
Drtina po stránce lidoznalecké	III.	21
Egoism a láska	IV.	21

	Roč.	Str.
Ethické náboženství	III.	152
Idealism matek	IV.	107
Jádro a slupky	III.	101
Jak dodati životu lesku	IV.	57
Jak oslavíme Husa?	IV.	91
Jeho bible	III.	153
Jsou přednášky i pro inteligenty?	IV.	8
Katechismus pro unavené	IV.	55
Kde najde člověk své božství?	III.	113
Klam života	IV.	9
Konečný fakt	IV.	53
Kouzlo nadšení	IV.	98
Království Boží	III.	62
Kytičky	III.	93
Léčivé účinky smíchu	IV.	74
Magnetičtí lidé	IV.	44
Masaryk o odluce církve a státu	III.	124
Masarykův poměr k náboženství a církvi	III.	40
Mládí	III.	106
Mozková vysílací stanice	IV.	72
Myšlenka a čin	III.	90
Na zříceninách chrámu	III.	139
Náboženství budoucnosti	IV.	127
Nadšení a víra	IV.	101
Náš Hus	IV.	89
Náš Kocourkov	IV.	104
Nová generace Srbů	III.	25
Odvaha	IV.	51
Od pessimismu k idealismu	IV.	49
O duševním léčení	IV.	59
Poměrnost, věčnost, nesmrtelnost	IV.	122
Prázdné chrámy	III.	10
Právo dítěte	IV	56
Pro které evangelium jsou církve rozděleny?	III.	12
Proč živoříme v naší republice?	IV.	1
Příroda evangeliem	IV.	145
Rabindranath Thákúr	IV.	124
Rodina a výchova	III.	6
Rouhavé modlení	III.	123
Sugesce prostředí	III.	119
Světová revoluce a náboženství v pamětech Masarykových	III.	134
Staré jest pro otroky	III.	7
Stupnice	IV.	39
Tajemství ustavičného mládí	III.	123
Také náboženství	III.	11
Tvůrčí člověk	III.	78
Vládní dědictví	IV.	13
Vyplýtvaný soucit	III.	76
V zahradě	III.	138
Výchova v Kocourkově	IV.	126
Zázrak prázdné chvíle	IV.	117
Zbožnost smíchu	IV.	70
Životní optimismus	IV.	6

Zprávy ze Svobodného bratrství: Co nového ve Svobodném bratrství? III. 15, 29, 47, 63, 80, 96, 111, 141, 155. IV. 15, 28, 45, 61, 111, 127.

Vývoj na levo?

V cyklu přednášek, pořádaných pokrokovými organisacemi v Praze, promluvil dr. J. Kozák na tema: „Křesťanství a jeho vývoj." = Pověděl velmi pozoruhodné pravdy. V následujícím podáváme některé výňatky.

„Co vám přednesu, zarazí asi toho, kdo se na křesťanství dívá jako na něco nadpřirozeného, jednou pro vždy daného, s nebe spadlý meteorit Kaaby, který máme jen čistiti od prachu a hlíny. Křesťanství jest mi lidským výtvorem, výtvorem mnoha věků, na němž se dosud pracuje a v němž není o nic více božství, nežli může býti ve výtvoru lidském. Křesťanství není dáno hotové — naopak bude jen tím, čím my je uděláme."

„Jednomyslná tradice starého křesťanství tvrdí, že Ježíš byl potomek Davidův a tudíž onou osobou, k níž se odnášela všechna skutečná i domnělá proroctví starozákonní. Mnoho-li je na tom pravdy, nikdo nezví. Byl' potomkem prostých lidí, u nichž genealogické záznamy jistě neexistovaly. Rodokmeny, které podávají evangelisté*), nejen že se nedají naprosto sjednotiti, nýbrž končí Josefem, t. j. otcem. V tom zřejmě prosvítá starší fáse křesťanského podání, ve které nebylo řeči o nadpřirozeném jakémsi zrození z panny, kde Josef byl prostě otcem Ježíšovým."

„Tento čistý, nevýbojný, ale svou vnitřní podstatou tak radikální mladý muž byl ovšem nesmírně nebezpečný držitelům moci duchovní i světské. Urážeje celou svou bytostí, musil zmizet, ať již jako pretendent nějakého domnělého trůnu, i proto, že na druhé straně neodpovídal představám, činěným o takovém pretendentu. Jaký pak to Mesiáš? Nic není výmluvnějšího, než ona cynická odpověď, kterou fanatičtí Židé před jeho ukřižováním dávají římskému prokurátorovi Pilátovi: »Nemáme krále než císaře.«

„A tak byl ukřižován. Náhlý obrat dějin, převrat aeonů, nenastal. Učedlníci se rozprchli, pod mučidlem, na něž jej přibili, pláče jeho matka. Její obavy se splnily. A jedno slovo, které je zaručeno v obou starších evangeliích v ústech umí-

*) *Mat. 1, 1.—16. Luk. 3, 23.—38.*

rajícího Krista, zůstavil jako neustálou hádanku věkům, věřícím v jeho nadpřirozenost a božství. Jest to zvolání: »Bože můj, Bože můj, proč jsi mne opustil?«"

„Vlastním zakladatelem křesťanské církve a téměř druhým zakladatelem křesťanství se stal muž, jenž Ježíše znal více méně z doslechu, totiž Pavel Tarsenský."

„Křesťanství, totiž jeho revoluční podstata, kterou jsem se snažil vyzvednouti, brzy bylo zastoupeno náhražkami. Důraz sešinuje se stále více k věcem zevnějším, nezavazujícím k radikální změně hodnocení a života. Církev je první z těchto náhražek. Nechci tím říci, že by nemělo býti náboženských společností. Propagování každé myšlenky a každé snahy musí býti organisováno; ale o to běží, aby se na tento prostředek k cíli nepohlíželo jako na hodnotu o sobě, která musí býti stůj co stůj zachována a jejíž cena neklesá ani tehdy, když původní duch a účel zvětral."

„Dogma omezuje svobodu svědomí a jest kusem autokracie. O církvi katolické se to rozumí samo sebou — ta je autokratická až do morku. Ale i v protestantismu jest to patrné: někde nějaká synoda si odhlasovala pravdu (uvažte, zdali se dá o pravdě hlasovat), a pak celé generace se na to mají vázat."

„Kalvín dal upálit zbožného a duchaplného Michaela Serveta, jenž útočil proti dogmatu o svaté Trojici."

„Doba reformační vynesla též mnohem radikálnější kritiku dogmatu než jak ji provedli reformátoři. Byl to zmíněný již Michael Servet, upálený v Ženevě, a pak t. zv. sociniáni. Snaha po návratu k prostému a životnému jednobožství vedla k tomu, že se bouřili proti dogmatu o Trojici sv., tak protismyslnému a přestali se modliti ke Kristu. Italové Renato, Blandrata, Gentilis a Sozzini, byvše vypuzeni z vlasti, uchýlili se přes Švýcary, kde narazili na Kalvína, do Sedmihrad a Polska. Tak vznikly první unitářské sbory. V Anglii v 18. stol. Samuel Clarke a Joseph Priestley, známý filosof a objevitel kyslíku, byli unitáři. Pronásledování bylo stálé; Priestley uprchl do Ameriky, aby unikl lynčování davem, a až do r. 1813 existoval v Anglii zákon, jenž trestal popírání Trojice nejsvětější po křesťansku — smrtí. Nebyl na štěstí od 18. století prováděn. V Americe se unitáři velmi rozšířili a vynikající essayista R. W. Emerson, tento spolutvůrce moderní Ameriky, k nim patřil."

„Oficiálně se církve unitářství dosud straní, i v té Americe. Je v tom kus neupřímnosti, neboť jsou ve svém vlastním nitru prostoupeny unitarismem. Lidstvo přestává klekati před Spasitelem. Bude-li se dle něho říditi, může nastati všeobecná spokojenost; neboť dogmata o něm a o sv. Trojici, tuším, jiného účelu nemají, než aby jim to zdůraznila."

„Okolnost, že unitáři byli pronásledováni ještě před sto lety, odpovídá na výtku neplodnosti, kterou je jiné církve rády stíhají. Vypleňte všecky Indiány a ostatní rasy a bude snadno dokazovati, že všechno dobré jest jen v bílém plemeni. Nesmíme vřelost náboženství posuzovati podle cukrování se s Ježíškem a ve zlidšťujícím opěvání bohočlověka. Moderní náboženství se zdá studenější, poněvadž není sentimentální, nýbrž aktivní."

Na konci své přednášky zdůraznil dr. Kozák, že křesťanství musí buď dospět k unitářství nebo se rozpadnout.

VÁCLAV ŽIŽKA:

Dobro a zlo.

Dobrota je základní vlastností duše. Není-li člověk dobrým, je to jen proto, že podlehl nějakému klamu, pokušení, vášni, které porušily tuto přirozenou vlastnost jeho. L. N. Tolstoj.

Příčinu zla, jímž trpíš, hledej v sobě samém. Jednou je zlo toto přímým bezprostředním spojením tvé činnosti, jindy se vrátilo k tobě složitým postupem, vždy však tkví pramen jeho v tobě. Zbavíš se ho jedině změnou své činnosti. L. N. Tolstoj.

Často mně připadla na mysl otázka: »Proč je na světě tolik zla?« — Vím, otázka není dobře položena, ale úmyslně ji kladu tak, jak bývá obyčejně kladena, abych poukázal na jádro věci. Myslím, že má správně znít: »Je na světě opravdu tak málo dobra, jak se zdá? —«

Věřím v dobro i krásu, jimiž je naplněn svět. V každém z nás, v naší nejvlastnější podstatě je dobro stajeno, ale lidé si je neuvědomují, lidé je nechápou a nevidí. Tisíciletá výchova naučila je vidět v člověku slabého, nemohoucího hříšníka, který je předurčen jedině k bídě a zlu. Mnozí pro svoji příliš zlidštělou víru v Boha, sedícího v nadoblačných

výšinách, nedospěli k víře v člověka a k důvěře v sebe sama. Jiní nevěří ani v Boha ani v člověka — tápou a hledají. Lidé, obtížení předsudky věků, uvykli dívat se na dílo člověka jako na nedokonalé a špatné. Pessimismus a skepse ovládly člověka. Proto se zdá být ve světě tolik zla. Pravím, zdá být, neboť mnohé z toho, co lidé pokládají za zlo, je toliko jejich zdáním. Kdybychom věřili všemu, co nám říkají o světě pesimisté, musil by být svět pravým peklem. — »Hle jak nádherná je ta růže, jak krásně voní,« řekneš s nadšením. »Podívej se, vždyť i ta růže má trny,« odpoví ti pesimista. — Vidíme, že nezáleží ani tak na předmětu, na určitém faktu, ale hlavně na tom, jak se na předmět dívám, jaký dojem na mne činí. Dva turisté společně cestovali do hor. Oba viděli stejné krajiny a přece jejich dojem byl rozdílný. Jeden se rozplýval nadšením nad krásou romantických údolí, strží a propastí. Řetěz hor, jichž ledovcové vrcholky jako koruna blýštily se v slunečním jasu, působily naň mocným dojmem. Druhému všecko se zdálo všedním. Nic zvláštního neviděl. — Kolik je takových lidí, kteří mají oči a nevidí, mají uši a neslyší, mají mozek a nemyslí. Kdyby viděli, žasli by nad krásou světa, kdyby slyšeli, podivili by se, že je mezi lidmi tolik dobra, kdyby mysleli, uvědomili by si svou božskou podstatu. »Jestliže člověk uvědomuje si a cítí Boha ve své duši, uvědomuje si a cítí svoji jednotu se všemi lidmi,« píše americký unitář William Channing.

Odkud tedy pramení dobro či zlo? Z člověka. Člověk je tou mohoucí bytostí, která může konat dobré i zlé. — »Kůň, kdyby o své síle věděl, nikdo by na něm neposeděl,« praví lidové přísloví. I člověk chová v sobě to nejlepší a nejkrásnější co vůbec existuje, ale neví o tom. Má sílu, možnost, schopnost, ale nedovede je najít a uplatnit.

Naším posláním je probouzet v člověku vědomí tvůrčích schopností a sil, vésti ho cestou poznání k světlu. Vymanit člověka z područí tisíciletých pověr a předsudků, které ho zdržují ve vývoji, je úkolem nové výchovy. Důležitým činitelem ve výchově je prostředí. Ve společnosti ubručených, zamračených škarohlídů i největšímu smíškovi zmírá úsměv na rtech. Za to v radostném, jasném okolí okřeje i zmalátnělá a pokleslá duše.

Svobodné Bratrství chce vytvářet takové prostředí jasu a radosti, kde nové tvůrčí myšlenky se rodí a do duší

zemdlených vnikají, aby je povzbudily k intensivnímu projevu božské podstaty. K tomuto nevysychajícímu prameni živé vody spěchají ze všech stran lidé, aby v něm vykoupali svou mysl, strastmi a vášněmi sestaralou, smyli prach všednosti s duší a posíleni k novému životu, stali se nositeli ideí Svobodného Bratrství.

Nemůže být zla tam, kde je opravdová víra v dobro, kde je žhavá touha po dobru. Svobodné Bratrství musí být praktickým vyjádřením touhy po dobru. To znamená: Každý náš projev, každá práce a čin, musí vycházet z vědomí, že je konán člověkem a pro člověka.

Jsme dětmi jednoho otce, který je jedné a téže podstaty s námi. Cokoli pro Boha učiníme, jako bychom pro sebe vykonali, cokoli bližnímu dáme, sobě jsme dali. To kdo pochopil, nemůže konat zlé, neboť ví, že uškodil-li bratrovi, uškodil sám sobě.

Někdy se zdá, že nám bližní ukřivdil, že nám způsobil něco zlého. Stává se často, že naň zanevřeme, odsuzujeme ho a přece jsme se nepřesvědčili, zdali jeho čin vzešel opravdu ze zlé vůle. Viděli jsme následek, soudili jsme, aniž bychom hledali příčinu. Kolik špatných soudů denně vzniká z povrchního nazírání!

Kdyby lidé měli snahu pochopit jednání druhých, oč méně by bylo záští, nepřátelství a nesnášenlivosti! Ale lidstvo doposud myslí pod vlivem tisíciletých sugescí hluboko vkořeněných v podvědomí. Svobodné Bratrství chce nové cesty ve vědomí člověka prošlapávat, učit ho dívat se na svět jinýma očima, vidět v každém člověku bratra, sestru, dobra schopného člověka. Bratrství musí být u nás ne slovem, prázdným heslem, ale základnou spolužití v lidské společnosti. Chceme k tomu pracovat, aby mezi námi nebylo špatných a zlých, abychom jeden k druhému s důvěrou mohli se obracet, abychom si vzájemně pomáhali ve chvílích duševních depresí, jeden druhému sloužili a tak ve službě bližnímu viděli službu Bohu. Cesta sloužení je cestou lásky. Láska je synthesou, která pojí jednotlivce. »Vše co přináší jednotu mezi lidi,« praví Tolstoj, »je štěstím a krásou; vše co je rozvádí, je zlo a zrůdnost. Všichni lidé znají tuto pravdu. Je zapečetěna v našem srdci.«

Rodina a výchova.

Dnešní společenský řád rodinu úplně rozvrátil. Mzda mužova je příliš nízká, také žena musí odcházeti z domu za výdělkem do továrny, na pole, do služby, do kanceláře, členové rodiny scházejí se mnohdy jen na nocleh. V takových rodinách není pro děti místa. Přicházejí na svět náhodou, jako nežádoucí přítěž, nikdo nemá kdy se jim věnovati. Jsou svěřovány babičce, sousedce, příbuzným, a ti je vychovávají tak, jak sami byli svými babičkami vychováváni. Jejich metoda silně připomíná pravěkou dobu lidstva (bití rukou, vařečkou, řemenem, holí, rákoskou, tahání za uši, za vlasy, kopání a pod.). Také rodiče se spokojují výchovou tradiční, nejsou o výchově vůbec poučováni a mají o ní často zvrácené názory.

Ohromná je číslice dětí, které jsou od nejútlejšího mládí ponechány samy sobě po celé dny v uzamčeném bytě. V Čechách je pro 8000 obcí jen 50 jeslí, k tomu ještě vydržovaných většinou dobročinnými a klerikálními spolky. To je také humanita!

O hmotné zajištění dětí není mnohdy v rodině vůbec postaráno zvláště u dětí svobodných rodičů. Do života dětí v rodinách není možno jasně nahlédnouti. Jistě by svět trnul, co utrpení děti zakusí, co zimy, hladu, ran, ústrků a surových nadávek jest jim snášeti. Dětská bída je nejsmutnějším svědectvím naší doby. Kolik dětí dnes neobědvalo? Kolik jich leží nemocno bez ošetření? Kolik jich bydlí v sklepních bytech? Jak roste dítě tam, kde je několik rodin v jediném bytě? Kolik dětí spí na holé zemi a kolik vůbec nemá vlastní postele?

Také o hygienu není u dětí řádně postaráno. Rodiče nejsou nikým o zdravotnictví poučováni, dítě v rodině přečasto trpí nesprávným léčením v nemoci, trpí špatnou životosprávou vůbec, nevhodným vyživováním — a to ne jen v chudých rodinách.

Tam, kde si to mohou dovolit, je nuceno učiti se hudbě, i když nemá hudebního sluchu, a cizím jazykům, i když k tomu není nadáno, je posíláno na studie, i když se pro ně naprosto nehodí. Rodiče nejsou vychovatelé a vychovávají děti pro dnešní špatný, zvrácený život, učí je egoismu

rodinnému, lži, podvodu, ba i krádeži. (»Ne, abys to rozdal!« »Řekni tetě, že stůňu.« – »Neříkej to nikomu, žes to ty rozbil!«)

Starali jsme se o hřebčince, plemenné býky, dostihy, čuchací psy; bude čas starati se i o nejubožejší děti. Máme mnoho časopisů o módě, měli bychom je raději změnit ve výchovné listy, těch by matky více potřebovaly. Máme mnoho zvěrolékařů, teď bychom měli také o všecky nemocné děti se postarat. Máme pomologické, zahradnické, zemědělské školy, nuže, zřiďme i školy pro rodiče. Kdyby každý, kdo se žení, musel nějaký čas pobýti v nemocnici jako ošetřovatel nemocných dětí, a tam kdyby byl poučen, kam vede dědičnost (blázni, blbci, syfilitikové, děti osleplé od kapavky matčiny), jaké děti se rodí z rodičů pijanů (duševně zatížení, mrzáci, epileptikové, náchylné k tuberkulose), kdyby byl poučen, jak ničí děti špatná výchova vůbec (kýla od pláče, močení jako následek tělesných trestů, nervosa), osud mnohých dětí by se změnil. Taková škola byla by prospěšnější, než dnešní učení latině, náboženství, formulím a letopočtům, pletení slintáků a povijanů a jiných. *J. N. Nagl.*

Staré jest pro otroky.

Ralph Waldo Emerson.

Co můžeme my činiti v těchto malomyslných dnech? V našich stížnostech na církev jest už také vysloven i prostředek. Postavili jsme církev proti duchu. Nuže tedy, v duchu spočívá vykoupení. Kde vystupuje muž, přináší s sebou revoluci. Staré jest pro otroky. Když vystoupí muž, všechny knihy stanou se čitelny, všecky věci přehledny, všechna náboženství stávají se formami. Jenom on jest náboženský. On jeť ten, jenž koná divy, jenž v zázracích bývá spatřován. Všichni ostatní lidé žehnají a klejí; on však mluví jenom: ano, ano, ne, ne. Ztrnulost našich náboženství; domněnka, že doba inspirace a bible už přešla; strach, že bychom Ježíše snížili, kdybychom jej považovali za člověka: toto všechno dost jasně ukazuje, po jakých stezkách kráčí naše bohosloví. – Pravého kazatele úkolem jest ukázati nám, že bůh j e s t, nikoli, že b y l; že mluví a nikoli, že mluvil.

Z promluvy ke studujícím bohosloví.

Ohlížím se kolem a nenacházím ve vesmíru jediné věcičky, aby neměla vztah k duši.

Kdokoli jsi, ty jsi on či ona, pro kterou je země, čím je — pro kterou slunce a měsíc svítí.

Smysl bytí i celé přírody směřuje k tobě.

Ty jsi minulostí i přítomností, ty jsi nesmrtelností.

Duše má, buď klidna při pohledu na miliony vesmírů!

Větší jsi slunci, duše má, a delší tvoje cesta.

Čím je vesmír, jestli ne cestou, po které duše putuje!

Nikdo tou cestou nemůže putovati za tebe . . .

Země zůstává rozervaná jen pro toho, kdo sám jest rozerván.

Od této chvíle já se uvolňuji od domnělých překážek a hranic.

Od nyní přivolávám štěstí, já sám jsem štěstím.

Vdechuji nekonečnost, východ a západ mně patří, také sever a jih.

Jsem větší a lepší, než jsem mohl věřit — nevěděl jsem, že ve mně samém je tolik dobra.

Vesele vyplují na moře života s písničkou v duši o Bohu!

Witman.

Církve vznikají a zanikají, ale náboženství zůstává.

Jediným náboženstvím je svědomí při práci.

Ono činí každou lidskou otázku otázkou náboženskou, otázkou morálního hospodaření nežli se ona stane politickým hospodařením.

Ono činí všechny politické, průmyslové a sociální činnosti úkolem nové církve.

Církve, kde věda, jako zjevení toho co bylo, nebude nikdy v rozporu s náboženstvím, jež je zjevením toho, co má býti.

Henry Demares Lloyd.

Prázdné chrámy.

Naše chrámy vyprazdňují kazatelé, jejichž duše ještě nikdy nepostřehla živého ducha v učení Ježíšovu, a kteří proto nedávají lidem toho živého ducha, ale staré formy, dogmata a spekulace. Zdá se, jakoby se takoví kazatelé snažili jen o to, aby připravovali lidi na smrt. Němci mají přísloví: »Nečiň druhé věci před prvou.« Potřebujeme lidí, kteří by nás nejprve učili, jak žíti. Život nutně předchází smrti. Je také jisto, že víme-li jak žíti, a žijeme podle toho, co víme, smrt sama sebou, bez přípravy bude ku podivu krásná. To jest vskutku jediný způsob, kterým se možno na ni připraviti.

Vidouce, že chrámy jsou čím dál tím prázdnější, protože lid omrzely pouhé slupky, lidé krátkozrací často říkají, že náboženství vymírá. Náboženství že vymírá? Jak může něco umírati prvé, než se opravdu zrodilo? A v lidu se náboženství právě teprve rodí nebo lépe: lid se teprve probouzí k náboženství životnímu, každodennímu. Počínáme právě teprve pronikati mrtvou literou ke skutečnému, živému duchu. Náboženství že vymírá? Nelze toho ani pochopiti. Náboženství je právě tak částí lidské duše, jako je lidská duše částí Boha. Pokud bude Bůh a duše lidská, náboženství nevymře.

Mnohá dogmata, mnohé formy, ceremonie, pouhé litery, které byly pokládány za náboženství — a dlužno spravedlivě říci, že často poctivě — díky Bohu, rychle vymírají, a nikdy nevymíraly tak rychle jako dnes. Vymírají dvojím způsobem. Jest předně velká třída lidí, kteří jsou tím vším tak přesyceni, nebo i zhnuseni, že vědomě raději nechtějí nic, než toto. Odvrhují je prostě, jako strom odvrhuje listí, když se blíží zima. Za druhé je velká třída lidí, v nichž se chvěje Božský Dech, kteří nalézají Krista v nitru svém ve vší jeho nedostižné kráse a spasitelné moci. A ten nový život vytlačuje starý, jako na jaře nový život, ve stromě se probudivší, svrhuje staré, neživé listí, které se přes zimu udrželo, aby ustoupilo novému. A je věru nejvýš zajímavo a potěšitelno viděti, jak staré, mrtvé listí se stromu náboženství všude opadává.

Nechť jen místa těch, kdo dosud vyprazdňovali naše kostely, dávajíce lidu kamení místo chleba, slupky a plevy místo životodárného zrna, nechť místa tu zaujmou třeba na krátko lidé přístupní vyšším inspiracím a jimi žijící,

a pak se tažme zase těch, kteří myslí, že náboženství vymírá. »Jen žhavé uhlí zapaluje, nikoli uhaslé.« Nechť zaujmou jejich místa lidé, kteří jsou prodchnuti Dechem Božím, kteří mají tedy pro lidstvo poselství veliké hodnoty a důležitosti, kteří je proto mohou zvěstovati s takovou krásou a s mocí tak úchvatnou, že si duše podmaní. A uvidíme, že naše kostely, v nichž sedí dnes tu a tam několik tuctů lidí, budou přeplněny, a nebude ani místa pro všecky, kteří by chtěli vejíti. »Škeble musí zahynout, aby se zjevila perla.«

R. W. Trine: V souzvuku.

Také náboženství.

Roku 1887 navštívil jsem i já Halič a projel jí až téměř ke Kolomeji, tedy skorem celou.

V malém městečku Bohorodczanech zdržel jsem se o něco déle. Poznal jsem tak život především selského lidu a v životě tom nalezl jsem málo sympatického. Role byla bídně obdělaná. Dělný lid chodil ve žních teprve v devět hodin ráno do práce. Všeliké nářadí měl bídné. Kola vozů byla bez kovových obručí. Postroje dobytka z provazů. Chaty bez komínů, v příbytcích nepatrný a chatrný nábytek. Do škol chodil pranepatrný počet dětí. Slyšel jsem dokonce, že jsou školy úplně prázdné.

Na druhé straně měšťáci se nad selský lid nezřízeně vypínali. V Bohorodczanech jezdila poštmistrová do kostela, jedva několik set kroků vzdáleného, v kočáře. Na kozlíku seděl vedle kočího lokaj. Když kočár zastavil u kostela, pomáhal lokaj paní poštmistrové s vozu. Nesl pak za ní modlitební knížku do kostela. Když paní v kostele usedla, položil knihu před ni a čekal, až paní modlitbu svou ukončila, načež zase knihu zavřel, vzal pod paží a nesl z kostela ke kočáru. V městech dále ovšem byl společenský život rušný a hostiny nadmíru časté, ale nejednou dávány hostiny na dluh a při nejednom úřadě měl veliký počet úředníků od židů své služební platy zabavené.

Prof. dr. J. Thomayer, Z lidské biologie.

Pro které evangelium jsou církve rozděleny?

Pročetl jsem evangelium Ježíšovo bezpočtukrát a procestoval jsem všechny tak zvané křesťanské země, ale nenašel jsem nikoho, kdo by se řídil Ježíšovým evangeliem. Všade jsem jen slyšel hádky, co se má o Ježíši věřit. Křesťané jsou rozděleni na mnoho sekt, ale nic z toho, proč oni se od sebe dělí, není obsaženo v Ježíšově evangeliu. Věci, pro které oni se dělí, a pro které se kdys i krutě pronásledovali, byly Ježíšovi úplně cizé. Ježíš nejvíce zdůrazňoval lásku k bližnímu a zakazoval souzení druhých. Neumím si představit, jak by se lidé mohli soudit a nenáviděť pro velikou oddanost k Ježíšovým slovům o souzení a milování.

Místo známých blahoslavenství Ježíšových, ukazuje dnešní církevní prakse mnohem spíše na následující blahoslavenství:

1. Blahoslavené dítky, které pokřtěny budou, neboť jejich jest místo v matrice křesťanské.

2. Blahoslavení církevníci, kteří o jinověrcích všechno zlé mluviti budou, neboť jim to za zásluhu připočteno bude.

3. Blahoslavení hříšníci, kteří s hříchy druhých se zabývati budou, neboť jim na poznávání sebe času nezbude.

4. Blahoslavení, kteří k zpovědi chodíti budou, neboť jim snadné pokání uloženo bude.

5. Blahoslavení, kteří k Večeři Páně půjdou, neboť jim odpuštění hříchů přislíbeno bude.

6. Blahoslavení snoubenci, kteří církevně oddáni budou, neboť to na jejich oddacím listě napsáno bude.

7. Blahoslavení, kteří pěkné fráze o Kristu vyslovovati budou, neboť to velmi pobožně zníti bude.

8. Blahoslavení, kteří se vlastního rozumu báti budou, neboť věřiti všemu jim usnadněno bude.

9. Blahoslavení, kteří církevně pochování budou, neboť to na úmrtním oznámení napsáno míti budou. *k.*

Modlitba za vlast.

(Proslovena při oslavě 28. října 1924 v Svobodném bratrství.)

Bože, který nesídlíš v chrámích tvému jménu zbudovaných, ale v lidech, kteří zápasí o dokonalejší projev Tvé Lásky a Moudrosti v svém denním životě a v svých všedních činech,

který nejsi Bohem válek a nenávisti národa proti národu, ale Bohem smíru a dobré vůle...

Bože, který jsi k nám mluvil ústy nejlepších našich mužů a žen, který jsi také mluvil skrze Komenského, když v prorockém nadšení předvídal, že po přejití vichřic vláda věcí našich opět se k nám vrátí...

V tento památný den našeho osvobození ze jha Habsburků my Tobě a sobě vyznáváme, že jsme se až dosud nevysvobodili od mnohých jiných pout hmotných a duchovních, která nám dosud brání, abychom plně neokoušeli ovoce svobody.

Naše společenské řády jsou dosud nespravedlivé k těm nejbídnějším, naše společnost je dosud rozvaděná a rozdělená na mnoho tříd a stupínků bez ohledu na lidskost a karakter, naše rodiny jsou na mnoze rozvrácené a v přemnohých srdcích je smutek a pouť.

My však nechceme s naříkáním skládati ruce v klín, neboť věříme, že Ty sám, nejvyšší zdroji tvůrčí síly a lásky, pracuješ v nás ustavičně k dokonalejšímu projevu a vývoji toho, k čemu náš milovaný český národ jest určen a v čem je jeho zvláštní poslání.

Proto u vědomí Tvé moci v nás slibujeme si, že ze všech sil se přičiníme, aby Svobodné bratrství vždy více stávalo se nástrojem Tvé božské vůle k vytvoření krásných a silných karakterů, kteří by byli světlem a kvasem v národě a pomáhali všemi dobrými prostředky uskutečniti ideu národa nejosvícenějšího, nejkulturnějšího, nejsvobodnějšího, nejspravedlivějšího, který má nejméně chudých, nejméně nemocných a nejméně pověrčivých občanů.

Kéž nastávající rok jest novým náporem k tomu cíli, kéž Prozřetelnost zachová nám našeho presidenta dlouho při zdraví, kéž idea míru a dobrá vůle šíří se u nás i v celém světě.

Předchůdci Svobodného bratrství v Čechách.

Dr. Farský, patriarcha církve československé, měl v Praze přednášku o »Náboženství v národě československém«, ve které se také zmínil o prvních českých unitářích, zvaných tehdy Beghardi a beghyně neboli bekyně, z kterýchžto názvů povstala další přezdívka pikardi, dávaná českým bratřím

všeobecně. Tito staří čeští kacíři kladli hlavní důraz na náboženství služby, v rozdílu od náboženství dogmat a ceremonií. »Zamítali církevní nerozlučnost manželství, právnické pojímání účinků svátostních, božství Kristovo, církevní učení o Trojici, o neposkvrněném početí matky Kristovy a j. V Čechách vyskytovali se Beghardi ve století 14. dost četně a bývali zejména za krále Václava ostře stíháni. Ale církevní inkvisice nepostačovala jich zvlášť na venkově postihnouti«.

Tolik o nich píše dr. Farský. Pro nás je zvláště zajímavý historický fakt, že dům v Karlově 8, kde má Svobodné bratrství své Ústředí, byl sídlem těchto kacířů, a že s uvolněním nájemných poměrů bude uvolněna také jejich stará shromažďovací místnost, kterou, doufáme, bude možno i tenkrát uchovat, když se jednou začne se stavbou velkého sálu. Litujeme, že při upravování sklepních místností z důvodů finančních i technických nebylo možno pokračovati v odkrývání podzemních chodeb, kde asi tito staří čeští kacíři nacházeli leckdy útulek.

K obrázkům. Poslední prázdniny navštívili nás dva roztomilí Angličané, unitáři Rev. H. Dawtrey a Mr. Bredall. Bylo to v neděli a domnívali se, že máme v Praze nějaké shromáždění Zatím jsme se obmezovali na jednu společnou schůzi s přednáškou v úterý, a neděli strávil každý venku v přírodě. Pro ty, kteří přišli do Radošovic, konalo se jedno shromáždění v lese. Milí Angličané to chtěli vidět a odnesli si sebou obrázky, které uveřejnili v anglickém časopise. Potom nám je poslali a protože třetí ročník Cesty a Cíle má být illustrovaný, začínáme s těmito dvěma obrázky.

Naší hosté a my. Pod tímto názvem poukazuje v »Lid. Nov.« Karel Čapek na nespolečenskost českých lidí, která rozladila už tolik cizinců, přišedších k nám s nejlepšími sympatiemi. Nikde prý se hosté z ciziny necítí tak osamocenými jako u nás »Jsem dosti znám«, pokračuje Karel Čapek, »jako nespolečenský člověk, abych směl bez osobních nároků říci: co nám nejvíce škodí, je naše společenská nezpůsobilost. Na prvním místě míním naši společenskou nezpůsobilost vůči sobě samým. Bůh ví, ne že by nám chyběla družnost; od hospodských kroužků až po university, literární koterie a politické strany máme podivuhodnou náklonnost sdružovat se . . . řekněme ve skupiny, abych neřekl drsnější slovo; ale za to nám naprosto chybí platforma společenskosti. Vůbec jaksi nechápeme, že jsou

okamžiky — ne slavnostní, ale docela všední — kdy se odkládají zbraně a kdy pod černým kabátem naprosto mizejí válečné barvy skupiny nebo strany; ostatně jde to i bez černého kabátu, ale nemůže to jít bez vzájemné loyalnosti. Naše polemiky a tak zv. ideové spory jsou strašně osobní a — zpříma řečeno — sprosté: protože nepočítáme s tím, že se jednou sejdeme na neutrální půdě a potřepeme si rukama; protože u nás prostě není společnosti, prostředí loyálního a neinteresovaného, kde se nepracuje pěstmi a loktv. Býti společenským člověkem naprosto neznamená býti členem pěti spolků a běhat po čajích, nýbrž prostě nenabírat člověka na rohy z jediného důvodu, že není hovadem téhož stádečka.« —

Církevní rybník. V každém církevním rybníce jsou nejméně dva druhy ryb: kapři a štiky. U kapra je malá výměna látek a málo pohybu, proto je líný myslet. Živí se obvyklými frázemi, nad kterými není potřebí si hlavy lámat, a pohybuje se jen tolik, co musí, aby nezaspal. Štika je pro kapra nepříjemné zvíře. Není tak nacpaná, protože všecko nežere a v stojatých vodách si nehoví. V církevním rybníce jsou také raci: lezou vždy do zadu, nikdy v před. Když mají vylézt, tak zalezou, a když by měli zalézt, vylézají. Strčíš-li do jejich skrýše prst, štípnou tě, a dostanou-li se do horké vody, změní barvu. K obyvatelům rybníka patří i žáby. Dělají veliký křik a poplach, ale když se k nim přiblížiš, abys zvěděl, co vlastně povídaly, skočí do vody a schovají se. Kromě vyjmenovaných jsou v rybníce různé druhy dobrých ryb, které se samy chválí a netřeba jich vzpomínat. Č.

Co nového v Svobodném bratrství. Letošní bazár se vydařil znamenitě. Jsme tak zvyklí na úspěch, že nás hned něco nepřekvapí. Přes to byl výsledek jak v ohledu společenském, tak hmotném nad očekávání. Doufáme, že nějakých deset tisíc Kč přibude na zbudování našeho ústředí. Obětavost sester, které vše připravily a pořádaly neznala mezí. Celek činil dojem intimnosti přes to, že, jak už u nás bývá, byl prostranný sál přeplněný. Takové haldy pečiva, zákusků a cukrovinek, které byly darovány, tak hned každý neuvidí. A ty krásné věci z dovedných rukou našich sester a bratří. A ten dobrý čaj, ten čistý vzduch a ta veselá mládež. Díky všem, kteří přispěli. Co kdo konal, konal pro své bratry a sestry, ale také pro sebe. Adaptační práce v Ústředí opět maličko pokročily. Nebýti stavební byrokracie a kefasení s byty, šlo by vše rychleji. S trpělivostí se však dočkáme lepších a lepších výsledků.

Nedělní škola Svobodného bratrství začala vydávati svůj časopis »Úsměv« za vedení br. Volejnika. Prvé číslo je

velice krásně vypravené a má celou řadu obrázků a všechno jiné, co děti od svého časopisu čekají.

Mikulášský chrám, kde Dr. Čapek každou neděli o 3.45 odp. káže, bývá přeplněn horlivými posluchači jako loni, takže počáteční obava, že nám přeložení hodiny uškodí, se nesplnila.

Vinohradský velký sal Narodního domu, kde jsme pro jeho láci učinili pokus s nedělními dopoledními shromážděními se přece jen neosvědčil, jednak je malý, jednak příliš od středu Prahy odlehlý. Proto se první neděli po Novém roce vracíme do velkého sálu Slovanského ostrova. Při úterním opakovaní nedělní přednášky bývá vždy ještě »Heinovka« přeplněna a několik set posluchačů je nuceno stát. Aby se zajistili, přicházejí mnozí více než o hodinu dříve. Během ledna zařídíme nejméně osm shromáždění, po domech v různých částech města. Kdo je v Svobodném bratrství a nemůže najít žádné práce kulturní, ten má oči a nevidí, má uši a neslyší. Ať se přihlásí a budou mu otevřeny

Literatura.

Nakladatel B Kočí: J. B. Kerning, Misionáři nebo cesta k úřadu učitelskému. Přel. Ant. Bayer. Stran 144 Cena 12 Kč. Od téhož spisovatele: Královské zrcadlo Stran 48. Cena 5 Kč

Verus, Světla a stíny záhrobí (v duchu spiritistickém). Stran 400. Cena 27 Kč

»Melantrich«: Jan Petr, Tajemství života a smrti. Stran 124. Cena Kč 6 60 Dr. V. Vítek, Duše a nervy. Psychologické úvahy o nervových stavech a poruchách. Stran 160. Cena 10 Kč.

Nakladatelství »Sfinx«: E T. Havránek, Škola řečnictví Prakt kurs k naučení se umění řečnickému. Stran 486. Cena 36 Kč. Boeckmann, Nervová síla. Cena 9 Kč

Ludvík Lát. Na Kavkaze. Illustrované cestopisné črty. Stran 158.

Antonín Bašta, Prales. Příhoda mladých odvážlivců. Illustroval V. Černý. Kniha pro mládež. Nakladatel J. R. Vilímek. Cena 16 Kč.

Norbert F. Čapek, Nálada a její vědomé tvoření. Stran 144. Cena 9 Kč.

Všechny uvedené spisy lze nahlédnouti nebo objednati v »Unitaria«, Praha I., Karlova 8.

Tiskl K Mašín v Kladně. — Nakladatel Dr. N. F. Čapek v Praze.

Za profesorem Drem. Drtinou.

V profesoru Drtinovi odešel nejen veliký filosof, pedagog a kulturní pracovník, ale především — dobrý člověk. Drtina byl jedním z nemnoha veřejně činných mužů, jimž práce byla vyjádřením nejvniternější touhy po plném zhodnocení a zopravdovění českého života. Věřil v moc výchovy. Věděl, že jedině prohloubením citu a rozšířením poznání, novou výchovou, může se zlepšit karakter jedince i národa, rozpolcený staletou porobou. Usiloval o lepší typ české, ušlechtilé lidskosti.

Již před válkou, jako profesor i politik věnoval se reformě školy a lidovému vzdělání. Jeho místo nebylo jen za universitní katedrou a v poslaneckých lavicích. Šel mezi lid, aby jej vzdělával. Uvědomoval si, že »člověk vzdělaný je si dále vědom svých občanských práv a povinností, cítí velikou zodpovědnost mravní, není pověrčivý, nevěří v zázrak, nečeká nadpřirozené pomoci, věří toliko v přísnou zákonitost všeho dění přírodního, věří v práci a její moc, umí pracovati a těší se z práce, a práce mu přináší požehnání«.

Když nastal převrat a naplnila se věštba Komenského, spěchal Drtina, aby své zkušenosti a výsledky dlouholetého studia, získaného doma i v cizině, uplatnil ve prospěch české školy. Přijal úřad státního tajemníka v republikánském ministerstvu školství. Ale vlivy, politického rázu, znemožnily Drtinovi uskutečnění jeho školských plánů. Zklamán a znechucen, vzdal se prof. Drtina svého úřadu. Trpké zklamání těžce se Drtiny dotklo a působilo na jeho duševní stav. Prof. Zd. Nejedlý o tom píše: »Ale ovšem Drtina sám byl tím dotčen velmi hluboko. Ne pro svou osobu a nejen proto, že se bál o českou školu, ale pro něco daleko většího. Drtina byl upřímný čistý idealista. Věřil tomu, čemu učil, zejména mravnosti lidské, s čistou duší dítěte. Věřil proto i v osvobození všech mravních a intelektuálních sil v osvobozeném národě. A zatím skutečnost jak byla jiná a jak byla hrozná! A to také bylo to, co Drtinu sklálo. Jiný by se byl s tím vyrovnal, jiný by se byl s tím

rval. Drtina přišel o víru, která mu byla vším. A to nesnesl, to nevydržel. Odešel jako smutná, tragická oběť«.

* * *

Profesor Drtina, jako žák a později spolupracovník Masarykův, stal se apoštolem humanitního ideálu svého učitele. — »Láska tato má se státi organickou součástí života moderního, má proniknouti všemi projevy jeho, má oduševniti zákonodárství i veškerou životosprávu, má odstraniti vše, co se s ní nesrovnává. Láska tato nesmí se ozývati jen z kazatelen a knih, musí přejíti v život, musí se státi skutečností, vytvořiti ušlechtilou humanitu, jež v každém člověku člověka ctí a bližnímu dobro konati vždy a všude povinnou se cítí. Láska ta posvětí žití rodinné i společenské. Sloučením této positivní stránky křesťanství s antickým naturalismem a racionalismem vzniká teprve moderní humanita, blahovůle, účinná, sebevědomá a silná láska k bližnímu, jakou každý si máme osvojiti.

Tato láska k bližnímu ve smyslu moderním má býti prosta všeho citlivůstkářství, má býti uvědomělá a promyšlená, má vynikati silou, a dostává se jí obého právě sloučením renesančního naturalismu s mravní povznešeností křesťanskou.« — Píše-li prof. Drtina o křesťanství, nemá na mysli křesťanství ortodoxní, církevnické, ale Kristův ideál lásky k bližnímu. Věří s Tolstojem, že »církve všechny změnily a zvrátily podstatu učení Kristova: Osvoboditi, emancipovati se od církve a církví, je nutnou podmínkou všech, kdož chtějí nábožensky žíti.«

Drtina jako člověk nábožensky založený jasně si uvědomuje, že pravý náboženský cit pramenící z nitra člověka, nedá se spoutat dogmatickou konfesí. Církev, modlitba, ceremonie nejsou podstatou náboženství. »Náboženské úkony zvrhají se úplně, stanou-li se předmětem příkazů kázeňských, mají svůj smysl a plní svůj úkol jen tehdy, jsou-li podmíněny volností a svobodným rozhodnutím jednotlivce, spojeným s upřímným jeho přesvědčením. Kdo chce nábožensky vychovávati, nesmí naprosto, nechce-li se zpronevěřiti svému povolání, poroučeti, hroziti, hlídati, udávati, trestati. Ale v tom je právě podstata klerikalismu: Zcela rád spokojuje se matrikovým příslušenstvím, nežádá ani, aby každý věřil, tím méně, aby zbožnost osvědčoval životem čistým a šlechetným,

jen když zevně — dobrovolně nebo z přinucení — hlásí se k církvi, vyhoví té spoustě vnějších obřadných formalit, jichž vnitřní smysl vývojem věků namnoze již vymizel a vyprchal«.

V »Základech novověkého názoru životního« Drtina praví: »Křesťanství udržovalo se jen v prvých třech stoletích, pokud počet vyznavačů jeho byl omezen, pokud hlásili se k němu duchové mravně povznesení, pokud nová víra byla pronásledována, dokud nadšeným jejím vyznavačům byly údělem bol a ústrky. V historickém vývoji dalším celého prvního tisíciletí éry naší, od dob, kdy církev darováním Konstantinovým nabyla moci politické, stala se církví státní, nastaly a vyvíjely se stále více změny, jež s původní podobou křesťanství nebyly ve shodě. Naproti popření světa a potlačení všeho tělesného a vezdejšího, mohutní církev jako ústav převahou politický.«

»Světské, vezdejší zájmy vítězí vůbec, věda a rozum lidský učiněny služebníky víry, filosofie stala se služkou theologie a na Kristův positivní příkaz lásky zapomnělo se docela.« — Tedy bratrství, opravdová láska, která se projevuje v krásných činech a ne velkých slovech, je Drtinovi podstatou toho, co jmenuje čistým křesťanstvím. Vypěstit v člověku pravý cit zbožnosti, který je impulsem k dobrému konání, je úkolem rodiny a školy«.

O rodině Drtina praví: »Základy výchovy náleží položiti r o d i n ě. V rodině jsou kořeny a podmínky všenárodní kultury. Rodina je přirozený základ společnosti, v rodině uchovává se souvislost kulturního vývoje, v ní stýkají se nejúžeji starší generace s mladší — vychovávatelé s vychovávanými. Rodina je vlastně prvé místo výchovy, která často stává se směrodatnou pro celý život. Život rodinný je pravou školou mravnosti, lidskosti a lásky k bližnímu. Jen toho národa život budoucnost má krásnou, kde je zdravý rodinný život vyvinut. Životem rodinným je celý mravní vývoj člověka podmíněn. Manželství a rodinný život je součástí podstatnou novověkého životního názoru, hlásajícího lásku k přírodě, radost ze života a chuť k práci. Láskou k životu povznáší se význam života manželského a rodinného, naproti středověkému velebení panictví a samoty. Neuznáváme dnes stav panický za vyšší života rodinného, právě naopak, život manželský a rodinný náleží k dokonalému životnímu štěstí

každého jednotlivce«. — »Krásný rodinný život je obrazem pravého lidského životního štěstí. Dětský oddaný pohled budí v obou rodičích city neivroucnější něhy, vyvolává ve vůli jich schopnost, sílu obětovati se pro blaho jeho.«

Dítě je Drtinovi osobností, která chce býti respektována. »Nesmí platit jen čtvrté přikázání o povinnostech dětí k rodičům, ale velký důraz třeba klásti na povinnosti rodičů k dětem. Čím více kultura pokračuje, tím více úcta k dítěti a porozumění jeho duši se vzmáhá.«

Druhým činitelem ve výchově je škola. »Škola obecná má býti »dílnou lidskosti« dle slov Komenského, v ní má se mládeži vštěpovati životní přesvědčení, že člověk nerodí se sobě samému, nýbrž Bohu a bližnímu, aby společnosti lidského pokolení službou svou nejvíce prospívati se snažil. Po stránce církevní je Drtina přesvědčen, že »úkolem dneška jest nejen školství odcírkevniti, nýbrž po stránce vnitřní (t. j. výchovné a vyučovací) je i odstátniti a tak získati mu samostatnost a nezávislost jakožto vlastní instanci kulturní a osvětové«. O náboženství ve škole praví: »Za to náleží dle mého soudu do školy světské náboženská výchova nekonfesijní, opřená o psychologii náboženského citu a dějiny náboženského vývoje lidstva, svěřená světským učitelům. Ta jedině může dítěti poskytnouti objektivní poučení o náboženském vývoji lidstva a vyvinouti a vypěstovati v něm opravdový cit zbožnosti, jenž stává se pak silnou oporou mravního jednání. Mravouka nekonfesijní má pak sjednocovati všechno vyučování tak, aby všechna práce školská byla vedena ke konečnému cíli, k pravé lidskosti«.

Idea humanity, idea pravé lidskosti a bratrství, jako zlatá nit prozařuje celým dílem i životem Drtinovým. Drtina je celým mužem, příkladem člověka nezištného, který své náboženské kredo vyjádřil celoživotní prací a úsilím o nového člověka.

»Člověk moderní usiluje o obrození, usiluje o dokonalost tělesnou i duševní, chce spojovati krásno i dobro v harmonický celek, chce lidumilnost povznésti na svatou sociální povinnost a v životě posvěceném lásce a dobru spatřuje jedinou pravou bohoslužbu.

V mravnosti nalézá výkvět náboženského cítění: »Zná Boha, kdo člověka zná a miluje Boha, kdo člověka miluje!« Tato významná slova Pestalozziova

jsou nám poukazem k zdokonalení národnímu. Život ušlechtilý jest společenskou potřebou naší doby, a přes veškeré stranické zájmy, přes hrůzy válečné přibývá na druhé straně důkazu, že lidstvo usiluje o to, aby bylo lepší, aby láska k bližnímu v podobě moderní humanity se uskutečnila, aby slovo stalo se tělem.« —ž—

Ještě několik poznámek o Drtinovi po stránce fysiognomické.

Fysiognomie prof. Drtiny (viz obrázek), je dosti zajímavá. Nejvýraznější jsou oči. Hledí z nich bystrost učence a upřímnost dítěte současně. Byl asi k studentům velmi laskavým, uměl se vžít do jejich duše. Byl malé zavalité postavy a měl velkou, hranatou hlavu. To znamená vždy nadnormální duševní napjetí, intensivní, duševní činnost a touhu po praktickém uplatnění poznaného a hlásaného. Chce viděti svoji pravdu realisovanou, zhmotněnou, uplatněnou. To potvrzuje i jeho vystouplé, široké a hutné dolní čelo s mohutným obočím a se všemi znaky propracovanosti. Filosofie pro

filosofii ho nezajímala. Proto si nejvíc liboval ve vychovatelství. Má v tom ohledu mnohé podobnosti s Komenským. Také jeho mohutný, vyhrblý nos svědčí o touze po provádění myšleného v praktickém životě. Rty svědčí o vřelosti, jakou se skutečně vyznačoval. Měl tedy mnohé znaky, které obyčejně sesilují snahu po uplatnění ve veřejném životě — až na dva nejhlavnější. Jeho opatrnost a úzkostlivost a plynoucí z ní ohledy a obavy převyšovaly jeho výbojnost, ctižádost a hlavně jeho sebevědomí, to jest, sebevědomí ve smyslu soběstačnosti bez ohledu na radost a vztek, chválu a klep z kterékoli strany. V této souvislosti stojí za povšimnutí, že takové vlastnosti se obyčejně vyskytují u hlav, které zadní vrch hlavy, směrem od ucha nahoru, mívají méně vystouplý, nežli ony partie, kde mezi ušima a tímto zadním vrchem se hlava zakulacuje. A to tím více, kde také šířka mezi ušima je ovládána šířkou zmíněné partie střední. U osob, které za stejných okolností bývají výbojnějšími, obyčejně směřují veškeré skupiny zadní poloviny hlavy směrem k zadnímu vršku. A kdo žije životem vnitřně tak bohatým a intensivním, jako žil Drtina, když trpí nebo se cítí zklamán nebo zabrzděn, zakouší o tolik více, oč méně je schopen se probíjeti za každou cenu.

Uměl býti velice klidným — to však neznamená, že to v něm někdy také nebouřilo. Nyní, po své smrti, bude slaven. Kde kdo přijde se svojí troškou. Ale kdo se chopí jeho ideového odkazu a bude jej uskutečňovati? Kdy nastane doba, že nebude možné o tak vzácném muži napsati, čím Ad. Zeman končí v »Nár. Pol.« své pojednání o Drtinovi: »Kalná bystřina nevděku, pomluv, záští i útoků, vytlačila jej nakonec i z jeho úřadu!« Ta doba nastane, až u nás nebudou církve všeho druhu, které nedovedou své evangelium obhájit bez udržování takových »bystřin pomluv, záští a útoků.«

Vnitřek tvůj nechť s vnějškem souhlasí: jakým viděn býti chceš, takým v pravdě buď, abys nebyl hrobu obílenému podoben. Myšlení, mluvení a činění nechť spolu souhlasí, srdce s ústy, ústa s rukou: člověk s dvěma srdci nestvůra jest. *J. A. Komenský.*

Odluka! Odluka! Odluka!

Pastýřský list slovenských biskupů, monarchistické nástrahy některých českých církevních kruhů a různé jiné počiny proti republice a svobodě jejích občanů ukazují, kam vede nekonečné kompromisování demokracie s hierarchií. Za peníze všech poplatníků, povolené všemi státotvornými stranami, koná se lecos, co bude všechny dosavadní těžkosti jen rozmnožovat. Biskupové se dovolávají svých práv, svých zákonů, svých privilegií — ale činí tak na náklad všech občanů.

Každý rozumný a český Čech uznává škodlivost spojení církve se státem, ale od slov k skutkům je cesta daleká. Velice pěkná slova promluvil onehdy dr. Bartošek na schůzi svolané velkými organisacemi, které mají v svém lůně téměř všechny rozhodující činitele, církevní i politické, vyjma stranu římsko-klerikální. Uvedeme aspoň některé úryvečky jeho krásných slov:

»Požadavek odluky (církve od státu) vznesen byl nejdříve právě ve jménu náboženství.« Nebylo to ovšem náboženství protestantských ani katolických církví, ale náboženství oněch nejopravdovějších nositelů pravé svobody a demokracie, náboženství tak zvaných kacířů. »Velké protestantské církve nejsou také zásadními stoupenci odluky.« »Státní církev, ať papežská, nebo protipapežská, jest vždycky politická.« »Je nesprávné, aby státem chráněny byly názory právě nejzaostalejší, zatím co se nechrání a ani neprosí o ochranu myšlenkové směry pokročilé, dnešní.« »Škoditi může odluka jen církvím, které náboženskými už nejsou, kterým jde jen o mamon a prostou moc, o davy nemyslících, duchovně jim cizích, ale poslušných, ať z tuposti, ze zvyku, ze strachu či z nějaké vypočítavosti. A jsou-li takové společenské útvary oslabovány, nebo i zmizely-li by docela, je to i s hlediska náboženského vývoje jen žádoucí.«

»Subvencování církví z prostředků veřejných není ani z mravního hlediska nezávadné. Jest nemravné, nutí-li se občan protilehlého názoru, aby daněmi, jež odvádí státu, podpíral soustavu, proti které celým svým životem stojí. Jest stejně nemravné, dají-li si vyznavači církve, veřejných příspěvků chtivé, ne ani své potřeby, ale svůj luxus a pompu uhražovati od občanů protilehlého názoru, jimž se za to ještě odměňují denunciacemi.«

»Odluka, která zvrátí potěmkinské vesnice matrikového příslušenství církevního, přivodí i pronikavé zopravdovění života, myšlenkové a mravní zradikalisování mas, a to není vítáno tomu, kdo masami chce vládnout, ať si již zjevně pro cíle svoje nebo i — dle jména pro cíle jejich.«

»Obecný je dnes stesk, že vývoj jde jaksi jinak, než jsme si všichni po převratě mysleli, naříká se na plánovité obnovování minulého, že se neodrakoušťujeme, ale naopak: lidé převratoví odcházejí a rakouské předpřevratové tradice vítězí.«

»Zejména v náboženských otázkách, ústředních otázkách života, jest potřebí pravdy a opravdovosti. Lžeme-li sobě a jiným zde, tu lež tato brzy pronikne a zachvátí a otráví celý náš život ostatní. Dochází k rozkladu, jehož neblahé ukázky i důsledky vidíme dnes hojně kolem sebe.«

Pisatel také upozorňuje na smutný fakt, že když ještě v době revoluční sešla se rozluková komise, svolaná ministrem školství a národní osvěty, byl to evangelický farář Vladimír Čobrda, poslanec revolučního Národního shromáždění, který vystoupil »a prohlásil za celý tehdejší slovenský klub poslanecký, že si odluky nepřejí.«

To se stalo v roce 1918, v době, kdy celá řada pokročilých národů vykazuje nejlepší zkušenosti s rozlukou.

Rozluka ovšem není v duchu ani německých ani švýcarských reformátorů, kteří měli vedle Říma největší vliv na naše poměry. Ale byli to právě Sociniáni, předchůdci dnešních Unitářů, kteří jak Bartošek uvádí, již v šestnáctém století »hlásají požadavek naprosté náboženské svobody a vymanění otázek víry z jakýchkoli zásahů moci státní«.

Dnes už kde kdo volá po odluce — i ti, kteří si přejí, jen aby ještě hodně dlouho nepřišla. Postavme se do řady těch, kteří ji aspoň na tolik provádějí, na kolik jejich síly stačí a pěstují své náboženství tak, aby ani jeden občan v republice nemohl říci, že jim na jejich náboženství nedobrovolně svými daněmi přispívá.

Na dně každé duše uloženo je semě všech schopností a sil; na ní jest, aby je svým úsilím, svou prací přivedla k rozkvětu. *Lev Denis.*

Povznesení mysle.

Vzpomeňme s vděčností všech hrdinů víry, kteří u víře ve vyšší a věčný smysl života hájili své přesvědčení a suverenitu své duše až k nejpotupnější smrti.

Vzpomeňme všech geniů vědy, kteří nedbali útrap a nesnází a svoje životy nasazovali za objevení nových pravd, a tak povznášeli lidstvo od stupně k stupni.

Vzpomeňme s láskou oněch milionů, kteří jasnějšího světla víry ani vědění nepoznali pro panovačnost a krutost těch, v jejichž moci byly jejich majetky i životy.

Vzpomeňme též třistaleté poroby, v které náš národ se nacházel, a kdy každý svobodnější projev vyspělejších jeho buditelů byl potlačován!

Připomeňme si také, jak velké a mocné pověry dosud brání plnému rozpjetí všech duševních sil v národě, jak mnoho duší spoutaných duševně, jak mnoho dítek je vychováváno pro nálady smutků a slabosti, pro myšlení nesvobodné a nesamostatné.

Kéž každý z nás plně pochopí a přijme ducha duševní svobody, k vnitřnímu uvolnění od všech pout, a k zevnímu projevu veškeré radosti, síly a lásky, jaké je schopen.

Nová generace Srbů.

V »Přítomnosti« píše M. M. Miloševič o snahách nové srbské generace. Je v tom jeho článku lecos i pro nás zajímavého. Uvádíme aspoň některé význačnější statě:

»Historická hladina současnosti je neklidná a rozbouřená Zdá se, jako by chtěla vystoupit ze svých břehů. V podvědomých hlubinách historického bytí usiluje rythmus výměny pokolení o vytvoření nového proudu, neboť se blíží osudná chvíle, kdy se na jevišti objeví čtvrtá generace, zrozená ve svobodě. My jsme dnes na osudném historickém rozcestí, a nová generace začíná novou historickou epochu. Než se vymění tři generace – což trvá celé století — obnovují se osudové vztahy národa. Tak i nyní po všech utrpeních

i blouděních, očištěná bolestí, připravuje se naše rasa poprve určovat směrnice svého vývoje. V současné historické perspektivě jeví se minulé století periodou nekritického a nevědeckého experimentování, periodou přejatých cizích kulturních elementů. V naší srbské historii je to pouze přípravné období, neboť ostatní jihoslovanské části jsou teprve nyní osvobozeny od všech vnějších, mechanických vlivů. Tak stojíme nyní poprvé na prahu nové, jihoslovanské historie organického a samoúčelného tvoření. Nové pokolení jakoby slyšelo chvění nového světa, který nosí ve svém nitru. Cítí a stále výrazněji vyjadřuje své nejasné touhy a vyciťuje obrysy nové historie«. —

»V krvavých etapách našeho utrpení probudilo se bolestně sebevědomí, bolest i humanita. Neboť pokolení toto uvidělo vnitro života. Za normálních poměrů bývá vše skrýváno před dětmi. Maskováno. Kryto. A tak se zachraňuje nutná solidarita pokolení. Ale tehdy nebylo na to času. Před nevinnými zraky dětí a mladíků odehrávala se orgie lidského masa. Ti hleděli němě bez rozběsněných instinktů anarchičnosti naší rasy. A tyto zmučené, předčasně sestárlé děti daly si tehdy slovo: nebudeme jako naši otcové. (Což ve Spartě neodvykali děti opilství ukazováním opilců?) To byly první příznaky dnešní bouře nového pokolení. — A zatím poválečná situace zesilovala tužby mladé generace. Ta hledí na nezadržitelnou záplavu rozpoutaného egoismu a chtivých ambicí. Vidí národní vůdce obchodovati beztrestně s posvátností národní jednoty, kteří nebojí se ani msty ještě vlhké krve prolité. S bolestí hledí, jak je nová generace zvolna kažena a činěna podobnou starým. Všechny společenské hodnoty jsou dány na milost i nemilost několika loupežným koteriím. Veřejná morálka utrpěla několik porážek, pocit společenské solidarity byl úplně zničen. Existence všeho krásného a ušlechtilého byla znemožněna. A bylo nebezpečí, že budou zničeny i podmínky lepší budoucnosti. Nová generace poznala však, že tragika spočívá v tom, že nové hodnoty ztělesňují lidé starých názorů i starých method«.

»Mnozí přestali míti vůbec zájem o veřejné záležitosti a před hrubým útokem sobců za bohatstvím, vládou a mocí skryli se ve svých »věžích ze slonové kosti«. Nové pokolení mělo přece překonávati tolik překážek!

Nová generace musí vésti nyní zápas na dvou frontách; proti části vlastního celku i proti násilí staré generace. Musí se oprostiti intelektuálních přívěsků staré generace, která má kult různých nadutých autorit universitních i profesorských. Ale nová generace trpí

nejvíce tím, že v upřímném poblouznění hoví a napomáhá ambicím, zájmům a vášním starých macchiavelských politiků«. —

»Ve jménu nového ducha, nového života je potřebí slyšet co nejdříve hlas nového pokolení. Nechť jen rozhodně a oduševněně spojí své čisté a obrozené mládí s nezastavitelným bojem proti vládě špíny a hadovitosti. Ale nechť jen si pospíší. Neboť kalné vlny rychle se zdvihají k jasným horizontům budoucnosti.«

Blázen.

(Stará legenda) — M. Jahn.

Stala se neobyčejná věc: Vdově po mistru voskaři, Kordule Muzikářové, známé říkačce modliteb, se zjevila na hradbách města Svatá Panna v bílém rouše a se synáčkem na rukou a toto své vidění nejen duší pečetila, ale i před konšely města živým Bohem odpřísáhla.

Pověst o tomto zázraku prošla městem a všelijak byla vykládána. Byli věřící a byli pochybovači. Jedni tvrdili, že není důvodu, proč by se právě Kordule Muzikářové měla zjeviti Svatá Panna, když je ve městě dosti zbožných žen, které spíše byly hodny té neobyčejné milosti, jaké se dostalo bláznivé voskařce. Naproti tomu zase věřící namítali, že Svatá Panna věděla, kdo by byl ve městě hoden tak veliké cti. A tak se stalo, že pokojní obyvatelé města rázem byli roztrženi ve dva tábory, které se prudce utkávaly v ulicích, na náměstí i v krčmách u kamenných džbánů chmeloviny. Konšelé toho města nestačili urovnávati denní rozepře a těžká utrhání na cti a starý felčar Jakoubek den ze dne vařil všelijaké lektváry od rozbouření útrob a dělal hojivé náplasti na rány, způsobené v hádkách a potyčkách pro potřeštěnou Kordulu.

V sobotu, kdy všemi branami města z dědin a vsí se hrnuly zástupy lidu na týdenní jarmark a mistři všelijakých řemesel v kotcích i krámech prodávali své zboží, strhla se zase hádka na tržním plácku. Dva měšťěninové horké krve dali se do sebe pro Kordulu a po způsobu kohoutů skákali proti sobě, zlé věci sobě vyčítajíce. Konečně zvedli pěsti a násilí sobě činili. Ale nebylo dosti na tomto pohoršení. Jako by zlý duch posedl okolostojící, strhl se neobyčejný rozbroj v lidu. Jedni druhým zlých jmen dávali, rány ranami spláceli, až pomalu celý plácek zahořel litým peklem. Darmo stráž města s halapartnami rozháněla od sebe rozvaděný dav — rozehnati ho

nemohla. Ze svého krámku na podloubí pozoroval tuto spoustu Emanuel Vitonik, mistr řemesla pekařského V bílé zástěře pobíhal krámkem a spínal ruce nad tímto dopuštěním. Byl člověk spravedlivý, který nejen nikdy košem nebyl trestán, ale ani na rathúze žádného potahování pro špatnou váhu bochníků neměl, se ženou Zuzanou v poctivosti žil, děti své v bázni boží držel a v krčmách obžerství se neoddával. Divaje se na strašné shluknutí lidu a nepravost, která se příčila božím i světským pořádkům, pocítil jakési neobyčejné hnutí v duši své. Poslušen hlasu nábožné horlivosti, vyběhl z krámku a rovnou na věž kostela sv. Trojice, odvázal provaz, rozhoupal největší zvon Jana Evangelisty, aby tímto šturmem odvrátil zástup od bohopusté rvačky. Ruce s úsilím trhají provazem a rozechvělé rty říkají verše zdravasu. A jak verše doříkány a ruce spustily provaz, vychýlil se mistr Emanuel s roubení okna a hlasem velikým volal do zástupu: »Lidé křesťanští co že děláte! Jednoho Otce synové jste a bratři vespolek Nechejte svár a rozejděte se v pokoji!« Ale sotva ukončil svou výzvu, zaslechl zdola výkřiky: »Mistr Vitonik rozumu pozbyl . . . Blázen, blázen! . . Dolů s ním, k lavici ho uvázat!«

Užasl mistr Emanuel a s hrůzou vidí, jak dav se hrne k věži, jako by všechna nenávist obrátila se proti němu. Již dumí kroky po starých stupních a jako strašná, ječivá vlna valí se výš a zaplavuje zvonici. Jakési tvrdé ruce jako železné skoby se zarývají do něho a smykají ho dolů. Chtěl vykřiknout, že chtěl jen dobro a neporozuměli mu, ale hlas mu uvázl v hrdle, obestřely ho mrákoty — a sklesl.

A tak zahynul mistr Emanuel, ušlapán davem jako předčasný prorok vzdálené jitřenky bratrství . . . Lid. Nov. 4./XII. 24. .

Církev československá učinila další krok v směru pokrokového náboženství, když 6. ledna přistoupila k zřízení svých prvých třech biskupů: dr. Karla Farského, biskupa a patriarchy, Gustava A. Procházky, biskupa, Ferdinanda Stibora, biskupa. Důstojná a krásná slavnost konala se v Mikulášském chrámě na Staroměstském náměstí. Až do poslední chvíle byl dr. Farský podezříván, že přece jen stojí o tu »apoštolskou posloupnost« a že je ochoten vzdáti se i svého pokrokového stanoviska pro krásné oči nějakého orthodoxního biskupa z ciziny, který by za svoji práci posvěcovací uložil církvi česko-

slovenské nějaký dogmatický chomout. No chvála Bohu, nestalo se tak Proto církvi československé blahořečíme a přejeme jí všecko dobré v jejím dalším vývoji, aby se stávala útočištěm mnohým, kteří se Říma a jeho pověr nabažili a v tomto spojení mohou najíti čestnější a modernější výraz jejich víry.

Tragický skon evangelického duchovního. Kalvínský evangelický kněz František Takács v obci Maďarském Šóku v nitranské župě měl již po několik let známost s dcerou zámožného rolníka Ilonou Csernyakovou. Jeho rodiče známosti bránili, ale svolili konečně a svatba měla býti tyto dny. O Ilonu požádal však nyní Fr. Piros, syn nejbohatšího rolníka v okolí a rodiče mu dceru přislíbili, aniž se dcery ptali. Takácsovi bylo dopsáno, aby do domu Csernyakových již nechodil. Mladého muže to dojalo tak, že se rozhodl zemřít Pod milenčino okno zjednal cikánské hudebníky a když dohráli, střelil se do prsou a skonal před očima zoufalé milenky. Pod veřejným nátlakem oznámil také Piros, že od sňatku upouští Z této zprávy, jako i s mnoha jiných podobných je zřejmé, jak malý vliv dovedl vykonati přísný kalvinismus za tři sta let na smýšlení lidu o právech každého jednotlivce na život a štěstí. Spíše možno říci, že vynášení naprosté poslušnosti nad rozum a svědomí, jak je v kalvinismu zvykem, ještě více k takovýmto tragediím napomáhá. U duchovního pak je potvrzeno, že láska je silnější smrti. Ovšem pevná víra v život posmrtný byla by ho zachránila. Ale kdo je schopen tak se vžíti do kůže druhého, aby byl oprávněn ho soudit?

Co nového v Svobodném Bratrství. Nejdůležitějším počinem posledního měsíce je rozdělení členů a přátel pražských na třicet místních skupin, které se budou pravidelně shromažďovat. Téměř každý den tvoří se nové skupiny a možná než toto číslo bude v rukou čtenářů, že už bude větší část organisační práce skončena. Dosavadní výsledky asi s osmnácti skupinami jsou velmi dobré. Nynější přednášková činnost ve velkých sálech pražských potrvá včetně do první neděle v březnu, a začne opět poslední neděli v květnu. Mezitím budou se konati jen schůze skupinové, respektive spojených dvou nebo více skupin. V touž dobu budou každodenně otevřeny souterainní místnosti v Karlově 8. Dětská slavnost konala se na Tři krále v Hainovce s velkým úspěchem. Zúčastnilo se 220 našich dětí a mnoho dospělých. Brzo na to měli jsme zdařilý večírek ve všech sálech Vinohradského národního domu se slušným výtěžkem pro náš dům. Také osobní

příspěvky na dům se dobře scházejí, takže doufáme, že do konce měsíce dostoupí akce, započatá bazárem, na třicet tisíc. Příspěvky, splátky a dary na dům budou kvitovány ve zvláštním věstníku, který obdrží všichni zúčastnění. Kdo by chtěl na vybudování Ústředí Svobodného bratrství přispěti a přeje si jakékoli bližší informace nebo složní lístek, ať dopíše na redakci tohoto listu nebo do sekretariátu. Všechny příspěvky kvituje také zvláštním dopisem náš pokladník, ministerský rada ing Fasse jménem Svobodného bratrství. Kdo neobdrží řádné potvrzení, ať se v zájmu administračního pořádku přihlásí. — »Úsměv,« časopis Nedělní školy Svobodného bratrství se na nás už po třetí usmál a vždy příjemněji. Má celou řadu illustrací, malovaných dětmi naší Nedělní školy, přináší jejich písničky i s notami a mnoho jiných krásných věcí a roztomilých článků. Škoda že náklad je obmezený a nemůžeme rozesílati žádná čísla na ukázku. — Chystáme rozšířit zpěvníček Svobodného bratrství asi o deset nových písní. Každá bude »svá« se svým nápěvem. Litujeme, že nemůžeme vyhověti tolika četným žádostem o nápěvy — zatím jenom připravujeme jich pozdější vydání. Nové písně bude možno připojit k starému zpěvníčku bez obtíží.

LITERATURA.

Moje autorská práva. Ačkoli jsem se po vydání »Bratr. Písní« ohradil proti používání mých písní bez náležitého označení, vydala »Bratr. Jednota« další zpěvník, kde ještě hůře nakládá s mými písněmi. Některé jsou bez jakéhokoli označení autora, jiné jsou podepsány »Upr. K. V.« A tam, kde je značka »N Č.« nelze vědět, co to znamená, protože ten N. Č. není nikde uvedený plným jménem. Jestli jsem někde založil sbor, a potom při nějakém jubileu se píše, že ho založil někdo jiný, kdo s tím založením vůbec ani nesouhlasil, je mi to celkem lhostejné, ale není mi lhostejné, jestli některý profesor, jako se stalo v Praze, si dovolí svým posluchačům říci, že jsem jistou píseň (v tomto případě »My jsme děti«) někomu vzal, protože byl někdo tak drzý a pod moji původní píseň dal svoje jméno. V této souvislosti stojí za uvážení, jak to dělají jinde. Tak ve zpěvníku amerických unitářů »Hymn and Tune Book« když byli řádně uvedli každého autora při každé písni plným jménem a kde to mohli zjistit, i udáním roku, kdy píseň neb melodie byla vydána, ještě na konci každého autora zvlášť uvádějí, aby všem poděkovali, a dodávají následující poznámku: »Redakční výbor pilně se vy-

nasnažil, aby vynašel majitele veškerých písní a melodií, otisknutých v tomto zpěvníku, a získal svolení k jich otištění od autorů, skladatelů nebo vlastníků práv nakladatelských. Jestli však přes veškere naše úsilí a neúmyslně byl někdo opomenut, výbor vyslovuje své politování a prosí za prominutí, a dostane-li se mu správného upozornění, velmi ochotně v příštích vydáních chyby napraví.« N. Č.

Stanisl. Čapek : Nauka o křesťanské mravnosti. Vážný pokus o přiblížení české evangelické zbožnosti modernímu smýšlení. Vidíme to mimo jiné zvláště v následujících výrocích: »Rozum lidský a Boží jsou téže podstaty.« — »Sledujeme-li život nejlepších lidí i dějiny národů, vidíme, že vůle člověka spatřuje svůj životní cíl v největším rozvoji všech vrozených schopností tělesných, rozumových, náboženských a mravních.« — »Tvrzení o mravním úpadku lidstva je nesprávné.« — »Pohnutkou mravního jednání musí býti v prvé řadě úcta a láska k nejvyššímu učelu života, t. j. k ideálu dokonalosti.« — »Mravní zásady lze odvoditi pouze z nejlepších skutků nejušlechtilejších lidí.« — »U náboženských osobností je svědomí orgánem, který vnímá mravní zákon jako Boží hlas.« — »Pokud mravně jednající člověk jedná u víře v dosažení mravního cíle, jest jednání jeho výronem náboženství.« — »Je člověku vrozeno mravní ideály nalezati, je si osvojovati a nejvyššímu ideálu život podřizovati.« — Tyto samozřejmé pravdy jsou, jak shora podotknuto, pozoruhodné pouze pro svoji odlišnost od známých čbr. katechismů a věrouk. Obzvláště krásná je následující věta, kterou by leckdo měl míti zarámovanou a někteří potulní přednašeči by se ji měli modlit aspoň jednou denně: »Poněvadž čest je podmínkou společenských a bratrských styků, nemá se nikdy čest bližního snižovati a tupiti.« A jinde ukládá církvi, aby aspoň nepřímo všem vštěpovala intensivní lásku k bližnímu!!! Také všecko, co je pověděno o řádu hospodářském a sociálním je velmi pěkné a moderní. Některá tvrzení bylo by snad lépe považovati jen za zbožná přání, která až po dnešní dobu zůstala nesplněna, jako když na příklad praví, že lidé »při víře v Boha Otce stávají se bratřími a sestrami.« Světová válka je přece dosud v živé paměti!! Jestli dále praví, že »láska vůči bezpráví projevuje se smířlivostí, která je hotova vždycky a s každým nepřítelem navázati bratrské styky,« nemůžeme než s tím souhlasit. Jinou otázkou je, jak toho nepřítele přimět k smířlivosti, jmenovitě je-li to církevní nepřítel. Některým výrokům je dost těžko porozumět, na př. praví-li, že »všichni lidé kromě Krista pocitují ve svém svědomí více méně rozpor mezi životem a povinností.« Snad by bylo správnější, že

všichni lidé *někdy* pociťují rozpor mezi životem a povinností a z toho ani Ježiš nebyl vyjmut, nebo jak jinak si vysvětliti jeho vnitřní zápas v Getsemane a jeho volání na kříži: »Bože můj, proč's mne opustil?« Dosti nejasným je také odstavec nejposlednější, kterým kniha končí: »Jen v tom případě, když by se přesvědčili, že jejich církev jim v křesťanském životě překáží, mají právo i mravní povinnost přestupem přihlásiti se do organisace jiné.« Podle této zásady by celé přestupové hnutí bylo pochybené, nebo komu katolická církev překáží v křesťanském životě? Ona přece se neptá, co kdo věří nebo nevěří, jak žije neb nežije, jen když zůstává v matrice zapsaný a dá jí pokoj. Jinak bylo ovšem v dobách inkvisice, ale tenkrát ani evangelická církev nejednala jinak. — Oproti tomu málo, co bychom knize vytýkali, je tam mnoho věcí krásných a poučných, které stojí za prostudování.

O. T. Kunstovný: Na cestu životem. Kniha pro dospívající mládež. Nákladem ústředního odboru sociální péče Volné Myšlenky československé. Na 168 stránkách pojednává dr. Kunstovný o tělesném i duševním zdraví, o pohlavní otázce, sugesci, duševních zábavách, náboženství, socialismu atd. Kniha je psána stručně, věcně a pokrokově. Je vlastně malou encyklopedií všech životních otázek, které dnes mládež zajímají. Na str 116. bylo omylem místo církev »československou« napsáno proloženě »československou«. K větě: »dnes panuje celkem mezi evangelíky svoboda bádání a učení,« na str. 113. bylo by lecos k namítání. V Americe na př., kde si evangelické církve vydržují ze svých prostředků své theologické fakulty, té svobody učení není. A ohledně našich českých evangelíků, když ani těch ultraorthodoxních nepočítáme, postačí poukázati na »Essay o vědě a víře« dra. J. B Kozáka, kde otec praví synovi: »Mnoho lidí jsi pohoršil a v církvi se s tebou nepočítá.« A ten syn, prosím, je od církve neodvislým, což teprve kdyby tomu bylo jinak! A je to důsledné. Žádný orthodoxní evangelík, je-li důsledný, nemůže se snášeti v jedné církvi s lidmi, kteří popírají základy jeho víry. Kalvín byl důsledný a proto v duchu své doby Serveta nechal upálit. Jinak se to má s námi: my můžeme snášeti orthodoxního, protože věříme ve vývoj náboženství a nikoli v neomylné zjevení. Nemůžeme míti nikomu za zlé, že je na jiném stupni vývoje. Také víme, že bude-li míti všechny podmínky vývoje, že jeno názory se budou měnit, až dospěje tam, kde jeho víra nebude v rozporu s jeho věděním a rozumem.

Tiskl K. Mašín v Kladně. — Nakladatel Dr. N. F. Čapek v Praze.

Domysleme své osvobození.

(Z přednášky dr. N. F. Čapka přednesené 25. ledna 1925 ve velkém sále Slovanského ostrova v Praze a opakované 27. ledna ve velkém sále v Heinovce).

Naše osvobození jsme až dosud nedokončili: to je všeobecně uznávaný fakt. Ale my jsme to své osvobození až dosud ani nedomyslili. Nebudu se zabývati otázkou, jak dalece jsme domysleli naše osvobození v ohledu politickém, to je věc sama pro sebe. Mým úkolem bude zabývati se otázkou, zda-li jsme domyslili své osvobození kulturně. A tu si dovolím s největší určitostí tvrditi, že jsme je až dosud nedomysleli a z toho důvodu ani řádně nezačali. Byli jsme příliš zabráni otázkami národními a politickými — a to, co bylo vykonáno kulturně, dělo a děje se dosud také jen pod zorným úhlem národnosti a politiky. Ať sebe více se u nás píše a mluví o kulturních a specielně náboženských otázkách, má to vždy zahrocení více méně politické a obmezeně teritoriální, kdežto kultura je něco, co v té chvíli umírá, jakmile se zastaví u jakýchkoli časných nebo politických hranic. To platí ještě více o náboženství. Náboženství, které by bylo jen pro Čechy, bylo by něco tak absurdního a protikladného, jako nauka o hvězdách, která by v Čechách byla pravdivá, ale za hranicemi musela býti měněna.

Nepopírám, že náboženské smýšlení má ohromný vliv na politický a národní život a že není lhostejné pro národ a jeho vývoj, jaké náboženské směry převládají. Už Havlíček nás učil, že církevní absolutism je poduškou světského. A také podle Masaryka, absolutism se všade opíral o historicky dané náboženství.

Otázka poměru k církvím, jakožto dosavadním nositelkám historického náboženství, je tím palčivější, že jak se věci až dosud u nás mají, všichni občané jsou nuceni platit na propagaci a udržování věr a věcí, které jsou proti jejich svědomí a které dle jejich přesvědčení poškozují stát, ohrožují jeho svobodný vývoj a vyvolávají vždy nové nespokojenosti.

A protože se vždy nedostává na invalidy, nemocné, práce neschopné a jiné potřebné, je tím více litovati, že

z peněz poplatníků vydávají se značné sumy na pomp a lesk bohatých představitelů středověkého církevního absolutismu.

Domyslet naše osvobození v ohledu náboženském, k tomu nepostačí odluka církve od státu, k tomu je zapotřebí mnohem víc — a to víc je možno vykonati bez ohledu na to, jak brzy naši politikové tu rozluku provedou.

Nepostačí odcírkevnit stát. Je nejvyšší čas, aby samo náboženství bylo odcírkevněno, odpolitisováno a všech kouzel, pověr a příživníků zbaveno. Teprve potom bude to náboženství, v kterém se volně dýchá, které je posvěcením všedního života a kulturním kvasem celému národu.

Nemám na mysli žádnou frázi o odcírkevnění, žádné povídání. Vyslovení požadavku odcírkevnění je činem, který další činy bude rodit. Dobře vím, že se tím tak mnohým nezavděčím, ale není v mé moci, abych zadržel, co muselo býti vysloveno a také započato.

Požadavek, aby náboženství bylo odcírkevněno, je odůvodněn jednou velikou skutečností, totiž, že církve se přežily. Přežily se vlastně již před sto lety, ale myslelo se, že s církvemi se přežilo i náboženství. To byl blud. Náboženství se nemůže přežíti, protože člověk jest v svých duševních hlubinách bytostí náboženskou a je-li zdravým, normálním, harmonickým, nemůže býti než náboženským, bez ohledu v jaké formě své náboženství vyjadřuje. Formy jsou přechodné, měnivé a odpovídají vždy stupni kultury a vzdělanosti, ale podstata zůstává. Formou jsou také církve.

Často bylo náboženství stotožňováno s církvemi a myslelo se, že náboženství bez církví není myslitelné. A co vidíme dnes? Že náboženství v církvích upadá a probouzí se mimo církve. Tento zajímavý zjev lze pozorovati ve všech kulturních zemích a mohl bych pro to uvésti mnoho dokladů.

Nejcírkvovatější zemí je dnes beze sporu Amerika. Tam je církví v poměru k počtu obyvatelstva nejvíc — a americké kostely jsou po většině prázdné. Mládež se jim vyhýbá. Úspěch vykazují jen směry, které se více neb méně odcírkevnily a odpolitisovaly.

U nás by se zdálo, že jsme zemí, kde církevnictví má nejpožehnanější půdu, protože poměrně mnoho našich ob-

čanů měnilo v poslední době církevní příslušnost, tedy vykazovalo jakýsi náboženský ruch. To nám však nepovídá nic o pohnutkách, proč se tak dělo. Kdyby to byl výsledek čistě náboženského hnutí, museli bychom to viděti v literatuře, která jménem té či oné církve nebo aspoň v jejím lůně vytryskla. K takové literatuře nesměli bychom ovšem počítati nic, co se týká jen národnosti, jen církevního zřízení nebo jen obvyklé příručkové a běžné vzdělávací literatury církevní. Muselo by to býti něco původního, svěžího, co vytrysklo z duše lidu, co nebylo objednáno, c o n e n í j e n o b r a n o u, ale činorodým výbojem: jestli taková literatura tu je, velmi rád bych o ní slyšel. Já o ní nevím.

A přece nebylo od dob husitských tolik o náboženství psáno, jako dnes! Jedna kniha stíhá druhou. Všechny vroucně a z vnitřního popudu pisatelů propagují náboženství — ale všechny stojí na půdě necírkevní a proticírkevní. (Malý, Kozák, Weinzetl, Gama, Rádl, Masaryk atd.)

Kdyby církve, ať kterákoli, měly dost vnitřní, náboženské síly a přitažlivosti, musily by přivábiti lid pravidelným, prostým projevem svého kultu nebo učení. Toho však nenacházíme. Lid se vždy sejde, kde je nějaká podívaná, kde je něco nevídaného, kde se jedná o nějaké mimořádné projevy — o těch nemluvíme. Církve přitahují lid téměř výlučně prostředky mimořádnými, při kterých náboženský cit se uplatňuje na místě podřadném.

Je možné změniti církevní příslušnost také ze vzdoru, z politických pohnutek. Je dále možno dovolávati se Husa, aniž by člověk věděl proč a v čem se ho dovolává. Je možno dáti si jméno českého bratra pro to krásné jméno. »Evangelické církve přijaly historická vyznání víry, která jim dovolují prohlásiti se za potomky a pokračovatele českých bratří. V podstatě je to diktováno touhou, postaviti se do záře minulosti.« — »Proč nestáti na vlastních zásluhách?« (Kozák).

Církve ztrácejí posici za posicí a žádných nových nedobývají a nikde se neuplatňují jako veřejný, kulturní činitel. Byla nejhroznější válka, jakou kdy svět viděl. Ony se v ní ztratily. Vyvstala sociální otázka, ony za ní pokulhávají, ale nikde nevedou. Válka zanechala mnoho duševně chorých, ony je neléčí.

Jen jedno činí: hájí své staré posice na ústupu. Spojují se na obranu proti vzmáhajícímu se odporu proti církevnictví.

Ani jeden ze základů, na kterém byly církve kdys postaveny, nezůstal neotřesen nestranným vědeckým bádáním. Nebo kdo věří dnes, že bible, Starý a Nový zákon, je Písmem od Boha zvláště vnuknutým? Kdo věří, že kněz nebo duchovní je zvláštním člověkem, který má k Bohu blíž než někdo druhý? Kdo věří, že Bůh, ta vesmírná, všeobsáhlá Jsoucnost, obsahující biliony slunečních soustav, je zvláště zainteresovaná na tom, jaké roucho některý kněz obléká a jakým obřadem víru své církve projevuje?

Proto volám: domysleme své osvobození také nábožensky. Postavme se jeden každý na stupeň, který odpovídá našemu skutečnému poznání a cítění, aby nastala vnitřní harmonie, která jest podmínkou silného karakteru, dobrého zdraví, radostných nálad a vítězného, tvůrčího života.

Věřím s Masarykem, že »nestačí nám už mluvit proti klerikalismu atp. – máme povinnost nábožensky pracovat. To znamená dnes především, aby se ti, jimž náboženství je drahé, proti církvím semkli«.

Pro českého člověka náboženského vidím jen tři cesty. Nepočítám s těmi, kteří z pověrčivosti, pohodlí neb z nevědomosti zůstávají římany. Kdo chce konservovat staré náboženské památky a myšlenky a jen trochu je přizpůsobit nové době, kdo skutečně věří co učí českobratrské katechismy o bibli jako neomylném božím zjevení, o zázracích, o pádu Adama a hněvu božím, a potřebě krve na usmíření Boha, o nebi a pekle, andělích a ďáblech, o zázračném narození Ježíše a o jeho zmrtvýchvstání a nanebevstoupení a jeho příchod k soudu atd., komu nevadí, že bible byla vždy dobrou oporou jak pro otroctví tak pro militarism a srovnávala se se všemi starými společenskými řády, ten může s dobrým svědomím vstoupit do některé z českých evangelických církví.

Do druhé skupiny počítám církev čsl. Zachovala dost z církve katolické, aby usnadnila přechod, a je dost pokroková, kritická a snášenlivá, aby umožnila vývoj. Přijímá bibli kriticky, uznává vývoj v náboženství a uznává

jenom jednoho Boha. Pro všechny, kteří opouštějí Řím a potřebují církev, kněze a nějaké obřady, je čsl. církev nejlepší.

Do třetí skupiny počítám všechny ostatní. Nebude snad možné je nikdy úplně spojit, ale je možné vytvořit mezi nimi takový předvoj onoho náboženství budoucnosti, které bude odcírkevněné, odpolitisované a všech pověr zbavené. A tímto předvojem bude a je už Svobodné bratrství.

V poslední době učinila světská společnost rychlejší pokrok, nežli církve byly s to následovat. V době monarchie dělila se šlechta s lidem o vládu.

Šlechtě odpovídali v církvi kněží a církevní hodnostáři. Jestli jsme postavili požadavek, aby vláda věcí našich vrátila se k nám, a tím svrchovaným vládcem aby byl národ sám, čím více je nutno takový požadavek postaviti ve jménu náboženství.

Není nejmenších pochybností, že ku pěstění ryzího náboženství není potřebí žádných prostředníků ani augurů ani zvláště pro prostředkování u Pána Boha vyškolených lidí. Všecko, co je v náboženství hodnotného, dovede vykonat i nejprostší člověk bez jakýchkoli učeností. Je to láska především, je to upřímnost, je to mravní ryzost a čistota, je to krásný karakter. Proto byli to vždy lidé prostí, kteří přinášeli nápravu a obnovu náboženství: Ježíš, Valdus, Řehoř, Chelčický. A kde se vyskytli lidé učení, nevynikli proto, že byli učení, (nebo učených bylo vždy dost a vždy jen málo lidí vyniklo), ale vynikli svojí prostotou, svojí dětinnou oddaností k poznané pravdě, svou velikou láskou k lidu, kterému sloužili.

Učenosti a moudrosti bylo potřebí k činnosti organisační, literární a obranné, ale nebylo jí potřebí ku konání toho, co je podstatným v náboženství. Učenosti bylo také potřebí, aby se zabránilo slepému fanatismu a úzkoprsému sektářství — ač tatáž učenost ještě častěji napomáhala k hájení pověr, fanatismu a kněžské panovačnosti.

A jedná-li se o nějaký obřad, který bychom uznávali za nutný, je potřebí rozšířit poznání, že když ten obřad vykoná prostý člověk s dobrým karakterem, má nejméně tutéž platnost, jako když jej vykoná kdokoli jiný. A naučit se obřadu není tak těžké, aby to prostý člověk, který umí číst, nedovedl.

Kdykoli v našem národě vytryskl živý pramének čistého náboženství, obyčejně jeho hlasateli byli zprvu »neodborníci«.

Teprve později bylo vše zařízeno více úředně, cechovnicky odborně a největší starostí věřících už nebyl vnitřní život a bratrství: Šlo hlavně o potřeby kněžské a církevní. A tak bylo vytvořeno mnoho věcí, které pravé, vnitřní náboženství spíše dusily než aby prospívaly.

V dnešních spiritistických kroužkách vidím nejlepší důkaz, že lidové, necírkevní náboženství je možné. Několik osob začne se pravidelně shromažďovati v bytě některého účastníka nebo v najaté místnosti a vytvoří jistý způsob, který umožňuje se vzdělávati i bez učeného vůdce. Stává se, že prostá, neučená žena povstane v úloze media a promluví řeč, za kterou by se žádný kněz nemusel stydět.

Když se nám podaří přesvědčiti účastníky, že ve většině případů mluví skrze medium jeho vlastní duch, že není nutno upadati do bezvědomí, aby se uvolnily prameny dojmů podvědomí, potom jsme vytvořili základ pro náboženská shromáždění, která lze konati všade a všem a lepší než dnešní kněží dovedou: bohoslužby bez pověr a církevního balastu.

Zatím nám postačí prostá řeč anebo přečtení vybraných statí se zpěvem, se sugescemi a utišováním mysle. Cestou experimentu dospějeme postupně k nejlepšímu způsobu pěstění zbožnosti a duchovního života v malých skupinách. Několik skupin spojíme v pracovní sbor, a několik takových sborů bude tvořit ústředí. Vše ostatní se dostaví cestou zdravého vývoje — a necháme starosti o církve, kněze, kostely a obřady jiným lidem.

Tak domyslíme své osvobození v ohledu náboženském, když náboženství odcírkevníme, odpolitisujeme, kouzel kněžských zbavíme a učiníme je službou pravé lidskosti, službou Boha, který trůní v srdcích a duších lidských.

Vždy vycházejme od nejvyššího, nejširšího a nejmravnějšího pojmu Boha, jako duše naší duše a života každého života. Kdybychom ho hledali kdekoli mimo sebe, vzdalovali bychom se od něj. Kdybychom věřili, že je knězi bližší než jinému člověku, dělali bychom Boha stranníkem kněží. Kdybychom věřili, že je více přítomen v nějakém obřadu nebo v svátosti než v životě našeho života — dělali bychom jej kouzelníkem. Kdybychom věřili, že potřebuje nějakého prostředníka nebo přímluvce, dělali bychom jej spoluvinníkem vší protekce a všeho stranictví.

Bližší než dech a než tlukot vlastního srdce jest On. Nemůže nikdy býti vázán na místo, čas, obřady a roucha. Kde dva neb více se spojují v Jeho jménu, tam On je jejich pojítkem a posvěcením jejich svazku.

Každý člověk je vtěleným synem božím, v každém zápasí Bůh o vyšší projev. Jako slunce za to nemůže, že jeho paprsky se jinak odráží v hladině čistého potoka než v nějaké stoce, tak Bůh za to nemůže, že některý člověk není ještě tam, kde bude snad za několik tisíc let.

Církve učí, že náboženství stává se hodnotnějším pro něco, co někdo za nás koná nebo někdy konal (Ježíš — odpustky). My si uvědomíme, že každý je jen tím, čím je sám, osobně a přítomně, svými činy, svým karakterem, svým životem. Připočítávati někomu něčí zásluhy jinak než jako podněty k mravnímu jednání, je zhoubné pro mravní výchovu.

Církve kladou velkou váhu na říkání jistých slov a jmén a na časté jich opakování, jako Bůh, Ježíš, křesťan, bratr. Nám budou slova vedlejší, za to stav mysle, snaha, čin, život, karakter bude vším.

Církve kladou důraz na pevnou konfesi, nejraději s nějakým hodně starým ocejchováním. Kladou dále důraz na pravidla, příkazy. My naproti tomu položme důraz na vývoj, vzrůst, pohyb, na vyvíjení mravní síly a přirozených schopností člověka.

Církvím stojí nejvýš usnesení koncilů, sněmů, synod — nám stůjž výše suverenní osobnost člověka a dobré svědomí.

Církvím je člověk prostředkem k něčemu, jako býval prostředkem mocných v ohledu politickém. Člověk dle církví se narodil, aby někoho uctíval, poslouchal a byl tak řečeno materiálem k vykonávání neb provádění něčeho. V našem pojetí buď člověk sám sobě účelem. Čím je člověk dokonalejším, tím větší zisk pro Boha, který svého cíle dosahuje vždy dokonalejším vyjádřením sebe v člověku.

Církve považují sebe, své obřady a všechny náboženské projevy za účel, pro který je člověk prostředkem — my považujme naopak církev, obřady, náboženství a všechno lidské jen za prostředek pro člověka, aby se stal šťastnějším a dokonalejším.

Církve učí, že bohoslužba je něčím, co se může odbýti mezi člověkem, jedincem a neviditelným Bohem nebo něčím

nadlidským. Až tak daleko jdou, že tvrdí, že už pouhá účast na něčem, co někdo jiný koná, je bohoslužbou. My naproti tomu si uvědomujme, že pravá bohoslužba nemůže se odbýti bez účasti člověka, kterému prokazujeme nějakou službu nebo mu nějak projevujeme své bratrství neb přátelství.

S těmito zásadami, bratří a sestry, jsme ve společnosti největších geniů náboženských v celém světě a ve všech dobách, ale zvláště v naší české historii.

My však musíme jíti krok dále a nespokojit se domýšlením — naše domýšlení musí vyústit činy.

Buďme také v něčem prvními.

Dejme Bohu v nás příležitost, aby se projevil skrze nás ve vytvoření živé, bezcírkevní, tvůrčí náboženskosti, která by umožnila po celé drahé vlasti vytvoření bezpočetných skupin, které by dále šířily duševní zdraví, radostný, tvůrčí život, soulad duší.

Potom jsme nežili nadarmo. Potom nezůstane v Čechách pomníků krásnějších, než budou takové duše novým životem jásající, jako předvoj lepší budoucnosti a plného osvobození drahého národa.

Václav Žižka:

Masarykův poměr k náboženství a církvi.

V březnu letošního roku oslaví president Masaryk své 75. narozeniny. Chystají se veliké oficielní i neoficielní oslavy. Kéž bychom mohli říci, že v těchto oslavách bude veliké odhodlání Masarykovy idee nikoli zmodlařit, ale ztělesnit.

Masaryk je jedním z největších náboženských myslitelů své doby. Základnou jeho náboženství je idea humanitní, pojatá jako úsilí mravní. Náboženství je mu »žitý, procítěný poměr každého individua k tomu, čemu říkáme Bůh, nebo k celému světu«. Tedy ne obřady, formule, svíčky, ne církev a kostel, ale vnitřní život je Masarykovi náboženstvím. Stanovisko Masarykovo k církvím je naprosto jasné. »Nestačí nám už mluvit proti klerikalismu a t. p. — máme povinnost nábožensky pracovat. To znamená dnes především, aby se ti,

jimž náboženství jest drahé, sdružili, aby se proti církvím semkli.«

Budou to tedy jistě jen zdvořilostní důvody, které povedou naše církve k oslavám Masarykových narozenin, budou to formální projevy hlavě státu a nikoli náboženskému filosofu a apoštolu humanity.

Jestliže je tu nějaká obec v pravdě náboženská, která je praktickým vyjádřením Masarykova pojetí náboženství bez dogmat a formalit, pak je to Svobodné Bratrství, jako úsilí o nového člověka, o novou společnost, sorganisovanou na podkladě bratrství.

Svobodné bratrství jako náboženská obec po prvé u nás realisuje moderní požadavek laického náboženství bez kněží, jak jej pronesl Masaryk: »Protiklerikalism neznamená drážděnní kněží, nýbrž zrušení kněžství, jeho překonání. To musí pochopit český člověk, že v poměru k Bohu nepotřebuje prostředníka. Potřebujete vy sluhu, portýra, neb komorníka, abyste se smluvili se svým otcem? A potřebujete vy sluhy, portýry a komorníky boží? Ne! Buď má každý z nás přímý poměr k Bohu, nebo ho nemá. Kdo se schovává za cizího prostředníka, ten potřebuje prostředníka ze zbabělství, ze strachu. Česká zbožnost je, řekl bych, tichým hloubáním, náboženství české nepřekáží myšlení; náboženství, ve kterém se nemyslí, nestojí za nic.«

Masaryk nespokojuje se s pouhým myšlením; žádá vědecké myšlení, neboť u něho »náboženství a věda, pravé náboženství a pravá věda a filosofie se nevylučují.«

Svobodnému Bratrství žádný poznatek vědy, který přispívá k obohacení a zhodnocení života, nemůže zůstat cizím. Jako Masarykovi i nám je živý člověk bližší než sebe krásnější pojem o Bohu. Nám je tento život milejší, než víra v blaženost posmrtnou. Zde na zemi, skrze nás se chce vtělit Bůh. Všechno co zhodnocuje život, co jej činí vyšším, silnějším, je naším náboženstvím. Tak chápe náboženství i Masaryk. Náboženství jest život. Co do obsahu, náboženství je řešením problému věčnosti: nikoli jen řešením teoretickým, nýbrž zároveň praktickým, neboť problém věčnosti musí být člověkem žit. Člověk nemůže jen o smyslu života přemýšlet, ten život musí být žit. Náboženství je životem sub specie aeternitatis — je uvědoměním si našeho poměru ke světu, je uvědo-

měním smyslu života, je opravdovostí. Náboženství je centrální a vůdčí duchovní silou životní, je úsilím o život nový a nové, vyšší životní hodnoty«.

Pokud lidé budou oddělovat náboženství od života, Boha od člověka, pokud lidé neprocitnou k vyššímu vědomí, nemohou očekávat království boží. Ten pochopil a pronikl v podstatu náboženství, kterému každodenní práce je bohoslužbou, jemuž příroda je chrámem a člověk božím zjevením. Dobře řekl Masaryk, že náboženství není jen pro neděli a svátek, ale především pro všední den. Mnozí si myslí, že učinili zadost své náboženské povinnosti, když jsou jednou týdně přítomni bohoslužbám v kostele. Doma, v kanceláři dílně, ve škole, dále zůstavají hříšníky.

Jaký je názor Masarykův o Bohu? »V největším nadšení obdivu a vděčnosti obrací se láska člověka — zde se projevuje láska nejčistěji — k bytosti nevymezitelné, ve které vidí tvůrce veškeré té podivuhodné organisace přírody, jejího nezměrného bohatství, její okouzlující krásy a zbožně povznášející důstojnosti, jakož i všech vymožeností ducha lidského, který i ve mně, mnou samým je vyjádřen. Jsem právě tak obrazem božím jako můj bližní a můj soused. Ve všem se zrcadlí Bůh. To je v pravdě demokratický Bůh. Nezjevený, z nejhlubšího nitra zrozený Bůh je zcela jiný než Bůh zjevený, dokonce snad pohanským rouháním se křesťanskému Bohu«.

Nelze lépe a jasněji vyjádřit Boha. než jak ho vyjádřil Masaryk, Boha, jehož poznáváme v hlubinách svých duší a srdcí.

Nevím zda-li všichni oslavovatelé narozenin Masarykových do důsledku si uvědomí smysl jeho životního díla, zda-li domyslí hluboké pravdy, k nimž on dospěl a které on hlásal a do života uváděl. Masaryk řekl: Je třeba myslet a domýšlet, ale ještě důležitější je realisovat to k čemu jsme myšlením dospěli.

Ne slova, ale činorodou práci. Řeknu-li žebrákovi, že ho mám rád, potěším ho snad v jeho bídě; když ho ale vytrhnu z bídy, dokážu svou lásku k němu. Cím-li někoho musím mu svou úctu prokázat.

Bylo by možno, aby v naší republice bylo tolik sociální nespravedlnosti, tolik bídy a nezaměstnanosti, tolik ne-

rozřešených otázek, z nichž na prvém místě otázka rozluky státu a církve, kdyby u povolaných bylo více úcty k presidentu Masarykovi?

Kdo poznal Masarykovo dílo jeho usilování o nové životní hodnoty a porovnal je s dnešními poměry v osvobozeném státě ať už v ohledu politickém, sociálním či specielně náboženském, maně si vzpomene na slova Kristova: Lid tento ctí mne ústy, ale srdcem je ode mne vzdálen.

Ne fráze, ale tvůrčí čin! Svobodné Bratrství je takovým tvůrčím činem v ohledu náboženském.

Svaté ostatky.

(Českému křesťanu připomenutí.)

O svatých kostech a jejich zázračném vlivu dočítáme se již ve Starém zákoně Lidské kosti mívají podnes za jistých zvláštních okolností velkou vážnost a nebývá lhostejné, kde a které kosti jsou zakopány. Číňan americký šetří leta a leta, aby umře-li v Americe, jeho kosti mohly býti převezeny do Číny. A kosti některých padlých ve Francii byly dlouho vozeny po světě, než našly dočasného odpočinku. Proto a s vědomím všeho, co ještě dnes v podvědomí i kulturních lidí kosti znamenají, čtěme o následujících kostech a jiných, rovněž za vzácné považovaných relikviích a amuletech:

Král Přemysl II. daroval r. 1260 klášteru oseckému prst sv. Jana Křtitele, kterým tento svatý ukázal na Ježíše, volaje: »Ej, toť beránek Boží!«, smíme-li věřiti Hájkově kronice.

Královna Eliška, choť Jana Lucemburského, opatřila — podle W. W. Tomka — kostelu sv. Víta r 1349 tři zuby z hlavy císaře Karla velikeho, které byly podnětem ku stavbě kostela »Na Karlově«.

Mezi svátostmi, které se od dob Karla IV. v Čechách chovaly a které zejména tento nábožný císař nahromadil, našly se podivuhodné a vzácné svaté ostatky — jak dosvědčuje W. W. Tomek — z nichž připomínáme:

Zub sv. Jana Křtitele a jedno rameno sv. Anny. Potom jeden pozemský meč sv. Mauricia a jeden nebeský meč sv Karla. Tento meč byl prý direktně importován od andělů s nebe sv. Karlu, aby jím vraždil pohany. R. 1353—1355 poslal císař Karel IV. do Čech z cesty po Německu mnoho svatých ostatků, mezi nimi: hlavu sv.

Havla z kláštera St Gallen, která byla uložena v kostele u sv. Havla, dále ruku sv. Hermenegardy, dcery krále Franckého Dagoberta, kterou obdržel od jeptišek panenského kláštera v Trevíru. Z téže cesty pochází tělo sv. Víta z kláštera benediktinů v Pavii. Protože už jedna (třetí) ruka sv. Víta chována byla v Praze, běží tu zřejmě o jeden z četných zázraků.

Další cesty Karlovy do ciziny přinesly ještě mnohou ostatkovou kořist. Tak získal roku 1364 v Agaunu tělo sv. Sigmunda, burgundského kraleviče a 1378 od krále francouzského ještě kousek kosti sv. Martina. Dále několik ostatků sv. Eligia, ale ty rozdal pražským zlatníkům, poněvadž sv. Eligius byl jejich patron. Smrtí Karlovou (1378) zaražena byla hlavní sběratelská činnost v Čechách, ale neuhasla úplně. R. 1409 dal patriarcha vyšehradský převézti z Říma do Prahy tělo sv. Longina mučenníka, r. 1636 přinesl kněz Mikuláš Lancin z Říma do Prahy kosti sv. Krispa (jsou nyní u sv. Mikuláše na Malé straně) a dále císař Ferdinand II. opatřil z Magdeburku tělo sv. Norberta (je nyní u jeptišek v Doksanech). A tyto svaté ostatky jsou toliko malou částečkou všech ostatků a jiných podobných předmětů zbožné úcty mnohých. — Tyto dny roznesla se v okolí Staré Boleslavi pověst, že tam byl viděn hastrman. Mnozí tomu uvěřili?

K OSLAVĚ 75. NAROZENIN našeho presidenta Masaryka platila poslední schůze tohoto období ve velkém sále Slovanského ostrova. Br. Čapek přednášel o »psychologii našich oslav«. Byla to poslední přednáška před jeho odjezdem. Hudební čísla obstaral br. Sádlo, jehož novorozený synáček byl při té příležitosti uváděn a vítán do rodiny Svobodného bratrství. Presidentovi Masarykovi byl odeslán projev oddanosti. Sál byl přeplněn

VEČÍREK NA ROZLOUČENOU s br. Čapkem byl uspořádán 3. března v Heinovce. Protože sál nepojme mnoho víc než tisíc účastníků, bylo nutno vstup obmezit vstupenkami.

VZKAZ BR. ČAPKA A SES. ČAPKOVÉ. Milí bratří, sestry, přátelé, milé děti Nikdy jsme se ani od vlastních příbuzných tak těžko neloučili, ač je to jen na krátký čas. Byli jste příliš laskaví a četné projevy Vaší lásky nejen těšily, ale i ztížily odchod. Nebudou to však smutky »potlačené«, ale proměněné ve větší úsilí, abychom s větším ziskem pro Vás a větším nadšením k Vaší službě se Vám navrátili. S Bohem a na shledanou počátkem června.

Dojmy z Nedělní školy Svobodného bratrství.

INFORMAČNÍ PŘEDNÁŠKY. »Kostnická Jednota« jako sdružení všech českých evangeliků, známých pod různými českobratrskými jmény uspořádala v únoru pro českou veřejnost informační přednášky. Pro informaci našich čtenářů přinášíme některé výňatky z prvních dvou přednášek, pokud nám byly dostupny z čas. »Kost. Jiskry« a »Čes Zápas«. Prof. Rádl přednášel prvý. Jeho informace jsou zajímavé pro svoji otevřenost, pro kterou nezískaly valného souhlasu mezi těmi, v jichž zájmu měl informovat. »Svůj přehled shrnul v soud, že tak zvaní věřící křesťané jsou vlastně nejméně věřící — horší než atheisté, kteří aspoň věří, že Bůh není.« — »Konstatoval, že všade je patrný ústup církví. Vytýká všem českým církvím, že jsou přepolitisované, že jim nejde dost opravdově o rozluku státu od církve, že jsou úzce národní, což je v rozporu s mezinárodním posláním náboženství.« Ještě zajímavejší byla přednáška dr. Hromádky, profesora Husovy fakulty, který bez vytáčení a zastírání, bez jakéhokoli dvojsmyslného fixlování s moderními frázemi pověděl jako odborník, čemu se má ve smyslu českobratrského křesťanství věřit. »V křesťanství jde o Boha, nikoli o člověka; o nebe, nikoli o zemi; o království nebeské, nikoli pozemské«. »Křesťan se bojí Boha, cítí před ním hrůzu, úzkost. Je cosi tvrdého v křesťanově víře v Boha« (Čtenář ať si uvědomí, že tu slovo křesťan je myšleno v duchu čbr. jak mu prof. H. rozumí, a že jiní lidé, kteří věří pravý opak, mohou s tímtéž, ne-li s větším právem se nazývati křesťany.) Dále dovozuje prof. Hromádka, že lidé (jako na př. my v Svobodném bratrství), kteří věří v Boha, který nebudí hrůzy a strachu, kterého hledají v hlubinách vlastního nitra a kterého považují v podstatě za svého příbuzného, kterého je možno najíti vnitřním soustředěním atd., že takoví lidé nemají toho pravého Boha. Nic prý nesvědčí o lidské příbuznosti s Bohem. Pravdu prý má »učení o dědičném hříchu«. Bůh prý nemá na světě svého sídla!!!« Mezi Bohem a člověkem je prý »napětí, nepřátelství, propast!« Bůh prý »se nezjevuje ani v přírodě, ani v dějinách, nýbrž jedině v Ježíšovi« Prý »Bůh, jenž není nijak spřízněn se světem, Bůh, jenž děsí člověka, stal se člověkem«. Prý »smrt Kristova byla obětí za lidskou vinu. Bůh sám odpovídá za lidskou vinu a trestá hřích sám na sobě, Bůh obětoval svého syna a sám na sebe vzal hřích«. Jinými slovy: ten od světa a lidí odloučený Bůh poslal sám sebe na svět, vzal na sebe hříchy lidí, dal se od lidí obětovat, aby sám sobě za viny lidské zadost učinil a mohl potom býti milostiv a odpouštět; ale jen těm, kteří se to všechno dozvědí a tomu uvěří! Právě tak zajímavé je, co

řekl profesor Hromádka o církvi. »Církev je křesťanovi předmětem víry!« »Je odlišná od všech jiných institucí«. »Církev je nejpokrokovější síla křesťanství«. Tedy vše, co není v souhlasu s církví, je buď zpátečnické nebo nekřesťanské! Církev »je orgán království božího. Království boží není v lidských duších. Křesťanství jde o celý svět, o boží stát«. Jinými slovy, církev jako orgán království božího má ovládnouti svět, což bylo vždy také ideálem římské církve. »Kdo nepřijímá těchto určitých theorií, ten není křesťanem v plném smyslu«. Čtenáři musí z toho býti patrno, že stojíme na opačném polu, když hlásáme odcírkevnění všeho náboženství, když v církvi nevidíme nic jiného než organisaci lidskou, kterou si lidé vymysleli. Odcírkevněním nemíníme zavrhování jakékoli organisace. Církev jako organisaci zavrhujeme jen ve smyslu něčeho jedinečného, zjeveného, kouzelného ve smyslu prof. Hromádky a římské církve. Organisace utvořena s vědomím, že je naším nástrojem, který jsme si vytvořili a můžeme jej libovolně i změnit, není už církví v uvedeném smyslu. Chceme tedy naproti uvedeným názorům Hromádkovým náboženství odcírkevněné, odpolitisované, pověr a kouzel zbavené.

CO NOVÉHO V SVOBODNÉM BRATRSTVÍ. Čtenářům, kteří o Svobodném bratrství více neslyší než čtou v těchto zprávičkách, je nutno připomenouti, že je to jen vemi nedostatečný ohlas toho, co se děje a že tyto zprávičky mají vlastně jenom připomínati, že Svobodné bratrství je v plné činnosti. S odjezdem br. Čapka na jubilejní kongres amerických unitářů v Bostonu nastávají různé změny v naší činnosti. Z velkých sálů, kde jsme se dosud shromažďovali, stěhujeme se do menších, ale početnějších místností. Dvacet dvě třídy Nedělní školy přestěhují se z velkého sálu Slovanského ostrova do jedenácti místností v našem ústředí. Některé třídy bude nutno dočasně spojit. Kromě sálu v Ústředí, kde se budou konati schůze několikrát do týdne, máme najmutý sál v Karlíně, dále »Hlahol«, a třetí sál v Holešovicích. Podomních shromáždění máme zatím přes čtyřicet a nová se tvoří. Br. Hašpl a br. Žižka věnují všechen čas práci v Svobodném bratrství a rozmnožují se řady těch, kteří při svém jiném zaměstnání se obětují. Také ses. Boh. Čapková věnuje většinu svého času mládeži. Naše Nedělní škola je naše sluníčko. Mezi těmi padesáti učiteli a kandidáty máme nejoddanější pracovníky a miláčky dětí, jaké je možno najít snad v celém světě. A ty děti! Kdo by je neměl rád! Nevidíme je pod sebou, ale vedle sebe. Neběží nám na prvém místě o to, čemu se naučí, jako čím budou, jakými osobnostmi. Chceme, aby nebyly jen žáky, ale spo-

lutvůrci své Nedělní školy. Dáváme jim k tomu různé příležitosti. Mají svou samosprávu. Mají svůj časopis »Úsměv«, do kterého mohou psát i malovat. Žádný dětský podnět, ať v čemkoli, nezůstane bez povšimnutí. Mládež míval pravidelné schůze s přednáškami a debatami každý pátek v sekretariátě v Dlouhé tř. 49. Školou jsou vlastně všechny kroužky, školou cvičnou, tvůrčí, svépomocnou a svéprávnou. Tvoření dalších podomních skupin závisí na bytových poměrech, čím více místností najdeme, tím četnější budou. A čím více pracovníků se přihlásí a zapracuje, tím častější budou. Místo měsíčně nebo čtrnáctidenně budou se scházeti týdně, jak se na různých místech již děje. Prvé větší shromáždění, vybudované na základě skupinovém, konalo se v Karlíně. Br. Žižka přednášel Zpívalo se. Účast veliká. Bližší oznámení budou dávána v skřínkách Svobodného bratrství rozvěšených po Praze, dále v »Ústředí«, Praha I., Karlova 8 v »Unitaria«, a v sekretariátu Praha I, Dlouhá tř. 49.

LITERATURA.

Taylor: Základy vědeckého vedení. Nakladatelství »Sfinx«. Stran 188, cena 18 Kč.

Casson H W.: Zásady obchodu. Stran 164, cena 15 Kč.

Sebottendorf: Prakse starého tureckého zednářství. Nakl. B. Kočí. Stran 60

Pammrová: Cesta k zářnému cíli. Nakl. C. M. Höschl. Stran 122. Cena 9 Kč.

Norbert F. Čapek: Rytmus tvůrčího života. Stran 144. Cena 9 Kč.

UPOZORNĚNÍ. Slíbili jsme, jestli kniha br. Čapka o Náladě a jejím vědomém tvoření bude příznivě přijata, že vydáme ihned pokračování. Tak se i stalo. Pokračováním »Nálady« je další kniha: »Rytmus tvůrčího života.« Má tyto kapitoly: Tvůrčí život. Opojení a opití. Pitva lidského já. Síly srdce. Páky duševní síly. Kouzlo osobnosti. Rytmus životní a kosmický. Stupně vědomí. Citáty o rytmech duše. — Tato kniha je v mnohém ohledu odchylná od předešlé, ale dle soudu některých čtenářů je ještě mnohem zajímavější. Na požádání zašleme na ukázku.

REDAKČNÍ. Toto číslo se opozdilo jednak z technických důvodů, protože se sázela kniha: »Rytmus tvůrčího života«, kterou jinde oznamujeme, jednak odjezdem redaktora. Příští čísla, doufáme, vyjdou pravidelně. — V každém z příštích třech čísel bude jedna z dosud neuveřejněných přednášek br. Čapka.

Tiskl K. Mašín v Kladně. — Nakladatel Dr. N. F. Čapek v Praze.

Dr. Norbert F. Čapek:

Duše v tváři.

(Předneseno v obci Svobodného bratrství ve velkém sále Národního domu na Vinohradech dne 16. listopadu 1924.)

Je mnoho pravdy ve výroku jednoho staršího myslitele: chceš-li poznati sebe, podívej se na druhé, a chceš-li poznati jiné, nahlédni do sebe.

Pravdou zůstane, že máme všichni něco společného. Vždyť v širším smyslu jsme spřízněni s celou přírodou a s Veškerenstvem, a co je někde mimo nás, je také nějak v nás, a co není v nás, nebo námi neprochází, to není nikde.

Můžeme se tudíž učiti sebepoznání i z historie jiných národů a z životopisů jiných, třeba dávno žijících osob. Jestli však, jak se děje jmenovitě ve vyučování náboženském, čerpá se poznání a poučení hlavně z výroků a životů dávno zemřelých, o nichž, jak ani jinak nemohlo býti, dochovaly se zprávy jen velmi zkreslené a překroucené, k účelům politickým, nebo sektářským přizpůsobené, nelze proti tomu ani dost zdůrazniti, že se máme nejprve a především jiným držeti toho, co je blízké, jisté, skutečné; že máme větší váhu klásti na poznávání člověka živého, přítomného. To také plně činíme v Svobodném bratrství a tím se tolik líšíme od jiných.

Nejspolehlivějším a nejpřístupnějším ukazatelem čeho je člověku potřebí a co by měl dělati, byla by jeho vlastní tvář, kdyby v ní uměl čísti. Ale od doby, kdy vynalezeno bylo zrcadlo, používali je lidé více k tomu, aby jiné a také sebe oklamali, místo aby sami sebe sobě objevili.

Němci v humoru ne nadarmo říkají obličeji cifrplat, ciferník. Skutečně lze v obličeji jako na hodinách viděti nejen stáří, duševní a tělesné, ale i zdravotní stav, povahu, okamžité nálady a dědičné znaky předků dávných, přenášené z pokolení na pokolení, z rasy na rasu. Také naše přísloví, že z tváří mysl září, vyslovuje starou zkušenost našich otců.

Všechny kosmetiky a okrašlovací salony jsou svědectvím, že lidé jsou zvyklí viděti v tváři duši člověka a jen z toho vzniklo domnění, že tváří lze také klamati duši. Ale padělati lze všechno na světě. Kdyby nebylo zlata, nebylo by ani pozlátka, kdyby nebylo pravých, neměli bychom falešné peníze.

Není účelem této přednášky probírati fysiognomii tváře, běží více o všeobecné ocenění fakta, že a jak se duše v tváři zrcadlí.

Je úžasné, z jak málo jednoduchých linií je možno sestaviti karakteristiku člověka, zvláště člověka svérázného, a jak jen nepatrná změna, jen čárečka může tvářnost změnit k nepoznání!

Rozeznáváme u obličeje pevné části, které jen velmi pomalu se mění nebo svůj ráz v celém životě vůbec nemění, a měkké části, které se mohou měniti každým okamžikem.

Nejtíže je poznávati člověka podle kostry. Dítě spíše pozná matku podle laločku ucha nežli podle kosterního útvaru tváře. I u dospělých osob potkáváme se s velmi nevyvinutým smyslem pro poznávání podobností, i když to nemusí jíti až tak daleko, jako u onoho muže, který koketoval se svojí ženou v domnění, že to je cizí žena. A ona opět nemohla pochopit, proč už z daleka je tak něžný a přičítala to umění své frizérky, od které právě vycházela.

Kostra vykazuje nejstarší vlivy dědičné. Mongolská rasa líší se od anglosaské ponejvíc lebkou, mongolská je široká a krátká, anglosaská úzká a dlouhá. Mongolská má vyčnívající líční kosti, které se u arijců tak často nejeví. Dále vidíme značné rozdíly mezi severany a jižními rasami. Norové, Švédové a většina národů, obývajících severní Evropu, mají lebky poměrně vyšší a v horní části vyvinutější než jižní národové, tedy Balkánci a Italové. My jsme jaksi uprostřed a vykazujeme oba typy, a nejvíc typy smíšené.

Těmto lebečným tvarům odpovídá přesně i duše oněch ras. Kde převládá šířka mongolské lebky proti podélnosti arijce, tam jsou i prudší vášně, které se rychle vybíjejí, v rozdílu od jemnějších rodinných a společenských citů u ras dlouholebých, které jsou hlubší a vytrvalejší.

Sledujeme-li vývoj lidské lebky, vidíme, že nejprve se vyvíjelo dolní čelo s vlohami pozorovacími, jak to je vidět na všech primitivních a předhistorických lebkách.

Střední část obličeje se vyvíjela u lovců více do šířky a u vzdělavatelů půdy zůstávala užší.

Když se lidé začali učiti válčení, vyvíjela se zvláště u vůdců nosní kost, nejlépe znatelná u starých Římanů.

Brada zůstávala dlouho nevyvinutá. U nejstarších lebek právě jako u dnešních nekulturních národů brada buď téměř chybí nebo je málo vyvinutá. Teprve když člověk vyspěl na tolik, že dlouho a vytrvale jednu ideu sledoval, že vypěstil pevnost úmyslu a sebevědomí, začínala se tvořit silnější brada; ač nesmíme zapomenouti, že to platí jenom všeobecně a že i ten, kdo má nevyvinutou bradu, může býti velmi dobrým člověkem. V některém ohledu bude se však jeho vůle jeviti méně stálá a pevná než u toho, kdo má kostru brady širokou nebo vystouplou.

V svalstvu obličejovém lze pozorovati ony vlastnosti, které člověk nabyl a získává vlivem jeho vlastních životních okolností a zápasů. Kdo tomu rozumí, může už během jednoho roku značně změnit povahu i podobu ustálením jistých skupin svalů, kterými se projevují ony rysy povahy nebo stavů mysle, které nejčastěji vyjadřoval.

Můžeme to nejlépe pozorovati u dětí, zvláště mezi 2.-4. a 11.-15. rokem. Ovšem u různých dětí je to různé.

Ještě lépe je to k poznání u hocha, který jde na vojnu, kde pěstuje hodně odlišné city a skupiny svalové, které pak mění jeho podobu.

Podobné, značné rozdíly v podobě pozorujeme u dítěte, které přišlo ze samoty, kde mělo málo duševních podnětů, do velkoměsta: jeho rty se svírají, jeho špička nosu se poněkud prodlužuje, jeho celá tvář jeví větší oduševnělost.

Velmi nápadné mi byly tyto rozdíly u Slováků, kteří přicházeli do Ameriky v rozdílu od těch, kteří po několika letech odcházeli!

A jestli si dáte dobrý pozor, uvidíte, že muži, kteří se od mládí probíjeli na vlastní pěst s úspěchem, mají něco velmi příbuzného v tváři, v rozdílu od těch, kteří vždy seděli v teple a někdo se o ně staral.

Pro nezasvěceného jeví se proměnlivost svalů ve spojení s povahou nejnápadněji na rtech. Pevné a poněkud sevřené

rty prozrazují za stejných okolností více soustředěnosti a sebevlády nežli rty příliš měkké a volné.

Nejvlastnějšími modeláři naší tváře jsou tuky. Lesk radostí zářící tváře, celou šířkou i délkou roztomile napiaté, pochází od tuků, jichž duše nejčastěji a v největších variacích užívá k sebe vyjádření.

Masírování tváře olejem, nebo jiným tukem je vlastně výpomocným živením a umělým vyplňováním nedostatku tuků uvnitř.

Modré kruhy pod očima nejsou vlastně nic jiného, nežli nedostatek tuků, takže kůží prosvítá každá žilka.

Takový nedostatek tuku může se přechodně objeviti u osoby jinak velmi tučné.

Nejen fysická nemoc, ale snad ještě častěji bývá to nějaký duševní stav, který způsobuje okamžité změny v seskupení tuků obličejových.

Leknutím, velkou bolestí, pocitem malomoci poklesne tlak krve, tukové polštářky pod kůží se scvrkají a objeví se v tváři stíny, hrany, prohlubiny.

Protože oči jsou svým položením na tuku v tkanivu závislé, není divu, že při hladu, při trápení a vytrvalém hloubání oči mění polohu a jakoby spadávaly, neboť fakticky úbytek tuku takovou změnu vyvolává.

Jestliže kostra svědčí více o zděděných vlastnostech, a svalstvo představuje náš vývoj v tomto životě, při němž některé vlastnosti zůstávají a jiné se mění, ale jen pozvolna, vyjadřují tuky hlavně ony projevy povahy, které se často a rychle mění, jmenovitě vlivem abnormálních stavů tělesného zdraví, nebo duševní nálady.

Ještě větší vládu než kostra, svaly a tuky dohromady vykonávají nervy v naší tváři. Není nálady, není vášně, není pocitu v lidské duši, aby nervy nebylo s to je naznačiti, byť i jen kmitnutím sotva pozorovaným.

To je odvěká zkušenost, uložená v podvědomí lidstva. Dítě sotva začalo přemýšlet, už pozoruje tvář matky neb otce, zdali myslí co řekli, zdali skutečně budou trestat když hrozí. Ono vystihuje rozpory mezi slovem a smýšlením.

Hra nervů na tváři svědčí nejlépe o pružnosti a elastičnosti člověka, o svěžesti neb únavě, o vyžilosti neb bujnosti,

o schopnosti rychlého postřehu, intensivního cítění a neoblomné vůle.

Jako jsem přesvědčen, že není svalu v těle, který by neměl býti cvičen, aby harmonicky do celého těla proudila krev a výživa, tak jmenovitě v obličeji mám za to, že je žádoucí cvičiti každý sval a každý nerv, aby obličej zůstal pružný do pozdního věku.

Znám muže, jichž obličej podobá se více tvrdému kameni než živé hmotě. To proto, že neznají úsměvu lásky ani soucitu blahovůle. Nechtějme v ničem sevšednět, nepřejeme si v ničem ustrnout, zkostnatět a zkamenět.

To je také jedna ze zvláštností Svobodného bratrství, že nejsme fanatikové žádného ismu, že nepěstujeme žádného sektářství, že neoddáváme se žádným výstřednostem, ať v tom či onom oboru. Nepěstujeme specielně dietu ani dýchání ani nějaký druh odříkání, ale máme mysl otevřenou pro všechno dobré, krásné a pravdivé, a snažíme se rozvinouti všechny vlohy a mohutnosti člověka.

Každá z našich padesáti vloh vymáhá si své místo na výsluní tváře, a jestli některé z nich pěstujeme na úkor druhých, stáváme se jednostrannými a jeví se to současně na naší tváři.

Z dosud uvedeného jsme seznali, že na vývěsní tabuli naší tváře vidíme nejprve stopy dědičnosti. Jsou patrny z útvaru lebky a jsou také vysloveny pletí.

Je pravděpodobné, že se na zemi vyvinula nejprve černá rasa, která dnes vymírá. Po ní, že nastoupila rasa červená, která obývala starou Ameriku. Poté nastoupila rasa žlutá, která vykazuje dnes nejstarší kulturu žijící rasy, neboť se má za to, že čínská kultura je aspoň 20.000 let stará. Dnešním nositelem nejvyšší lidské kultury je rasa bílá — a dost možná, že po nás přijde rasa mnohem jemnější, snad průsvitná, více oduševnělá, která bude zbavena nízkých rytmů dravých zvířat a primitivních, věčně mezi sebou se nesvářících národů — a potom, že veliké bratrstvo lidské přivede tuto zemi na vrchol všech jejich možností a k vývoji všech potencí života, prve než skončí země svoji pout v koloběhu planet jako živé těleso.

Dále bylo vzpomenuto, že náš obličej je dobrým měřítkem zdravotního stavu celého těla. Na tvářích vidíte, jaký

je oběh krve; pod očima, jak jsou seskupeny tuky, a v očích vidíte všechno; celého vnitřního člověka.

Každý vnitřní orgán těla má kromě toho svůj pól v obličeji. Žaludek má svůj pól skoro v středu na každé tváři, síla srdce jeví se v jistých tvarech brady, nervová soustava má své posly kolem očí atd.

Také normálnost, balancovanost a zdraví duševní má v tváři svůj vývěsní štít, který i málo cvičený dovede čísti.

Potom jsme si řekli, že také povahu člověka lze vyčísti z jeho tváře. To je fakt, který může popírati jen, kdo to blíže nestudoval nebo nemá schopnosti se tomu naučit.

Mravně zbahnilého člověka pozná každý po jeho zbahnilé tváři, a rozezná ji snadno od tváře oduševnělé, velkými ideály prozářené.

Jsou povahy temné jako noc, a jejich tváře budí hnus a odpor — a jsou povahy duševně krásné jako východ slunce, a nikdo se nemůže poctivě do nich zadívat, aby necítil, že je v blízkosti velké duše!

Ale tak snadno rozlišitelných povah je poměrně málo. Většina tváří nejsou nocí ani dnem, ale přítmím nebo šerem. Někdy jsou jasnější, jako i večery bývají jasnější a dny pochmurnější.

Boj o existenci je tak urputný, rozčilení vůkol počet ohromný, výchova u většiny středověká, zastaralá — rozklad všech kdys ceněných hodnot tak rapidní, a tvoření nových ideálů tak pomalé a kolísavé, že netřeba se diviti, když tyto všechny okolnosti a vlivy kalí hladinu duše, vynořují se na povrch tváře jako mraky na obloze a znemožňují prohlédnouti až tam, kde jako slunce svítí touha duše po lepším životě a krásnějších jeho projevech.

Je velmi snadno po tváři rozeznati člověka inteligentního od blázna, pomalého od potrhlého, skoupého od držgrešle.

Trochu tíž poznáváme pyšného v přetvářce pokory; bázlivého, který se chvástá svým hrdinstvím; smutného, který se nutí být veselým; smíška, který je na pokraji zoufalství.

Tvář je dále ukazovákem tělesného i duševního stáří. Je v tom, jak známo, velký rozdíl, a duševní stáří se málo-

kdy kryje s tělesným. Jsou 20letí starci a osmnáctileté stařeny, kteří své mládí dříve ztratili, ještě než je začali řádně okoušet. Někteří ztratili své dětství vinou zevnějších okolností, jiní vlastní vinou a někteří jsou tak omezení, že se svojí blazeovaností ještě chlubí a na svém stařectví si zakládají.

Není krásnějšího zjevu v lidské podobě, jako žena mezi 50 až 90 lety, která je duševně svěží, která má v očích ohníčky mládí, která nosí v srdci výheň božské dobroty a lásky.

Viděl jsem více takových žen než mužů, ale není to privilegiem žen; je také dost mužů ve vysokém stáří, kteří své mládí a duševní svěžest neprodali za šošovici smyslných výstředností.

Za stáří, i když přináší sebou slabosti a neduhy, nemusí se nikdo stydět. Je dost nezaviněných příčin, počínaje dědičností, proč mnozí nemohou vyžíti svůj život v plné svěžesti až do konce. Ale dá se v tom ohledu mnoho získat podle zásad Svobodného bratrství, jak je vidět na těch, kteří delší dobu jsou členy.

Tvář je dále veřejnou výkladní skříní všech bolů a radostí, které jsme prožili, všech hlubších zážitků životních, všech sklamání a úspěchů, porážek a vítězství.

Jako strom ukazuje každý rok svého života jistou vrstvou, jakož i kámen a celá země nosí stále stopy svého stáří a vývoje, tak i každý z nás.

Okolnost, že neumíme toto vše v tváři čísti, neznamená, že by to nebylo čitelné. V Mexiku a rovněž v Mezopotamii byly vykopány tabulky, lidmi předvěkými popsané, které rovněž nikdo nedovede čísti, ale proto nejsou nečitelné. Ale přijde doba, kdy umění čísti v tvářích bude tak rozšířené, jako čtení času z ciferníku hodin. Dnes jsme jen tak daleko, že dovedeme vyčísti všeobecně, že ta a ta tvář patří někomu, kdo mnoho trpěl nebo se mnoho rozčiloval. Poznáváme také u některých schudlých jejich dřívější poměry a říkáme: ten jistě viděl kdysi lepší dny.

Jen ten, kdo se naučil zavčas a správně relaxaci, jak jsme se jí učili, zahlazuje vnitřně i zevně stopy starých bolů

a sklamání a proto bývá u něj tíže k poznání, jak mnoho protrpěl, nebo jaké bouře přes jeho hlavu přešly.

Nejsnadněji ovšem čteme okamžité nálady, okamžité slasti a strasti, jež se zrcadlí v tváři. Duše lidská, jako vítr na hladině jezera, ráda pohrává na tváři lidské a bystrému pozorovateli neujde, že tvář vykazuje často tak jemné odstíny nálad, že je nelze vysvětliti ani svalstvem, ani tuky, ani nervstvem, ani něčím jiným makatelným, nýbrž jedině činností největšího Mistra v nás, kterým je naše s Bohem spřízněná duše.

Nejlépe to můžeme pozorovati u inteligentního dítka, které nezná přetvářky, nebo u oduševnělého, dospělého člověka, u něhož má duše naprostou vládu nad tělem. Výjimku tvoří ovšem doba, kdy úmyslně cvičí relaxaci.

Na modelaci tváře působí konečně i okolní sugesce. Kdo je obklopen krásnými věcmi, ladnými tvary, slýchá ušlechtilou hudbu, bývá osloven něžnými slovy, toho obličej se modeluje jinak, než jestli člověk žije v neladném, hřmotném, drzém okolí a musí dívati se do zdivočilých tváří a poslouchati špinavá slova.

Zajímavé je, jak manželé, kteří žijí v souladu a pod stejnými dojmy a sugescemi více let, se pomalu i vzhledem jeden druhému přizpůsobují.

Rád bych ještě pojednal o prostředcích k udržení takového vzezření, jaké si sám vyvolí, ale trvalo by to příliš dlouho. Vítal bych, kdyby v Praze byl založen salon pro pěstění krásy prostředky duševními.

Jak krásná je tvář, kterou proráží klid, mír, vyrovnaná duše. Nic se jí nevyrovná. Co je proti ní »mramorový« nebo alabastrový nebo namalovaný obličej.

Jak krásná je tvář osoby, které srdce je zlatým kalichem, naplněným nefalšovanou láskou a sympatiemi všelidskými. Co je proti ní tvář, z jejíž úst vykukují zuby třeba diamanty vysázené, když její srdce je vyhaslou sopkou!

Jak krásná je tvář, na které jako na křišťálovém skle odrážejí se paprsky tvůrčích myšlenek, vzletných ideálů; oč je krásnější, než ulízaná tvář panenky, na které je poušť a nepřelétne ji ani myšlenečka vyšší, jen samé mušky a jednodenní motýlové.

Jak krásná je tvář člověka, ať mladého neb starého, muže neb ženy, kteří si uvědomili svoji jednotu s Bohem, a protože jsou v harmonii s Nejvyšším, odrážejí se v jejich tváři v duševních paprscích ztělesněné harmonie kosmických sfér!

Při vstupu do našich měst a obcí bývají vyvěšeny tabulky orientační. Nejvýš stojí napsáno: Republika čsl., pod tím země: Česká, pod tím okres a nejdoleji jméno oné obce. Tak by mělo býti viditelné písmo i na naší tváři. Mělo by býti znáti, co je nám nejvyšší, co klademe na prvé místo. U mne by to bylo vše, co vyslovuji slovem Bůh. Bůh je světlo, život, láska. Nejznatelněji bych si přál, aby vynikala láska. Pod tím ať stojí lidstvo, pod ním naše češství a dole naše osobička, jejíž velikost budiž v její náplni. Buďme velikými a bohatými tím nejvyšším a nejkrásnějším, co člověk dovede myslet neb vyslovit, buďme šťastni štěstím, které můžeme sdílet s druhými, jásejme v pravdě, která osvobozuje.

Václav Žižka:

Idee Svobod. bratrství v životě a díle J. A. Komenského.

Svobodné bratrství má své předchůdce. Jsou jimi všichni bezejmenní průkopníci pravdy, kteří za všech věků vývoje lidského ducha zápasili o svobodu myšlení, kteří usilovali o vyšší a čistší život, jimž bratrství bylo mravním příkazem.

Jsou jimi všichni náboženští velikáni, kteří svým karakterem a vlastním příkladem jako maják svítili na cestu bloudícím v moři života.

V řadě velikých osobností nejjasněji nám září Kristus, Komenský a Hus.

Svobodné bratrství nepřijímá jako nezměnitelnou pravdu to, co oni za pravdu pokládali, ale hodnotí opravdovost, s jakou pravdu hledali.

Nectí Krista, kdo jeho jméno vzývá, ale kdo jeho učení skutky naplňuje a v život uvádí.

Nectí Husa, kdo každoročně na jeho památku zapaluje hranici, ale kdo každodenně rozněcuje v srdci lásku k pravdě, za níž Hus zemřel.

Nectí Komenského, kdo občas květinkou zkrášlí jeho pomník, ale kdo stále dobrým slovem a veselou náladou zkrašluje život těm, kteří potřebují útěchy.

Svobodné bratrství staví život nad literu, čin nad slovo. Mnohé myšlenky mravními velikány hlásané a psané mají podnes platnost, jiné však nemůžeme již přijmouti. Ale jejich snaha uvést myšlenky a slova v soulad s vlastním životem zůstává nám jako příklad k následování.

Shoda myšlení a konání, činů a slov, vnitřní opravdovost a touha po vyšším a čistším životě vytváří mravního genia.

Mravním geniem byl Komenský.

Svobodné bratrství vzpomíná Komenského nejen jako teologa a pedagoga, ale především jako mravního genia.

Komenskému právě tak jako nám jde v náboženství o život. Zbožný a mravný život. Masaryk říká, že je to karakteristická známka náboženského úsilí slovanského. Náboženství, které nedovede povznést člověka, které v něm

neprobudí vyšší vědomí, které není schopno zlepšit jeho karakter, nemá smyslu.

Svobodné bratrství jako organisace není sama sobě účelem, nýbrž prostředkem k něčemu vyššímu. Také Komenský nestotožňuje církev s náboženstvím. Komenský, třebaže kněz, nepokládá církevní zřízení za nejdůležitější. Praví: »Proč by správa církve nemohla být taková nebo taková?« Účelem církve je mu náboženský život, založený na lásce a bratrství.

Komenský více si váží prakticky projeveného bratrství, práce pro člověka, než vykonání bezduchého obřadu. Jeho hluboký náboženský cit nevyčerpává se v obřadnostech, ale v účinné lásce a sloužení Bohu. Sloužit Bohu, znamená Komenskému sloužit člověku. Milovat Boha je mu milovat člověka. Věří, že na dně lidského srdce dříme božská jiskra, která čeká vzplanutí; která chce být proměněna v čin. Všechno konání a jednání člověka má být projevem božských snah, vložených v samou podstatu člověka. V tom vidí Komenský zbožnost. »Býti zbožným«, píše, »to jest ustavičně sebe i všechno své snažení obraceti tak, aby člověk po vždycky v sobě milostivého Boha cítil a začátek věčného života v sobě již měl.«

Životní dílo J. A. Komenského má náboženské posvěcení. Je výrazem služby pro člověka. Je vyjádřením vznešené touhy přivést lidstvo k poznání své jednoty s Bohem. Ve spise »Panegersia« praví: Jednota a na ní se zakládající sjednocení je obrazem Boha; neboť Bůh je bytost jedna a přece jest všecko, jest všecko a přece jest jedno«. Podobně v jiném spisku píše: »Bůh, jenž jest jeden, chce, aby v něm všecko bylo jedno«.

Z těchto pramenů vyvěrá Komenského snaha vytvořit vědu, která by podávala přehledně souhrn veškerého vědění — pansofii. »Slovíčko »pan«, vysvětluje Masaryk, karakterisuje snahu Komenského: všecko obsáhnouti a uspořádati pro všecky. Filosofie je snaha po pravdě, ona nám má dáti pokoj, má smířiti ducha s věcmi, náboženství má vštípiti úctu k nejvyššímu dobru a dáti pokoj našemu svědomí, politika má sjednotiti lidi, aby činností svou druh druhu nepřekážel, účelem jejím jest pokoj všech lidí vespol. Všemoudrost jest souladný celek, celost ve všem a všudy.« Smyslem vševědy je podle Komenského sjednocení lidstva, vštípení harmonie do nitra člověka.

Komenský nezná nesnášenlivosti. Je až podivuhodné, s jakým sebezapřením překonává bědy a křivdy, páchané nepřáteli na jeho církvi i národě, který tolik miloval. Láska k vlasti není vyvážena nenávistí k cizímu národu. Jemu všichni lidé usilující o dobro jsou bratřími a sestrami, jsou dětmi jednoho Otce. V pohnutých dobách válečných neúnavně volá k svědomí mocných i slabých: »Pojďte všichni, kteří máte na srdci blaho svého národa, ať jakéhokoliv jste kmene, jakéhokoliv jazyka a ke kterékoli sektě náležíte. Vy všichni, kteří lidskou zmatenost nenávidíte. Vy všichni, kteří po zlepšení toužíte. I nezjedná-li se nic tak dokonalého, aby všem stačilo a se líbilo, chceme přece lepšího vyhledávati, nežli je to co doposud máme.«

Z touhy po sbratření lidstva vyrůstá i jeho dílo pedagogické. V reformě školy a výchovy spatřuje cestu k obrození a osvobození lidské společnosti. Věří s Baconem ve všemohoucnost výchovy. Vzděláním a výchovou chce překlenout propasti mezi lidmi. Škola má se stát dílnou lidskosti.

Idealism Komenského, ač někde hraničí s utopií, přece není nepraktický. Každá jeho myšlenka je doprovázena plánem a návodem k uskutečnění. »Komenského karakterisuje přímo na jedné straně ideální, vznešené, řeknu i blouznivé úsilí, na druhé straně reální praktickost: celá jeho didaktika a pedagogika je práce člověka naskrze praktického, jenž výtečně dovede využitkovati daných poměrů, zde duševních sil, k velikým účelům«, dokládá Masaryk.

V Didaktice uložil Komenský své poznatky vychovatelské. Komenský obrací svou mysl k člověku, aby ho vedl cestou poznání k pravdě, aby probudil v jeho nitru stajené božské síly. Cituji Komenského Didaktiku: »Mysl tedy člověka na svět jdoucího převhodně přirovnána k semeni, nebo jádru; kdež ač podoba byliny nebo stromu skutečně se nevyskytá, přece bylina nebo strom se tam naskytá v pravdě, jakož se to ukazuje, když símě vpuštěno jsouc do země, pod sebe proutky prostírá, které potom přirozenou mocí ve větve a ratolesti se rozcházejí, listím odívají, květy a ovocem se ozdobují. Nepotřebí tedy ničeho ze zevnitřku do člověka vnášeti, než to toliko, co v sobě sám zavinutého má mu rozvíjeti, vykládati a ukazovati, co jednokaždá jest věc«. V Didaktice proniká Komenský až k podstatě člověka; obje-

vuje jeho schopnosti a napomáhá k jejich plnému rozvití. Zkoumá dětskou duši, čistou a vnímavou, sleduje vývoj dítěte od prvopočátku až k úplnému dozrání. Hlavní důraz klade na to, aby se dítěti dostalo praktického vzdělání pro reelní, skutečný život a to ne násilně, ale ponenáhlu a s láskou. Láska k dítěti je mu prvním požadavkem ve výchově. Chce, aby dítě vidělo ve svém učiteli spíše rádce a přítele. Přeje si, aby poměr učitele a žáka byl přátelský. Ne autorita, ale úcta. Ne tak vyučování jako vychovávání je dětem potřebí. Ne autoritativní věření, ale samostatné zkoumání a iniciativní myšlení.« Nemusíte a nemáte věřit všemu co Vám kdokoli a kdekoli k věření předkládá. Zkoumejte vše a přesvědčte se o všem sami«. V těchto slovech zvlášť vyniká Komenský jako moderní učitel. To je také jednou ze zásad Nedělní školy Svobodného bratrství. Dítě je tu vedeno k samostatnému myšlení, probouzí se u něho všechny vlohy a mohutnosti. Dítě je nabádáno, aby poznalo své schopnosti a dovedlo je uplatňovati. Poznat sama sebe je člověku nejpotřebnější, jak sám Komenský doznává: »Ptal-li by ses, co jest člověku nejprve a nejvíce potřebné, odpověď bude zníti: sám sobě, t. j., aby se naučil sám sebe znáti, sám sebe spravovati a sám ze sebe užitek míti.«

Komenský je nám zosobněním idee bratrství. Je typem českého bratrství, jak je vyjádřil Kollár když řekl: Zvoláš-li Slovan, nechť se ti ozve člověk.

Modlitba.

Povznesme mysl svoji k vděčnosti, že tolika způsoby jest nám dáno okoušeti projevy božského života. Kéž náš celý život a nejen tvář stává se denně dokonalejším projevem zdraví, lásky, dobroty a síly k přemáhání všech překážek vyššího vývoje. Kéž nejen z naší tváře, ale z celé osobnosti vyzařují paprsky sympatie ke všem, kteří s námi zápasí o vyšší projev božství, o dokonalejší osobnost. Kéž na tvářích našeho národa zavládne více míru a harmonického vyrovnání všech sil duševních. Kéž jeden každý z nás stane se Mistrem v ovládání svých pudů, vášní a citů, aby jejich vnitřní i zevní projevy byly hudbou duše, která je v souzvuku se svojí nejvyšší podstatou.

Od této chvíle chceme si více než dosud uvědomovati, že jsme stavitelé věčnosti, že se cvičíme v ovládání živého materiálu živých buněk našeho těla, abychom byli schopnější pro vytvoření a ovládání nástrojů jemnějších, k okoušení požitků vyšších a k vyjadřování božského života na vyšších stupních jsoucna.

Království boží.

Proto myslím, že správně vystihují jádro evangelia Ježišova, když pravím, že tu jde především o otázku, j a k ý to bude člověk, jenž bude hoden království Božího a jenž — o toto království bude státi. Neboť je již zapotřebí skutečného přehodnocení hodnot, aby člověk nalezl zalíbení v tomto cíli »království Boží«, kde mizí vše smyslné a veškerá »odplata«, o níž Ježiš mluví, není ničím jiným, nežli blahem svatosti.

Připravujeme se na celá dlouhá tisíciletí lidských snah o království Boží. A ježto posmrtný stav člověka jest pro nás zahalen rouškou nejhlubšího tajemství, chceme pracovati o k r á l o v s t v í B o ž í n a z e m i, jež ovšem bude vždy ideálem a nikdy celým, hotovým faktem. Jakým způsobem máme pracovati? Všemi způsoby, jež vedou k cíli zlepšení člověka a lidí. Křesťanství pravé je nekonečně víc než pouhé modlení, chození do kostela a zpívání. Musí být programem. Chceme li býti křesťany, musí nás zajímati, co se má činiti k zabránění mravních a fysických nákaz, co se má činiti k zlepšení sociálních zlořádů doby, jak jednati s čistým dítětem a sprostým zločincem, jak pozdvihnouti u nás vážnost pro rodinu, ženu — matku a děti, jak šířiti vzdělanost a mír, jak bojovati proti reakci a šovinismu. Mařiti zlo vždy a všude, nepominouti žádné příležitosti, ba tvořiti si příležitosti k činnosti zušlechťující svět, to jest nejdůležitější na křesťanství. Myšlenka na Boha jest vzpružinou, zdrojem, z něhož tato činorodá vůle vyvěrá a k němuž se zase navrací. Avšak bez praktického křesťanství nemá žádná dogmatická pravověrnost ceny, zůstávajíc pouhým křesťanstvím teoretickým. A o ceně teorie se dá vždy hovořiti. Naopak: vždy nám milejší bude člověk, jenž dobro kolem sebe šíří, byť i Bůh a božská prozřetelnost nebo vůle byly proň pouhou hypotesou, nežli oni zbožní, kteří na kolenou ztrávi mnoho času, ale nelítostně odsuzují nás »méně věřící« a méně dokonalé.

(Dr. J. Kozák: O otáce náboženské).

SPOLEČNOST SVOBODNÉHO BRATRSTVÍ poslala panu presidentu k jeho 75letým narozeninám následující telegram:

Náš milý pane presidente!

Společnost Svobodného bratrstvi před odjezdem svého předsedy Norberta Čapka k stolelému jubileu amerických unitařů oslavila dnes dopoledne ve velkém sále Slovanského ostrova Vaše 75leté narozeniny a po přednášce »O psychologii našich oslav« přijala jednohlasně následující resoluci:

Jako loyalní občané čsl. republiky vzpomínáme 75. narozenin našeho presidenta Masaryka, jeho zásluh o časné i věčné hodnoty české a všelidské, nejvíce však oceňujeme vše, čím jeho karakter, jeho život a jeho idee podněcují k vytvoření lepších povah a lepší společn sti v duchu humanitním Nechceme přibližovati se k těmto ideálům pouze ústy, ale chceme vynaložiti všechno úsilí na jejich celoživotní uskutečňování.

Pane presidente, přijměte tento prostý a upřímný výraz úcty a oddanosti od velkého shromáždění občanů čsl. republiky, kteří si z hloubi duše přeji, aby božskou Prozřetelností byl jste nám dlouho zachován ve zdraví a dobré náladě.

Za Svobodné bratrstvi

Norbert Čapek.

Na uvedený telegram obdrželi jsme z kanceláře pana presidenta tuto odpověď:

V PRAZE, dne 3. března 1925.

Společnost Svobodného bratrství,

k rukám p. Norberta F. Čapka v Praze, Dlouhá tř. 49.

Podepsaná kancelář má čest tlumočiti Společnosti Svobodného bratrství srdečné díky pana presidenta republiky za blahopřejný projev k jeho 75. narozeninám.

Kancelář presidenta republiky.

CO NOVÉHO VE SVOBODNÉM BRATRSTVÍ. V neděli, dne 8. března ožívly naše vlastní místnosti jásotem dětí Nedělní školy. Přestěhovali jsme se sice do menších místností, ale jsou naše. Každé dítě skutečně pocítilo, že se tu volněji dýchá. A nejvíce je těší, že sami mohou ke kráse nového domova přispívati. Dostáváme skoro každou neděli tolik obrazů, že budeme míti všechny naše místnosti pěkně ozdobené. — Na zahájení v novém domově uspo-

řádaly děti oslavu 75letých narozenin p. presidenta Masaryka. Br. Hnát pověděl dětem o krásných ideálech a práci p. presidenta. Hlubokým dojmem působily prosté veršíky a písně, přednesené dětmi s takovou opravdovostí, že mnohé mamince zarosily se oči. Společným zpěvem byla oslava zakončena — Dalším krokem ve Svobodném bratrství jsou pravidelné schůze rodičů pořádané učitelským sborem Rodiče budou moci ještě více spolupracovati k výchově nového člověka V neděli 5. dubna zahajujeme kurs vůdců místních skupin pražských, kteří budou pomáhati rozšiřovat, co jsme ve 30 místních skupinách započali. Účast na všech přednáškách, které nyní pořádáme ve čtyrech předměstích je překvapující. Rozhodli jsme se proto najmouti ještě Heinovku, kde konáme pravidelné přednášky každé úterý o $^1/_2$8. h. več — 28. dubna pořádáme v Národním domě na Vinohradech »Dvořákův večer« ve prospěch Nedělní školy. — Pro všechny, kteří byli odkázáni na zakouřené restaurační místnosti otvíráme 15. dubna ve vlastním domě švýcarskou abstinetní jídelnu.

K OBRÁZKŮM V obou podobách, Komenského a Žižky vidíme dva největší možné kontrasty: U Komenského spatřujeme všude výraz něhy a blahovůle. Myslivá část od očí nahoru, jest z celého obličeje nejširší, nejvyšší a nejplnější prostřední část obličeje, která značí sílu vůle, jest dobře vyvinutá, ale ovládána horní částí. Rozvaha je u Komenského větší než energie. — U Žižky nacházíme výraz vzdoru a síly. Velmi tlustý krk prozrazuje zápasníka. Horní část obličeje, krásně vyklenutá svědčí sice o neobyčejné inteligenci, ale neméně plná je i prostřední část; vůle a rozum kráčejí společně. Nos není tak dlouhý jako u Komenského, ale za to širší, což značí, že u Žižky mnohem méně dojmů bylo zapotřebí k nějakému rozhodnutí.

LITERATURA.

Redakcí Zdeňka Záhoře vychází KNIHOVNA POHLAVNÍ VÝCHOVY, kterou doporučujeme. Dosud vyšlo 5. dílů. Subskripční cena všech 9 dílů pouze Kč 16·70. Nakladatelství B. Kočího.

O. Swett Marden: MLČETI JE ZLOČIN.
Stran 248 cena Kč 18·—. Nakladatel Jos. R. Vilímek.

Všechny tyto i jiné dobré knihy možno obdržeti v Unitaria, Praha I, Karlova 8.

Tiskl K. Mašín v Kladně. — Nakladatel Dr. N. F. Čapek v Praze.

Dr. N. F. Čapek:

Duševní immunita.

Předneseno v Obci Svobodného bratrství v Národním domě na Vinohradech 7. prosince 192[illegible].

Slovem immunita lze obsáhnouti celý lidský život ve všech jeho vztazích. O immunitě bylo by možno napsati několik obsáhlých děl. Přijde doba, kdy toho slova nebo jemu podobného se stejným významem bude používáno mnohem více. Dnešní doba jen připravuje možnost všestranného jeho použití. Kdyby dnes někdo chtěl probírati toto slovo v nejširším smyslu a nebral by ohledů ani na pravo ani na levo, musil by mluviti hodně revolučně a stal by se na různých stranách velmi nepříjemným. Já se ovšem musím omeziti na všeobecné pojednání a spokojiti se poukázáním, kam v tomto ohledu směřuje Svobodné bratrství v rozdílu od jiných směrů.

Pro ty, kteří slyšeli mnoho jiných mých přednášek, bude to jen dokladem, že program Svobodného bratrství nelze tak snadno podat, jako jiné programy. Programy týkají se zpravidla popsání jistých nádob nebo hranic, kterými se má omeziti nebo odděliti něco vody, vody života lidského, aby lidé jen tuto oddělenou vodu považovali za všechnu vodu, co jí je na světě. Náš program by byl spíše objevování nových a nových způsobů, jak se přiblížiti ku kterékoli vodě, jak ji ovládnouti, jak míti otevřenou mysl pro život vůbec.

Immunitou rozuměla se původně výsada, kterou panovník chránil jisté osoby od moci svých úředníků, to jest, činil je nedotknutelnými.

Poslanecká immunita je ochranou před trestním stíháním, leč by sněmovna sama k němu svolila.

V církevním právu rozumělo se immunitou osvobození církevních osob od jistých povinností občanských nebo od poplatků.

V ohledu zdravotním rozumíme immunitou schopnost odolávati onemocnění z nákazy. Tato schopnost nebo odolnost může býti vrozená nebo získaná. Při vrozené immunitě vylučují se v těle při nákaze obranné látky, které usmrcují škodlivé bakterie. Při získané immunitě vznikají v krvi protijedy, jež činí choroboplodné bakterie neškodnými. Taková immunita se získává obyčejně injekcemi.

Slovo immunnita má však ještě mnohem širší význam a lze je uplatniti při všech poměrech životních, kde běží o nějakou obranu neb ochranu před jakýmkoli škodlivým vlivem, ať tělesným nebo duševním.

Immunita je druhým pólem sensibility nebo-li vnímavosti. Jistá věc buď je nám lhostejná, jsme k ní immuní, nebo nás dráždí, pak jsme k ní citliví nebo sensitivní. Všechno naše tělesné i duševní blaho na tom závisí, jak jsme k čemu immuní nebo sensitivní. Jistá věc může pro někoho být velkým neštěstím, jako pro opilce alkohol, pro zloděje peníze atd., zatím co táž věc může pro druhého býti úplně lhostejná nebo snad i užitečná, je-li proti ní immuní.

Je tedy dvojí immunita: škodlivá a užitečná, právě tak jako je dvojí sensibilita. Pro některé věci je člověk immuním od narození, ale pro jiné musí teprve immunitu získat, vycvičit.

Tělesnou immunitu může člověk buď zdědit nebo získat, ale duševní immunita musí býti vždy dobývána a lidé se liší od sebe duševní vyspělostí podle toho, jak a k čemu jsou immuními nebo sensitivními.

Příkladem tělesné immunity proti zimě je Eskymák. Vydrží v zemi věčného ledu bez nachlazení. Ale není immuní pro krajiny tropické a nemá ani schopnosti státi se immuním Na opačném pólu je černošský obyvatel krajin tropických.

V malém měřítku prožívám imunisační proces teď v Praze a myslím, že to potrvá asi sedm let než se plně aklimatisuji. Narozen v jižnějším, mírně položeném kraji, žil jsem od 12 let v podnebí ještě mírnějším a posledních sedm let v podnebí rovnajícímu se neapolskému. Proto zápasím s rýmou.

Mnohem důležitější je immunita duševní. Tu pochopit je daleko obtížnější a já si uvědomuji, že mi hned každý neporozumí a nevystihne dalekosáhlý význam takové immunity.

Duševní immunita týká se nejprve našich schopností poznávacích. Jsou instituce, hlavně církevní, ale také jiné, které

vynašly velmi rafinované metody, jak učinit své příslušníky immunními v nejhorším smyslu slova. Ohraničily jejich duševní obzor tou měrou, že nic nevidí, neslyší a nevnímají, co by je mohlo přesvědčiti o něčem jiném, než co jim bylo a je vštěpováno jejich stranou.

Církve začínají u dětí vštěpováním jistých dogmat, o kterých se učí nepřemýšlet. Vštěpuje se jim, že tato dogmata jsou povýšena nad rozum, že by bylo hříšné a nebezpečné bráti je v pochybnost, že lidi, kteří pochybovali, stihl boží trest atd.

Mnozí poslechnou, uzavírají se všem rozumovým výkladům o dogmatech, obávají se, aby neslyšeli co by otřáslo jejich názory a zůstávají tak proti pravdě immunními, to jest »zabedněnými«.

Protože člověk nemůže jedinou část svých duševních schopností nechat zakrnět, aby nesnižoval výkonnost i jiných svých schopností, bývá takovým immunisováním kritických vloh člověka, způsobována veliká škoda.

Pravé a zdravé immunisování nepozůstávalo by v omezování, v umrtvování některé duševní schopnosti, nýbrž v takovém posilování jich, aby člověk na každý úkol stačil.

Proto kdo je si své pravdy jist, anebo komu jde jen o pravdu, i za cenu, že by své dnešní poznání musil opustit, ten bude vítat vyšší rozvinutí každé vlohy.

A jestli jsme děti správně vychovávali, pak se nemusíme báti, že nás jednou budou míti za lháře a nebudou potom chtíti věřiti ani našemu nejpravdivějšímu ujišťování. Kdo lhal, nemá důvěry, ani když pravdu mluví!

Ještě větší význam než v ohledu poznávacím, má otázka immunity v ohledu citovém.

Čím jsou jedy pro tělo, tím jsou špatné sugesce pro duši.

V hypnose je možno někomu vsugerovati, že nemůže pohnouti rukou a člověk jí nepohne. Hypnosa je totéž jako sugesce, jenže zhuštěné. Avšak mnohem účinnější než jakákoli hypnosa je dlouholetá sugesce, kterou je možno učiniti ze slabocha siláka a naopak ze siláka slabocha a sugescí je možno zdravého učiniti nemocným a nemocného zdravým, z veselého udělat škarohlída a z pesimisty člověka optimistu. Nekonečné jsou možnosti sugescí dobrých i špatných.

Nikdy v životě jsem tolik nepocítil vliv sugestivních ideí jako když jsem v Hamburku ošetřoval nemocné v době cholerové epidemie. Co tu bylo strachu před nákazou. Zakazovala se tu píti voda, nebyla-li převařená; také ovoce smělo se jísti jen vařené. Ať právem či neprávem, já zákazů nedbal. Ovoce jsem jedl více než jindy, vody pil podle chuti a nic jiného nedělal ze všech preventivních opatření, než že jsem si po každém obsloužení pacienta umyl ruce v desinfikované vodě.

Jiní, mnohem silnější, užívali immunisujících léků, vystříhali se všeho zapovězeného — a přece někteří z nich umírali z nákazy a nejvíce umřelo těch, kteří nejen nikoho neošetřovali, ale nejvíce se nemocných stranili.

Neradím, aby mě v tom někdo napodobil a nedbal rad lékařských, ale faktem zůstává, že moje víra v immunitu mého těla a moje autosugesce, že se mi nemůže nic stát, byly tak silné, že jejich účinek překonával každé jiné opatření.

Jestli už v ohledu tělesném může sugesce vykonávati takovou moc, tím více v ohledu duševním. Vždyť sugesce jako něco nehmotného je duševnímu životu daleko bližší než tělu!

Jestli člověk od svého mládí je učen nedůvěřovati silám, které jsou v něm, jestli se mu znovu a znovu vsugeruje, že přišel na svět hříšný, se zlořečenstvím ve svém těle, neschopný konati dobro, jestli je mu vždy znovu vsugerováno, že se musí báti Boha nebo ďábla, smrti nebo pekla nebo mnoha jiných věcí — jestli se buňkám jeho těla a tvůrčím silám jeho duše neustále vštěpuje malomoc, strach, nedůvěra — bylo by bláznivé očekávati, že na takovém trní vyrostou hrozny nebo fíky sebedůvěry, odvahy a životní radosti. A jestli přece jen nějaká ta radost a odvaha se uplatní, děkuje za to člověk jednak síle své božské přirozenosti, která přes všechny sugestivní překážky prorazila, anebo děkuje pochybnostem, s kterými takové škodlivé sugesce přijímal.

Mám dosti příležitosti pozorovati zblízka na vlastním nejmladším dítěti, oč šťastnější je dítě, které pokud jen možno, bylo vzdalováno sugescím strachu a nemohoucnosti. Oč radostnější je takový život, oč více mohou se tu uplatnit všechny duševní síly rozumové, citové a volní!

Slyšel jsem nedávno věrohodnou událost o jedné paní, která s úspěchem odstranila bolesti žaludku pitím odvaru ze žížal, jak jí někdo poradil. Měla rakovinu žaludku. Bolesti byly ovšem odstraněny, ale při operaci se zjistilo, že měla už tři čtvrtiny žaludku pryč. 11 dní pila tento odvar a bolestí neměla, když přestala píti, bolesti se opět objevily. Šla na operaci a tam se zjistilo, že má rakovinu.

Vzhledem k faktu, že lidstvo bylo po dlouhá století vychováváno sugescemi malomoci a strachu, nelze dnes dost od nich utíkati a pěstovati sugesce síly, odvahy, radosti a sebedůvěry. Kdo jen letmo přehlédne ohromný pokrok, jaký lidstvo učinilo od dob barbarských a uvědomí si, že všechny tyto schopnosti člověk v sobě měl a potřeboval je toliko probudit a vypěstit, ten jistě půjde dále a uvědomí si, že nejsme ještě ani na půl cestě k rozvinutí všech svých možností.

A proto kdykoli potkáme člověka schopnějšího, budiž nám pohled naň sugescí, že také v nás je ještě víc, co by se mělo probudit a vypěstit. A kdekoli slyšíme o některém národu, že má něco dobrého co my dosud nemáme, budiž nám to pobídkou, že i pro nás Čechy je místo na slunci, a že je nám toliko potřebí odvahy zabrat je.

Immunisujme se od vlivu lidí a ideí, kteří nám chtějí vsugerovati malomoc, tichošlápství, věčné fňukání nad naší hříšností a nedostatečností. Vyjděme ven z údolí stínů, vyjděme z ohrad hřbitovních na radostné pláně slunných nálad a odvážné iniciativy. Odvrhněme to věčné poručníkování a narážení na kopyta dogmat a zacvičme se v životě tvůrčím, činorodém, vítězném.

Přicházím k druhému bodu, abych poněkud určitěji upozornil na zásadní rozdíl mezi snahami Svobodného bratrství a jinými směry kulturními, jmenovitě náboženskými.

Nejrůznější směry náboženské, ať cokoli mělv od sebe rozdílného, ať sebe více se pro různé názory potíraly, v jedné věci byly vždy úplně stejné: že všelijak, někdy zjevně, jindy zastřeně, někdy hrubě, jindy jemně, snažily se omeziti své příslušníky, vychovati a immunisovati je tak, aby pro jiné idee a city neměly smyslu, ba co víc, aby se všemu jinému vyhýbaly. A jestli přece na něco jiného narazí, aby byli immunisací naprosto k tomu lhostejní nebo zaujatí, a tak

neschopní ke kritickému srovnání toho svého s něčím jiným.

Jako se pes immunisuje náhubkem, jako se husy immunisují před odletěním přistřiženými křídly, právě tak immunisují se celé vrstvy národa, ba celí národové duševně.

Neříkám, že by nebývaly také způsoby hrubší a snadno poznatelné — nebo co byly inkvisice, žaláře a hranice? Čím je dnes boykot protivníka nebo protekce nad stranníkem?

Trochu jemnější byla immunisace Maďarů, kteří Slovákům vydávali laciný denník a ubíjeli samostatnou literaturu slovenskou. Ještě jemnější immunisací je, když je tisk podporován z neznámých pramenů. A ještě raffinovanější, když je možno vychovati v pověře, že jistá četba a jisté řeči mají sankci nějaké vyšší bytosti.

Je nesmírný počet prostředků, kterými se rozum a soudnost lidí ubíjí: jednostranné zprávy, pomluvy, podezřívání a překrucování všeho druhu.

Rčení »dáti někomu obruč na mozek« je jiným označením takové zhoubné immunisace.

Ještě více oklamávatelnou je prakse, jakou praktikují někteří moderní konservativci, kteří cítí, že se jim stádo rozutíkává, protože moderní člověk je založen kriticky a nechce už nic slepě přijat — oni tedy tomu modernímu člověku přiznají to jeho sousto, ovšem často jen pokoutně, ale při tom přece jen drží se houževnatě toho, co je opakem prvého.

Tím se jim podaří u některých vyvolati aspoň lhostejnost nebo nečinnost, aby tito ze svého lepšího poznání neodvodili důsledky.

Přijdou na příklad s Husem, který neznal smlouvání, ale musíte přijat do jeho společnosti také Abraháma, který s Pánem Bohem všelicos usmlouval.

Budou vám mluvit o sociální otázce a třeba o demokracii, ale musíte uznat Šalamouna a jiné absolutní monarchy, kteří své poddané vyssávali.

Oni vám rádi v otázkách vědy připustí biologii, fysiologii, geologii a astronomii, ale vy se musíte spokojit s jejich zázraky, se vstupováním lidského těla do nebe z nějaké hory u Jerusaléma atd.

Jedno poráží druhé, ale to je právě jejich system.

Vy si můžete poslechnouti nejsmělejší pokrokové fráze na některém táboru, ale potom půjdete do kostela a budete zpívati nejpověrečtější písničky. A dětem budete kupovati katechism, který zase znovu začíná s Adamovým jablkem a s odsouzením Evy k mateřským bolestem.

Tu je ten zásadní rozdíl Svobodného bratrství, že my neklademe tak důraz na určitou pravdu, neřku-li dogma, jako na otevřenou mysl pro každou pravdu. My se nesnažíme někoho immunisovat, aby zůstal zaujat proti dalšímu poznávání pravdy, ale naopak my se snažíme probudit všechny vlohy, užívat všechny vlohy, oceňovat staré a objevovat nové pravdy. Naše zvláštnost není v tom, že tu neb onu pravdu hlásáme, nýbrž ve způsobu, v té metodě, v tom položení mysli, s jakým se ke každé pravdě blížíme. — My v Svobodném bratrství si nejsme tak podobni v tom, co společného držíme, jako v tom, jak jeden druhému přiznáváme právo na samostatné, třeba odchylné přesvědčení.

Přiznávám, že je to málo pro lidi pohodlné, nemyslící pro lidi, kteří chtějí všechno míti v předepsaných tabletách, aby to mohli v určitý čas polknout a mít pokoj.

Nezáleží, je-li někdo prostý dělník neb učenec, oba mohou k úrovni Svobodného bratrství vyspěti, právě tak jako učenec i dělník mohou býti škodlivě proti pravdě immunisovaní, zaujatí. Pravdou ovšem zůstane, že za námi se nikdy nepotáhne nemyslící dav, a že nemůžeme se svými ideami činiti nárok, že jsou pro všechny, právě tak jako knihy nejsou pro všechny a kdysi byly jen pro velmi malý počet.

Předsevzali jsme si tudíž velice těžký úkol, když jsme první a dosud stále ještě jediní, vyřadili konfesi z naší společnosti, vyřadili každé dogma a každé immunisování proti kterékoli pravdě v kterémkoli táboře.

Ale ještě těžší úkol spočívá v oblasti citové. Jiné směry v ohledu citovém se ani nepokusily o nějaké immunisování proti citům nežádoucím, ale naopak, nežádoucí city ještě podporovaly. Podporovaly smutky, hněvy, zlobení, strach, závist a mnohé jiné. Zde měly immunisovat — ale neimmunisovaly.

Je pravda, že takovou immunisaci nelze provésti okamžitě. Já počítám jako nejmenší periodu immunisační sedm let. Ale ony měly k tomu celá staletí — a ani nezačaly!

Milí bratři a sestry! V tomto ohledu čeká nás všechny ještě veliká práce. Až dosud nebylo u nás společnosti, která by spojovala tak rozdílné stavy a třídy, strany a zájmy, shromažďovala se tak vytrvale a konala společně takové věci.

Lidé se obyčejně spojují jen když mají hodně společného. Pohleďte do některé církvičky. Jak malé rozdíly jsou mezi nimi, jak dlouhá tradice všeho za nimi a jak obmezené jejich idee a obzory — a přece co je mezi nimi nedorozumění, hádek, zlostí, klepů, podezřívání a zlobení!

My jsme z téhož těsta — ale máme před sebou docela jiné cíle. My usilujeme o vytvoření společnosti lidí, kteří zdůrazňují svoji suverenitu, svéráznost, svobodu, přesvědčení, odlišnost v nejrozmanitějších věcech; kteří nejsou posedlí fanatismem jakéhokoli druhu. — Kdo kouří, nesoudí toho, kdo nekouří, kdo jí maso, nesoudí toho, kdo je nejí a naopak. Každý si stojí na svém a hájí svoji úroveň bez vypínání se a nadýmání.

Budeme se víc a více sbližovati, a ta stará nátura se občas projeví. Vyšli jsme z okolí, které se ustavičně vydražďuje a rozčiluje. Vyšli jsme ze spolků a společností, kde vládne kastovnictví, kde jsou lidé samý stupínek a titul, kde rozhoduje o hodnosti měsíční plat a nikoli karakter. To vše si musíme uvědomit, s tím počítat a jemně, trpělivě a vytrvale se proti tomu immunisovat.

Dříve když někdo přinesl nákazu rozčilení, nebo urážlivosti, nebo domýšlivosti, nebo nabručenosti, nechali jsme se s gustem nakazit. Kýchnul nám, abych to řekl obrazně, do tváře a my jsme hned kýchali zpět. Zakoulel očima a my jsme hned kouleli po něm. Řekl nám slovo špičaté jako špendlík a v našich ústech ihned vyrostla jedem napuštěná dýka. Někdo v nás ihned nepoznal a nezhodnotil všechny naše ctnosti a zásluhy, a my jsme pocítili, jakoby nám pracovala žluč na roztrhnutí.

Na všechno tohle, pokud jsme to ještě nezakusili, musíme býti připraveni. Musíme být připraveni, že budou mezi nás lidé vnášeti nejrozmanitější způsoby staré společnosti — jako zabývání se nejsoukromějšími záležitostmi jiných, vypíchování chyb druhých, zabývání se více osobami a jejich slabostmi nežli ideami a prostředky na vytvoření nových lidí a lepších řádů společenských.

Kdo se začal učiti relaxaci a trochu už pokročil v ovládání svých svalů a nervů — tady najde vděčné pokračování. —

Mě někdo poradil proti rýmě jelení lůj do nosu a někdo jiný tři kolečka červené řípy — nic to nepomohlo — ale co teď povím jako immunisaci proti lidem rozčileným, to jistě pomůže.

Ať v jakékoli věci a s jakýmkoli právem neb neprávem nás někdo napadne nebo pozlobí nebo i jen nepochopí — první věc je uklidnit se a nezapomenout dýchat, druhá věc je myšlenka, že jsme projevy jediného života, a že nikdo nikdy dokonale nepochopí druhého člověka, kdo není v jeho kůži — že jde ve většině případů o nedorozumění, třetí věc je vzít rozum do hrsti a říci: co chci dosáhnout? Chci mrzutost, nebo pokoj? Jaká je. K tomu cesta? Rozum a dobrá vůle! Nebo mohu jíti dále a chtíti ještě víc než pokoj: chci s ním vyjít. Pak musím míti rozum a býti opatrným. Nebo chci dosáhnouti neivyšší mety: chci prospět! k tomu je potřebí rozumu a trochu vlastní vůle, ždibec odpouštějící lásky!

Při tom si vždy buďme vědomi, jaké je naše poslání, jak rozdílné vlivy a okolí, z kterého vycházíme, jak častých, silných a vytrvalých dojmů je zapotřebí k immunisaci proti škodlivinám, a jak málo takových dobrých sugescí život dosud lidem podává.

Nepovažuji takovou immunitu za ideální, kde člověk se stále bojí, aby někde do něčeho neupadl. Mým ideálem je člověk, který si dovede říci: mohu a nemusím. Jsem svoboden, ale umím se ovládat!

Jak jsem si přál kdysi, abych mohl tančit — než k tomu došlo, že jsem mohl, neměl jsem potom nejmenší žádosti: byl jsem immunisován. Ale přišly chvíle, kdy jsem se octl v pěkné společnosti, kde tanec nebyl životním smyslem, kde měl jen podřadné místo, více aby se ukázalo, že se může mládež zabavit i bez alkoholu a kouře — a sám jsem si s chutí poskočil. Neměl jsem se čeho bát.

Ať je to cokoli: když bych věděl, že tomu podlehám jako vášni — nechal bych toho, nasadil bych všechny páky, abych se toho mohl zbavit.

Ještě bych na konec chtěl vzpomenouti vlivu dobrých sugescí, jako immunisujících prostředků proti duševním škodlivinám:

Povím to příklady. Mladík v sebevražedném úmyslu chtěl skočit s mostu a utopit se. Ale vzpomínka na matku, na její lásku k němu ho immunisovala, rozčilení přešlo a mladý život byl zachráněn.

Muž zadíval se do očí špatné ženy. Nízké touhy prochvěly jeho nitrem. Ale její oči vybavily v jeho mysli vzpomínku na čisté oči vlastní matky. Vzpomínka na matku ho immunisovala před svodem vášně.

Kdykoli zmocní se nás nějaká vášeň nebo špatná touha, zlost nebo smutek, převeďme svou mysl k božským vyšinám a slunnému jasu, dejme převládnout myšlenkám vznešeným a čistým, které nás immunisují před každým pokleskem.

Je mou touhou, aby naše písně, naše slova, naše ovzduší působily jako immunisační prostředek proti všem neduhům těla i duše.

Překážky pokroku.

Nejprv je třeba si uvědomit, co pokrok je a stojí-li za to, abychom proň překážky přemáhali. Pokrokem není vše, co je nové a zpátečnictvím není vše, co je staré. Jako každý cirkus má svého blázna, který vymýšlí nové vtipy, tak i každý věk má svá nová a dosud nevídaná bláznovství. Kdyby svět měl vše hned přijmouti jen proto, že je to nové, obrátil by se brzy na veliký blázinec. A kdyby vše se mělo zavrhnout, co jsme přijali z dřívějších věků, rovnalo by se to pochování veškeré dnešní vědy a kultury.

Pokrok nezáleží tak ve věci, kterou přijímáme za svou, jako v duchu, kterým něco přijímáme. Co je dnes zastaralé, bylo kdys novinkou, a co dnes obdivujeme jako velkou vymoženost, bude za pár let věcí překonanou: ale duch pokroku bude vždy tentýž. Člověk ducha pokrokového slyší o novince a řekne si: budu to zkoumat, přesvědčím se. Jinak zpátečník; ten hned z předu prohlásí: nemůže to být a kdyby to mohlo být, je to zbytečno, nebo bezbožné, nebo veřejnému pořádku nebezpečné; je nutno proti tomu vystoupit, bylo nám dobře bez toho a kdo ví, jaké zlo je s tím na nás narafičeno.

Člověk opravdu pokrokový nezavírá se žádnému novému poznatku neb objevu, ať už to je ve vědách, nábožen-

ství, umění, řemesle, obchodu, politice neb kdekoli jinde; on také nic nezavrhuje jen proto, že je to staré. Nejprve se ptá: je to pravda? Nejtrpčí pravdě dává přednost před nejsladší lží, drsnou skutečnost více cení než oslňující blud.

Člověk opravdu pokrokový má své přesvědčení, dle kterého žije a jedná. Nemá dvojí morálku, jednu pro sebe a druhou pro druhé; nežádá na jiných, co sám nechce dělat. Nemá na jazyku med a v srdci jed. Je ryzím. A jako má své přesvědčení, které nabyl vlastním poznáním a nedá si je znásilňovat nikým, tak ctí a uznává i přesvědčení jiných, neznásilňuje a nepronásleduje je proto, že odlišně smýšlejí politicky neb nábožensky, neb v jiném ohledu. Jinak zpátečník. Sebe dělá měřítkem všehomíra. Co on neví, to není pravda, co on nechce, to nesmí žádný chtít; co on věří, to musí každý věřit, a nevěří-li, má se mu odepřít vše, co mu poskytuje existenci a má se poslat do horoucích pekel.

Poznat ducha pravého pokroku je věc velmi důležitá, poněvadž panuje v tom ohledu velké neuvědomění. Jest proto na místě, když věc vyložíme příklady zvlášť markantními. Zde je člověk, který věří v blud: jest možné, aby byl pokrokovým? Pakli ten člověk jest o svém bludu přesvědčen, že jest pravdou, ale neuzavírá se lepšímu poznání a neznásilňuje jiné, kteří mají opačné přesvědčení: může býti pokrokovým; nebo i když dnes věří v blud, on je schopen zítra svůj blud poznat a zavrhnout. Jinak je se zpátečníkem. By ťtakový i na straně pravdy a práva stál, nečiní-li tak z přesvědčení, nýbrž jen z nějakého nátlaku nebo z okamžitého prospěchu, je přece zpátečníkem, nebo zítra může mu kynouti prospěch se strany opačné a on hned převleče kabát a přidá se ku straně lži a bezpráví.

Je mnoho překážek pokroku. Co jednomu je překážkou, nemusí však býti překážkou druhému. Jeden se zastaví před krtčí hromádkou, jiný přeleze třeba Himalaja, jednoho zastraší klep staré Blažkové, jiný se ani před hradbou veřejného mínění nezastaví. Jednomu postačí, že kterási učená autorita tak a tak se vyslovila, jinému je vlastní rozum a vlastní zkušenost nad všechny autority.

Z tisíce překážek jen vzpomínáme: zpátečnické vlády, školy, církve, strany, pohlaváry i vůdce; dále zpátečnické návyky, veřejné mínění, tiskoviny, řeči; hrozby zpátečníků

posměchem, pronásledováním, odejmutím chlebíčka. Největší však nepřátelé pokroku jsou uvnitř nás: strach, dvojakost, ctižádost, pohodlnost.

Být zpátečníkem je dosud předností ztučnělých mozků, všech slabochů a kývalů, ohnutých služebníčků a chlebíčkářů, otrokářů a tyranů. Ale jíti za praporem pokroku jest věcí mužů a žen, kteří mají čilý mozek, jasné oko, smělou tvář, vypjatou hruď, pevný krok a v srdci lásku k pravdě a odvahu. Jejich štít je čistý, jejich cíl osvobození a uvědomění všeho lidstva, všech bratří.

(N. F. Čapek v Novém Lidu 1912.)

John Ruskin:

Vyplýtvaný soucit.

Půjde-li kdo z vás příště do ciziny, pozorujte a uvažujte o významu soch a obrazů, které ve všech uměleckých hodnotách, v každé kapli a katedrále, u každé horské pěšiny připomínají a představují smrtelný zápas Kristova umučení. Pokuste se odhadnout všechno to úsilí, vynakládané od dvanáctého století čtverým uměním, uměním výmluvnosti, hudby, malby a sochařství, na to, aby ze srdce žen vyždímána byla poslední kapka soustrasti, kterou bylo lze vzbudit pro tato muka čistě jen tělesná — neboť umění vždy prodlévá hlavně při tělesných ranách nebo tělesném utrpení, a tím představu bolesti spíš snižuje, než aby ji produševňovalo.

Potom pokuste se představit si spoustu času, spoustu vzrušeného rozechvěného citu, která těmi něžnými a citlivými ženami byla za posledních šest let vyplýtvána, když jim působením takových obrazů byla líčena tělesná strast jediné osoby, strast dávno už minulá. Bolest tato (pokud ony vskutku si představovaly, že musela být vytrpěna božskou Bytostí), právě proto nemohla být nesnesitelnější, nežli smrtelný zápas obyčejné lidské smrti, způsobené mučením.

A pak pokuste se odhadnout, oč lepším výsledkem by bylo bývalo pro spravedlnost a štěstí člověčenstva, kdyby tytéž ženy byly bývaly poučovány o hlubokém smyslu posledních slov, vůbec promluvených jejich Mistrem a Pánem vůči těm, kdož mu podávali ze svého majetku: »Dcery

jerusalemské neplačte nade mnou, ale raději samy nad sebou plačte a nad svými dětmi!«

Kdyby bývaly poučovány, měřit svými soucitnými myšlenkami muka na bojištích; ponenáhlu stravující trápení smrti u dětí umírajících hladem, u vyčerpaných starců, u nesčíslných opuštěnců, zbývajících po těch bitvách; ba kdyby byly poučovány, měřit i v našem vlastním životě míru a pokoje smrtelné zápasy stvoření zanechaných sobě bez ošetřování, bez poučování, bez pomoci, stvoření, která na pokraji hrobů probouzejí se k poznání, jak vlastně měla žít — a ještě horší muka těch, u nichž smrtí je existence, nikoli zakončení této existence; muka těch, jimž kolébka je prokletím, a pro něž veškerým požehnáním, kterého se jim kdy na světě dostalo, bývají slova, jichž nemohou už slyšet, slova »Z prachu do prachu« — vy, které byste rak rády byly plakaly u jeho nohou, nebo tak rády stály pod jeho křížem, ty lidi máte stále mezi sebou. Jeho pak vždycky nemáte!

Ty duše zbědačelé ve smrti máte mezi sebou, ba i ty statečné a hodné v životě máte mezi sebou. Ti také potřebují pomoci, ačkoli vy se domníváte, že oni sami jsou jen k tomu, by pomáhali jiným. Oni také činí nárok, aby na ně bylo myšleno a pamatováno.

Shledáte, když se podíváte do dějin s tímto klíčem, že jednou z nejhlavnějších příčin neustálé bídy člověčenstva je, že lidé vždy se rozstupují ve dvě skupiny kultu, jedna pěstuje kult andělů a svatých, kteří jsou jí neviditelni a pomoci nepotřebují, druhá pak uctívá lidi hrdé a zlé mysli, kteří stojí před jejíma očima příliš určitě a neměli by docházet pomoci. A uvažte, kterak všechna umění následovala za davem v tomto kultu. Máte obrazů svatých a andělů — bez počtu; máte obrazy malinkých dvořánků a opovržlivých nebo ukrutných králů — bez počtu. Ale jak maloučko máte obrazů největších lidí nebo jejich skutků (všimněte si však, že tyto obrazy skoro vždy bývají od velikých mistrů!).

Pomyslete si, čím by pro nás dnes byly dějiny, ba jak různé od dějin nynějších byly by se bývaly vyvinuly dějiny celé Evropy, kdyby bylo bývalo cílem lidí rozeznávat veliké činy nejvýtečnějších svých mužů, a cílem jejich umění, tyto činy uctívat a vypravovat! *Přel. S. S.*

Tvůrčí člověk.

Při práci postřehneme snadno dvojí druh lidí: jedněm záleží jen na tom, aby už byli hotovi, nejde jim o práci, nýbrž o to, co přijde po ní, nemají srdce pro to, co konají; druhým záleží naopak na tom, aby to, co právě konají, konali co nejlépe a nejkrásněji, jsouce docela a šťastně pohrouženi v práci. Tito svoji práci žijí, oni ji jen konají. Pozorujte třeba na ulici metaře. Tenhle jest jen patrně zcela upjat na to, aby ulici opravdu zametl; čistota mu leží na srdci; nevynechá žádného koutu v záhybu chodníku, aby tam svým útočným nástrojem nevnikl. Jeho pohyby jsou pružné a účelné; jsou krásné, řekli bychom elegantní, kdybychom toho slova nebyli zvyklí užívat na svět nepracující. Smetí jest jeho nepřítel, jaře se s ním potýká, nedopřávaje mu nikde útulku. Se zalíbením se ohlíží na ulici, jež za ním leží čistá jako stůl; radost má ze své práce, vlastně spíše naopak; pracuje s radostí a vy, nechtíce, máte radost z něho a s ním. Šíří a sděluje svoji tvůrčí radost.

Druhým je práce křivdou: koště patrným břemenem, smetí lhostejnou věcí od šedé dlažby nerozeznatelnou, čistota nemá pro ně půvabu a smyslu. Pohybují svým nástrojem jen proto, že nad nimi stojí dozorce a že třeba čtyři hodiny takto hýbat koštětem, aby pak přišla chvíle výplaty a odpočinku. Ale podivno je, že i sám odpočinek je těmto jen prázdnou chvílí zahálky bez krásy a rozkoše, kdežto pro ony je chvílí čisté a plné radosti, chvíle okřání. To je tím, že při rozdílu tom jde o celý stav mysli, o celou soustavu duševní, která se projeví vždy a všude. Řekl bych, že i spánek a sny jejich jsou různé. Je to rozdíl mezi pramenem a bažinou. A tak tedy: onen metař je člověk tvůrčí. (Myslím, že se laskavý čtenář nesměje, neboť v podstatě: jaký je rozdíl mezi metařem, který zbavuje ulice našeho města bakterií, a lékařem, který jich zbavuje dráhy našeho těla? A směje-li se laskavý čtenář přece, není něco zdravého v našem českém demokratismu, na nějž jsme tak hrdi a o němž právem říkáme, že je naší nezdolnou silou). Tedy onen metař je člověk tvůrčí, tito jsou lidé jaloví. A onen jest člověk svobodný, tito jsou otroci. Neboť práce tvůrčí je vždycky svobodná a to jest vlastně jediná pravá svoboda.

Na tento rozdíl myslíme, když ve kterémkoli povolání rozeznáváme umělce a nádeníky. Známe zajisté nádeníky mezi umělci a umělce mezi nádeníky. A tak má v sobě tvůrčí jiskru zedník, jenž přesněji, než káže jeho pohodlí, staví cihlu na cihlu; truhlář, jenž pečlivěji nežli je zvykem, přizpůsobuje zásuvku stolu; natěrač, jenž jemněji než se naučil, roztírá barvy; dělník, jenž šetří surovin i strojů, ač je pohodlnější nešetřit a mrhat látkou a silami cizími (což činíme tak rádi všichni. Tu jiskru má v sobě obchodník, jenž vyhledává nové prameny a jenž čte z tváře zákazníkovy potřeby, kterých zákazník neumí vyslovit a dovede mu poskytnouti ne to, čeho nezkušený kupec žádá, nýbrž čeho potřebuje (jak rádi máme krám, jehož pán nebo příručí má tuto podivuhodnou a vzácnou schopnost!) Tu živou jiskru má v sobě hospodyně, jež dnes neúnavně z týdne na týden přizpůsobuje svůj rozpočet a svoje umění hospodyňské měnivým poměrům na trhu, má ji matka, jež myslí a vynalézá a neumdlévá, jak nakrmiti a ošatiti a zlého uchrániti svoje děti. Tvůrčí je průmyslník, jenž dovede nejen hospodařiti hmotnými prostředky výrobními, nýbrž šetřiti při tom sil lidských; soudce, jemuž jde o spravedlnost a ne o spisy a postup (neboť konati spravedlnost je tvořiti nové lepší poměry), správce věcí společenských na kterémkoli stupni řebříku, jemuž jde o dobré řešení úkolů jemu svěřených. Každý, kdo miluje svoji práci, myslí a nepoddává se slepě šabloně, tvoří.

Neboť každý, kdo takto pracuje, přidává ze sebe něco ke zděděným statkům lidstva. Jeho život nezaniká beze stopy, třeba jeho jméno zůstalo zapomenuto. Naopak zase ten, kdo žije trpně, ubírá ze společných statků lidstva, poněvadž netečnost znamená zapomínání a všecky statky zděděné (zručnost, pracovní methody, životospráva, zkušenosti životní atd.) se udržují jen pamětí. Kdo znovu nedobývá, to jest kdo netvoří, nejen že chudne sám, ale ochuzuje lidstvo.

Dr. František Balej: „O nového člověka".

Komenský a mikroby. Na ohmatané pětikoruně s obrazem Komenského, učitele národů, bylo napočteno přes 140.000 mikrobů. Jeden mikrob žije na takovém z ruky do ruky

podávaném platidle někdy až 127 dní. Jsou mikroby, jež působí hnisání ran, jsou mikroby, jež šíří nákazu tuberkulosní nebo něco ještě mnohem horšího. Některý prodavač potravin, který neumytou rukou po celý den béře pečivo nebo uzeniny neb jiné požívatiny do ruky a kterému projde touže rukou na sta pěti- a desetikorun, zdaliž si uvědomí, jak »plnýma rukama« podává lidem nemoci nakažlivé? Některá platidla jsou příliš dlouho v oběhu, aniž by zodpovědným činitelům napadlo je »stáhnout« a vyprat nebo zničit a nahradit kovovými. A některé ruce jsou příliš pošpiněné braním »špinavých« peněz v užším i širším slova smyslu.

Co nového ve Svobodném bratrství. Vedle pravidelných úterních shromáždění v »Heinovce« konáme každou neděli v Obecním domě hlav. města Prahy pravidelné přednášky ve dvoraně Dr. Grégra, o půl 11. hod. dopoledne. Dvořákův večer, který jsme pořádali v Národním domě na Vinohradech, se velice vydařil. Děkujeme všem milým bratřím, sestrám a přátelům, kteří s nevšední obětavostí a láskou uspořádali program, jakož i všem, kteří svojí obětavostí přispěli ke zdaru večera. Dne 14. května budeme míti druhou schůzi rodičovskou v Karlově ul. a zároveň zahájení pravidelného kursu pro rodiče, aby ve výchově svých dětí mohli pokračovati v tom, co Nedělní škola přinesla.

LITERATURA.

Božek: »*O Bohu*«. Dosud vyšly 3 díly. Cena Kč 7·—. Nakladatelství Vl. Bureš, Nové Strašecí.

»*Masarykův Slovník Naučný*«. Vyšel I. díl, Kč 330·—. Nákladem Československého Kompasu, Smíchov.

H. M. Bur: »*U pravěkých ohňů*«. Pro dorůstající mládež. Nákladem B. Z. Nekovaříka.

Zdeněk Záhoř: »*Jak vzniká život*«. Svazek VI. Velice dobrá pomůcka pro rodiče a vychovatele. Doporučujeme.

Dr. Fr. Fajfer: »*Masaryk a Comte*«. Nákladem Okres. osvět. sboru ve Kdyni. Cena Kč 7·—. Doporučujeme.

Tiskl K. Mašín v Kladně. — Nakladatel Dr. N. F. Čapek v Praze.

Dr. Norbert F. Čapek:

Pásky, které nepojí.

(Předneseno v Obci Svobodného bratrství v Národním domě na Vinohradech dne 11. ledna 1925.)

Jestli bedlivěji pozorujeme, proč se lidé nešváří, proč je tak málo dorozumění mezi nimi, zdálo by se, že snad je toho na světě příliš málo, co by mohlo lidi pojit — když ale na druhé straně vidíme tu spoustu spolků a organisací — zase bychom si mohli týmž právem mysleti, že je těch pásek příliš mnoho. Ve skutečnosti nejhlavnější příčina roztříštěnosti a nenávisti mezi lidmi není ani v tom, že by spojek bylo málo, ani v tom, že je jich mnoho, ale že se těch pásek užívá bez výběru, že se mezi nimi dost nerozlišuje, že se nerozeznává mezi takovými, jež skutečně pojí a mezi těmi, které pojí jen domněle, které neslouží dobru těch, o které nejvíc při tom běží.

Protože i my snažíme se vytvořit nové pásky a novou společnost, je na nás, abychom zhodnotili různé staré a nové pásky a lépe si uvědomili, co nás může účelně a k našemu užitku pojit, a co by nás mohlo jen zklamat.

S téhož hlediska můžeme rovněž posoudit i pásky, kterými jsme s někým spojeni nebo se chceme spojit.

Důležitost takového pojednání vysvítá z toho, že usilujeme ve Svobodném bratrství o život tvůrčí, vědomý, ideálem nejvyššího lidství posvěcený. Nechceme pěstit něco nahodilého, vnuceného podvědomě neb jinak vsugerovaného. Nechceme býti jen vedeni, nýbrž chceme býti hlavně poučeni a povzbuzeni, jak lépe vzíti otěže svého štěstí do vlastních rukou, jak lépe volit, neboť život je ustavičná volba — a kdo ve většině případů nejlépe volí, ten žije nejlépe. Každé neštěstí, každý nezdar byl zaviněn špatnou volbou. Někdy pykáme za špatnou volbu někoho druhého, ale proto netřeba zoufat. Život bude dost krásný, když se naučíme lépe volit dnes — a čím lépe budeme každý následující den volit, tím bude každý další den bohatší a blaženější.

Nemyslím, že povím dnes něco zvláště nového, ale jsem jist, že jasnější uvědomění si těchto věcí, a větší jich zdůraznění v našem životě nemůže zůstati bez užitku pro každého jednotlivce. Netroufal bych si nikdy předstoupiti před vás s něčím, co by můj vlastní život nebylo učinilo radostnějším a plnějším — a proto doufám, že i tato přednáška rozšíří vaše poznání.

Jsou některé pásky, které tak samozřejmě nepojí, že není o tom mezi myslícími lidmi ani nejmenší pochyby a přece se ty pásky vydávají za účinné a užívají jich i vážní lidé a korporace.

Jsou to nejprve všechny pouhé formy, které mohou a nemusí něco hodnotného vyjadřovati. Každá formalita, která je prázdnou formou, která není vyjádřením něčeho skutečného a poctivého není v duchu Svobodného bratrství.

Proč není u nás zvykem, aby každý kdo se přihlásí do Svobodného bratrství druhému tykal? Protože u korporací, které tykání zavedly, stalo se to pouhou hluchou formalitou a dost často vedlo i k pokrytství. Tykají-li si dva lidé je to jejich soukromá věc. Ovzduší Svobodného bratrství je jistě upřímnému soužití příznivější než kterékoli jiné, takže bude vždy více těch, kteří si budou tykat, ale nebude to nikdy u nás zákonem.

Angličané vůbec nerozlišují mezi tykáním a vykáním, užívajíce jednotného oslovení — you.

Vykají-li děti rodičům, neznamená to ještě, že by k nim byly uctivější než děti, které tykají.

Kdo s tykáním spojuje nepřirozené neb nemístné důvěrnosti, a komu je vykání jakýmsi pojistným ventilem, aby se nestal dotěrným — pro toho je vykání nejlepší.

Mně osobně je to úplně jedno, jestli mi někdo tyká nebo vyká. Nikdy se pro takovou věc necítím ani uražen ani povýšen. Dle mého přesvědčení je každý člověk jen tím, čím skutečně je, bez ohledu na všechny formality, a žádný titul mu nic nepřidá ani neubere — ale to platí jen pro mě a jen pro toho, kdo tak smýšlí. Někdo jiný může smýšlet jinak a může býti právě tak dobrým jako kdokoli jiný.

Totéž platí o titulu »bratře«. Jsem rád, že je mezi námi obvyklé říkati si bratře, sestro, ale i tu je nutno zdůraznit, že to není žádná formalita nutně spojená se Svobodným

bratrstvím. Komu je přirozenější říci bratře nebo sestro, ať tak řekne — a kdo tak neřekne, ať mu nikdo nevytýká neupřímnost nebo nebratrství — neboť na tolik měl by dnes už každý Čech býti uvědomělý, že bratrství je něco vyššího, cennějšího a povýšenějšího, nežli je možno vyslovit jakýmkoli slovem nebo zvukem.

Jsou lidé, kterým je velmi snadno říci tak či onak, a jejich srdce je při tom dost málo súčastněno — a jsou lidé, kteří velice hluboce cítí, opravdově jsou někomu oddáni, aniž by se to tak hlučně ozývalo z jejich oslovení.

Je dost lidí, jejichž jediným pojítkem vespolek je pouhá negace. Všichni něco popírají, nebo nenávidí, nebo na to nadávají. Nic je nepojí, než že mají společného nepřítele, společnou nenávist, společný hněv.

Neupírám, že mohou někdy agitačně vykonati kus i dobré práce, ale nikdy na tomto základě nebudou s to mezi sebou vytvořit nějaké bratrství, nikdy nebudou schopni vedle toho, co rozbourají, postaviti něco hodnotnějšího.

Staré návyky tvoří také pásky, někdy hodně silné. Ale ony jen přivádějí lidi dohromady, jako na pouť, nebo je drží pohromadě, jako ovce v ohradě, ale nejsou s to, vytvořiti organické spojení, živý organism, nebo i jen náběh k nějakému bratrství.

Jsou i návyková manželství. Jsou spolu, že si jakž takž na sebe zvykli, jako si někdo zvykne na dýmku nebo na cigaretu — zvyk je drží pohromadě, ale oni si přece jen zůstávají po celý život cizími.

Je smutné, že ještě dnes, ve věku tak kulturně pokročilém, bývají lidé spojováni násilím. Je sice možno pozorovat veliký pokrok i jen za posledních 500 let, a ještě více za posledních 100 let, ale mohli bychom býti dál.

Za dob nejstarších zakládalo se spojení mezi mužem a ženou na hrubém násilí. Později vládlo násilí rodičů a to až do nedávna.

Také státní moc byla v dřívějších dobách založena na násilí. Nebyla volnost pohybu, nebyla svoboda přesvědčení, nebyla svoboda shromažďovací atd. To vedlo k revolucím. A kam takové násilí vede dnes, vidíme nejlépe v Italii.

Nejsmutnější a nejtragičtější je kapitola o násilí církevním. Sem spadá svatá inkvisice. Dnes ovšem církve nemají už

té moci, aby hrubým násilím udržovaly své věřící pohromadě, ale opírají se o stát, který jim propůjčuje svou moc. Kdyby bylo podle pres. Masaryka a postavili jsme se jako národ na výši dnešní kultury a rozhodli se, že církev má státi svojí vlastní silou a žádným násilím, žádným nuceným vybíráním daní, z kterých se vydržují církevní hodnostáři a agitátoři — ukázalo by se, kolik duší si církev dovede získati duchem a nikoli kyjem, to jest násilím.

Je mnoho sekt všeho druhu, mnoho věr a pověr, které spojují lid nějakým heslem, nějakou páskou, která trvá, dokud ji osveta nepřetrhne. Některým lidem je hra v karty jediným pojítkem a jedinou zábavou. Je to ovšem lži-pojítko, jako tisíce jiných. Jsou spolky, které učinily pojítko ze svých sto kil váhy.

Znal jsem spolek, jehož členy pojila čepice jistého druhu, kterou měl každý na hlavě, když se sešli.

Jsou církve, které povstaly odtržením od jiných církví pro nějakou odlišnou formu obřadu, nebo pro nějaké odlišné říkání při nějakém obřadu. Jejich pásky jsou dost slabé. Dospěje-li někdo k jinému přesvědčení a odejde — ten, kdo byl včera nejmilejším bratříčkem, stává se pojednou jejich nepřítelem.

Ovšem ve větších církvích mohou se nenávidět i nejbližší církevníci.

Pro vztek a často i pro klep se lidé nejrůznějších zásad spojí.

V ohledu manželském bývá to často láska jen tělesná, která dva lidí spojí. Jak snadno se lidé v tom mýlí! A jestli jen tělesná páska je spojila, dožijí se zpravidla velkého zklamání, protože stálost jejich svazku závisí na tolika nevypočitatelných okolnostech: na zdraví, stáří, sevšednění, náladovosti a jiných okolnostech.

Jak často se stává, že lidé, kteří, jak se říká »samou láskou chtěli se sníst«, tak se jeden druhému zprotiví, že se ani vidět nemohou.

Pokrevní pásky bývají považovány za nejpevnější, ale je to velký klam. Kdyby tomu tak bylo, nebylo by myslitelné, aby, jak se dost často stává, rodiče na výměnku si naříkali, nebo, aby jeden druhého zabil; otec syna, syn otce, matka dítě, bratr bratra.

Nepřistoupí-li k svazkům pokrevním ještě něco jiného – duševního, tělesná páska mnoho neplatí. Má se to s ní jako s dobrou polévkou, kterou jistá hospodyně uměla vařit z obyčejných kamínků z potoka. Jen k nim vždy přidala kousek slepice a trochu zeleniny.

Tak je i s láskou k národu. Pouhá tělesná příslušnost nepojí. Dáme-li dítě od malička mezi Němce, bude se cítit Němcem. Vidíme napořád, že jsou tu ideové svazky, které určují vztah lidí. Socialistovi je na příklad socialista jiného národa bližší, než český politický odpůrce. Podobně je s kapitalisty.

Klerikál cítí více s klerikálem v jiné zemi, nežli se sousedem Čechem v témže domě. Znamenalo by to zavírati oči před skutečností, kdybychom si toto zapírali.

Nejvíce cítí člověk svoje češství v cizině. Rádi se potkáváme s krajanem ale jen tenkrát, když ten krajan je člověkem, jakého si vážíme. Viděl jsem jednou známého Čecha vrávorat po New-Yorkské ulici a pokřikovat na okolojdoucí – k tomu jsem věru velkou příbuznost necítil.

Jen tomu je národnost něčím, kdo ji pojímá ideově, jako jistý ideál a karakter. Nosím své češství ve svatyni své duše, a každý kdo má trochu jen podobný ideál o češství pod zorným úhlem vyššího lidství, aneb aspoň po něm touží, je mi bližším než ten, kdo je Čechem jen náhodně, ale kdyby mu to něco vyneslo, stal by se třeba Zulukafrem.

Je to hlavně pud společenský, který svádí mnohé lidi dohromady, právě tak jako zvířata. Jestli však pojí nás s někým jenom páska společenského pudu bez určitého ideálu a životního cíle – dosáhneme jen prchavého uspokojení a při tom mnoho nepříjemností. Budeme jednak příliš vyběraví, nebo se brzy pro něco urazíme nebo nás někdo urazí, najdeme mnoho ku kritisování a málo vlastních povinností a zodpovědnosti. Společenský pud je slepý, hluchý a sobecký. Všechen trvalý požitek závisí na tom, co z toho pudu udělají jiné vlohy – a které vlohy vládnou, ty mu vštípí svůj ráz. –

Schopenhauer přirovnal lidskou společnost ke stádu dikobrazů, kteří se chtěli k sobě přitulit, protože jim bylo zima. Sotvaže se jeden k druhému těsněji přiblížil, popíchali se. Teprve když našli tu správnou vzdálenost mezi sebou, nejen že se nepopíchali, ale bylo jim i teplo.

V lidské společnosti to ovšem platí jen o povahách dikobrazských. — Takoví lidé vzájemně se potřebují, ale svůj poměr nedovedou vždy uspořádat tak, aby se nepopíchali.

My se chceme učit opravdovému bratrství. A to musíme začít už v Nedělní škole. Starší dítě, aby cítilo bratrsky k mladšímu, bohaté k chudému atd.

Ať přemýšlím o věci sebe víc a obracím ji se všech stran, nacházím, že je to hlavně jedna věc, která lidi skutečně pojí, a pojí je podle toho, jak vysoko nebo nízko tuto věc vyzdvihují a chápou.

Jsou to vždy společné zájmy a nic jiného. Společné zájmy mají větší sílu než svazky pokrevní, než národnost, konfese, řeč, rod. stav a vše jiné.

Vezměme si příklad z rodiny, kde by se snad nejméně zdálo, že by to mohly býti společné zájmy, které drží manžele nejtrvaleji a nejpevněji spojeny. Uznávám, že v některých případech bývá to pud mateřský, který koná divy, ale nemusí nutně a trvale pojit muže se ženou, ač může k spojení mnoho napomáhat. Vždyť jsou rodiny, které pud mateřský systematicky potlačují. Také uznávám, že se pud mateřský v mnohých případech, jmenovitě u slovanských žen, přenášívá na muže. Některá žena jedná se svým mužem, aniž by si to uvědomovala, jako s velikým dítětem. Kdyby neošetřovala muže, musela by někoho jiného ošetřovat. U některé vystupňuje se péče o muže v takový extrém, že jej udělá samou péčí a úzkostmi nemocným, aby se mu mohla více věnovat. I u mužů to někdy bývá, ale řídčeji.

Některá manželství jsou spojena zájmem obchodním Muž si na příklad vypočítal, kolik mu to vynese, když místo placené hospodyně bude mít ženu. Žena zase vypočítala, oč bude lépe zaopatřena, když bude míti nárok na pensi. Nebo je to čistě obchodní společnost. Mají spolu obchod a počítají vše obchodně. Mají vypočítáno, kolik je stojí kluk, kolik děvče a jak se to a ono vyplatí — a když by sestárli, že by přece bylo pěkné míti někoho tak blízkého jako dítě . . .

Vyšší zájmovou páskou je ideál rodinného života. Oba si třeba už v mládí vytvořili takový krásný ideál a řekli si, bude-li jim to jednou popřáno, že si to tak a tak zařídí a že jejich vůdcem a rádcem při všem bude láska, trpělivá, obětavá, úslužná, odpouštějící.

Nejideálnějším jest ovšem takové manželství, kde k ideálu rodinného života přistoupí ideál lidskosti a taková rodina neuzavře se jako krtek pod zem, ale najde své místo v rámci vyššího lidství.

Mohli bychom si v této souvislosti předložiti otázku, proč se vedou takové hrozné zápasy mezi stranami takměř ve všech státech — protože starý způsob vlády je nemožný a nový dosud nebyl objeven. Starý byl tento: Jedni vládli a druzí byli donuceni poslouchat. Vládnouti bylo společným zájmem nejprve některého rodu, později třídy nebo zájmové skupiny. Zájmy jedné třídy nebo skupiny byly vydávány za zájmy celé země nebo celého státu. Kdo tomu věřil, byl spokojen, kdo nevěřil, musel mlčet nebo trpět.

Panuje dosud mínění, že nelze nebo že netřeba najíti zájmy, které by byly všem společné. Jedněm ovládaným se říká: »Nespokojte se s ničím menším, než s ovládnutím všech ve vašem zájmu, a vládnoucí si opět říkají, musíme upevnit svoji nadvládu, nebo jestli nebudeme vládnouti my a zastávat naše zájmy proti všem, přijdou jiní a budou zastávat své zájmy proti nám.

Já mám za to, že je možné a potřebné, aby se šířilo poznání, že by bylo pro všechny lepší, kdyby si uvědomili své společné zájmy a na tomto podkladě zorganisovali společnost. Sloužila by zájmům společným a zájmy jednotlivých skupin byly by ponechány těmto skupinám, aby je zastávaly z vlastních prostředků.

Takovou zájmovou skupinou byla na příklad odjakživa církev. Byl to zájem lidí, kteří kdysi na sebe strhli moc ve státě. Stát byl jenom výkonným orgánem církve. Prohlásila-li církev někoho za kacíře, byl upálen nikoliv církví, ale z moci státní, jejíž zákony ustanovovaly trest smrti pro každého kacíře.

Všechny církve usilovaly o vyhubení kacířů, to jest lidí církvi nepohodlných. V Německu byl to Luther, ve Švýcařích Kalvín, v Americe Puritáni a ještě před 100 lety byli unitáři krutě pronásledováni v Anglii.

Ba před 30 lety v Sasku četníci donucovali rodiče, aby své děti dávali křtít.

A u nás 12./1. 1920 Správní soud vyšetřil, že podle dosud platných cís. dekretů z předminulého století možno v naší

republice policejní mocí provésti křest na dítku proti vůli rodičů.

Stát po mnohých bojích vymohl větší právo a dělil se později s církví o vládu. Zájmy se dělily. Jednalo se o společné zájmy, nikoli obyvatel jisté země, nýbrž o společné zájmy vládnoucích světských a církevních kruhů.

Při tom se ovšem lidu namlouvalo, že běží jen a jen o jeho zájmy; světským pánům o jejich světské, t. j. časné zájmy, a duchovním pánům o duchovní, věčné zájmy.

Je ale nutno si uvědomiti, že ve skutečnosti tu nic nebylo, co by lid pojilo. Jestliže dnes v době přerodné lid nemůže najíti sám sebe, své společné zájmy, je třeba hledati příčinu v tom, že se tomu dosud nikdy neučil.

Kdyby církve byly i jen drobátko místo modloslužby a cukrování se s Ježíškem byly něco konaly z Ježíšova učení, nebylo by žádné otázky rozlukové, žádných dnešních těžkostí s úpravou církve a státu.

Ježíš neučil hádkám o latifundie, o moc ve státě a o tom, kolik peněz církvi patří ze státní pokladny — učil milovat, dobře činit, odpouštět, býti snášenlivým. Je možné, aby pro tyto věci byl někdy spor? Spor by jen mohl nastat, když by církve zahájily boj proti korupci, keťasení, úplatkářství; ubíjení života, času, sil, výdělku literou byrokratismu — ale to je církvím tak daleko jak jen může být!

Církev není na to zařízena, aby vytvářela opravdu svaté pásky mezi lidmi — naopak odjakživa vyhlašovala boj anebo sklonění šíje.

Nemůžeme tedy říci, že by náboženství, tak jak je běžně v církvích pojímáno, bylo někdy páskou, která pojí národy — ač by tím měla na prvém místě býti.

Učí nesnášenlivosti, vnáší všade rozbroje do rodin, do politiky, do společnosti, všade . . .

Jestli tedy staré způsoby spojovati lidi násilím, selhaly a na druhé straně je přece nezbytně nutné, aby se lidé spojovali, a jestli tím pojítkem mohou býti jen společné zájmy, a čím vyšší, čistší a vznešenější zájmy to jsou, tím ideálnější je takové pojítko — je tedy náš úkol v Svobodném bratrství velice jasný:

býti takovou výzkumnou stanicí pro pásky, které pojí a tyto zkušenosti šířit a tak sloužit sobě i národu!

Proto jsme začali budovati Svobodné bratrství na základě tak svobodném a tak širokém, aby o tolik snadněji bylo možno aplikovati naše zkušenosti na celý národ, na celou lidskou společnost.

Naším úsilím je zladit protivy uvnitř v duši, být vyrovnaným, být šťastným, zdravým, silným jedincem - karakterem pomáhat zladit protivy zevně, pracovati postupně k ideálu bratrského soužití mezi lidmi výchovou a cvičením.

Jest na nás konati to, co by měly konati církve, ale nekonají. Ony přivádějí lidi dohromady, ale nespojují je, ani nepřispívají k jejich vnitřnímu vyrovnání. V jedné farní kanceláři se může vystřídat třeba tisíce farníků, ale jen v záležitostech matrikových. V kostele může se shromáždit velký zástup lidí, ale každý člověk bude jen účastníkem něčeho, co se ho přítomně netýká, co je mu hodně cizí nebo hodně vzdálené skutečnosti a dennímu životu.

Uvědomujme si tudíž, co nás trvale nemůže pojit a co nám vnitřně nemůže nic dát: prázdné formy, dogmata, pověry, ceremonie, zápas o světskou moc a světský zisk a jiné sobecké zájmy.

Proto jsme hned z počátku dali do svého programu společné mravní úsilí. Nad vědomí třídní a rasové stavíme vědomí lidskosti, nad pouta věr a věrouk svobodu ducha, nad všelijaké své křehkosti a nedostatky bratrskou lásku.

Je mým jasným poznáním, založeným na dlouholeté zkušenosti, že k plnému vyjádření osobnosti patří pěstění živých duchovních svazků v podobě přátelských styků a vzájemných služeb. Pravé a vyšší náboženství, jak my mu rozumíme, je práce s Bohem, je práce pro bližní, počínaje u těch nejmenších, kteří jsou také našimi bližními, našimi bratříčky a sestřičkami.

To vše, milí bratři a sestry, bude nám napomáhati k vypěstění širšího vědomí, bohovědomí, neboli kosmického vědomí.

Úkolem Svobodného bratrství musí býti vytvářeti příznivé okolnosti a dávati účinné podněty k vytvoření silných a zdravých osobností, které jsou v harmonii sami se sebou a s vesmírnou Láskou, která neustane, dokud se ve všech svých

vtěleních nenajde, dokonale neprojeví a v jeden harmonický a věčně šťastný celek nespojí.

Přijde doba, kdy i ten nejzbědovanější tvor této země uslyší v sobě boží hlas a postupně dospěje až tam, že naladí struny své duše k okoušení radosti, která vychází od nejvznešenější bytosti, a nastaví sluch k poslouchání nejkrásnějších symfonií lásky, které budou zaznívat osvobozeným lidstvem.

Václav Žižka:

Myšlenka a čin.

V prvé kapitole apoštola Jana čteme: »Na počátku bylo S l o v o, a to Slovo bylo u Boha, a to Slovo byl Bůh. To bylo na počátku u Boha. Všecky věci skrze ně učiněny jsou, a bez něho nic není učiněno, což učiněno jest. V něm život byl, a život byl světlo lidí«.

Zamyslíme-li se nad mysteriem tohoto evangelia, pochopíme, že Janovo pojetí Slova není ničím jiným, než zhmotnělou tvůrčí myšlenkou boží, která od věčnosti existuje, z níž všechno co jest vyrůstá, myšlenkou, která je projevem všeobsáhlé, nezbadatelné vesmírné inteligence, z níž tvůrčí činy se rodí.

Všechno co nás obklopuje vzniklo z myšlenky.

Z čeho vznikly první, třeba že ještě primitivní šaty, kterými se člověk oděl, první obydlí v němž člověk žil, první zbraň, kterou si člověk urobil?

Zda-liž to nebyla myšlenka, ať už vědomá či podvědomá, která dala vznik všem vynálezům, počínaje hrubě otesaným kamenem a loučí a konče v přítomné době bezdrátovou telegrafií a radioaparáty?

Byla to myšlenka, tvůrčí myšlenka, projev samého Boha, o němž Randall praví, že spí v kameni, probouzí se v bylině, přichází k vědomí ve zvířeti a k plnějšímu vědomí dospívá ve velkých duších lidské rasy.

Člověk je nositelem božských myšlenek stajených v hlubinách jeho duše.

Člověk je na tolik dobrým, na kolik dovede otevřít brány vlastní duše a dovolí vstoupit božským myšlenkám do svého vědomí.

Vědomá myšlenka je matkou činu!

Činy člověka jsou takové, jaké jsou jeho myšlenky. »Nebudeš-li míti špatných myšlenek, nebude ani špatných skutků«, pravil Konfucius.

Špatný střih je s to pokazit i nejdražší šaty.

Dobře pracovaný plán dává tušit, jaká bude stavba.

Myšlenka je plánem k činu.

Nejlepší příležitosti k dobrým skutkům nic člověku neprospějí, jestliže jeho myšlenky budou zlé a závistivé. Myšlenky, které se rodí v srdci naplněném láskou k člověku, najdou si vždycky dost příležitostí, aby se uskutečnily.

Je-li myšlení člověka svobodné, i jeho skutky plynou z jeho moci a vůle, skutky dobré i zlé, neboť v nitru člověka leží všechny možnosti: milovat i nenávidět, dobro i zlo. Je v moci člověka, chce-li být dobrým, neboť on vládne svými myšlenkami, on řídí jejich směr.

Jsou sice chvíle v životě, kdy vtírají se do mysli ošklivé myšlenky, po kterých nikdo netouží a přece se dostavují, nikým nezvány a nevolány.

Jsou jako ptáci nad námi poletující. Nemůžeme brániti ptákům, aby nelétali nad naší hlavou, ale je v naší moci nedopustiti, aby na ní hnízdili.

Právě tak nemůžeme zabrániti špatným a nežádoucím myšlenkám, aby nekmitly naší hlavou, ale je v naší moci nedopustiti, aby si tam vystavily hnízdo a aby vyseděly a vyvedly z něho zlé skutky.

Je-li člověku svěřen důležitý, ale nesnadný úkol, o němž neví, bude-li schopen jej vykonat, dostavuje se často pochybnost a malomocné myšlenky snaží se ovládnout jeho mysl. Nezastaví-li člověk hned na počátku proud takových myšlenek, jako povodeň zatopí jeho nitro beznadějí, která ho připraví o zdar.

Naproti tomu důvěra ve vítězství, vůle ke zdaru jsou nejlepší prostředky, které jako dotěrný hmyz zahánějí myšlenky neúspěchu.

Obklopujme se okolím, které vzbuzuje v duši jenom pěkné dojmy, neboť naše nitro je rodištěm myšlenek. Zavěsme do svého nitra ty nejkrásnější obrázky, vkládejme tam ty nejlepší dojmy.

Nemůžeme čerpat čistou vodu ze studny, do níž házíme kde jaký cár, špínu a nečistotu. Nemůžeme mít v nitru krásné myšlenky, když je nitro pošpiněno nepěknými dojmy, kterým jsme otevřeli dokořán brány své duše.

Uzavírejme se všem dojmům, které snižují člověka, které ho oslabují a lámou jeho sebedůvěru. Setřesme se sebe tisícileté předsudky o bídě a nemohoucnosti člověka a pozvedněme hlavu k jasným výšinám, pozvedněme hlavu k zářícímu slunci a uvědomme si svou příbuznost s Neznámým.

Zapalme v srdcích svých touhu po novém životě. Dejme vznikat v duši činorodým myšlenkám!

Tvořme své myšlenky ve shodě se vším co je velké, vznešené a dokonalé proto, abychom mysleli velké myšlenky s vědomím, že jsme tím, co myslíme.

Jsou-li naše myšlenky malé, budeme sami malí, slabí a bezvýznamní.

Dovedete si představit Komenského, přemýšlejícího o všelijakých titěrnostech, disputujícího o tom, kolik andělů se vejde na špičku nože, jak se o tom ve středověku teologové hádali?

A přece mnozí lidé, kteří po dokonalosti touží, kteří po velkých činech žízní, kolikrát za týden pohádají se se svými nejbližšími o všelijakou malichernost, která sotva za řeč stojí?

Lidé v denním životě nehádají se zpravidla o velkých věcech, o zásadách a myšlenkách, jako spíše o lecjakou záplatu, která náhodou nebyla spravena, o knoflík, který zůstal nepřišit.

Pitvejte duši takového hašteřivého člověka a přesvědčíte se, jak malé jsou jeho myšlenky, jak úzké jsou jeho myšlenkové obzory.

Ptejte se po štěstí malicherného člověka a poznáte, že je nezná, neboť nepocítil rozkoše z veliké myšlenky, z nějaké idee, pro kterou by dovedl žít!

Myšlenky mnohých lidí vyrůstají jen tak nazdař bůh, náhodně z přechodných duševních stavů a měnivých nálad. Jsou šedé, všední, jako je šedým a všedním jejich den.

Mysl některých lidí je skladištěm škarohlídských, tísnivých myšlenek. Ustavičným přechováváním takových myšlenek stává se člověk přístupným ke všemu, co rozrušuje a sráží.

Co je veselému člověku jen maličkostí, které se směje, stává se jejich mysli věcí hrozné důležitosti a předmětem nejponurejších myšlenek.

Většina tak zvaných nespokojených a nešťastných lidí zavinila svou nespokojenost přechováváním takových myšlenek. Stali se nešťastnými jenom návykem.

Myšlenky mají divotvornou moc.

Dovedou strhnout člověka na dno života, dovedou ho ale také vyzdvihnout ze smutků a povznést nad špatnost.

Tvořme a vyhledávejme takové myšlenky, které nás vedou po stupínkách k dokonalosti, které osvěží naši mysl a obnoví zvadlé buňky našeho těla.

Kdo věnuje více pozornosti myšlenkám na všelijaká píchání a cukání v malíčku, nemůže se divit, když dostává píchání do celého těla.

Kdo se ráno mračí na svou ženu, nemůže se divit, že večer se s ní hádá.

Když nás bolí zub, nebudeme čekat, až nám oteče ještě tvář, ale budeme se snažit, aby zub přestal bolet.

Přepadne-li nás nějaká nežádoucí myšlenka, nečekejme, až se k ní jiné přidruží a ovládnou celou mysl, ale snažme se vypudit ji jinou myšlenkou, myšlenkou dobrou. Dovedeme-li si sami volit a tvořit myšlenky, budeme si vytvářet i život podle nich, neboť každému činu předchází myšlenka.

Kytičky.

Zájem člověka o člověka přec jen roste, ač pomalu, a v tom je záruka lepší budoucnosti Ukazují se příklady péče o chudé a nízké, kterých dřív nebývalo. Pravda, jsou to pokusy ojedinělé; soustavy v tom není, možná, že i jinym lidem zdají se bloudstvím. Také jsou dosud v drobném měřítku a vypadají spíš, jako by člověk

soucitný chudému svému bratru nabídl kytičku: Na, nemám víc, ale potěš se aspoň na chvilku!

Nepodceňujte těch kytiček. Ve mnoha okamžicích života nezáležívá na velikosti toho, co dostáváme od jiných, nýbrž s jakým tónem hlasu a pohledem. Člověk podává nám titěrné nic, ale v hlase jeho je tolik vřelosti a tak upřímně se nám dívá do očí, že cena jeho bezcenného dárku stoupne na ráz. Jeho dar, o sobě jako věc necenná, dostává drahocennou podložku lásky, a okamžik, kdy nám byl vtisknut do ruky, zůstává nám dlouho v mysli. Kdybys prohledl, co za svého života od jiných jsi dostal, jistě zachvěje se ti vzpomínající srdce při drobných, pro cizího člověka zhola necenných věcech, pro tebe však mají cenu nevyjádřitelnou penězi, neboť na nich pro tebe právě lpí nezmařitelně něco překrásného. Není to vlastně na tom chudičkém darku, nýbrž v duši tvé vlastní je uloženo, jako nastřádané letní paprsky sluneční. Ale v tom je právě krása a cena, že v duši tvé to je, že nemůže to zahynout se zahubou věci.

* * *

Není podivno, že tohoto krásného bohatství duší je v nás vlastně tak málo? Není k jeho uložení do duše bližního třeba veliké síly, nadlidského odříkání — nikoli, stačí i špetka opravdové vlídnosti a nelhané upřímnosti. Ale snad právě proto je ho tak po vzácnu?

Hleďte po kolik desetiletí zaznamenává se anekdota o chudém hochu, který třásl se zimou v nuzných hadrech na ulici. Zeptala se ho dáma nějaká: »Není ti zima hošíčku?« Tak vlídně hlasem prohřátým soucitem se ho zeptala, tak podívaly se oči její do tváře drobného chuďasa — a hle! hoch odpověděl: »Bylo, ale co jste na mne tak pěkně promluvila, už není!« Ta drobná událost ze hluku ulice už kolik desetiletí se zaznamenává jako zvláštnost, pěkná anekdota. Ne! Neměla by se vlastně zaznamenávat, neměla by být něčím vyjimečným, anekdotním — je chyba, že je pouhou anekdotou, ne událostí dějící se každé vteřiny.

Turgeněv zapsal do svých »Stařeckostí« krásnou báseň v prose — o starci žebráku, jemuž chtěl kdysi v podvečer dát almužnu. Ale hledal marně v kapsách, byť vše zapomněl doma. I chopil se v rozpacích hrubé, špinavé ruky žebrákovy a pravil: »Odpusť, bratře, nemám nic, bratře! « — »Nic nevadí, bratře,« odvětil starý žebrák, a básník pocítil, že on sám od svého bratra obdržel dárek.

A to zapsal velký spisovatel jako báseň o výjimečném okamžiku života — a bylo přec k jeho kráse lidské potřebí tak málo!

Je v moci nás všech, dávat druhým takové drobné a krásné památky pro život. Nemusíš být Turgeněvem, a přece i tobě může se udát taková báseň v prose obyčejného života, a pro dva lidi, pro žebráka i tebe, okamžik může se stát pro celý život rozechvívajícím příběhem. Ne pouze jednu anekdotu za celý život, nýbrž celý život můžeš si převést do takových nádherných chvil, v nepřetržitý řetěz takových básní skutečných: Závisí to jen na tobě.

Život poskytuje plno příležitostí, abys vteřinám jeho propůjčil třpyt a lidské teplo, ale my necháváme je buď šmahem lhostejně uplývat, nebo ještě raději naplňujeme je tvrdostí a nelaskou. Jsme tak stále od dětství zvykáni, raději jiným udělat a povědět něco zlého než dobrého; slovo »bližní« ani nezaslechneš, leda s plechovým zvukem řemeslného odříkavače na kazatelně, za to zní ti do uší neustále slovo »cizí« — toť významno! Ale upři jednou ostřeji pozor na toto slovo »cizí«: začne se ti jevit jako podivný předsudek barbarské doby.

Není třeba velkých obětí pro jiné, aby se ti přiblížili a ty jim. Převedeš přes hlučnou ulici třesoucí se hluchou žebračku, podáš umdlenému cestujícímu tovaryši sklenici vody, pomůžeš do kopce zatlačit udřenému kupeckému učni těžký vozík, promluvíš pět vlídných slov na stahaného nádeníka, který v dusnu červencovém o samotě na silnici tluče štěrk, jdeš několik minut pěšinou v hovoru s chudým dítětem, poradíš nevědomému chuďasu, který trpí nemocí a neví, co mu je, starému výměnkáři psaní napíšeš, potěšíš, povzbudíš, půjčíš pěknou knihu — to vše je tak prosté a snadné. Nemá to třeba o sobě ceny, jsou to bezvýznamné služebičky a ochoty, ale nezáleží na jejich velikosti, nýbrž na jejich lásce.

Zkus a podivíš se už první zkušenosti, jaký převrat taková špetka lásky udělá v tobě: ty naučíš se v lidech vidět lidi. Až dosud jsi lidí v lidech neviděl, teď najednou se ti rozevírá velké, ba slavné poznání. Bez nadsázky: je to skrytá a tichá revoluce v duši, která tě zítra započne vést životem zcela odchylného směru.

Moudří lidé, kterým leží na srdci nový způsob života člověka s člověkem, pozorně dbají na takové drobné projevy, nevalně všímavé lásky ve všedním lidském obcování. Veliké dary a odkazy na humanitní ústavy arci jsou pochvaly hodny, ale jednak zůstávají pořád výjimkami, jednak, a to je hlavní, nevplývají do pospolitého života bez mnohých nebezpečenství, která způsobována jsou

penězi. Příliš věříme v dobromoc peněz, a ani nás ještě nenapadá i jen ptát se nedůvěřivě, mají-li ji vskutku. Já dávno nevěřím v dobrou moc peněz. Nade všecky ty stotisícové dary a legaty na nalezince a sirotčince zdá se mi být cennější, na příklad, když několik dětí ze zámožnější rodiny se smluví a rozdělí se o své hračky s bosými dětmi chudého, vyzáblého ševčíka, živořícími někde ve sklepě nebo pod střechou. Víc než deset chlubných mecenášů, kteří vynakládají veliké sumy, aby odměnou za všelijaké akademie, chudinské domy a invalidovny dodrali se nějakého vyznamenání nebo titulu — víc, pravím, než deset takových dobrodinců s počítajícím srdcem mně se líbí nepovšimnutý hošík anglický, který z ceníku odložených časopisů a katalogu vystřihuje obrázky, pečlivě je rozdružuje a do knížky lepí, aby ji pak v pěknem obalu poslal nemocnému svému spolužáku, který se mu sotva bude moci odvděčit čím jiným, než pouhým pohledem hasnoucích očí.

Gamma: Brázda životem.

CO NOVÉHO V SVOBODNÉM BRATRSTVÍ Počátkem června vrátí se br. Čapek z Ameriky a bude přednášeti pravidelně každou neděli v paláci »Radio« na Vinohradech o půl 11. dopol První přednáška dne 14 června bude zároveň nedělí květinovou V neděli 7. června pořádá Nedělní škola výlet do radošovického lesa

---

LITERATURA.

O Swet Marden: »Tajemství vítězného života« a »Mlčeti je zločin«. V obou spisech uloženy jsou cenné poklady a povzbuzení pro každého, kdo chce znovu žíti radostný život. Četné příklady z denního života jsou tu dobrým ukazovatelem lepších cest. Mardenovy spisy vycházejí nákladem J. R. Vilímka a možno všechny obdržeti též v »Unitaria«, knihkupectví a nakladatelství Svobodného bratrství a u všech knihkupců.

Viktor Vohryzek: »Kniha životní moudrosti«. Nakladatelství »Obelisk«. Stran 132. Cena Kč 45·—.

Dr. Jan Herben: »T. G. Masaryk, první občan nové Evropy«. Nakladatel Fr. Borový v Praze. Stran 60. Cena Kč 1·50.

Pavla Buzková: »Krise ženskosti«. Nakladatel »Melantrich«. Stran 184. Cena Kč 13·50.

Tiskl K. Mašín v Kladně. — Nakladatel Dr. N. F. Čapek v Praze.

N. F. Č.:

Který Hus je ti nejbližší?

(K obrázku na obálce tohoto čísla.)

Měli jsme Husa kacíře. Je to Hus naší slavné minulosti. Minulost může býti opiem, uspávajícím prostředkem, jestli se příliš do ní zahledíme, jestli je nám jen chloubou, místo vzpruhou k vykonání něčeho, co by bylo naší zásluhou, co dovedeme konati dnes a zítra.

Dnes máme Husa oslavence. Jaký pokrok od doby, kdy jsme stavěli sochy Janu Nepomuckému. O kolik osvícenější je Čech, který se hrdě hlásí k Husovi, než zatemnělý ubožáček, který ho proklíná. Máme své oslavy Husa. Snad jsme ty prapory a způsoby při oslavách už jinde a jinak použili, ale Řím také nebyl vystavěn za jeden den.

S Husem nebudeme tak hned hotovi. Naše oslavy budou se prohlubovat a je možné, že se vyplní naše proroctví, jakým bude asi duch Husův u nás vítězem v roce 2015.

1415 — Hus kacíř!

Nikdy neprojevil se genius českého národa slavněji a krásněji, jako 1415 v Kostnici, když po všech marných pokusech přemlouváním, sliby a mučením namístě zničeného a skleslého chudáčka viděli nepřátelé Husovi povstávati před sebou duchovního obra, který rostl mezitím, co je káral a k zodpovědnosti volal. Matka Čechie, která takového syna dala lidstvu, byla ozářena hranicí Kostnickou a záře oněch plamenů dodnes zlatí a šlechtí jméno Čecha mezi všemi osvícenými syny této země.

Bylo to snad v duchu doby, ale nebylo to v duchu Husa ani Krista, kterého Hus tolik ctil, když Češi ve jménu Husa zapalovali hranice těm, kteří jinak věřili — snad na nich byl Hus upálen podruhé, kdož ví!

Po takové horlivosti o Husa ponížen byl národ Husův až tak hluboko, že jako dítěti mohli mu vzíti pravou perlu z rukou výměnou za pomalovaný oblázek. Místo odvážného svědka boží pravdy i proti celé římské hierarchii — měli jsme k uctívání a napodobení vystavený mlčenlivý jazyk svatého, kterým se žádný uvědomělý Čech nechlubí.

1925 — Hus oslavenec.

Jak nás naučili, tak děláme. Máme svobodu, ale nelze ji použíti jinak, leč v duchu, v kterém jsme až dosud byli vychováváni. Jak se oslavuje Boží tělo? Průvody, korouhvemi, zastaveníčky u soch a obrazů atd. Jak se oslavuje nová stříkačka? Schůzí, řečmi a ověnčením. Nic nelze namítati proti pěkné oslavě, moudré řeči, krásným věncům atd. Je to v duši lidské, že miluje všeho druhu projevy, že touží po nějaké změně, že rádi protestujeme, oslavujeme, chlubíme se a vzpomínáme, jak a co kdysi bývalo.

Někdo přišel na ideu, oslavovat neznámého vojína. Jaké je to krásné a dojemné. Tolik zdatných synů, které matky a milenky s usedavým pláčem vyprovázely na vojnu, bylo rozšlapáno koňskými kopyty nebo roztrháno granáty, že ani památky po nich nezůstalo. A nyní ten neznámý vojín je všechny představuje a oni všichni dosahují takto poct a oslav, o jakých se jim nikdy ani nezdálo. Je ovšem pravda, že kdyby všichni ti velcí národové, kteří započali s oslavami neznámého vojína, se k tomu účelu spojili, mohli by zabrániti příštím válkám a rozsápání dalších bezpočetných neznámých vojínů. — Ale oslavovati neznámého vojína je přece jen krásné, snadnější a dá se to udělat prostředky obvyklými a dosti slavnostně!

2015 — Hus vítěz.

Byl by to ohromný pokrok, kdyby Hus byl už v roce 2015 na tolik pochopen a jeho památka takovým způsobem uctěna, jak by to odpovídalo duchu takového mučedlníka, takového reformátora, takového průkopníka svobody svědomí, takového horlivce za pravdu, za ryzost a opravdovost a nade vše za náboženství služby a lásky k bližnímu.

Taková vážnost k památce Husově by panovala, že jediná dvojaká, rozčísnutá, neupřímná duše by si netroufala ani zdaleka se k oslavovatelům hlásit. Použití jména Husova k nějaké politické, církevnické nebo jiné stranické agitaci považovalo by se za svatokrádež na celém národě. Byl by to den zpytování svědomí, zdali je nám pravda nade všecko, zdali pravdy hledáme, pravdu rádi slyšíme, pravdě se učíme, pravdu milujeme, mluvíme a bráníme až do smrti.

Netřeba připomínati, že roku 2015 nebude mezi Čechy, kteří budou oslavovati Husa, jediného, který by sám nebo skrze svého politického representanta byl hlasoval, aby se povolovaly miliony na další udržování římské moci a kněžských agitátorů a učitelů toho, co poctivou vědou bylo odsouzeno jako tmářství. Nebude myslitelné, aby z veřejných prostředků bylo podporováno jakékoli snižování památky největšího Čecha, ať ve školách neb tiskem nebo agitací mezi dospělými.

V roce 2015 nadějeme se, že mezi jiným národ si bude připomínati tak mnohou sociální nespravedlnost dneška, kterou v duchu Husově odstranil. Budou se i potom ještě stavět pomníky, ale jen z peněz, které zbyly po vystavění nemocnic, kterých je tak křiklavý nedostatek; po zřízení dětských domů a domovů, o jakých zatím jen nesměle mluvíme; po založení duševních ozdravoven pro ty, kteří vlivem zvrácené výchovy, bázní, strachem, pověrami, fanatismem, pod vlivem nelidského zacházení a v ovzduší tvrdých slov a nelaskavých pohledů ztratili duševní rovnováhu a potřebují žíti nějaký čas v slunečních paprscích něhy, lásky, soucitu, porozumění.

V roce 2015 nemuselo by býti jediného Čecha, který by rád pracoval a nemůže dostati zaměstnání, jediného poctivého dělníka, řemeslníka, úředníka, učitele atd., který pracuje, dře se, stará se, ale nemůže slušně uživit svoji rodinu, mezitím co jiný Čech nebo cizinec vedle něj žije ve velkém přepychu z práce druhých, z potu svých bližních, z akcií, které nesou 100procentní dividendy.

V roce 2015 mohli bychom oslaviti Husa projevy lásky, obětavosti, sociálního cítění, odstraňováním zlořádů

všeho druhu, upravováním cest osvětě ve všech směrech denního, společenského, politického, kulturního života.

V roce 2015 mohli bychom vzpomínati všech ústavů a zařízení, kterými jsme v duchu svého národního genia odstranili nějaký nedostatek a vnesli více jasu, krásy a lidskosti do života mnohých svých krajanů.

Dnes ještě jsme samá stranickost, dnes ještě stavíme a udržujeme z veřejných prostředků kostely jen pro určitá vyznání, a opravujeme sochy a fary jen určitých konfesí, ale v roce 2015 budeme míti nejméně jeden, jediný společenský dům v republice, který nebude pronajat hospodskému na čepování lihovin a k výdělečnému používání, jeden jediný společenský dům v celé republice, který bude patřiti všem a za jistých nestranných, nepolitických a necírkevnických podmínek bude přístupen všem, kteří se tam chtějí shromáždit a vyslechnout řeč nebo debatu nebo uspořádat schůzi. Až dosud si u nás nedovedeme takový dům, takovou obecnou klubovnu a shromáždiště, jakých jsme jinde už tolik viděli, ani představit. Známe jen kostel a hospodu a to musí někomu patřit, kdo je buď knězem nebo hospodským. Že by mohl být chrám nebo obecní dům pro všechny, bez ohledu na církevní, politické aneb hospodské vyznání, to se nám zdá nesmyslem. Tento nesmysl bude v roce 2015 velkou moudrostí a možná, že takové společenské chrámy nebo domy, síně nebo klubovny, budeme nazývati Husovými domy a že je budeme stavět místo podniků jiných. Potom pomalu a postupně jméno Husovo, které patří celému národu, nebude si osvojovati jako nějaké své privilegium žádná církev. Husův dům bude něčím národním, všem přístupným, bez ohledu na vyznání. Nebude to výstava katechismů jedné církve, ale vyjádření všeho, co v národě žije kulturně, společensky a nábožensky krásného a upřímného.

Ptá-li se někdo, jaký je vznik Svobodného Bratrství, která jsou zřídla jeho toku, nemůžeme než odpověděti: Jsou to tytéž svěží zdroje božských hlubin v lidské duši, z nichž od věků čerpali velcí Mistři lidské racy a z nichž na prvé místo klademe Mistra z Nazaretu a po něm jeho věrné ctitele, Jana Husa a Komenského. *Idee Svobodného Bratrství.*

Jádro a slupky.

Co bylo jádrem Husova soudu a upálení? Byl znásilněn v svém svědomí člověk, který jinak smýšlel, než představitelé tehdejší společnosti. Vše ostatní byly věci podřadné. Jestli katolíci v Kostnici nutili Husa, aby věřil, že v rukou kněze oplatek se proměňuje v živého Krista s tělem a krví, nebo jestli evangelíci s Kalvínem v čele nutili v Ženevě Serveta, aby věřil, že člověk Ježíš byl v rozdílu od ostatních lidí vtěleným Bohem, to jsou věci druhotné: hlavní věcí je, že jak v Kostnici, tak v Ženevě upálili lidé člověka, protože jinak věřil, jinak smýšlel, jinak se vyslovoval. Hus je nám bližší, protože byl Čech. Leč i dobrých Čechů, kteří byli umučeni neb upáleni pro odchylné přesvědčení, byl zástup veliký.

Nebyli bychom však hodni svého Husa, kdyby nám bylo lhostejno, jestli ať kdekoli jsou pronásledováni lidé pro své přesvědčení, jen když to nejsou Češi. Tím méně byli bychom hodni svého Husa, kdyby nám lhostejné bylo, je-li pronásledován Čech pro svoje přesvědčení, jen když by nebylo pronásledováno naše náboženské, politické, vědecké neb jiné přesvědčení.

Není v Čechách jediného člověka, který by všemu věřil, co Hus za pravdu uznával. Kdo dnes, na příklad, věří, že slunce se točí kolem země? V některých věcech byl Hus, právě jako Ježíš, dítkem své doby, a v některých věcech představoval vyšší vývoj myšlenkový. V těch věcech pak, v kterých svou dobu přerůstal, nútili ho, aby šel zpět, aby se konservoval, mrzačil.

Dnes není v módě upalování na hranici, jmenovitě v ohledu náboženském necháváme každému svobodu. Nedospěli jsme však dosud k rovnoprávnosti, neboť trpíme spojení církve se státem a usnášíme se ve sněmovně každoročně na dotacích a platech kněžím církví v státě privilegovaných. Dáváme však svobodu věřit i nevěřit, být v církvi nebo vystoupit.

Přes to vše jsme nesnášenliví k jinému přesvědčení. Naše síly jsou rozdrobené, protože pro každé trochu odchylné mínění musíme míti zvláštní stranu nebo církev. A velké strany vynucují tvoření menších stran, neboť odchylné mínění nestrpí.

My dovedeme spojit nejrůznější strany a církve, aby spolu oslavovaly Husa, ale kdyby každá církev měla povědít poctivě, co v Husovi oslavuje, ukázalo by se, že jest to pravý opak toho, co v něm vidí jiní a pojítkem je pouhá negace, t. j. společný odpor proti Římu. Pouhá negace sice mnoho neznamená, ale i ta je v pochybnosti. Kdyby každá církev, která dnes jde oslavovat Husa, upřímně chtěla přiznat, co má s Římem společného a dalo se to dohromady· vsadil bych sto proti jedné, že by Římu samotnému mnoho nezbylo, a že ryzí ideál Husův, promítnutý do dvacátého století, zůstal by daleko v pozadí za Římem.

Opravdový, účinný boj proti Římu se nevyhraje frází ani fangličkou. Kdyby všichni ti, kteří dnes spojují se ve jménu Husovu k protestu proti Římu, chtěli Římu zasadit opravdovou ránu, provedli by nejprve odluku církve od státu. Ne každému, kdo říká, že chce také odluku, jde to od srdce. Dost je těch, kteří se oběma rukama drží privilegií, které jim nynější stav přináší, mezitím co vykřikují na ulici, že jsou pro úplnou rovnoprávnost.

Je možno býti různého mínění o některých bodech Husova učení, ale není možno pochybovati o jeho naprosté opravdovosti, o jeho zásadním odporu proti každé dvojakosti a rozčísnutosti povahy.

Jinak se to má s mnohými jeho ctiteli, zvláště církevními. Mohl by je rozříznouti na dvě půlky a jedna by druhou nepoznávala, aniž by někdo jiný poznal, že patřily k sobě. Je jich škoda. Kdyby byli katolíky, měli by naději státi se svatými a mohli by je po smrti ukazovat ve dvou exemplářích, jako se některým svatým skutečně děje. A trochu těch sporů, které tělo je pravé, přidalo by jen půvabu jejich památce.

Jádrem byl Husův charakter, slupkou jeho dogmatika. Jádrem bylo jeho upřímné hledání a nekompromisní hájení poznané pravdy, slupkou byla forma, v které tehdy pravdu

viděl. Jádrem byla jeho odvaha, s jakou postavil svědomí a rozum nad všeobecně tehdy uznávanou autoritu papežskou a církevní, slupkou bylo, jak při tehdejším stavu vědy oceňoval starožidovskou náboženskou literaturu. Jádrem byl v jeho obcování duch Kristův, jak se projevil v lásce k lidem a ochotě jim sloužit, sloupkou bylo, jakou cenu přikládal usnesením církevních sněmů o dvojí přirozenosti a nadpřirozeném zjevu Kristově.

Jádrem při Husových oslavách může býti pouze to, v čem jej následujeme, slupkou vše, co o něm jen povídáme.

p.

Modlitba.

Utišme se.

Všechna krása, kterou oči stačí viděti, je moje, budu ji okoušet.

Všechna pravda, kterou mysl má pojmouti dovede, je moje, budu ji prožívat.

Všechno dobro, jež mé srdce vycítit dovede, je moje, budu se z něj radovat.

Jsem silný, neboť Bůh je silný a já živ jsem a trvám v něm.

Jsem klidný, neboť Bůh je klidný a já živ jsem a trvám v něm.

Jsem šťastný, neboť celé věčnosti mne očekávají a každá má nové dary a bohatství pro mne.

Božská plnost míru, radosti, síly prochází mnou — jsem jedno s nejvyšším zdrojem dobra; žiji uprostřed nových příležitostí; celá příroda mne nabádá k odvržení veškeré tísně, všech strachů a smutků, všech starostí o zítřek.

Zítřek vydá novou rosu, přinese nové paprsky sluneční, potůčky boží přinesou nové osvěžení.

Půjdu za svým cílem s novou odvahou. Nepůjdu sám: miliony šly přede mnou a miliony půjdou za mnou a všichni budeme dýchati dechem Nejvyššího.

Co by řekl Hus dnes.

Letos, více než jindy, bude náš národ oslavovat památku svého velikána, M. J. Husa. Jistě i v malých vesnicích zazní některá píseň husitská a s tribun řečnických ozvou se nadšené fráze. Tisíce lidí vzrušeně volá: „Za Husem!“ a „V duchu Husově!“

Kolik asi jedinců z těchto velkých zástupů podívá se kritičtěji na celé oslavy? Kolik poctivých srdcí vycítí neopravdovost a rozpoltěnost oslavovatelů? Kdo si uvědomí, že mluvit, psát a opěvovat Husa není ani z daleka „cesta Husova“. Kdo uzná, že dnes úzkostlivě vyznávat, co Hus před 500 lety za pravdu měl, je kráčet proti duchu Husově?

Dovolil by si někdo z nás tvrdit, že Hus za pět set let o nic nepokročil? Mohl by to býti ten Hus, který pravdě rád svůj život obětoval?

Každý rozumný člověk ví, že není možno, aby v padesátém roce svého věku zastával úplně to, co považoval za největší pravdu ve dvaceti letech. A čím více můžeme to říci o lidech, kteří jsou duševně čilejšími!

Kdo tedy z opravdově a upřímně myslících lidí by věřil, že by Hus dnes úplně zastával, co ve své době pokládal za neisprávnější? Byl by mnohem dále a jistě by dnes svým oslavovatelům řekl:

„Stojím před vámi, ale vy mne nepoznáváte. Svýma očima pátráte v patnáctém a šestnáctém věku, a zapomínáte, že žijete ve století dvacátém. Forma je vám více, než vlastní podstata. Stavíte pomníky a okrašlujete je a byty vašich bratří podobny jsou děrám. Přál jsem si, abyste se měli rádi, abyste v každém člověku spatřoval svého bratra. Zdá se mi, že jste mne nepochopili, a že zvíře je vám často bližší; neboť by nebylo možné, aby na chov dobytka více jste obětovali, než na dětské domovy. Na můj pomník házíte květiny: zdali pak jste také spočítali, kolik dětí ve vašem městě hyne dnes v bídě a hladu?

Před více než pěti sty lety volal jsem k vám, abyste se milovali a pravdu každému přáli. Dnes vidím, že pro slovíčka a čárky na smrt se nenávidíte a znemožňujete každého, kdo na pravdu se dívá z jiné strany, než vy. Což ten, který po svých zkušenostech svět jinak vidí, přestává být člověkem?

Lide můj, volám k tobě, aby sis uvědomil, že mne nikterak neuctíš vybranými slovy, hymnami a pentlemi, ani pálením hranic, ale svým novým životem.

Přeji si vidět vyhraněný český karakter, chci, abyste stáli spojeni v jeden šik, kde různost mínění nikterak nevadí, ale kde všechny spojuje jedno úsilí pracovat o zlepšení života každého jednotlivce. Pěstujte to, co dnes dovedete vytušit, vycítit a vykonat nejlepšího.

To vznešené bratrství, které jste před celým světem nejvýše a nade všechno vyzdvihli, znovu probouzejte a pěstujte. Vám musí býti pevný karakter mnohem více než to, co bude někdo z vás věřit. Je nutno, abyste své hlavy pozdvihli a s myslí otevřenou se podívali, co je nutno udělati dnes.

Odložte všechno, co by vás mohlo rozdělovat, byť by to bylo tisíckrát posvěcené, ale držte se toho, co vás dovede spojit k činům pravé lidskosti.

Všechny pozdější oslavy nechť jsou manifestací vykonané práce.

Nad vašimi hlavami bude vláti méně praporů, zato srdce všech rozhoří se nadšením pro tvoření vyššího života. Budeme míti potom nejen pomníky kamenné, ale také pomníky silných a vyrovnaných osobností.

Zeptá-li se někdo, kdo jsou Čechové, nechť každý odpoví: „To je národ, který se miluje a pravdy každému přeje.“ K. H.

V rozdílu od starých církví nelpíme na žádné tradici jako posledním slovu o jisté pravdě, ale ptáme se, co je dnešním výsledkem odvěkého hledání a bádání lidstva a věčným jádrem všech jeho tradic. *Idee Svobodného Bratrství.*

Lépe jest pro pravdu smrt trpěti, než pro pochlebenství časnou odplatu vzíti. *M. J. Hus.*

Mládí.

Mládí! To není čas a věk: — to je stav mysle! To nejsou svěží tváře, růžové rty a křepký krok: to jsou pružnost vůle, vzlet fantasie a síla cítění. Je to čerstvý pramének z hlubin života!

Mladím je odvaha, jež vítězí nad malátností, mládím je chuť k pokusům a podnikání, kde pohodlí skládá ruce v klín!

Nestárneme lety, ale duchem. Ten se loučí s mládím, kdo ideály své opouští, kdo na křídla naděje věsí závaží svých pochybností.

Starosti, obavy, nedůvěra, zoufalé myšlenky: to jsou ona dlouhá, předlouhá léta, jež tlačí tělo k zemi a tvůrčího ducha strhují v prach.

Ať je nám sedmdesát nebo sedmnáct, nám v srdci dříme láska ke kráse, pravdě a dobru, jsme všichni schopni obdivu hvězd a moře a sterých jevů této země. Je v nás všech dětská vášeň něco viděti a zažíti nového, velikého, zvláštního. Jsme zvědaví, co bude zítra a co potom, a vědomě či nevědomě baví nás velkolepá hra života, ať vlastní zápas o denní existenci nebo bušení nových století na brány starých zvyků a řádů, vše má pro nás půvab a přitažlivost.

Tak mladým jsi, jak mladou je tvá důvěra, tak starým, jak starými jsou tvé pochybnosti. Mladým jsi jako tvá odvaha, starým jako tvá bázeň. Mladým jako tvá naděje, starým jak tvá malátnost.

Jsi mladým, dokud miluješ. Láska je z Boha. Je elixírem života. Je mocnější všech zlob a silnější smrti. Omlazuje tváře i srdce, lesk dodává očím a úsměvům půvabu.

V středu tvého srdce je radiová stanice. Dokud ona přijímá poselství krásy, naděje, dobré nálady, humoru, velkoleposti, síly od přírody, od lidí, od Nekonečného, dotud jsi mladým.

— p —

Zpět k Římu?

Dr. J. L. Hromádka, profesor českobratrského bohosloví na Husově fakultě v Praze, vydal v universitním knihkupectví Bursík a Kohout knihu s názvem „Katolicism a boj o křesťanství". Spokojíme se zatím vyzdvihnutím věty, která vyjadřuje základní myšlenku celé knihy. Prof. Hromádka ,který je vůdčím činitelem v dnešních českých církvích českobratrských, píše: „V boji o křesťanství je nutno se orientovati na katolictví."

Málokterý z kritiků Hromádkovy knihy si uvědomí, jak cílevědomý a prozíravý je tento výrok s hlediska theologie, které Hromádka vyučuje budoucí čbr. faráře. Jsou totiž v náboženském myšlení Evropy a Ameriky toliko dva orientační body: katolický a unitářský. Dnešní evangelictví (českobratrství) se mezi nimi houpá. Mnozí evangeličtí theologové, a právě nejvýznačnější z nich, orientovali se na unitářství a říkají si „modernisté". Ostatní se orientovali na katolictví a říkají si „fundamentalisté". K posledním patří Hromádka.

Všechny české evangelické (českobratrské) církve, ani jedinou nevyjímaje, jsou oficielně ve všech podstatných bodech orientovány na katolicismu. Základem katolického náboženství je zevní autorita, vyjádřená svatými písmy, jako v evangelictví. Na této autoritě se zakládá učení, že Bůh stvořil prvního člověka mnohem dokonalejšího než je dnešní člověk, takže cílem vykoupení je, aby se lidstvo navrátilo do primitivního stavu. Odtud odpor proti nauce vývojové. (Známý sensační proces, který se vede v Americe proti profesorovi, který učil této nauce, nevyšel od katolíků, nýbrž od evangelíků-biblistů.)

Na autoritě bible se také zakládá víra v zázraky. Jestli katolíci v rozdílu od českobratrských věří, že se dějí zázraky podnes, je to jistě logičtější a přirozenější, než víra, že se zázraky sice děly a že Bůh se nemění, ale před devatenácti sty lety že zázraky přestaly. Také nelze ka-

tolíkům vytýkati, že by některý jejich zázrak byl méně věrohodný, než tak mnohé zázraky ve Starém Zákoně.

Vedle autority bible mají evangelíci s katolíky společnou víru v tradici starokřesťanskou ze čtvrtého století, kdy církevní koncily po mnohých hádkách s poopravením původních evangelií stanovily, že Ježíš se narodil z panny, že obětí své krve zadostiučinil první božské osobě za hříchy těch, kteří tomu uvěří, že se svým tělem vstoupil do oblak a odtud do nebe, kde sedí na trůně, s kterého bude jednou soudit živé i mrtvé, a ty, kteří v něj uvěřili, odmění věčným odpočinkem v nebi, a všechny ostatní bude nekonečně mučit v pekelném ohni.

To jsou základny, které evangeličtí křesťané převzali od katolíků. Na nich je vše vybudováno. Reformátoři, kteří se vynořili z temného středověku, odhodlali se učiniti krok do předu a uchýlili se od katolicismu v některých věcech, které na první pohled se zdají velmi závažné a které pod zorným úhlem středověkých lidí, vychovaných v klášteřích, byly skutečně velmi smělé. Jestli však na tyto věci hledíme s rozhledny dvacátého století (po všem tom, co bylo objeveno v astronomii, geologii, biologii, psychologii, srovnávacích dějinách náboženských, po vědeckém rozbírání bible atd.), ony rozdíly mezi katolicismem a evangelictvím, které se tenkrát zdály ohromné a revoluční, jeví se tak nepatrné, že nás ani nezajímají. To mnozí nevědí a domnívají se, že reformační církve šly od Říma vždy dál a že se vyrovnávaly s vědou při každém novém objevu, že rozdíl mezi katolictvím a evangelictvím není v nějakých středověkých hádkách věroučných a že mezi katolicismem a evangelictvím je propast třistaletého vývoje. To je však velký klam. Právě ten třistaletý vývoj to je, který moderního člověka dělí stejně od evangelictví jako od katolictví; a to ulpění na vývojovém stupni středověkého člověka náboženského to je, co dnes křesťany typu Hromádkova sbližuje s katolicismem.

Evangelictví pojalo všechny podstatné částky katolicismu ,ale při tom současně připustilo některé zásady, které jsou s oněmi katolickými částkami neslučitelné. Nelze trvale vyzývat k svobodnému bádání a při tom žádat na profesořích a farářích, aby podepisovali věroučné reversy.

Nelze dlouho mluvit o právu k samostatnému vykládání bible a očekávat, že ten výklad dopadne v dvacátém století právě tak jako v šestnáctém. Nelze se chlubit s utvořením moderní, pokrokové církve a za základ si vzíti konfesi pět set let starou.

Spojování neslučitelných zásad působí v reformačních církvích jako lučavka; stále je rozleptává. Má pravdu Hromádka, když míní, že i českobratrské křesťanství se musí orientovat na katolictví, nebo by jinak musilo opouštět pilíře, na kterých je postaveno. A mají také pravdu jeho odpůrcové, když píší, že napsal knihu nebezpečnou, neboť dnešní českobratrské církve nebojují s Volnou Myšlenkou, která hlásá, že není Boha, ale jsou jejími hlavními spojenci proti katolíkům, kteří dosud v toho starého Boha věří a celou svoji náboženskou budovu na něm zakládají. A Hromádkova kniha je přece, jak praví sám, „boj o Boha“.

Nemůže to také býti upálení jednoho člověka, byť i toho nejlepšího, které by opravňovalo opustit společné základy, neboť i v tom jsou evangelické církve s katolickou duchem a historií velmi úzce zpřízněny. Byl to vývoj (proti kterému církve bojují), který upalování znemožnil.

Jestli však evangelické křesťanství české je ve všech svých podstatných naukách shodné s katolicismem, proč tedy prof. Hromádka s takovou horlivostí zdůrazňuje, že „v boji o křesťanství je nutno orientovati se na katolictví?“ Či je to pouhý strach, že unitářská orientace se nedá déle zadržet? Kniha prof. Hromádky je vůbec velmi zajímavá, a doufáme, že přispěje k vyjasnění náboženských problémů českých aspoň mezi těmi, kteří budou číst, co v té souvislosti bude napsáno od zástupců různých směrů myšlenkových. Kniha činí dojem, jakoby právě to, v čem se evangelíci od katolictví uchýlili, jdouce cestou „pokroku“, mělo býti orientováno na katolictví.

Na konec ještě dva výňatky z knihy Hromádkovy o katolicismu, evangelictví čili českobratrství, a pokrokovosti české: Str. 186 a 187: „Nejednou projevy mladých katolíků působí dojmem větší pokrokovosti, než naše „pokrokářství“. Pokrokovost nezáleží v heslech protiklerikálních

a protikatolických.“ — „Naši mladí katolíci budují tedy program velké důsažnosti a útočnosti; program, který vyžaduje širokého rozhledu myšlenkového, bohosloveckých znalostí, mravní vytrvalosti a náboženské rozhodnosti.“ — Na str. 238: „Mdlý, unylý, vyvětralý protestantism (v tom je zahrnuto českobratrství) trudně živoří ve spárech konservativní ustrašenosti a maloměšťáckého šosáctví. Náboženství které chce žíti jen z lesku krásné minulosti, z vlastenecké unylosti a mravoučného „pokrokářství“, končí ubohou bezmocností a nadutou protikatolickou pósou.“

Bratrství nelze vyjádřit bratrským titulem. Je to podle našeho pojetí něco nejvýš praktického pro každodenní život, osobní i společenský, průmyslový a obchodní a politický.

Bratrstvím nemyslíme něco mimořádného, nějaký občasný projev sympatií neb dobročinnosti, myslíme naopak na zákon, podle kterého mají býti uspořádány veškeré styky lidské, veřejné i soukromé *Idee Svobodného Bratrství.*

A jistě takměř veškeren svět bloudí, že vyváží svět člověka bohatého, oděného, než pokorného, chudého. Ale my máme vážiti, když aspoň po skutcích znamenáme, že chudý člověk zdá se nám lepší než bohatý, abychom nehleděli na zboží, ani na roucho krásné. Ó, běda mně! Kolikrát já přestoupil jsem to, vstávaje aneb kuklu snímaje aneb se klaněje bohatému a ne tak chudému. *M. J. Hus.*

Ve Svobodném Bratrství stojí negace na místě posledním. Máme dost co říci světu, i kdybychom si starých pověr ani nevšímali. Svobodné myšlení zakládáme na suverenitě a určení člověka a na smyslu života vůbec. Každý člověk je zvláštní manifestací Boha a může dosáhnouti nejvyšší dokonalosti jen svobodným myšlením. — Vše v přírodě vrcholí ve vytvoření osobnosti — a svobodné myšlení je nejvyšším projevem osobnosti.

Idee Svobodného Bratrství.

A jestli kdo tak hloupý na světě, by nechtěl raději býti dobrým sedláčkem, než biskupem zlým? *M. J. Hus.*

Zvyk bez pravdy starý blud jest; pročež opustíce blud, následujeme pravdu. *M. J. Hus.*

Vzácná návštěva. V pátek 10. července přibude do Prahy společnost asi dvanácti prominentních hostů z kruhů svobodných náboženských obcí a organisací v cizině. Budou mezi nimi: dr. Wilbur, historik a profesor Californské university. Zajímá se zvláště o českou náboženskou historii. Dále dr. G. R. Dodson ze St. Louis, dr. Hun z Leicester v Anglii, dr. Roessingh, prof. Leidenské university v Holandsku, dr. Jozan, předák uherských unitářů a jiní. Uvidíme, uvítáme a uslyšíme je ve velkém sále v paláci „Radio" na Vinohradech v úterý 14. července o půl 8. hod. večerní. Budou mezi nimi také některé vynikající dámy z Ameriky a z Anglie. V neděli 12. července chystáme celodenní výlet do Radošovic, kde budeme míti příležitost s našimi hosty se seznámiti v přírodě.

Naši příbuzní v celém světě. Svobodné bratrství, ač je hnutím veskrz českým a svérázným v rozdílu od jakýchkoli napodobenin ciziny, má přece organickou souvislost se všemi zeměmi světa. V orgánu amerických unitářů byla v jednom z posledních čísel uveřejněna jména všech zástupců svobodných náboženských obcí v celém světě, které tvoří světovou allianci. Uvedeme aspoň známější: za Indii Rabindranath Tagore, za Československo dr. Norbert F. Čapek, za Německo prof. Rade v Marburku, za Japonsko prof. Uchigasaki, za Holandsko prof. Leidenské univ. Roessingh, za Australii dr. Hale, za Francii Rev. E. Roberty, za Sedmihradsko dr. Boros, za Uhry dr. Jozan, za Švýcarsko prof. E. Rochat v Ženevě, za Švédsko prof. G. Lindberg, za Anglii vedle dra Drummonda a dra Melona prof. Oxfordské university dr. Carpenter, za Italii prof. Puglisi ve Florencii, dále jsou zastoupeny Irsko, Wales, Island, Brazilie, Ceylon, Nový Zéland, Afrika, Australie a řada jiných zemí a samozřejmě také Amerika.

Co nového v Svobodném Bratrství? Je toho tolik, že by celá kniha všeho nepojala. Žijeme tak rychle, prožíváme tolik nových dojmů co den, rozšířili jsme svoji činnost na tolik různých odborů a máme tolik nových otázek k luštění a příležitostí k využití, že často někteří z nás nevědí, kam a co dřív. Ještě kdybychom mohli disponovati aspoň z části domem, který jsme k účelům Svobodného bratrství zakoupili! Jsme „rozstrkáni" po různých koutech a pro nedostatek místností nejsme s to zorganisovati veškeru činnost tak účelně, jak by bylo žádoucno.

S návratem bra Čapka a sestry Čapkové z Ameriky a z Anglie nastalo ihned nové období velkých schůzí. Najali jsme největší a nejkrásnější sál Prahy, jaký jen bylo možno najati, který hned

při prvém sejití s brem Čapkem byl naplněn do posledního místečka, ačkoli to bylo za krásného letního počasí a v neděli dopoledne. Také při opakování nedělní přednášky v úterý večer byl sál naplněn dole i na galeriích.

Bratr rádce Čapek po svém návratu započal ihned také s udílením porad, jak činil od počátku své činnosti v Praze; ale pro velký nával bylo nutno, jako před tím, každou návštěvu zvlášť ohlásit a bráti zřetel nejprve na členy Svobodného bratrství a potom jen na těžší případy. Doufáme však, že se nám postupně podaří rozšířiti instituci rádcovskou na tolik, abychom mohli kdykoli kohokoli přijímati bez ohlášení a posloužiti mu dary, které nám byly svěřeny Prozřetelností.

Poslední období Nedělní školy ukončili jsme obohaceni mnohými poznatky a zkušenostmi, které budou směrodatny při sestavení pracovního plánu pro třetí období Nedělní školy Svobodného bratrství, které započne po prázdninách v těsné součinnosti s rodiči a také s poradci z odborných kruhů profesorských.

Rodičovské schůzky budou vybudovány a zaberou všechny otázky a poznatky nejnovějších a neúspěšnějších způsobů výchovných. Jako celé Svobodné bratrství je vlastně školou životního umění, tak jí budou zvláště tyto schůzky vzhledem k nejvzácnějšímu umění: vychovávati šťastnější, zdatnější a dokonalejší budoucí pokojení.

Všem učitelům Nedělní školy a všem, kteří jim pomáhali, budiž vzdán srdečný dík za jejich obětavou, věrnou a namáhavou práci. Sloužili jste svým bližním, těm nejbližším a nejmilejším, a sloužili jste tím zároveň sobě, neboť člověk nemůže vyvinouti své nejvyšší potence, aniž by sloužil druhým.

Květinová slavnost Svobodného bratrství. V neděli 14. června slavili jsme po třetí slavnost svobody a bratrství symbolickými bohoslužbami, které zanechaly hluboký a nezapomenutelný dojem v duších 2000 účastníků. Nejedno oko se zarosilo a mnoho svatých předsevzetí bylo pojato žíti životem krásnějším, vyšším, bratrštějším. Tolik květin, za tak zvláštních okolností přinešených, posvěcených a odnešených, tak hned nikdo neuvidí. Každá květinka dýchala láskou toho, kdo ji přinášel a do společné vázy vkládal, a s každou jinou květinkou, kterou při odchodu si každý odnášel, bral ssebou bratrské sympatie všech, jejichž květinky zastupovaly je v společném symbolu bratrství. Každý si předsevzal více než dosud respektovati svéráznost a posvátnost osoby každého druhého, jeho zvláštní a odchylné přesvědčení, jeho celou individualitu. A každý si přál býti lepším bratrem a lepší sestrou a lepším člověkem. A tak mnohý, kdo při tom byl poprvé, se divil, že je možné bez jakýchkoli pověr a ceremonií projeviti nejhlubší zbožnost a oddanost nejvyšším ideálům života.

Tiskl R. Šátek, Praha II.-11. — Nakladatel dr. N. F. Čapek, Praha.

Kde najde člověk své božství?

Východní národové mají staré krásné báje, které v sobě tají hluboké pravdy. Vždyť i Židé převzali do bible nejednu z nich a dnes jsou vydávány za boží zjevení. Každá báj se jim ovšem nehodila a některou změnili z neporozumění původnímu znění nebo také z náboženských důvodů. Slavný badatel Max Müller vypravuje jednu z takových bájí s hlubším podkladem, podle které bohové ukradli člověku jeho božství a radili se, kde je ukrýti, aby je nenašel. Také podle biblické báje o stvoření člověka bylo člověku zapovězeno jísti z jednoho stromu, a když člověk neposlechl a přece jedl, praví Hospodin Bůh: »Aj, člověk učiněn jako jeden z nás, věda dobré i zlé; pročež nyní, aby nevztáhl ruky své a nevzal také z stromu života a jedl by, i byl by živ na věky, vyžeňme jej«. (I. Moj. 3, 22).

Když se tak bohové radili, kam ukrýti člověkovo božství, řekl jeden z nich: zanesme je do nejdalších končin světa a tam je pochovejme. Bylo mu však namítnuto, že člověk je velkým cestovatelem a že by mohl nalézti ztracený poklad. Jiný navrhl, aby bylo vrženo do hlubin mořských, leč tatáž obava byla vyslovena — že člověk v své nenasytné zvědavosti mohl by své božství najíti i tam.

Konečně po velkém mlčení nejstarší a nejmoudřejší z bohů řekl: Skryjme je v člověku samém, neboť to jest poslední místo, kde by mu napadlo je hledati.

Tak se i stalo. Člověk nachodil se po zemi za dlouhé věky a na všech místech hledal, nahoře i dole, daleko i blízko než mu napadlo hledati v sobě samém. Konečně pomalu, nesměle, tušením počal si uvědomovati, že co hledal daleko, bylo blízko, ba v jeho vlastním srdci.

Tak zní krásná pohádka východní, pohádka věru i pro nejdospělejší!

Mnozí se namáhali, i řemeslo si z toho udělali, aby oddalovali člověka od jeho božství ve jménu náboženství. Občas vystupovali osvícení mužové, jako Ježíš, Budha, Komenský a ukazovali člověku cestu k sobě jako nejkratší cestu k Bohu — leč málokdo jim porozuměl.

»Poznej sebe a poznal jsi hlubokosti božské«, zaznívá dnes častěji a hlasitěji. To neznamená, že všechno, co na člověku vidíme a co s pojmem člověk obvykle spojujeme je také božské. Nikoli. To znamená, že člověk nepotřebuje učiniti jediného kroku od sebe, aby našel to nejvyšší dosažitelné. Sami v sobě máme všechny stupně k dokonalosti, v sobě máme nebe i cestu do nebe, peklo i cestu do pekla. Jen v sobě najdeme sílu k zápasu i odměnu vítězství.

Duše veškerenstva prochvívá námi a její podstata je podstatou našeho bytí. Podle Komenského je Bůh neviditelným kořenem, z něhož vyrůstá všechno viditelné. Abych našel více života, více síly, více radosti, více klidu, nepotřebí mi jíti dál, od sebe, jen jednoho je potřebí: jíti hloub, do sebe a lépe se přizpůsobiti, lépe naladiti, lépe v souzvuk vejíti s Nejvyšším, jehož jsme víc než synové a dcery, víc než bratří a sestry, víc než příbuzní, neboť jest životem našeho života a duší naší duše. —a—

Štokholmská konference.

Všechny církve, vyjímaje římskou, uspořádaly nedávno v Štokholmu sjezd. Ač jsme přečtli mnoho zpráv o sjezdu, nemůžeme se dopídit, jaké byly praktické výsledky tohoto velkolepého podniku. Všechny sporné, jmenovitě věroučné otázky byly předem vyloučeny. Měl to býti sjezd pro praktické křesťanství. Šlo tudíž hlavně o věci křesťanské mravnosti. Protektorem sjezdu byl sám král a celý švédský národ vítal delegáty. Švédové chovají ve svých národních sbírkách velmi drahocenné památky, pro nikoho tak drahé a cenné, jako pro nás Čechy, neboť jsou to dokumenty nenahraditelné z dob naší slávy a samostatnosti. Tyto památky si u nás vzali. Dnes by mohli říci: »Milí Čechové, nemyslete si, že jsme ty vaše cenné památky jen tak ukradli, Bůh uchovej! My jsme je toliko vzali do opatrování dokud nebudete opět národem svobodným. A nyní, když máte opět svůj stát a když jste nám sem poslali zástupce svých reformačních církví, my je nejen srdečně vítáme, ale abychom vám ukázali, jak doopravdy to s praktickým křesťanstvím béřeme, vracíme vám co je vaše, odvezte si to a pozdravujte český národ«. A naši delegáti, vedle telegramu panu presidentovi o své přítomnosti

na tak významném sjezdu, byli by ještě jeden telegram poslali národu, že ssebou vezou naše vzácné památky ze Švédska. Není přece myslitelné, aby ony moudré církevní hlavy z celého světa, jež se tam sešly, rozuměly mravnosti v tom smyslu, že odcizené zboží má vracet toliko jedinec, když je odcizil jedinci — avšak mezi národy, že má platit místo křesťanské morálky zákon džunglí. A takovým smýšlením a jednáním byl by dán i silný podnět k odstranění válek, jichž nejhlavnější příčinou bývá touha po kořisti.

A protože výsledky onoho sněmování v Štokholmě nejsou známy a také nemáme dosud dostatečný odstup, abychom všechny blahodárné účinky mohli odhadovati, vidíme přirozeně jen pokračování starého, to jest, že ani církve sobě nejbližší nemohou se mezi sebou dohodnouti.

Ve Štokholmu sněmovali společně pravoslavní a luteráni, anglikánští, kalvínisté, baptisté a metodisté, reformovaní všech odstínů, naši českoslovenští a českobratrští, Němci, Maďaři a všichni jiní národové — o praktickém křesťanství. Takový sněm jistě nemůže dělati divy a způsobiti, aby ti manifestanti za jednotu a lásku křesťanskou měli se i doma rádi. Nikdo nečeká, že naši evangeličtí Maďaři a Češi a Slováci a Němci vpadnou si hned po sněmu do náruče a potom hned zavolají i pravoslavné a všechny ostatní — nebo dokonce i unitáře. Takové zázraky nikdo neočekává. Avšak očekával by, že aspoň ti, jež ani věroučně ani národnostně nic nedělí, a kteří už delší čas vyjednávají o konfederaci, bez všelikých nesnází se spojí. Místo toho čteme v posledním čísle »Husa« a v »Církevních Listech«, že »federace je možná jen toliko s českobratrskou a s bratřími ochranovskými, poněvadž ostatní denominace provozují na Slovensku propagandu«. Těmito denominacemi, jež provozují na Slovensku propagandu mezi ostatními evangelíky, jsou hlavně baptisté, metodisté a Jednota českobratrská.

Je velmi přirozené, že se jim to zazlívá. Svaz českých knihkupců a nakladatelů není církví a přece žádá od svých členů, aby na každé knize vydané kterýmkoli členem bylo poznamenáno, že je k dostání u všech knihkupců. Podle tohoto pravidla musela by každá církev při každé agitaci opakovati, že není nejcírkvovatější církví a že spasení dosahují lidé také v jiných církvích. Avšak tato světská morálka knihkupců je

pro tak mnohou svatou církev příliš vznešenou, než aby si ji mohla osvojit.

Nikdo ovšem nečekej, aby ti, kteří propagandu vytýkají, sami ji neprovozovali. O tom svědčí nejeden příklad. Někteří jdou až tak daleko, že vyhlašují svůj rozum za jedině rozumný a rozum druhých za hloupnutí. Tak v jednom z posledních čísel »Českobratrských hlasů« v zprávě o konferenci evangelického studentstva čteme o jednom z řečníků, který uváděl »jako odstrašující příklad postilly a výklady dra Farského, které jsou prostě dokladem hloupnutí ve jménu vědy«. Pěkná poklona patriarchovi československé církve, s kterou přece českobratrská ráda se kamarádí!

Kdyby i dr. Farský pronášel nějaké zvláštní a od všech jiných odchylné náboženské přesvědčení, má na ně jistě plné právo a v žádné slušné anglické neb americké společnosti by si nikdo nedovolil nazvati odchylné náboženské názory »hloupnutím ve jménu vědy«, tím méně, aby taková společnost s tím chodila na veřejnost. Avšak názory dra Farského, které jako doklad hloupnutí jsou míněny, jsou názory, k nimž i my se hrdě hlásíme a k nimž se hlásí celý dnešní vzdělaný svět vyjma několika orthodoxních profesorů theologie.

Kdyby taková štokholmská konference měla se potkati s praktickými výsledky, musela by býti jinak připravována a musela by se trochu více lišiti od společenských styků obyčejné »vyšší společnosti«, kde poklonkování, formality a lesklé fráze zakrývají vnitřní neupřímnost. Tím ovšem není řečeno, že by nebyli mnozí, kteří to myslí nejvýš upřímně a kteří také jen svojí osobní upřímnost zastupují, mezitím co jejich křesťanští národové se chystají k válce.

Budeme se z toho těšit, když štokholmská konference pro praktické křesťanství bude míti praktické výsledky, a když o nich uslyšíme, rádi o nich budeme psáti.

Dojmy a vzpomínky.

N. F. Č.

Komu by nebyla vítána příležitost jeti na tři měsíce do Ameriky a na jeden týden do Anglie? A tím více, je-li pozvána i žena, která jest současně přítelem a pomocnicí

v nejlepším slova smyslu! Ale ty překážky! Zanechat v Praze duchovní rodinu několika tisíc, opustit práci když je v nejlepším proudu a spolehnouti, že dílo je tak dobré, že žádná zloba světa je poškoditi nemůže — k tomu bylo potřebí víry, »která hory přenáší«.

Cesta šla nejprve přes Italii. Zastavili jsme se v krásném Janově a ptali se, co tam mají nejzvláštnějšího. Mají prý nejkrásnější hřbitov na celém světě. A je krásný. Mají také, jako v celé Italii, krásné kostely — duchovní hřbitovy. Umějí své tělesně i duševně mrtvé výborně pochovávat. Neumějí se dobře narodit, neumějí krásně žíti, ale potrpí si na velkolepé pohřbívání mrtvých i živých.

Loď, jež vyjížděla z Janova, zastavila se téměř na celý den v Neapoli. Viděl jsem toto město krásou slynoucí po druhé. Příroda je opravdu obdařila krásou, ale lidé z něho učinili smetiště a pařeniště nemocí a bídy. Není každá čtvrť města stejná, ale i ta přehrozná nestejnost bije do očí — a bolí. Sedli jsme do auta a dali se dovézti do Herkulána a Pompeji. Náš šofer jenom šestkrát něco na autu a gumách spravoval, ale konečně jsme se tam přece dostali. Jsou to města před 1800 léty lávou zasypaná, která jsou nyní z velké části vykopána. Člověk maně srovnává pohanské Římany s dnešními obyvateli krásné Italie a ptá se, která tma byla temnější nebo které světlo světlejší — — —

Doplňkem k úvaze byla cesta italskou lodí. Pěkná, nová loď, i uvnitř pěkně zařízená (viděli jsme jen druhou třídu), která sotva ve dvou dnech byla obrácena v chlév. Byli jsme čtyři cizinci mezi 300 Italy. Pili a plivali, kouřili a karbanili všade, všade, kde jen bylo místečka, i tam, kde bylo kouření přísně zakázáno. Nacpávali se ustavičně, zvláště ženy, a nepřestávalo jim býti špatně. Z mořské nemoce nevycházeli. Při tom byly lenivé učiniti krok stranou nebo k zábradlí — takže pobyt na palubě nebyl záviděníhodný. Vyhledávali jsme proto místa, kde byl průvan a foukal vítr, tam z pověrčivosti nešli.

Zajímal nás poměr těchto Italů k římsko-katolické církvi. Po dvě neděle účastnili jsme se mše, kterou sloužil lodní kněz v jednom salonu. Z 300 katolíků sotva jedna desetina se zúčastnila. Byly to ponejvíce osamělé ženy. Někteří muži si u dveří pohvizdovali, takže kněz od oltáře je napomínal.

Bylo nám též podivením, že jsme za celých deset dní neslyšeli zpívat.

Ovzduší této nesympatické společnosti a velké bouře na moři zkřižovali naše plány, že budeme se připravovati na lodi k úkolům, jež na nás v Americe čekaly. Neměli jsme totiž cestu zadarmo. Měli jsme si ji zasloužit tříměsíčním každodenním přednášením v anglické řeči.

Unavení přistáli jsme v New Yorku v sobotu odpoledne, a v neděli na to začalo přednáškové turné, každého zvlášť a často daleko od sebe. Ještě dodnes cítíme jakési vyčerpání, tím více, že hned po návratu čekalo nás mnoho práce, z níž ještě některé hromádky zůstávají nedotčeny.

Přednášeti denně v cizí řeči téměř bez přípravy, v okolnostech nepředvídaných na thémata nezvyklá bylo jistě dosti těžké, avšak zvykati denně na jinou stravu a jiné obyčeje a pamatovati si nová a nová jména a býti pronásledováni americkými reportéry a fotografy a nemíti takřka možnosti postaviti se na vlastní nohy a býti odkázán jen na automobily a rychlíky a všechna možná vozidla podzemní, nadzemní, vodní a podvodní, na zdviže v domech a »povýšené« dráhy nad domy, den ze dne, týden za týdnem, až byly dovršeny tři měsíce; to bylo více než zpohodlnělé evropské, či vlastně pražské nervy dobře snáší. Chvála bohu, už je to za námi, a co je hlavní, stálo to za to.

Stálo to za to v několikerém ohledu. O tom podruhé více.

Někteří žádají ve jménu pokroku, aby se otázkou náboženskou nehýbalo, že prý se nemůžeme vrátit do středověku; je to stanovisko hodně nejasné a nepokrokové. Otázka náboženská dnes nikde neznamená přijmout prostě staré formy církevní; krise náboženská je v katolicismu a je v protestantismu: překlenutí habsburské protireformační propasti a navázání na naši národní reformaci znamená pokračovat jejím směrem podle duchovních potřeb naší doby. Že prý moderní český člověk nevěří jako Hus, a že Hus byl bližší Římu nežli nám; pravda, ten moderní český člověk nevěří již, jak a v co věřil Hus, ale věří tak jak Řím? Ano, nevěříme jako Hus, ale Hus a jeho následníci jsou nám vzorem mravní odhodlanosti, pevnosti a náboženské opravdovosti.

Masaryk: Světová revoluce.

Václav Žižka:

Suggesce prostředí.

Člověk je tím, čím se narodil, jaké vlivy prostředí na něho působily a co sám ze sebe udělal. To znamená: jaké jsou jeho dědičné znaky a vlohy, které z nich byly vypěstěny vlivem prostředí a konečně do jaké míry vědomě své vlohy vycvičil, jak sám, vlastní silou dovedl se v životě uplatniti.

Možnost dosáhnout úspěchu vlastním úsilím je dnes mnohým lidem plnou pokladničkou, ku které nemají klíče. Vyzdvihujeme proto důležitost prostředí, které na člověka suggestivně působí a spoluvytváří jeho povahu a karakter.

Mnohdy dobrý člověk byl stržen na dno života, do největší bídy a mravního bahna, vlivem prostředí, v němž žil. Na druhé straně mnoho ubožáků bylo zachráněno od záhuby jen změnou prostředí.

Mám-li květinové semínko a zasadím je do dobré půdy, vzklíčí mně, vyroste a rozkvete. Kdybych ale totéž semínko, které potřebuje dobrou půdu, vložil do písku, buď mně vůbec nevzejde a jestliže se přece ujme, poroste špatně a brzo zahyne.

Proč se v našem podnebí nedaří kakaovníku, čaji nebo palmám? Protože každý rostlinný druh předpokládá určité podnebí, půdu a životní podmínky.

Stejně tak každá povaha musí mít prostředí, které jí svědčí.

Dejte idealistu, který se dovede nadchnout vznešenou ideou bratrství a solidarity, který se opájí velebností přírody, jemuž mravní čin je příkazem — do materialistického prostředí, učiňte ho mašinou k vypočítávání kapitalistických zisků a platte mu za to zlatem a přece se bude cítit nespokojeným. Bude jako pták ve zlaté kleci, jako palma přesazená z tropů do polární krajiny.

Jiný člověk s vrozeným smyslem pro majetek bude vidět své štěstí v plné pokladně a dobrých obchodech. Přijde-li do společnosti idealistů, bude si připadat jako zvědavý mezi blázny. Nikdy nepochopí, že je možno, aby člověk dal život

za ideu, že by mohl zadarmo, z opravdové lásky k bližnímu prokázat mu službu.

Nespokojenost mnohých lidí, kteří posud nenalezli smysl svého života, je zaviněna prostředím, které nedovoluje plně se projevit jejich skrytým mohutnostem. Prostředí ovlivňuje nejen náš duševní život, ale působí i na fysický organism. I nejzdravější člověk zapochybuje o svém zdraví, vidí-li útrpné pohledy svých přátel, kterým se z d á býti nemocným, slyší-li kolem sebe suggesce nemoci.

Chceme-li vychovat zdravé, silné a sebevědomé dítě, nebudeme je posílat do prostředí, které mu vsuggeruje slabost a nemohoucnost.

Kolik péče a námahy věnují mnohdy rodiče domácí výchově dítěte; aby bylo sebevědomé, aby se nebálo, aby se dovedlo vlastní silou uplatnit v budoucím životě, ale jeho náboženskou výchovu svěřují církvi, která vychovává dítě v pravém opaku. Aby si uvědomilo svou slabost, aby se bálo a v životě vždy spoléhalo na cizí pomoc, jíž se mu má dostat prosebnou modlitbou. Takoví rodičové podobají se zahradníku, který krtka učinil svým pomocníkem.

To mělo svůj smysl, když katolická církev stavěla ve středověku velkolepé gotické kathedrály na místo skromných, románských rotund.

Jak nepatrným musil se cítit člověk v ohromné prostoře chrámové. Jakým skličujícím dojmem ještě dnes působí na nás příšeří kostela, v jehož rozích bliká tlumené světlo svící a věčných lamp, odrážejících sporé své paprsky na zmučené tělo Kristovo, visící na kříži. Jaké povzbuzení odnáší si člověk z kázání, kde slyší o své bídné hříšnosti a hněvajícím se otci, jenž trestá i sebemenší provinění věčnými tresty!

Když si vyjdu v jarní podvečer do přírody a dívám se na hvězdné nebe, když si uvědomím ty nedozírné prostory, tu zákonitost přírody, vesmírný řád — cítím se vůči kosmu také tak nepatrným, tak malinkým, ale současně si uvědomuji, že sám jsem částí nekonečného vesmírna, že mnou proudí tatáž síla, která tvořila neobsáhlý kosmos. A tu už nejsem malinkým práškem, ale rostu k hvězdné říši a božský klid naplňuje mou duši.

Až doposud byli lidé vychováváni suggescemi malosti a strachu. Prostředí musilo této výchově napomáhat. Na každém

rozcestí, na návsích a náměstích, v každé chalupě, ve škole, v úřadech, všude visely kříže — symboly utrpení a pokory.

Lidé, neznalí vlivu suggesce prostředí, nechápou co to znamená, když jejich první pohled, sotva ráno oči otevrou, padne na krucifix, zavěšený nad postelí. Jejich vědomí, třeba nic neví, ale do podvědomí se obraz utrpení vtiskuje.

Může nám dát posilující suggesci obraz strhané, bolestmi zkroucené tváře Kristovy? Jakým povzbuzením je nám pohled na obličej Mariin, který je výrazem mateřského bolu?

Jsou lidé libující si v takových obrazech a soškách, kteří svůj příbytek proměňují v galerii svatých mučedníků. Je třeba překonat v sobě pocit hříšnosti, vycházející z našeho podvědomí, že by bylo hříchem odstranit z bytu »svaté« obrazy připomínající smutek a utrpení.

Je méně »svatým« Mánesův obraz slovácké rodiny, vyjadřující nejvyšší štěstí a smysl života? Netřeba míti stále na očích Kristovo mučednictví. Je lépe, když jeho duch bratrství a lásky sídlí v našem srdci a prohřívá každý koutek našeho příbytku.

Byt je prostředím nám nejbližším, kde trávíme většinu svého života. Zařiďme si jej tak, aby, kdykoli do něho vkročíme, spadla s nás všechna tíha dne, aby duše, často opomíjená celodenní úmornou prací, mohla se přihlásit o své právo, aby zde, v ovzduší míru a lásky nalezla osvěžení a posílení k novým zápasům, které nám připravuje život.

Rodinné prostředí, dýšící láskou, klidem a štěstím, je schopno vytvářet novou generaci.

Děti! Není většího zázraku nad dítě. Kolik božských sil je vloženo do dětské duše. Musí se jí ale rozumět, musí se umět vést rozumně a s láskou.

Nejúčinnějším pedagogickým prostředkem je příklad: živý příklad otce a matky. Dávno již řekl Komenský, že děti jsou opičátka. Napodobují, hlavně své nejbližší, rodiče. Oni vytváří kolem dítěte prostředí, které působí na dítě suggestivně. Způsob jednání a vyjadřování se osvojují si děti podle rodičů a vůbec podle svého okolí. Kéž všichni rodičové, u vědomí zodpovědnosti svého vychovatelského úkolu, zařídí svůj život tak, aby mohl býti vzorem těm, z nichž vyrůstají noví lidé. Nová generace nebude lepší, dokud stará generace neprojeví dobrou vůli přeorientovat a obrodit se. Proto Svobodné bratrství

pracuje nejen mezi malými, ale i dospělými. Snaží se v lidech, kteří d n e s žijí, probudit smysl pro vyšší hodnoty života, vytvořit nové prostředí radosti, jasu a kladu, které by je ovlivňovalo a probouzelo v nich nového člověka. Dobře praví Masaryk: »Nemizí svět, neumírá Bůh, nerodí se nadčlověk; mnohem, mnohem více se děje, probouzí se člověk. Ejhle člověk uvědomělý«. Svobodné bratrství chce napomáhat k probouzení nových lidí . . .

Okamžiky.

Máte kapesní hodinky? Podívejte se na jejich složitý mechanismus. Kolik nepatrných koleček a drobounkých šroubků tvoří jeden celek! Jedno kolečko do druhého přesně zapadá, každý šroubek má své místo. Nic nesmí vypadnout. Zkuste a vyndejte jediné kolečko a hodinky se vám pokazí. Nepůjdou správně, snad se vůbec zastaví.

Kdože byl tvůrcem tak složitého stroje? Kdo si dal tak úžasnou práci s každým kolečkem? Dělník — hodinář. Nesměl žádné kolečko odbýt, každému musil věnovat všechnu svou péči a pozornost, aby bylo přesné, aby ani jediný zoubek nebyl větší druhého . . .

*

Život je podobný hodinkám a člověk dělníku, hodináři. Kolečka jsou okamžiky života. Všechna kolečka dohromady tvoří celé hodinky. Jedno je menší, jiné větší. Tak tomu bývá i v životě. Jsou chvíle veliké, sváteční a chvíle nepatrné, všední. Ale ze všech je složen život. Čím větší práci si dá člověk tvůrce, aby i nejnepatrnější chvilička byla přesně vypilována, tím lépe jedna k druhé se pojí, tím harmoničtější je život.

Mnozí jsou netrpělivci. Přehlížejí malá kolečka, nevěnují jim péče a pozornosti a diví se, že jim život nejde tak, jak by si přáli.

Má-li život smysl, pak jej má i nejmenší jeho částečka, okamžik. Naplňme jej vším, co je v nás nejlepšího, vložme do něho vlastní duši, učiňme jej posvátným; neboť nejen život, ale i věčnost je z okamžiků složena . . .

Rouhavé modlení?

»Jak se to má s tím theismem Hromádkovým?« Táže se Dr. J. B. Kozák v kritice Hromádkova díla »Katolicism a boj o křesťanství«, otištěné v 10. čísle »Naší doby« a vysvětluje: »Zástupce tvrdého nesmlouvavého theismu měl vzplanouti svatým hněvem všude tam, kde vidí, že pocta božská, touha po Bohu, modlitba, zpěvy se dostávají na adresu nepravou. Avšak dra Hromádku neuráží už ani adorace Matky Boží, svatých a světic ani ctění Krista a modlitby k němu. Já věřím, že vše, co praví o velebnosti Boží a posvátné hrůze z Něho skutečně prožil. Zajisté často stál pod hvězdným nebem a namáhal svou obrazivost k onomu rozletu za věčně unikajícími hranicemi nekonečna a věčnosti, který tak snadno přivede lidského ducha na hranice šílenství. Žasnu nad tím, že již dávno nevykřikl myšlenky, které nemohu potlačiti a kterou jsem od něho kdysi čekal: ctění Krista jako Boha je blasfemie. Ano, jde o Boha, ale proto jde také o Krista a právo modlitby k němu. Otázka byla již formulována před třemi lety a dr. Hromádka místo jasné odpovědi ctění Krista trpí. Jeho »nesmlouvavý atheism« nerevoltuje. Proto se táži: jak se to má s tím theismem? Jak může dělati advokáta Ježíši jako předmětu kultu?

Ač jsem drsný protestant, podivuji se něžným tónům, které dovedl nalézti pro lyrické stránky zbožnosti. Ale zůstává nepochopitelným, jak se smiřuje s věcmi, které se jeho nekompromisnímu theismu příčí, i když uvážím,že jest sám povaha lyrická. O tvrdém theismu se káže a při tom se citují mariánské písničky. Není to fraška? Tedy jak se to má s tím theismem?

Tajemství ustavičného mládí.

Kdosi se ptal jedné ženy, jak to, že si udržela i v pokročilém věku tak neobyčejně dlouho svěžest mládí. Ač její vlasy byly jako sníh bílé, ač měla již osmdesát let a energie její slábla, přece nikdy nevzbuzovala dojem svého stáří: byloť její srdce mládo, plno jsouc sympatie a něhy.

Odpověď zněla:

»Vím, jak zapomínati nepříjemných věcí«.

»Snažím se dokonale ovládat umění, mluviti příjemné věci«.

»Neočekávala jsem nikdy mnoho od svých přátel«.

»Byla jsem vždy paní svých nervů a nedopustila jsem jiným lidem, aby je rozrušovali«.

»Pokoušela jsem se nalézti práci, která by mi byla přiměřenou«.

»Zachovala jsem si illuse svého mládí a nevěřila jsem, že by každý muž byl lhářem a každá žena zlomyslnou«.

»Snažila jsem se, co nejvíc ulehčit bídu, s kterou jsem se setkala a sympatisovat s trpícími«.

»Snažila jsem se doopravdy činiti jiným tak, jak bych sama sobě činila«.

»A proto mě vidíte nyní sklízeti ovoce štěstí a blaženého klidu plného stáří«.

Masaryk o odluce církve a státu.

V závěrečné kapitole svého díla »Světová revoluce« uvádí president Masaryk o rozluce tato pozoruhodná slova: »Řešení všeobecné náboženské krise je úkolem nás všech, našich myslitelů, našich církví; pokud běží o stát, naše republika musí zaručit všem občanům dokonalou svobodu svědomí, aby si rozpory mohli řešit svobodně a podle vlastního přesvědčení; k tomu na rozdíl od Rakouska, republika musí provést rozluku církve a státu a reformy s rozlukou spojené, hlavně reformy školské.

Aby se tento proces dál bez t. zv. kulturního boje, určil jsem ještě za války, že naše republika zřídí ihned diplomatické zastoupení při Vatikáně. Referoval jsem o tom a odkázal jsem pro rozluku státu a církve na příklad americký; uvedl jsem, že jsme Štefanikem udržovali spojení s Vatikánem. Předvídal jsem, že po válce náboženská a církevní otázka stane se akutní všude a zejména u nás.

Rozlukou církve a státu mají být církve a jejich náboženství na státě nezávislé, a stát ma být nezávislý na církvích. Náboženství má být věcí volného přesvědčení. Za rakouského režimu spoléhala církev na policejní moc státní, oficiální náboženství bylo předepsáno pro úředníky atd., tím trpěla církev, spoléhala na policii více než na své učení a náboženský život. Podobně trpěl stát, spoléhaje na církev, ne na sebe a svoji hodnotu. Heslo odrakouštět znamená v prvé řadě rozluku státu a církve«.

Není nad ujasněnost. Jistý čbr. profesor theologie, který rád vytýká jiným náboženskou neujasněnost, měl před čbr. studentstvem podle »Českobrat. Hlasů« řeč, jejímž základním tónem bylo toto: »Člověk stojí nad propastí,« která jej od Boha dělí a nemá ve svých silách ničeho, čím by ji překlenul. Bůh sám upravuje cestu k sobě: dává mu možnost, aby překročil přes propast tím, že vztyčuje na jejím druhém břehu Golgatský kříž. To jest vykoupení. Propast i potom zůstává propastí, člověk tvorem od Boha vzdáleným. Kříž nepřeklenuje propast mezi Bohem a člověkem, ale tyčí se jako záchrana na jeho druhé straně. Člověk, držící se Kristova kříže, člověk vykoupený se drží kříže nad propastí, která není zasypána, ani změlčena. A skok člověka přes propast, dělící jej od Boha, uchopení kříže nad propastí (v skoku?) — toť víra. Odvážný skok víry — to jest rozhodující a určující také křesťanské stanovisko. Vykoupený člověk stále stojí před záhadou, jak to, že jest to možné. Odpověď dává právě sám Bůh velikým aktem vykoupení, bez něhož by člověk stál ustavičně Bohu vzdálen«. — Je zajisté potřebí zvláštního vyvolení a osvícení, aby člověk mohl o tomto duchovním skákání si učiniti jasnou představu.

Karakteristická slova pro českou inteligenci napsal v »Tribuně« přední náš sociolog Dr. E. Chalupný v odpovědi na Pekařův článek o Husovi: »Po čtvrtstoletí jsem vystupoval proti přehmatům tábora protiklerikálního a také proti vystupování z církve katolické. Byl jsem za to z tábora »Volné myšlenky« urážen a katolickým tiskem nechtě veleben. Ale cesta, kterou se církev katolická bere, nakonec mne přesvědčila, že se s církví tou asi jinak nic nesvede, než vystupováním z ní právě proto, že jí chybí dobrá vůle a sebepoznání. . .« Konečně i naše diplomovaná inteligence chápe, že všechny smiřovací pokusy jsou marné a že jediným možným vyrovnáním poctivého Čecha s katolickou církví je vystoupit z ní a vyrovnáním národa s Římem nekompromisní rozluka státu a církve.

Výroční schůze Společnosti Svobodného bratrství konala se 28. září dopoledne ve velkém sále paláce Radia v Praze za veliké účasti. Byla zahájena písní: »Zapalte ohně lásky« a vybraným čtením. Zpráva pokladníka vykazuje sice úhrnný příjem přes 148.000 Kč, ale naproti němu je stejně velký ba ještě o 921 Kč větší výdej, což se vysvětluje náklady spojenými s domem. Pokladník, tajemník i předseda zdůrazňovali potřebu místností, které dosud nebylo možno ve vlastním domě uprázdnit následkem ochrany nájem-

níků, které bývá dost často zneužíváno lidmi, jací ani v nejmenším takové ochrany nepotřebují. Velmi zajímavou a radostnou zprávu za ženy SB podala sestra Čapková. Tak mnohý z nás neměl tušení, jakou velikou práci naše ženy konají a jak odvážné jsou jejich plány pro budoucnost. Se stejně velkým nadšením byla přijata zpráva br. Žižky za Sdružení mládeže a br. Hašpla za Nedělní školu. Nejraději bychom všechny ty krásné zprávy viděli uveřejněny.

Do Správní rady Společnosti Svobod. bratrství pro 1925 byli zvoleni jednohlasně následující bratří a sestry: předsedou Dr. Norbert F. Čapek, tajemníkem Roman Hejl, prokurista, pokladníkem Inž. Karel Fasse, min. rada, revisoři MUDr. Jar. Pokorný, lékař, a Jar. Stahl, pošt. inspektor. Dále pí. Mája V. Čapková, kapitán Dobroslav Nečesaný, a Karel Novák, disponent, pro širší a užší výbor. Dále pí. Marie Carmineová, Jefim Elinssen, učitel, JUDr. Vojt Holý, koncipient fin. řed., prof. Josef Houdek, prof. Jos. Jurajda, řed. obch. školy, JUDr. Fr. Kočí, řed. trest., prof. Anna Kremličková, prof. Dr. Ot. Kunstovný, Sl. Jos. Sedláková, odbor. učitelka, ThDr. a NRDr. Fr. Schacherl, univ. asist., Fr. Stříž, arch., Jan Volejník, úředník, JUDr. Č Vidlák, komisař. Po srdečném uvítání nového výboru postavili se jeho členové do řady, aby podáním ruky vítali do Svobodného bratrství několik set nově přistouplých členů. Tomuto aktu předcházelo přijmutí slibu s modlitbou v duchu SB. Ukončeno písní: Jen dál.

Posudek protestantského profesora o křesťanství. Známý evang. theolog L. Ragaz v »Neue Wege« píše o likvidaci koloniální politiky: »Evropská koloniální politika náleží k nejtemnějším stránkám dějin. Jsou to dějiny násilí a vykořisťování, lži a klamu, krve a hrůzy. To všecko se dálo ve znamení kříže a za vlády orthodoxního křesťanství. Dnes začíná likvidace této politiky a tím nové období světových dějin.«

Politika je náboženstvím, podle mínění římského papeže. Při příležitosti mezinárodní poutě katolické mládeže do Říma, pronesl papež k účastníkům řeč, v níž výslovně pravil: »Někdy se zdá, že episkopát i duchovenstvo vyvíjejí činnost politickou, ale není tomu tak. Naopak jest to prostě činnost náboženská, jelikož obhajujíce svobodu církve, posvátnost rodiny a školy a svěcení svátků, nevyvíjejí činnost politickou, nýbrž pouze náboženskou.« Politické činnosti katol. paterů dostalo se tedy papežského schválení.

Turci a my. Už i v Turecku provedli rozluku církve a státu. Kromě toho president turecké republiky Mustafa Kemal paša vydal

rozkaz, kterým se zrušují všechny kláštery v zemi. Klášterní budovy mají býti proměněny na školy. Zrušením klášterů, jichž je jenom v Cařihradě více než tři sta, bude nuceno tisíce mohamedánských mnichů hledat si obživu prací vlastních rukou. Škoda, že se to stalo jenom v »nekulturním« Turecku.

Co je politický kompromis? Na tuto otázku odpovídá spisovatel Karel Čapek vtipným přirovnáním: »Chce-li někdo vydojit z hubené krávy 100 litrů mléka a na konec prohlásí, že se prozatím spokojí s těmi třemi litry, co z ní vyždímal, je to politický kompromis,« a dobře radí: »chcete-li se zbavit kompromisu, odhadněte předem stav krávy a vyhrňte si rukávy s jasným vědomím, že toho nebude víc než tři litry.«

Legionáři a rozluka. Legionářský sjezd, který se konal ve dnech 12. a 13. září t. r. v Brně, velmi rozhodně se vyslovil pro důslednou a nekompromisní rozluku státu a církve. Rozluka má býti provedena podle zásad vyslovených v resoluci, přijaté sjezdem: 1. Svoboda svědomí, kultu a víry budiž zaručena. 2. Všechna církevní sdružení buďtež rovnoprávna; buďtež zrušeny všechny výsady a privilegia kléru a církví a tyto buďtež vyloučeny z veřejnoprávního života. 3 Na území republiky platí pouze právo státní; kanonického práva stát neuznává. Církevní organisace buďtež podrobeny všeobecným zákonům státním. Obvody církevních institucí nesmějí překročovati hranice státní. Cizozemské orgány náboženských společností nesmějí vykonávati na území státním žádné jurisdikce. Ustanovení vyšších orgánů církevních podléhá státnímu schválení. 4. Veškeré příspěvky státu a veřejnoprávních korporací k jakýmkoliv církevním účelům buďtež zrušeny. 5. Veškerá práva a povinnosti věcného i osobního patronátu buďtež bez náhrady zrušeny. 6. Na církevním majetku budiž důsledně provedena pozemková reforma. Budovy, sloužící k účelům kultu, buďtež prohlášeny za majetek státní a propůjčovány podle potřeby jednotlivým církevním společnostem, jimž přísluší péče o jejich udržování. 7. Hmotné potřeby církevní buďtež kryty příspěvky jejich členů. Církvím budiž zakázáno nabývati majetek právními jednáními na případ smrti. Jmění církví podléhejž veřejné kontrole a budiž postaráno o to, aby příliš nevzrostlo. 8. Veškeré církevní řády a kongregace, pokud věnují se výhradně životu rozjímavému nebo výchově mládeže, buďtež zrušeny a zakládání nových budiž zakázáno. 9. Škola budiž bezkonfesijní. Vyučování náboženství na školách budiž zrušeno. Konfesijní školy buďtež zrušeny. Theologické fakulty buďtež z universit vyloučeny. Ústavy, sloužící k výchově zřízenců náboženských společností, buďtež

podrobeny státnímu dozoru. 10. Budiž zaveden povinný občanský sňatek, vedení matrik budiž svěřeno orgánům státním. 11. Stát neuznávejž církevních předpisů o dnech svátečních a nedělích. Dny odpočinku a dny sváteční buďtež stanoveny mocí státní. 12. Hřbitovy buďtež odevzdány do vlastnictví a správy obcí. Zakládání konfesních hřbitovů nebudiž dovoleno. 13. Na místě náboženské přísahy budiž zaveden pro všechny občany bez rozdílu občanský slib. 14. Instituce vojenských duchovních budiž zrušena. Zřízencům náboženských společností nebuďtež přiznány žádné výhody v plnění povinnosti branné. 15. Oficielní účast státních a veřejných orgánů při církevních obřadech a slavnostech nebudiž dovolena. 16. Diplomatické zastoupení u Vatikánu budiž zrušeno; papeži a jeho zástupcům republika nepřizná veřejnoprávního postavení. Zahraničním orgánům církevním nebudiž dovoleno odváděti jakékoliv dávky a platy.«

Jiří Mahen ve spise: „Knížka o českém karakteru“, analysuje náš národní karakter po stránce hospodářské, sociální, politické a náboženské. O náboženskosti naší povahy píše: »V náboženství je náš karakter netečný a vlažný. Stačí mu úplně několik hesel a jmen národní minulosti, kterými se ohání, aby zakryl náboženskou prázdnotu přítomnosti.« Posudek páně Mahenův zdá se být příliš pessimistický. Stačí uvést zájem českého lidu o otázky náboženské v poslední době a poukázati na rozvoj Svobodného Bratrství a jiných pokrokových náboženských společností. Není to prázdnota, ale hledání nových náboženských hodnot, které by mohly plně uspokojit moderního člověka, aniž by odporovaly rozumovým poznatkům dneška.

Slovenští evangelíci proti rozluce. Evang. biskup Zoch v rozmluvě s redaktorem »Hiradó« vyslovil se, že evangelíci nejsou pro rozluku, nýbrž jen pro úpravu poměru církve ke státu, jsou proti sestátnění škol i proti postátnění učitelů. - Také »Českobratrské Hlasy« v č. 29. přiznávají: »Slovenští a zejména maďarští evangelíci, bojíce se rozluky, více a více se přimykají ke klerikálním stranám Ba došlo v Báňské Bystřici i k otevřenému bojkotu stran, které odluku hlásají. Jsou to ovšem ty strany, které hájí československou vzájemnost a jednotu. Poslanec Szentivanyi, mezi maďarskými evangelíky mocný činitel, ohlásil otevřeně spojenectví maďarských evangelíků s katolíky a se stranou l'udovou a křesťansko-sociální.«

Tiskl K. Mašín v Kladně. — Nakladatel Dr. N. F. Čapek v Praze.

Psychologie volební.

»Myslet bolí!« Mnozí půjdou do voleb bez vlastního přemýšlení. Nechají někoho jiného za sebe myslet. Sugesce svého stranického prostředí budou považovati za své přesvědčení. Budou »se bít« za hesla, jimž rozumějí asi tolik, jako slepice namalovanému zrní. Nelze jim říci, že vidí jen na špičku svého nosu: oni vidí dál. Oni vidí až do pověstného žlabu, z něhož by chtěli vybírat makatelné uznání svých námah.

A máme přece jen dost lidí, kteří skutečně myslí. Vědí co chtějí, proč a pro koho to chtějí a jakými prostředky toho lze dosíci. Chtějí něco, co jiní považují za špatné nebo za dobré, podle toho, jaké jsou jejich české a životní ideály. V některé straně je více myslících lidí a v jiné je více kývalů. Nejvíce kýválků je tam, kde nejvíc bují pověra nebo fanatismus.

Některé lidi nelze přesvědčit o ničem, je lze jen přemluvit. Je také šlechetné přemlouvání, jako u dítěte, které ještě nechápe, proč něco je nutno dělat jinak, než si ono myslí. To platí také u lidí, kteří se ve svém rozumovém a politickém vývoji opozdili. Jestli však ten, kdo přemlouvá, používá nepravdy místo pravdy, potom jeho přemlouvání je balamucením a zločinem.

Ač by rozum a přesvědčování rozumu mělo býti na místě prvém, nacházíme k svému politování, že co je prvé, zůstává posledním. Nejvíce bývá útočeno na vášně člověka. Pud bázně bývá vydrážděn s pudem sebezachovacím. Dále pud bojovnosti bývá roznícen s pudem po zisku. Jiskérky pudů nebývají rozněcovány k posílení snah ideálních, ale bývají rozdmýchány v požár prudkých vášní, které oslepují, ohlušují a zatvrzují. Vášně rozdmýchané chtějí se vybít a tak mnohé heslo agitační bývá doutnákem k podpálení výbušných látek v člověku.

Oheň je stejně zhoubný jako blahodárný. Záleží na tom, kdo a k čemu jej zapálil. Láska je v podstatě také vášní, ale zjemněnou a spoutanou v službě ideálu. Bůh je láska, tudíž hněv a zloba je ďáblem. Kde láska, tam štěstí a kde

hněvy, tam neštěstí. Mezi naším lidem je mnoho duší šlechetných, které touží po upřímném bratrství všech Čechů, aby každému bylo pomoženo, aby každý měl příležitost dopracovati se místečka na slunci. Hrubá vášeň bývá však výbojnější a svojí bezohledností vypuzuje z pole bitevního city jemnější. V tom je tragedie dnešní politiky.

Smyslem příprav jakýchkoliv, je čin. I volby jsou myšleny jako příprava k činům, které mají provésti zvolení zástupci lidu. Někteří budou považovati za svůj největší čin, že byli zvoleni a činy ve smyslu očekávání těch, kteří je zvolili, budou tím posledním, co by je tížilo. Někdo něco přece udělá a jim se z toho také nějaké sousto zásluh dostane, jestli ne jinak, tedy pouhou příslušností k straně. Někteří se pochlubí tím, čemu zabránili. Klerikálové se na příklad chlubí, že zabránili rozparcelování církevních statků, že zabránili škrtnutí těžkých milionů na vydržování kněží, že zabránili rozluku církve od státu, kterou chce president a kterou už i Turecko provedlo.

V Čapkově hře »Ze života hmyzu« ptá se slimák: »ležem?« A druhý slimák přikyvuje: »ležem«. A tak zas kousíček lezli. V jejich fantasii — mají-li jakou — možná, že si mysleli, že jsou samý spěch a pokrok, zatím jenom časem kousíček popolezli — ale s jakou námahou! Když každý chtěl lézti jinam a byli svázáni! Kolem nich a po nich poskakují kobylky, které se chlubí, že kdyby jen na jejich záda byla vložena veškerá tíha tvorstva, ony by několika skoky všechny propasti přeskočily a všechny vrchy přelétly a rázem by byl celý svět proměněn v ráj.

Nelze čekat od dítěte, aby konalo práci muže, i kdyby sebe více tomu chtělo. A nelze čekati od otroka, aby hned druhý den po svém osvobození zapomínal svých okovů. Snad bude časem po nich i vzdychat, protože bylo o něj postaráno. Mysleli za něj, plánovali za něj, jednali o jeho právech jako by nestála za starý, pohozený hadřík.

Oč jsme dál než tak mnozí! Jak nás to hřeje. Jsme národ Husitů, jaká radost, že smíme slaviti Husa přes protest papeže! No, a to je jistě víc, než se mnohému před deseti lety zdálo. A kdož ví, nepřijde-li doba, kdy celá polovina husitského národa přestane šilhat do Říma po sladkém pantofli, k políbení lákajícímu!

Velikým, svět ohromujícím činem bylo vystoupení Čechů za války. Přišli domů vyčerpaní a kompromis nezdál se tak zhoubným. Až si odpočineme, snad ještě jednou zařve český lev, až černým dušičkám zalehnou uši — a potom budeme zas svoji, opravdu svoji. Volte tedy všichni a nemůžete-li volit, jak byste chtěli, volte aspoň to nejmenší zlo, abychom, než se zrodí pokolení silnější a svobodnější alespoň neztratili nic z toho, co máme a připravili pole k poslednímu útoku proti zpátečnictví, rakušáctví a sobeckému, bezlítostnému materialismu. Č.

Dojmy a vzpomínky.

N. F. Č.

(Pokračování.)

Nejprve vzpomenu, jaký dojem na nás učinila Amerika v rozdílu od doby, kdy jsme ji v roce 1921 opouštěli. Počet automobilů se rozmnožil do té míry, že se všude mluví o »automobile-menace,« to jest, o automobilovém zlu, které ohrožuje pohyb ulicemi a znesnadňuje komunikaci.

Na každého šestého občana připadá jeden automobil, takže je málo rodin, aby jej neměly, a dost rodin, které vlastní několik aut. V čilejších městech připadá jedno auto na každou čtvrtou osobu a hlavními ulicemi vidíme často auta projížděti čtyřmi řadami.

Kamkoli jsme přišli, všude na nás čekalo auto, a jedním z přání, jež jsme ustavičně chovali, bylo, abychom se mohli také někdy řádně projít po vlastních nohách. Tak se jednou stalo, bylo to v Toledo, že nás zavezli do hotelu, abychom si prý odpočinuli. Jakmile jsme objevili, že naše auto odjelo, my na nohy a že se řádně jednou projdeme. Někdo však se telefonem po nás ptal a nastala sháňka, jestli snad nám něco nechybí a omlouvali se, že nám nenechali u hotelu k disposici automobil.

Jinou nápadnou novinkou bylo rozšíření radia. Amerikáni umí využíti příznivé obchodní situace do krajnosti. Je-li velká poptávka, oni ji uměle vystupňují. A není u nich myslitelné, aby po něčem byla poptávka a nemohlo se poptávce vyhovět. Kdyby měli za každým rohem vystavět novou továrnu, oni tak učiní, aby nabídka nekulhala za poptávkou.

A protože není žádných povolovacích řízení a koncesí, dokud trvá poptávka, každý, kdo má obchod a stačí přibrat nový artikl, rychle ho přibere. Zní to ovšem podivně z našeho hlediska, ale kdo to neviděl a nestudoval takové poměry několik let nepředpojatě, ať příliš nesoudí. My stojíme u nás ovšem na opačném pólu. Tuhle jsme viděli v jednom českém městě blíže Prahy přes celou ulici na plátně nápis, že tam a tam prodávají benzin. Tak jsme si tam zajeli. Sehnali ho půl litru, nic víc, právě prý jim došel. Ten půllitr právě stačil si k nim zajet a od nich, takže nula od nuly pošla. Malá ukázka mnohých věcí. Objednali jsme skládací postel na výstavě vystavovanou, jichž prý bylo dostatek na skladě. Po dvojí urgenci jsme ji dostali za plných pět neděl. Americký občan těžko pochopí, proč je u nás tak těžko dostat telefon, když je tolik lidí bez práce a když si objednatelé chtějí za něj zaplatit. Anebo proč nemáme kde bydlet, když je tolik místa, tolik dříví a tolik lidí, kteří to umějí udělat.

Abych se vrátil k radiu: každý kluk to má, v každé domácnosti to zpívá a hraje a mluví, každý časopis přináší nějaké novinky z toho oboru, a mnoho amaterů se specialisuje jak v sestavování tak v užívání radia. Navštívil jsem v New Yorku jednoho známého Čecha, povoláním dekorativního umělce, který se specialisuje na poslouchání hodně vzdálených stanic. A co víc! Na spojování se se vzdálenými stanicemi bez použití anteny. Město Pittsburg je od New Yorku vzdáleno přes 300 angl. mil, proto porozumíme, co to znamenalo, když jsem podruhé navštívil našeho amatera a on mě vítá vítězoslavně zvoláním: »pane Čapku, víte co, tuhle jsem dostal Pittsburg z kanape.« Spojil totiž radiový aparát s dráty od staré pohovky — a také to hrálo.

Když jsem to vyprávěl svému synovi, který se v New Yorku specialisuje na vyrábění radiových aparátů, poučil mě: víš tatínku, kde jen je jaký kov, tam se to chvěje a tam lze navázati spojení se všemi okolními radiovými stanicemi a kdybychom měli dost dokonalé aparáty, kdož ví, jestli bychom neslyšeli i nejvzdálenější stanice.

Kde jaký kov, tam se to chvěje, tam lze navázat spojení; ta slova mi dodnes zní v uších. Měl jsem hned na to promluvu v jednom z unitářských kostelů v New Yorku a vzal jsem si za thema vesmírnou inteligenci a lásku, která také

všade bdí, a nejvíc v duších, které touží po pravdě a lásce. Není potřebí stavěti zvláštních chrámů pro umísťování všade přítomné duše veškerenstva. Kde jen je srdce s touhou po vyšších požitcích, než jaké lze namakat hmotně, tam lze navázati spojení s Nejvyšším. A žíti v souzvuku s Ním, jímž živi jsme, hýbeme se a trváme, to je žíti v souladu se zákony, které jsou v nás, to je vrchol všech požitků, to je pravý život a pravé náboženství.

K dokonalému vypravení moderní americké kazatelny patří jak přijímací aparát radiový, tak i zvláštní zařízení, které umožňuje nahluchlým slyšeti. Člověk, když poprve z takového místa mluví, neubrání se dojmu velké zodpovědnosti za každé slovo a za každou větu, jakoby z nich měl klásti počet před celým světem. Nejčastěji jsem mluvil o Československu. Z velké radiové vysílací stanice v Davenportu vyžádali si přednášku o naší pozemkové reformě a zájem byl tak velký, že i do kostela večer přišli, kde jsem týž den přednášel, aby slyšeli více o našich poměrech náboženských.

Cesta ku zdraví a štěstí.

Proti rozšířenému názoru, že zdraví a dlouhé trvání života jsou zabezpečeny dostatkem a nadbytkem potravy a blahobytem vůbec, musí se opět zdůraznit, že člověk nežije jen chlebem. Blahobyt a bohatství samy tu nerozhodují: pochopujeme již, že lidé trpí a churaví přejídáním neméně než nedojídáním. Fysiologové, studující výživu, říkají nám, že se lidé přejídají masem; trpíme nejen alkoholismem, nýbrž i albuminismem. Není paradoxem, že civilisovaný člověk ještě neumí jíst? Zdraví těla a ducha je zabezpečeno střídmostí a mravností: člověk si udržuje život a zůstává zdravým, má-li životní cíl, má-li se oč starat, miluje-li někoho a nemá-li strachu před smrtí. Ten strach se však neprojevuje jen v nebezpečí života (t. j. v nebezpečí akutním), nýbrž stále při všech těch malých a malicherných starostech o zdraví: civilisovaný člověk hledá pořád štěstí a zdraví, je však nešťastný a nezdravý. Ten moderní civilisovaný člověk je ještě až běda nekulturní. *T. G. Masaryk: Světová revoluce.*

Světová revoluce a náboženství v pamětech Masarykových.

Sotva najde se v naší literatuře dílo tak důkladné a všestranné, jako je Masarykova kniha pamětí. Není snad jediné z hlavních otázek kulturních, politických nebo náboženských, aby se jimi autor neobíral, je neřešil a nezaujal k nim své kritické stanovisko. Při svém přísném kriticismu a hlubokém přemýšlení a domýšlení věcí do důsledku, nikdy neupadá Masaryk do pesimismu, byť jej fakta přímo vyvolávala, ale vždy zdůrazňuje důvěru v obrat k lepšímu. Masaryk opravdu napsal radostnou knihu, která nám otvírá jasné obzory do budoucna.

Masarykova zásada: »Nejen slova, ale skutky a ve všem pravdu«, vinoucí se jako zlatá nit jeho životem, je také zlatou nití v díle osvobozenském. Masaryk věří, že ve světě je jistý mravní řád, že neobsáhlým vesmírnem vládnou jedny neměnné zákony pravdy a spravedlnosti. Všechno co se děje, děje se v souhlase s tímto vesmírným řádem, který pochopit není v moci lidského rozumu. Silné osobnosti, zasahující mocně do běhu dějin, jsou jenom nástrojem vesmírné inteligence, »jsou nástrojem Prozřetelnosti«, jak říká Masaryk.

Studujeme-li hlouběji Masarykovu osobnost, vidíme, že jeho vynikající schopnosti diplomatické, jeho politická prozíravost, široký rozhled po všech politických i kulturních otázkách, jeho znalost evropských jazyků a kultury a v neposlední řadě i jeho tělesné zdraví, to vše, jakoby ho předurčovalo k práci tak veliké a zodpovědné, kterou konal poctivě a s vědomím morální povinnosti.

Také fakt, že Masaryk po celou dobu války ušel zranění, nemoci nebo smrti, ač nejednou se ocitl v nebezpečí života, jak sám v pamětech zaznamenává, je jistě pozoruhodný.

Masaryk ale není fatalistou. Na str. 388. »Světové revoluce« píše: »Proto však, že se Prozřetelnost o nás a o svět

stará, nevyplývá z toho fatalism nečinnosti, nýbrž optimism synergismu,*) přísné přikázání co nejúsilnější práce, práce pro myšlenku. Jen tak smíme očekávat ty t. zv. šťastné náhody, tu vnitřní logiku života a dějin a spoléhat na pomoc Boží«. —

S vírou ve vítězství spravedlnosti a pravdy odhodlal se Masaryk na počátku světové války k nerovnému zápasu za osvobození národa — a zvítězil.

*

Pro nás zvláště důležitá jsou Masarykova pozorování a studie náboženské otázky, jak se mu jevila za války i nyní po převratě.

V 93. kapitole »Světové revoluce« píše: »Pozoroval jsem za války ve všech zemích, kde jsem byl, hnutí náboženské, vyvolané válkou a stopoval jsem jeho projevy praktické a literární; pozoroval jsem všude vojáky, vídal jsem občas také raněné, poučoval jsem se o vlivu vojenských duchovních a srovnával jej s vlivem lékařů, ošetřovatelek a osob neduchovních vůbec na vojáky, na raněné a umírající, stopuji náboženský vývoj poválečný: ze všeho mám dojem, že je touha po náboženství, ale že náboženství církevní mělo a má vliv menší, než se tvrdívá. Pozoroval jsem blíže naše legionáře na Rusku: projevilo se jakési hnutí přestupováním k pravoslaví, ale to brzy minulo, neboť bylo více politické než náboženské; potkal jsem však mnohé vojáky, kteří svým osudem a událostmi válečnými dovedeni byli k náboženskému přemyšlování a cítění, ale jen nepatrná menšina uspokojovala se náboženstvím církevním.

Mluví-li se o náboženství, musí se přesněji určit, míní-li se náboženství positivní, církevní, officiální či mimocírkevní a jaké; problém je příliš složitý, aby se dal náležitě označit a charakterisovat jedním heslem.

I po válce a stále si musíme klást otázku: stačí náboženství církevní a do jaké míry? Proč vůbec církve a jejich náboženství upadla, proč se lidé — v prvé řadě inteligence, avšak už také masy — od církví odvracejí, proč jim nestačí? Proč středověký theokratism a jeho společenská organisace padá? Vždyť právě světovou válkou tři nejstarší

*) Součinnosti.

theokracie — Rakousko, Rusko, Prusko — padly! Katolicism nespasil Rakouska-Uherska, pravoslaví nespasilo Ruska, lutherství nespasilo Pruska. Katolicism, pravoslaví, lutherství války nezabránily, jak vůbec nezabránily vzniku a vývoji tohoto celkového mravního stavu, z něhož vznikla válka; a přece církev středověká a pak i církve nové byly absolutní, duchovní autoritou celé společnosti a ve spojení se státem i autoritou světskou: jak se stalo, že církve svůj vliv ztratily?

Běží o ten veliký rozpor mezi církvemi a moderním myšlením, cítěním a úsilím (filosofií, vědou, mravními a politickými ideály, uměním — zkrátka celou moderní kulturou) a jak jej odčinit. Říci, že moderní člověk svou pýchou atd. zbloudil, a že se tedy musí kajícně navrátit — tento recept orthodoxních theologů usvědčuje se již tím, že se podává staletí a bezvýsledně.

Co tedy chceme, mluvíme-li o potřebě náboženství a skládáme-li v ně své naděje? Chceme návrat k učení a náboženství církve? Církví? Které? Návrat úplný — filosofická Canossa? Jestliže se revolucí a válkou náboženství zesílilo: zesílila se mravnost, mravnost osobní a společenská? Přece se dost obecně a ve všech zemích žaluje na znemravnění, způsobené válkou; a neukazuje se pouze na ty rozmanité zbohatlíky, nýbrž na velmi rozšířenou zhýralost, nepracovitost, nepoctivost atd., ukazuje se na pokles mravnosti mládeže — jestliže mravnost je důležitá složka náboženství (a to jistě je), tož nelze tak jednoduše říci, že válkou náboženství bylo zesíleno. Pozoroval jsem a pozoruji, že mnoho lidí i vědecky vzdělaných propadá rozličným formám mysticismu, spiritismu a okultismu vůbec; je žádoucí takové zesílení náboženství? Chci jen říci — v otázce náboženské stojíme po válce, kde jsme stáli před válkou.

Krise moderního člověka je obecná, je to krise celého člověka, všeho duchovního života; celý moderní život, všechny instituce, názor na svět a na život vyžadují revise; vnitřní nejednotnost, rozpolcenost moderního člověka a jeho života, rozpolcenost, nejednotnost společnosti a obecná duchovní anarchie, spor přítomnosti s minulostí dětí a otců, boj církví s vědou, filosofií, uměním a státem proniká celou moderní kulturou. Hledáme každý odpočinutí duši své — jak a kde je najdeme? V úsilí o duchovní svobodu upadli mnozí v upřílišený individualism a subjektivism a odtud ta

duchovní a mravní osamocenost; mnozí se oddali materialismu a mechanismu; snad všichni jsme jednostranně pěstili intelektualism a zapomínali na harmonické pěstění všech duševních a tělesných sil a vlastností; proti církvím a náboženství vůbec velmi mnozí se spokojovali skepsí a negací, chytali se revolučního politicismu; ačkoli se přesvědčovali, že trvalá organisace společnosti není možná bez souhlasu aspoň v hlavních názorech o životě; lidé revoltovali proti kázni církevní, ale otročili stranám, straničkám a frakcím; žádat mravnost a mravní kázeň prohlašováno za starosvětské morálkaření, a zbožnost a život náboženský odsuzovány jako pověra. Skepse, umdlenost z rozervanosti, neklid, nespokojenost, pesimismus, zloba, zoufání končící sebevražedností, militarismem, válčením — toť stíny moderního života, moderního člověka — nadčlověka«.

Masaryk však nezůstává stát resignovaně nad poměry, ale s optimismem jemu vlastním nabádá k hledání příčin a účinnému úsilí o odstranění krise a ukazuje na cestu k lepšímu zítřku. Píše: »Nevěřím v obecnou a definitivní degeneraci a dekadenci; prožíváme válkou v krisi chronické krisi akutní. Na té krisi nejsme vinni jen my, nýbrž i naši předkové — nemohli jsme, co nám zanechali, nechávat bez změny; ale měníce své dědictví, chybili jsme a chybovali vždy znova. Avšak poctivé doznání chyby je počátkem nápravy.

Válka a její hrůzy nás všecky rozčilily — stojíme bezmocně před historickou záhadou, před událostí, jaké v dějinách lidstva ještě nebylo. Avšak rozčilení není program. Potřebujeme klidné, upřímné analyse a kritiky naší kultury a všech jejích prvků a musíme se odhodlat ke koncentrické nápravě ve všech oborech myšlení a jednání. Je již u všech vzdělaných národů myslících lidí dost, aby se o tuto reformu vzali spojenými silami.« —

Masarykovy projevy o náboženství patří všechny do ideového arsenálu Svobodného bratrství. V jeho novém monumentálním díle »Světová revoluce« získali jsme další neocenitelné pomůcky pro kulturně-náboženskou práci, kterou konáme. Slova uvedená citáty jsou toho pádným dokladem. Jsme tedy na dobré cestě jako pomocníci v řešení dnešní náboženské krise — jen dál a vytrvat.

V zahradě.

Pracoval jsem s Tolstým v starém parku, zorávaje k zasetí pozemek mezi stromy, daleko od sebe rozsázenými.

Lev Nikolajevič jako zkušený a starý oráč objížděl sochou místa blízko stromu a obratně, s věru mladickou pružností, shýbal se pod větvemi nízkých jabloní, jež vyrážely již libovonné lepkavé pupence.

Všude cítiti bylo jaro.

»Ne, poslechněte«, pravil Lev Nikolajevič, když jsme si usedli k oddechu na mezi u cesty, »poslechněte jenom tento neumlkající život práce životní, která tu kypí ve všech koutech a údolích«.

A Lev Nikolajevič naslouchal bedlivě.

»Zdá se mi«, pokračoval, »jakobych seděl a cítil pohyb šťáv, jež se řinou tenkými praménky po vláknech a kořenech ke kmeni, větvím a pupencům. Cítím, kterak země dole roztává, vysílá své páry vzhůru, oddechuje a vzdýchá, jako vzdýchá člověk po dlouhém těžkém spánku. Není to metafora, není to podobenství, ale je to skutečná pravda. Země žije nepochybným, živým, teplým životem, jako my všichni, byvše vzati ze země. A naopak. Hle, tento park. Což není život náš právě jako takový park, který pocítil jaro? Pamatujete se, kterak Kristus řekl podobenství: »Od fíku pak učte se podobenství tomuto: Když již ratolest jeho omládne a vypučí listí, znáte, že blízko je léto«. Je blízek už jiný život. Fík života již pučí, větve jeho jsou měkké, vyrážejí listí. V lidstvu probudila se nyní žádost obnovení, ono spěje k novému životu, jako prameny z hor valí se po jarní oblevě. A neříkejte, že křesťanství přece bylo před dvěma tisíci lety a lidstvo slyšelo o něm, znalo je, ale jeho na život neaplikovalo — neříkejte toho. Křesťanství přišlo do života právě tak jako se ozim seje. Na zoranou půdu vrženo bylo sémě, zrní vzešlo, pole pokrylo se zeleným kobercem a potěšilo zrak. Ale brzo dýchla zima, bílý rubáš postlal zelený luh, zahalil výhonky. Nastala dlouhá zima. Nadešla staletí pověry, otroctví, utiskování ducha. Křesťanství zkřehlo, jeho mocné volání k životu utištěno bylo hroudami obřadnosti, dogmatiky, slovíčkářství. Ale vše bylo dočasné. Rubáš smrti svinul se a zmizel v modravých obláčcích jitra, lidstvo cítí

jako za starých dob mízu života, tíhne k světlu dobra. A brzy zavlní luh života hojným klasem lásky, míru, doba bohaté úrody radostiplná prostírá se již před námi. Jako on nám říkal: Přišlo jaro«. *Z Tolstého živých slov.*

Na zříceninách chrámu.

Uvažuji-li o náboženské krisi, připadá mi, jakobych se ocitl na zříceninách chrámu. Chrám ten symbolisuje mi náboženství, křesťanské náboženství.

Byl to chrám majestátní. Jeho klenba — křesťanská dogmatika — vznášela se pyšně v závratné výši. Budovali ji Pavel, Augustin, Tomáš Akvinský a tisíce mistrů. Oko odborníkovo postřehovalo sice nejednotnost stavby, rozeznávalo na ní prvky babylonské, perské, egyptské, řecké a římské kromě jiných, ale nejednotnost ta nerušila valně dojem chrámu, spíše mu dodávala větší zajímavosti.

Tu však zhroutily se sloupy — zjevení, inspirace bible, božství Ježíšovo, božské poslání církve — jež nesly klenbu, křesťanskou dogmatiku . . . Tato se zřítila a svým pádem roztříštila oltář. Jen ku podivu, zůstala bez porušení kazatelna a kůr s nádhernými varhanami.

Smutno je na zříceninách. A bývalo tu kdysi tak slavně a krásně.

Ale nebude smutno vždy. Bude tu zase slavně a krásně. Přijdou stavitelé, — a už přicházejí — a postaví chrám nový.

Jeho klenba bude se vznášeti pevně, neboť bude spočívati na sloupech lidského poznání.

Chrám nebude míti oltář, neboť náboženství nebude více kultem. Na místě oltáře bude vztyčena kazatelna. S ní bude se ozývati blahá zvěst o bratrství všech, o tom, co vyzpytoval lidský duch, o tom, co povznáší srdce, co utěšuje, co sílí vůli — a co očisťuje. A obnovena bude tvář země.

A s kůru rozlévati se bude zpěv a zvuky královského nástroje, aby budily nadšení, plamen posvátný, napomáhaly dílu kazatelovu a je dokonávaly. Neboť která výzva byla kdy účinnější než píseň, jež odpovídala okamžiku? Vzpomeňme na chorál husitský a na Marseillaisu.

Hlaholily kdysi prostorami chrámu úžasné zpěvy »Chval, Sione . . .«, »Tě, boha, chválíme . . .«, a žalm »Když vycházel Israel z Egypta . . .« Jejich melodie oblažovaly již člověka antického, ale ony přežijí dobu naši a budou uchvacovati lidi, kteří přijdou po nás. Jen slova budou jiná.

A bude opět slavně, krásně a — volně v novém chrámu . . .

K knihy Ph. a Th. Dr. Fr. Loskota: Na zříceninách chrámu.

Pro rozluku státu a církve rozhodla se většina pokrokových politických stran, presidentovo mínění o rozluce je jasné, ale v státním rozpočtu na r. 1926 jsou uvedeny závratné sumy, které má stát vyplatit jednotlivým církvím: církvi římsko katolické 50,080.011 Kč, (t. j 77·7% celého vydání na kultus), evangelické 9,601.522 Kč, (14·7%), řecko-katolické 2 a půl mil. Kč, židovské 484 tisíc Kč, československé 1 a půl mil. (2·3%), různým vyznáním 436.000 Kč. — Mimo 50 mil. Kč určených římsko-katolické církvi, má se jí dostat ze státní pokladny 70 mil. Kč na učitele náboženství a na vojenské kuráty. Konečně patronátní a zádušní náklady vynášejí církvi zase asi 30 mil. Kč. Celkem tedy platí naše pokroková republika římské církvi ročně 150,000.000 Kč, t. j. stopadesát mil. Kč!!

Protiklerikální boj, nebo protiklerikální práce? »Svaz Národního Osvobození« uspořádal ve dnech 26. a 27. září t. r. řečnický seminář, který měl informovati účastníky o smyslu české pokrokovosti a o důvodech a metodách protiklerikálního boje. Mimo jiné řečníky promluvili též prof. Dr. Fr. Žilka a docent Dr. J. B. Kozák. Referenti vesměs přiznávali, že dnes už v protiřímském boji nevystačíme s negací, že také historické argumenty jsou slabé a proto nepůsobí. Zvláště Dr. Kozák zdůraznil, že je třeba jíti na kořen věci a ten je v psychologii člověka, v jeho duši. Poukázal na fakt, že katolicismus svou vlastní podstatou úplně vyhovuje našemu člověku. Učí nemyslet, spokojuje se pouhou vírou. A lidé neradi se trápí přemýšlením; je to jistá námaha. Katolicism jim už dává všechno hotové. S tím musíme počítat. Dokud neprobudíme člověka k myšlení, nebude naše práce účinná. Slovák v zapadlé vesnici musí poznat, že hnojivo je mnohem účinnější, než deset modliteb za úrodu. Podstatou protiklerikálního boje musí býti tedy práce, probouzení k přemýšlení a to i tehdy, když to nemá nic společného s církevními problémy. Ne velkolepé akce a protiklerikální kampaně, ale drobná, léta trvající osvětová práce, dopomůže k pádu klerikalismu. —ž—

Pamětní deska paní Ch. G. Masarykové, zemřelé choti presidentově, byla odhalena 28. října t. r. v Praze na domě, v němž za války žila. Paní Masaryková byla první organisovanou, českou unitářkou.

Venuše čtyřicet tisíc let stará, byla nedávno objevena moravským vědcem Dr. Absolonem na Moravě. Je to hliněná figurka ženy, vyrobená diluviálním člověkem, který žil v našich zemích třicetčtyři tisíce let před Adamem.

Pokuta za obětavý čin. Nedaleko Kostelce n. Orl. mohlo dojít před měsícem k železniční katastrofě. Neznámí pachatelé rozšroubovali spojnice kolejí, právě na vysoké stráni nad rybníkem, takže osobní vlak tudy jedoucí, musil by vykolejiti a zvrátiti se po stráni do rybníka. Naštěstí zabránil jistý obuvník z Vamberka, který náhodou, aby si nadešel, překročiv předpis, pustil se zakázanou cestou podél trati. Obuvník, který se tak stal zachráncem mnoha životů — byl pokutován 20 Kč za to, že šel po trati. Zaznamenáváme jako klasický příklad československého byrokratismu.

Proroctví H. G. Welse. V Londýně oslavovali Číňané 14. výročí čínské republiky; k slavnostní hostině, mimo jiné vynikající osobnosti, byl pozván též vynikající spisovatel H. G. Wels. Varoval čínské studenty před nacionalismem, který, podle jeho mínění, je chorobou Evropy. »Za sto let«, řekl Wels, »budou na světě toliko tři veliké útvary: Velká Amerika, Spojené Státy Evropy a Velká Čína — tři pilíře světa«.

Co nového ve Svobodném bratrství. Venkovští čtenáři našeho listu často nám vytýkají, že dost nepíšeme o naší praktické činnosti. Je opravdu těžko v stručném referátě podati úplný obraz práce tak obsáhlé, kulturní i sociální, která se koná mezi dětmi, mládeží, ženami a vůbec širokým kruhem členstva i mimo něj. Mnozí členové vědomě v duchu Svobodného bratrství pracují s výsledkem i mimo rámec práce, která se koná ve jménu S. B. Vedle stálých, pravidelných shromáždění br. Čapka v úterý a v neděli dopoledne i odpoledne, zahájili jsme 11. října školu pro děti. Nedělní škola Svobodného bratrství vstupuje letos do třetího období. Za základ náboženské výchovy dítěte a jeho charakteru, vzali jsme heslo Komenského: Co jest člověku nejprve a nejvíce potřebné: aby se naučil sám sebe znáti, sám sebe spravovati a sám ze sebe užitek míti. S tohoto hlediska je probírána učební látka, přizpůsobená jednotlivým stupňům dětského chápání; proto děti rozděleny jsou podle věku na řadu kroužků. Učebná látka sama, není nám účelem, ale toliko prostředkem k vlastnímu cíli — k vypěstování

silného charakteru. Nejde nám na prvém místě o zásobení paměti a rozšíření rozumového obzoru dítěte; snažíme se probudit v dítěti vědomí jeho božské podstaty, učíme je poznávat a správně používat vlastní smysly, nabádáme je k vlastnímu přemýšlení a probouzíme v něm mravní cítění. Dosavadní zkušenosti jsou velmi pěkné. Doufáme, že letošní výsledky práce našich sester učitelek a bratří učitelů, budou ještě lepší. Děti mají svou samosprávu a svůj časopis »Úsměv«. Poslední číslo I. ročníku se opozdilo, ale vyjde během čtrnácti dnů Pak bude následovat první číslo druhého ročníku. — Učitelský sbor spolu se sdružením žen S. B. pořádá pro rodiče dětí nedělní školy pravidelné měsíční schůze, které se konají vždy první pátek v měsíci o $^1/_2$8. hod. več. v posluch. č. II. filosof fakulty v Praze I., Klementinum. (Vchod z Karlovy ul.) První schůze konala se v pátek 6. listopadu. — Ženy S. B. scházejí se pravidelně každých 14 dní ve čtvrtek o $^1/_2$4. hod. odp. v suterenních místnostech v domě Svobodného bratrství v Praze I. Karlova 8. Mimo tyto schůzky, věnované jednak sebevýchově, jednak sociální péči, pořádají ženy S. B. každé pondělí od $^1/_2$4. hod odp. kurs ručních prací v sekretariátě Svob. bratrství Praha I., Dlouhá tř. 49. Pro mladé maminky zařídily ženy S. B. poradnu. Nejbližším projektem žen S. B. je vánoční bazar, k němuž již nyní konají horlivé přípravy. Protože jde o veliký podnik, jehož čistý výtěžek bude věnován domu Svobodného bratrství, obrací se pořadatelstvo s žádostí ke členstvu, aby podnik podporovalo a už nyní na něj pamatovalo. Každý i sebemenší příspěvek, nebo dar na bazár, přijímá ses. M. Čapková. — Počátečním podnikem systematické, organisované sociální péče žen Svobodného bratrství je ošetřovatelský kurs, který pod vedením a v místnostech čsl. Červeného Kříže, absolvuje řada našich sester. Pro velký zájem o kurs bylo nutno počet posluchaček omeziti a kurs rozděliti na dvě paralelky. — Mládež S. B. koná pravidelné schůzky v pátek o $^1/_2$8. hod. več., kde bývají přednášky a debaty. Mimo to koná mládež občasné veřejné přednášky v Klementinu. První byla 30. října t. r. přednáška br. Žižky o dvojí morálce. Pravidelně v neděli po kázání br. Čapka, schází se mládež v sekretariatě k čajovým večírkům. — Specielně pro děvčata ustavil se dívčí klub, který povede známá pracovnice mezi mládeží. Také pro dospívající hochy utvořil se kroužek při nedělní škole S. B, který řídí br. Dr. Čapek. — Pondělí věnována jsou cvičení zpěvu. Pěvecký kroužek schází se vždy v pondělí o $^1/_2$8 h. več. v sekretariatě S. B. Praha I., Dlouhá tř. 49. — Bližší informace možno obdržeti v »Unitaria« Praha I, Karlova 8, v našem ústředí. —ž—

Sesterská hvězda našeho slunce. Americkému hvězdáři M. V. Lonytonovi, podařilo se objeviti ve skupině t. zv. Hyaden hvězdu, podobnou našemu slunci. Až do nedávna se myslilo, že naše sluneční soustava letí prostorem osamocena. Lonytonův objev poukazuje k tomu, že slunce má dvojníka, pětkrát většího než je samo. Lonyton z toho vyvozuje, že naše slunce i Sirius a jiná tělesa ve vesmíru jsou hvězdy dvojice. Snad tu vládne princip polarity, jako v celém přírodním dění na zemi.

Praha dala dobrý příklad v boji proti Římu. V souvislosti s konfliktem čsl. vlády a Vatikánu při příležitosti Husových oslav, usneslo se v těchto dnech ústřední zastupitelstvo hlavního města Prahy na významném projevu, který otiskujeme: »Pražané, věrni slavné minulosti svého města, stojí pevně za představiteli československé republiky, kteří, hajíce její svrchovanosti a jejího práva sebeurčení, nedopustili a nikdy nesmějí dopustiti, aby českému národu kýmkoli bylo upíráno právo uctívati památku největšího Čecha — mučedníka za pravdu, za svobodu svědomí a za kulturní pokrok lidstva. Nechť Vatikán, obnovuje v dvacátém století své methody ze století patnáctého, nechť proti Husovi a Čechům znovu pozvedá ruku, ale nechť si zároveň uvědomí, že ani Čechové nezapomněli svých proroků, že nezapomínají svého třistaletého utrpení, a že také nikdy nezapomenou, kdo první hodil kamenem nelásky po jejich svobodě, těžkými obětmi znovu nabyté. Nezapomeneme, avšak také se nezalekneme výhrůžných gest, vědouce, že před novým duchovním násilím — které jen v temnotách bylo možné — chrání nás veliké světlo, které vzešlo z červanků kostnické hranice a dnes vystoupilo již příliš vysoko nad obzor středověku. A v tomto světle jasně vidíme, že osud našeho národa nemá v rukou svých římská kurie, nýbrž moc vyšší, v pravdě duchovní a mravní, nikdy nepomíjející a vždy vítězná. Věříme my Pražané ve slova, která r. 1412 napsal Hus v listě nám poslaném, a která když se byla vyplnila v bouři světové války, hlásají dnes na vlajce presidentově všecku a jedinou naši víru a naději v budoucnost: »P r a v d a v í t ě z í.« Ústřední zastupitelstvo je přesvědčeno, že je nejvýš na čase, aby byla zákonem provedena odluka církví od státu.

LITERATURA.

Světová revoluce za války a ve válce 1914—1918 vzpomíná a uvažuje T. G. Masaryk. Vydalo nakladatelství »Čin« a »Orbis«

1925. Stran 650. Cena 57.— Kč brož., 69.— Kč váz. — Kniha tato, o níž přinášíme zprávu na jiném místě tohoto listu, měla by být čtena každým českým člověkem. To, že je psána naším presidentem a tvůrcem našeho obnoveného statu, je jejím nejlepším doporučením.

F. Žilka: Dějiny novozákonní doby. Část prvá. Vydalo nakl. »Kalich« 1925. Stran 265. Cena Kč 18·— brož, Kč 26·— váz.

F. Linhart: Náboženství a kultura. Vydalo nakladatelství »Kalich« 1925 stran 111. Cena Kč 9·—. K oběma knihám se ještě vrátíme.

Norbert F. Čapek: Nová brázda. Vydána naším nákladem. Stran 70. Cena Kč 5·— O »Nové brázdě« přinesl »Masarykův lid« v č. 35. zajímavý posudek, který otiskujeme nezkráceně: Nová brázda, příspěvek k řešení náboženské otázky, jest název velmi pěkně vypravené knížky, kterou vydala Unitaria, nakladatelský podnik Svobodného Bratrství z péra dr. N. F. Čapka. Spisovatel rozumí duši dnešních zástupů, věnuje jim knížku nevelikou a k tomu rozdělenou na číslované odstavce, jimž předchází otázka. Starou osvědčenou metodou sokratovskou uvádí dr. Čapek čtenáře k jádru přirozeného náboženství: nevěřte zázrakům, spoléhejte na vlastní rozum, neustávejte na cestě poznání, usilujte ustavičně o vyšší hodnoty života, zbavte se předsudků, nezapomínejte radostně dívati se do světa, jděte cestou nejbystřejších poctivě hledajících pravdu. Kdo hledá, kdo chce nalézti poučení, nechť sáhne po knížce Čapkově. Nenalezne-li hned, co hledá, nalezne aspoň poukaz, kam se obrátiti, aby se nemusel zastaviti. A to je důležito. Neboť každé zastavení se, každé váhání znamená osudné odumírání zájmu, znamená klesnouti do všednosti, mohlo by znamenati i pokles v otupení. — Na knížku sluší poukázati i s hlediska typografické úpravy; není to tuctová knížka, je pěknými typy a na dobrém papíře vysázena, tak jako by autor i nakladatel chtěli již zevnějškem knížky ukázati, že mají na mysli radostný a vkusný doplněk života. Svobodné Bratrství zvolilo si za knihtiskařskou značku knihu, kteréž čtenář hledí na hřbet; snad proto byl volen ten znak, aby na jedné desce mohlo býti umístěno S a na druhé B. Kniha vyzařuje paprsky.— Dobrá! Osvětlení jest nám třeba. Nechť tedy Nová brázda přispěje k tomu přesvědčení. R. Vonka.

Tiskl K. Mašín v Kladně. — Nakladatel Dr. N. F. Čapek v Praze.

N. F. Čapek:

Radost.

Budou vánoce, bude Nový rok, tedy napíši čtenářům Cest a Cílů něco o radosti. A protože čas počítám na minuty, sáhnu přímo do koše svých poznámek a vezmu hrst myšlenek z poslední nedělní přednášky.

Radost vyrovnaného člověka nemusí vždy trysknouti fontánou, nemusí hučet vodopádem, může býti jen studánkou. To postačí. Jestli jsme se naučili organisovati své nitro, aby city byly našimi služebníky, a jestli jsme se sami v sebe ponořili dost hluboko — až k božským praménkům svého bytí: stane se radost samozřejmou, jako dýchání.

Utrpení lze nésti dvojím způsobem: buď je měříme a vážíme po způsobu škarohlídků, stavíme mu pomníky ze svých nářků, vzdechů, slz a výkřiků hořkosti, a vždy znovu se k němu vracíme, abychom si u něj pofňukali; nebo své utrpení změříme stínem, který je za námi, když stojíme na slunci, označíme je jako se značí hroby zapomenutých a odejdeme s poručením: odpočívej v pokoji. Nepovšimnuté utrpení hyne podvýživou. Scvrkne se, jakmile mu přestaneme vyhrávat své smuteční chorály.

Každá radost něco stojí, ale jestli stojí více než dává: pryč s ní! Není-liž bláznem mladík, který za jednu prohýřenou noc platí celoživotním štěstím? Není-liž k politování dívka, která za požitek sladkých slov a slibů ničí předem a navždy své manželské štěstí, po kterém se tolik natoužila?

Dokud je člověku požitek životním ideálem, ať se raději připravuje na zklamání. Člověk musí míti nejprve nějaký ideál, kterému se z té duše oddává — a tak mu přichází radost znenadání jako přídavek.

Kdo má ideál a trpí pro svůj ideál: má požitek i v svém utrpení. Kdo má radost bez ideálu, může pociťovati na dně srdce hořkost a zklamání uprostřed svých požitků.

Jestli se člověk oddá některému náboženství jen aby v něm našel požitek, nenajde nic. Jestli však našel v jistém nábo-

ženství vyjádření svého nejvyššího životního ideálu, bude ono trvalým zdrojem vnitřní radosti.

Význam Svobodného bratrství je také v tom, že v něm nacházejí vyjádření svých náboženských ideálů lidé myslící, inteligentní. Nemohli by se oddati náboženství, založenému na pověrách, protože je pohoršuje, a nemohli by v něm najíti vyjádření toho, co v sobě pociťují nejvyššího.

V Svobodném bratrství je známé heslo, že odchází od Boha, kdo jej hledá mimo sebe a jinak než vnořením se do vlastních duše hlubin až k pramenům svého vlastního bytí. Ale bylo by velkou pošetilostí, kdyby člověk chtěl sloužiti Bohu sloužením sobě: v tom by se radosti nedožil. Poznáváme projev Boha také v jiných lidech a sloužíme Bohu, jestli nějak napomáháme, aby naši bližní přicházeli k poznání a vyjádření toho, co je v nich nejlepšího: jestli je vyvádíme z nesvobody, z bludu, z bídy, z nemoci, z hříchu, ze strachu, ze smutků.

Řád přírodní je takový, že člověk musí stále ze sebe vycházet, aby se něčím mimo sebe doplňoval nebo se něčemu mimo sebe přizpůsoboval.

A přece člověk nemůže najíti štěstí a radosti nikde jinde leč v sobě samém, neboť radost je požitek citový a city jsou v nás. Avšak k probuzení těch nejlepších citů a k okoušení nejjemnějších požitků je nutno, abychom byli oddáni nějakému ideálu, který nás nabádá k činnosti pro někoho mimo nás.

Někteří se domnívají, že dobrota často vylučuje radost, požitek. Tvrdím, že nikdy. Pravá dobrota musí býti vyjádřením našeho životního ideálu, který se nám stává druhou přirozeností. A každá práce i snaha, směřující k vyjádření našeho životního ideálu, je nutně spojena s radostí, protože se v nás při tom něco božského uvolňuje, co nás činí šťastnými. Je to jako bychom pili nektar nebes, jako bychom okoušeli, jak pomáháme Bohu v jeho ustavičném sebevyjadřování.

Radost, jež pozůstává z nějakého nahodilého požitku pudového neb smyslového, je jako bublinka z mýdla, potrvá jen chvilečku. Radost, založená v životním ideálu, je ovocným stromem s hlubokými kořeny, který nese vždy čerstvé ovoce a stále svoji sílu z kořenů obnovuje.

Člověk šťastný je spokojený a nespokojený současně. Je nespokojený v tom smyslu, že usiluje o větší dokonalost

všeho a odstranění všech zlořádů. Vidí svět, jaký je, a ví, jak by mohl býti lepší, ale jeho nespokojenost nejde tak daleko, aby rozvracela jeho vnitřní klid a jeho zásadní spokojenost s řádem vesmírným. Jeho nespokojenost obrací se především k jeho svalům. Co nemůže změnit, s tím se netrápí a co může měnit, mění a má při tom radost.

Pláčem, že lidé dosud kradou, pomlouvají, život si navzájem ztrpčují, nic nevyhrajeme. Nečekejme, že žába bude zpívat jako slavíček, dokud je žábou. Dnes je jinak než bylo před 20.000 lety a za dalších 20.000 bude zase jinak. Nejen kapky dešťové vody, i slzy by vyhlodaly kámen, ale já nemám času ani chutě nad každým kamenným srdcem brečet až ho moje slzy vyhlodají nebo obměkčí.

V jedné modlitební hodině naivních pobožníků se modlili, aby bůh ten svět nějak změnil, aby bylo víc chleba a míň kamení. Mohli se také modlit, aby uhlí každého chudáka, který má malé děti, vydrželo, dokud si nemůže koupit nové, aby mu děti zimou nemrzly. Výsledek by byl stejný. Bůh lidi nevyslýchá leč lidmi a lidé jeden druhého nevyslyší, dokud nepoznají svůj božský původ a svoji sounáležitost.

Nač se tedy příliš trápit, že svět se tak pomalu vyvíjí? Co je »pomalu« ve věčnosti? Bůh je podle všeho spokojen, a já s Ním. Ustavičně se uvnitř se vším vyrovnávám, ustavičně se svému poznávání boží vůle přizpůsobuji: a to je moje náboženství.

K zdrojům mé radosti patří moje úplná spokojenost s řádem vesmírným, ve mne i mimo mne. Nikdy Boha neprosím, aby něco bylo jinak, než jak to beztak bude podle jeho vyššího rozumu a větší lásky. Kdyby mě vyslyšel a něco jinak učinil než by beztak učinil, jednal by nerozumně, a to mám za nemožné. Jsem tedy spokojen a nic na Bohu zvláštního nežádám. Vím, že mohu své poslání na zemi vyplnit za všech okolností, a že žádné okolnosti nemohou změnit mne, ale že já mohu ustavičně měnit okolnosti. V tom je také kus štěstí.

Naše radost závisí nejvíce od našich životních ideálů. Každý má své ideály, ale jestli jsou to ideály úzké, jestli neuspokojují, nespojují a nezlaďují všechny síly v nás v jeden harmonický celek, nejsou to ideály dost ideální. Mohu míti více ideálů. Mám ideál rodinného života a krásného domova, mám ideál sloužit Svobodnému bratrství. Jsou to vznešené

ideály, ale k štěstí nestačí. Něco by se mohlo nezdařit a já bych se zhroutil, kdybych závisel na čemkoli, co podléhá změnám. Proto všechny ideály, které mám a ještě budu míti, spojuji v jeden nejvyšší, který je smyslem mého bytí a který jsem vyjádřil v Nové Brázdě pod otázkou 133., »co je smyslem lidského života?« A na to odpovídám: »Smyslem života a všech proměn bytí je nekonečný vývoj v Bohu, jeho nekonečné tvoření a sebevyjadřování. Smysl života člověka je v tom, aby bral podíl na tomto božím tvoření a sebevyjadřování«.

A když byste se ptali, co je mojí každodenní modlitbou? Je to mravní úsilí o vnitřní soulad s Bohem ve všelikém mém počínání, to jest soulad s tím nejlepším a nejšlechetnějším, co v sobě pociťuji. Jestli jsem vytáhl jednoho ubožáka ze zoufalství: to jsem se pomodlil. Jestli jsem potěšil dítě, pohrál si s ním, dal mu dobrou sugesci: to jsem se pomodlil. Jestli jsem zabránil hořkosti a nedorozumění a místo trní nasel růže: to jsem se pomodlil. Udělám co mohu a na tom přestávám. A když jsem něco zanedbal, zpovídám se sám sobě v přítomnosti Nejvyššího ve mně a řeknu si: byl jsi slabý, podruhé budeš bdělejší a odhodlanější ku konání dobra. A tím jsem si dal rozhřešení.

Mě netrápí, že je víc neb míň bláta: Ať si je. Nemohu-li je odstranit a musím tudy jíti: půjdu s humorem. Nic není s to mě trápit, čeho si nepřipouštím. Bez mého svolení jsem nezranitelný. Ovládám-li své city, ovládám své štěstí. Radost vždy čeká u bran srdce. Připojením mysle a citů k vznešenému životnímu ideálu uvolňujeme radost, neboť uvolňujeme své duševní síly k sloužení Nejvyššímu.

Dojmy a vzpomínky.

N. F. Č.

Myslel jsem, že jsem dost tolerantní k jinému náboženskému přesvědčení, že svojí životní zkušeností, znalostí vývoje v náboženství, a konečně úzkým stykem s unitáři, dost jsem se naučil cíti cizí přesvědčení a vyslechnouti jeho odůvodňování s klidem. Moje letošní návštěva Ameriky a příležitost seznati unitářství mnohem blíže a podrobněji, poučily mě však, že se ještě bylo lecčemus přiučit. Bude to zníti, co povím,

v našem středoevropském, klerikálním prostředí podivně, nesrozumitelně, ale nemohu couvnouti a povím, co jsem i v tom ohledu zažil. Tedy slyšte.

V unitářském kostele, v Keokuk, za řekou Mississipi, uváděl mě jako řečníka a kazatele, po zpěvu unitářských písní, místní vůdce katolíků. A bylo mi řečeno, že s ním přišlo mnoho známých katolíků, aby vyslechli cizího hosta. A já chtěl mluvit o boji proti katolíkům a o vymaňování se českého lidu z temnot a mrákot římských. Po krásné úvodní řeči předsedajícího katolíka, po jeho vřelém a krásném uvítání, byly mé rozpaky veliké, neboť zůstat gentlemanem v této situaci bylo přetěžké.

Spustil jsem tudíž řeč s patra asi v tom smyslu, že jsou v dnešním náboženském světě jen dvě důsledná náboženství: katolické a unitářské. Samozřejmě jsem tím vyřknul jenom své hluboké přesvědčení. Katolictví trvá důsledně na víře v zázraky a věří, že nepřestaly se díti; vychází od zevní absolutní autority, od zázračného zjevení a dále zjevované vůle boží. Katolictví nedělá kompromisů s lidským rozumem, nepřipouští práva sebeurčení v náboženství, nehlásá svobodný výklad Písma svatého, je ve všech svých základních náboženských pojmech důsledné. Podobně unitářství: zavrhuje zázraky a popírá, že se kdy jaké udály. Neuznává v náboženství jiné autority než vlastní duše člověka, jeho rozumu a svědomí. Proti tvrzení o zázračném zjevování vůle boží uznává s nejlepším poznáním vědeckým, že náboženství se vyvíjelo od nižšího k vyššímu, jako všechno, co je lidské a že nebylo na zemi až dosud vyššího projevu božího než projev lidské osobnosti, projev krásných charakterů. Unitářství hlásá naprostou svobodu svědomí nejen v státě, ale i v každé místní obci, i v obci náboženské. Unitářství uznává vědeckou metodu za spolehlivější prostředek k zjišťování pravdy i v náboženství, než jakým je kterákoli církevní tradice, a podrobuje kritice všechny bible všech náboženství, a to tím víc, že ony činí nárok na vyšší původ a neomylnost. Projevy unitářské zbožnosti při veškeré rozumovosti nejsou méně citové, ale středem této pobožnosti je více snaha po osobní dokonalosti a po lepších podmínkách životních v přítomnosti, kdežto katolictví žije svojí podstatou ve věčnosti u bytostí nadzemských. — Evangelictví dělá kompromisy mezi rozumem a zjevením, mezi vědou a zázraky,

mezi vnitřní svobodou a zevní autoritou, mezi náboženstvím mimozemským a přítomným a proto ve všech evangelických církvích je dnes ideový chaos. U nás v Československu se lidé náboženští budou muset orientovat katolicky nebo unitářsky, jiného východiska není. Uvědomělý Čech je si vědom, jak mnoho byla katolická církev zneužívána k jeho zotročování, jak mnoho vytrpěl pod její vládou, jak místo náboženství přinášela dříve germánství a dnes politické štvanice — tedy si rozmyslí, má-li své určení nacházeti dále v katolické církvi. Jinak tomu bylo v Americe. Naprosté oddělení církve od státu znemožňovalo katolické církvi vystupovati politicky. Útisk se strany protestantů naučil americké katolíky bojovat za svobodu svědomí. A naproti evangelickému mluvení o spáse z milosti beze skutků, věnovala se katolická církev v Americe hlavně budování škol, ústavů, nemocnic, opatroven, společenských středisk všeho druhu, a tím získala tolik důvěry, že pokrokoví Američané ani nejsou s to věřit, že by mohla býti také něčím zcela jiným, že by místo konání dobrých skutků a pěstění svého náboženství mohla býti representována takovým štváčem, jakým je dnešní vůdce slovenských katolíků.

Tak nějak jsem to vyprávěl. Nemohli pochopit, že u nás katolická církev je největším odpůrcem rozluky církve od státu. U evangelíků se jim to zdálo samozřejmé, protože v některých státech amerických jsou podobné snahy v zákonodárství dost nápadné.

Po ukončení mé řeči mi někteří jménem všech srdečně veřejně děkovali, a jen to jim nešlo do hlavy, že čeští katolíci nechtějí rozluku, a že se starají více o politiku než o náboženství. Slíbili, že budou o všem přemýšlet, a ačkoli stojí unitáři na opačném konci a ačkoli orthodoxní evangelíci jsou katolíkům ideově bližší, že přece jen dále budou s unitáři proti nim bojovat za větší svobodu svědomí.

To mi znělo jako ironie, a nevzpamatoval jsem se z tohoto »vidění«, až když na moje dotazování bylo mi pověděno více o tamnějších poměrech, které jsou jenom mírným, moderním opakováním dob u nás a v Německu, kdy evangelíci měli moc a katolíci byli utiskováni. Jsem jist, kdyby se to obrátilo a katolíci se tam v těch koutech Ameriky dostali na vrch, že by jim to oplatili i s úroky. Jsou náboženství, která jsou snášelivá z principu, a jsou náboženství, která jsou snášelivá, když jsou v menšině.

Zdržel jsem se déle u tohoto podivného zjevu v krajích řeky Mississipi. Na jiných místech jsem zažil jiné — a pro naše české nervy ještě zvláštnější věci. Seděl jsem na podiu s vůdcem židů-modernistů a byl jím uváděn jako řečník, také v unitářském kostele. A jindy mě uváděl muž, který neměl jiné náboženské kvalifikace než že byl vůdcem některé socialistické organisace.

Také jsem se potkal nejednou s evangelickými faráři, kteří se hlásí k modernistům v rozdílu od fundamentalistů. Na kongrese unitářském v Bostoně byl oficielně zastoupen svaz evangelických církví svým předsedou, který mluvil velmi lichotivě o unitářství. Přes to lze pozorovati značné napjetí mezi unitáři a evangelíky směru orthodoxního, snad proto, že jejich nejlepší kazatelé přecházejí k unitářství. Největší procento přichází od baptistů.

Jinou zvláštností unitářů jest fakt, že rádi zvou vynikající zástupce z jiných táborů, aby jim o svých zásadách přednášeli. A ještě zvláštnější, že mezi sebou chovají veliké různosti, jak ideové, tak v projevech svého náboženského života. Když jsem se, na příklad, vrátil z amerického západu, kde vládne mezi unitáři směr »humanitářský« v rozdílu od »theologického«, do Bostonu a ptal jsem se jednoho z předáků unitářských, jak je to možné, že »tamti« se také počítají k unitářům, odpověděl suše: that is the price of our freedom (to je cena, kterou platíme za svoji svobodu). A když jsem na jedné konferenci unitářských duchovních se divil, jak odlišné názory byly pronášeny s největší samozřejmostí, řekl mi jeden z nejradikálnějších řečníků: »já nikdy nečekám, že někdo bude se mnou souhlasit a myslím, že také nikdo ode mne neočekává, že já budu souhlasit s ním«.

Výtěžkem této svobody jsou však dvě nedocenitelné zkušenosti: předně, kamkoli jsem přišel mezi unitáře a zvláště mezi jejich duchovní představitele, všade jevil se ideový ruch, všade ohromný zájem o nové problémy myšlenkové, vědecké a zvláště náboženské. V osobním styku, na konferencích, všade. To jsem nezažil za celých třicet let v církevních kruzích, kde myšlení je sešněrováno dogmaty, vyznáními, konfesemi, církevnickým neomylnictvím; tam vždy jen běželo o otázky hmotné, organisační a o obranu proti těm, kteří se nějak odchylují a vyslovují se trochu jinak než ti druzí: zkrátka ideová smrt v hrnci.

A druhý veliký výtěžek: mezi církevníky ustavičné se drobení, nekonečné potírání jednoho směru druhým, vynakládání vtipu na obhajobu neudržitelného proti metodám a výsledkům vědeckého bádání. Naproti tomu mezi unitáři nejkrásnější součinnost myslících, inteligentních lidí všech náboženských odstínů. Kdežto baptisté, presbyteriáni, metodisté a jiní jsou rozštěpeni na modernisty a fundamentalisty: unitáři navazují styky se všemi náboženskými směry celého světa budujíce náboženství universální, s vědou rostoucí a spřízněné, náboženství hodné nejlepších myslitelů bílé rasy.

Ethické náboženství.

Teprve volné myšlení náboženské, když zneuctěné pověrou a farisejstvím bylo smyto, může svobodně hledat a dospívat k novému pojetí věčnosti, k novému chápání života pod zorným úhlem jejím. Život se objevuje jako episoda vesmírného dějství, jehož větve před zrozením a po smrti jsou zahaleny lidskému pohledu. Bůh nesídlí na nebesích, odloučen od světa, ale žije ve svém stvoření — princip života, dech všehomíra — jednota v nekonečné mnohosti, rozptýlené prostorem a časem. V jeho stvoření jej milujeme: v člověku, ve zvířeti, v rostlině i v kameni i v zrnku pšeničném. Není utrpení ani bolesti, která by se dala přetaviti v hodnotu mravní. Žádný skutek není isolován sám pro sebe; vše splývá, vše na se vzájemně působí. A plod ethický, zasazený do země v této episodě životního dějství, vzklíčí a vyroste v episodě další, až po sklesnutí opony ve chvíli smrti rozhrne se rouška k novému dílu v novém prostředí. Neboť nic neumírá, vše se mění. A to neplatí jen o věcech a hmotách, to platí i o tajemné podstatě — osobnosti lidské. Mravní sebeurčení člověka hlásí se k slovu: jsem plodem svého vlastního díla minulosti a svým úsilím — svým životním dílem přítomným dále tvořím, pracuji o svém vzestupu k světlu. Nejsem odpověden za to co dělám, ale za to jaký jsem. Cíl je neznámý a rozumnému poznání nedostupný: návrat a spočinutí v Tom, z něhož vše vychází a k němuž vše spěje; návrat k sobě k své vlastní vnitřní podstatě, totožné s tím, čemu lidé dali jméno božství. Hřích a zlo, které známe, jest zdání — hodnota relativní, sociální. Kolik skutečného zla

je v činu lidském neposoudí nikdo mimo toho, jenž je spáchal, jenž na se vezme jeho břímě. Hledajícím otevírá nové výhledy náboženství éthické nebo ethika, podložená náboženstvím lásky a soucitu, zpevněná vědomím jednoty transcendentní; náboženství mravního sebeurčení; sebevykoupení ne věrou a obřadem, ale dílem životním ve vědeckém determinismu hynulo vědomí osobní odpovědnosti. Nová svoboda kotvící v přesvědčenosti o mravním sebeurčení osobnosti, vysvětluje a posvěcuje čin ethický.

Vyňato z nové knihy E. Svobody: Obrany a útoky.

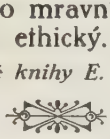

Jeho bible.

V jednom církevním listě »pre šírenie kráľovstva božieho,« jak zní jeho zvučný podtitul, byla nedávno otištěna historka o svobodomyslném faráři a jeho bibli. Farář je v povídce líčen jako modernista. Ve svých kázáních mluvil o bibli s hlediska vědecké kritiky.

Jeho kázání pilně navštěvoval místní krejčí, náboženský hloubal, který, zatím co druzí klidně v lavicích podřimovali, pozorně naslouchal výkladům páně farářovým a bral si je také k srdci. Po kázání, vždycky když přišel domů, vzal bibli a vystřihl z ní verš, o němž farář dokázal, že je vědecky nesprávný, nebo, že byl do bible později vložený, nebo, že neodpovídá výsledkům moderní vědy a biblické kritiky. Dělal to tak dlouho, až mu z bible zůstaly jenom desky. Ty pak faráři odnesl, aby mu ukázal, jak vypadá jeho bible.

Vtipná historka je namířena proti všem, kteří podrobují bibli kritice, jako každou knihu světové literatury. Autor chce povídkou dokumentovat, jak absurdní je vědecké hledisko; nebo kdyby se měl každý verš v bibli vážit na lékárenských vážkách vědecké kritiky, kolik by jich obstálo před kritikou vědy? A konečně: »co je vědecky přesně a nesporně dokázáno, když všechno podrobujeme kritice, o všem pochybujeme a říkáme: je to relativní,« ptá se v povídce krejčí faráře.

Ale autor, který chce pochybovati o výsledcích vědeckého bádání, si neuvědomil, že tatáž historka dá se obrátit proti těm, kteří ji poslali do světa, vypravuje-li se takto:

Byl jeden krejčí, člověk velmi pobožný a pravověrný. Jeho noha nikdy nevkročila do kostela, kde se nekázalo čisté slovo boží a jeho uši nikdy neposlouchaly nějakou vědou načichlého řečníka. Bible

mu byla velice svatou. Pevně si předsevzal, že nic nesvatého, nečistého a nepravdivého, ani pohanského ji nesmí znečisťovat.

Když jednou jeho kazatel kázal o přikázání »nezabiješ« — a jakou ohavností je před Hospodinem zabíjet člověka — sesmutněla tvář pobožného krejčího. Přečetl celou bibli znovu a všade, kde bůh poroučí zabíjet, nebo sám zabíjí, nebo hrozí zabitím, — vystříhal. — aby jeho bible byla neposkvrněna přestupováním božích přikázání. Velice se podivil, že se tím jeho bible scvrkla o třetinu. A když bylo kázání o sedmém přikázání a kazatel horlil proti všem hříchům proti mravopočestnosti, počínaje nejhrubšími až k vystavování nahých soch — šel zbožný krejčí domů se sklopenou hlavou. Začal znovu čísti celou bibli a vystříhoval a vystříhoval. Nejen místa tak hrozná, jako poměr dcer Lotových k otci, kousky, jaké vyváděl muž »podle srdce božího,« David a jeho synové, ale i z písně Šalamounovy padlo nejedno místečko. K svému úžasu zpozoroval, že druhá třetina bible je pryč.

V té době zavítali do obce misionáři. Krejčí bál se jíti na kázání nejpravověrnějšího biblisty, který přímo zuřil proti každému doteku bible rukou nepovolanou, nevěřící a pohanskou. Ale protože bylo právě kázání misijní, dodal si odvahy a na kázání šel. Byl si jist, že ho nová pohroma nestihne. Kazatel líčil černými barvami, jak se všichni křesťané uchýlili od jediné pravého náboženství samým bohem nám zjeveného skrze Ježíše a šli cestou bezbožnosti, jak všechna jejich náboženství jsou jenom ohavností před Hospodinem, a jak není spásy leč v čistém toku božího zjevení, které vytrysklo nejprve ve vyvoleném národě israelském a jak tuto čistou pravdu jdou oni, misionáři pohanům hlásat. Také podotkl, jak by měli misionáři usnadněnou práci, kdyby nemusili bojovat s pohanskými náboženstvími. Mluvil zvláště o zhoubném budhismu, konfucianismu, zoroastrismu a mohamedánství. Krejčí zrovna hltal každé slovo kazatelovo. Po kázání, cestou k domovu, zastavil se náš krejčí u výkladní skříně osvětového knihkupectví Ve výkladě ho zaujal nápis knihy, která obsahovala porovnání nauk pohanských s biblickými Tu ho napadla myšlenka: což jestli se něco pohanského přece jenom nedostalo do bible, když tam mohly být vraždy a nemravnosti. Dlouho se nerozpakoval. Koupil si knihu a každou myšlenku bible, o které se přesvědčil, že už byla před napsáním bible zaznamenána nějakým pohanským knězem nebo prorokem, — z bible vystřihl.

Listů bylo v bibli stále méně a méně, až milý krejčík k svému velkému úžasu shledal, že z tisícistránkové knihy zbylo mu jen

několik vět Ježíšových: »Neodpírejte zlému. Udeří-li tě někdo ve tvář pravou, nastav mu ty levou, a žádá-li od tebe suknice, dej mu i plášť atd. Milovati budeš i nepřátele své . . . Kdo do tebe kamenem, ty do něho chlebem.« Pokyvoval nad tím krejčí hlavou, ale pak byl spokojen. Byl rád, že našel v bibli to, co bylo opravdu mravné a původní.

Pak se vydal do světa, aby poznal člověka, který se Kristovým přikázáním řídí v praktickém životě. Prošel mnoho krajů, navštívil velká města i malé vesničky, na vrata klášterů i far zaklepal, všechny třídy a lidské stavy prohledal, ale člověka, který by nastavil levou tvář, když do pravé líce byl udeřen, takového člověka nikde, ani v svatém Římě, — nenašel.

Naposled podíval se ještě do Bratislavě s jiskřičkou naděje, že snad v redakci listu »pro šíření božího království« takového člověka najde. Ale i zde čekalo ho zklamání.

A tak rozhořčen a zklamán, vytrhl i poslední věty Ježíšovy z bible a zůstaly mu jenom prázdné desky . . .

*

Jaké je z toho poučení? Jako je nesprávné dělat z bible pánbíčka, modlu, tak bylo by nesprávné ji zavrhovat; zůstává cesta střední, která je krásně vyjádřena v naší »Nové brázdě«, kde se praví o významu bible: »Pozorné studium bible dokazuje, že jest ona knihou lidskou, neboť nese všechny stopy lidských křehkostí a omylů, fanatismu náboženského a vývoje od nižšího k vyššímu. V bibli jsou obsaženy velmi vzácné perly náboženského myšlení a cítění starodávného národa židovského, vedle jiné četby, která zdaleka nedosahuje mravní úrovně dobrých českých nebo jinojazyčných náboženských spisovatelů.« —až—

Co nového v Svobodném bratrství. Vánoční bazár, který mnohým sestrám kolik týdnů nedal klidně spát a jejich pilným rukám ani po vlastní práci a domácích povinnostech odpočívat, máme za sebou. Řadu neděl před bazárem konaly naše ženy, pořadatelky bazáru, veliké přípravy, které dávaly tušit, že letošní bazár bude novým vzestupem v činnosti a podnicích sdružení žen Svobodného bratrství. Společných prací súčastnily se všechny sestry, ale mimo to, každá ještě chtěla přispět ke zdaru bazáru něčím

svým, osobitým, originelním, co by bylo vyjádřením její vlastní osobnosti. A tak při otevření bazáru dne 2. prosince odpoledne, byli jsme překvapeni výsledky pilné práce našich dívek a žen i všech, kteří něčím bazár obohatili. Prostranný sál vinohradského Národního domu byl zaplněn vkusně upravenými stánky, na nichž množství uměleckých prací i předmětů domácího průmyslu, ale též hojně věcí praktických, pro domácnost potřebných, lákalo návštěvníka ke koupi. Také mládež a dívčí dorost měly tu své stánky, které co do počtu a umělecké hodnoty předmětů zde vystavených, čestně závodily se stánky ostatními Celému sálu vévodil uprostřed vztyčený obrovský vánoční strom, hýřící v zátopě světel pestrými barvami papírových ozdob i pěkných sugescí, vkusně tištěných na tuhé barevné lepence. Zde, kolem stromku, bylo také nejživěji, neboť strom stal se předmětem obdivu dětské drobotiny, pro niž ve vedlejším sále byla uchystána dětská beseda. Malé obecenstvo, shromážděné v divadelním sále netrpělivě očekávalo výstupy nejmladších umělců, neboť beseda byla pořádána pod heslem: »Děti dětem«. Když se konečně opona zvedla a započaly jednotlivé výstupy malých dětí, zazářila sta čipernych dětských očí, která se namáhala, aby jim nic neušlo. Děti nechtěly jenom slyšet, ale také vidět. Vždyť tu byly i dětské tanečky, ba i mistrovský balet dvanáctileté umělkyně Olušky Soukupové, který byl zlatým hřebem dětského odpoledne. Zářily nejen tváře dětí, ale i maminek, které mohly být hrdy na své malé caparty. Maňáskové divadlo s nezbytným Kašpárkem zakončilo dětskou besedu. Sotva se začaly vyprazdňovat sály od dětí, již přicházeli dospělí, aby navštívili bazár a súčastnili se »Uměleckého večera«, který byl zahájen o $^1/_2$8. hod. več. v divadelní dvoraně. Jsme zavázáni velikými díky mistru J. Hurtovi, vrchnímu režiséru Národního divadla a profesoru státní konservatoře v Praze, jakož i jeho paní, vzácné umělkyni M. Hurtové-Loukotkové, stejně jako pí. Millerové-Bartošové, klavírní virtuosce a p. J. Šťastnému, opernímu pěvci, kteří s nevšední ochotou uvolili se účinkovat při »Uměleckém večeru«. — Po sólových výstupech vynikajících umělců konal se ve velkém sále vlastního bazáru promenádní koncert. Pak byla sehrána mládeží Svob. bratrství veselá aktovka Averčenkova, »Sebevrah«, s mimořádným úspěchem. V zimní zahradě byl podáván čaj a po vyčerpání programu v hlavním sále byla volná zábava. Účastníci odcházeli z bazáru s nejlepšími dojmy i sugescemi. Celkový výsledek finanční není ještě přesně znám, ale bude jistě uspokojivý. O finanční úspěch nejvíce se zasloužily sestry v buffetu, které řízením ses. Tulačkové opravdu obětavě a pečlivě staraly se o občerstvení

všech návštěvníků. Jim platí největší dík. Stejně tak jako všem, kdož nezištně obětovali svůj čas a nelitovali námahy ve prospěch našeho bazáru. — Mládež za vedení br. Šebla, ujala se pořádání vycházek do ateliérů předních českých umělců. Doposud navštívili jsme mistry A. Muchu, R. Wiesnera a V. Strettiho. Pobýt hodinu v intimním styku s velikým umělcem v jeho pracovně, uprostřed jeho tvůrčího díla, je opravdu kouskem štěstí. Jsme jim za to vděčni. Škoda, že ateliery jsou malé, takže počet účastníků bývá omezen. — Dívčí klub schází se pravidelně ve středu v Sekretariátu Svob. bratrství. Více jak sedmdesát děvčat tísní se v místnosti, aby vyslechly pí. Gammovou, jejíž teplé slovo dovede nadchnout a povzbudit. —ž—

Ministr Dr. E. Beneš o rozluce. Na volební schůzi, konané dne 2. listopadu t. r. ve smichovském Národním domě, pronesl Dr. E. Beneš obšírnou řeč, v níž zdůraznil nutnost rychlého postupu v řešení otázky rozlukové. Mimo jiné pravil: »K rozluce jistě dojdeme, k rozluce, odpovídající našim poměrům a potřebám. Doufám také, že k ní dojdeme dohodou; aspoň si toho přeji, poněvadž pokládám boj kulturní za zbytečný. Kdyby nám ovšem někdo boj vnucoval, nezbylo by nám nic jiného, nežli ho provésti. Provedly ho státy slabší, nežli my (na příklad Argentina, Chile a jiné), učinili bychom totéž i my. Nemyslím však, že k němu dojde. Klerikalism odmítám v každé jeho formě co nejrozhodněji. Proto bych si přál, aby problém rozluky byl rychle řešen, aby pak byla svoboda pro každého, a aby bylo patrno, že u nás nemusí býti politické strany konfesionelní, katolické. Jsem pro existenci strany konservativní, té potřebujeme rozhodně, ale nikoli strany konfesionelní. Tím by byly jistě odstraněny otázky klerikalismu a všechny otázky s ním spojené, a náš vnitřní vývoj by také byl velmi usnadněn. Věřím, že odluka církve a státu i v tom by prokázala státu a národu veliké služby, a že strana katolická by se mohla pak v tom směru bez obtíží vyvíjeti«.

Katolici a volby. Před volbami rozhlašovaly katolické listy, že praví katolici mohou volit jen podle svého přesvědčení — katolicky. »Katolík nemůže dáti hlas odpůrcům katolického náboženství« psaly »Lidové listy«. Podle toho máme právo soudit, že pravých katolíků je jenom tolik, kolik jich odevzdalo hlas lidové kandidátce. Volební statistika uvádí, že z celkového počtu 6,659.939 hlasů, odevzdaných na území naší republiky do poslanecké sněmovny, hlasovalo pro strany klerikální 1,597.004 voličů. Vyjádřeno v procentech je všech »pravých« katolíků jenom 24%. Není to tedy

tak zlé, říkají-li klerikálové, že je jich v republice na 80%, a že mají právo na katolickou vládu.

Krvavou oběť bohu chtěly přinést dvě sestry, náboženské blouznilky, jak sděluje jeden z italských denníků. V malém městečku italském došlo v těchto dnech k tragedii. Dvě sestry, známé v okolí jako náboženské fanatičky, umínily si přinésti bohu oběť, aby se vykoupily z hříchů. Vlákaly do svého bytu malé dítě, které určily jako oběť. Na štěstí byla včas přivolána policie, která násilím vnikla do světnice, kde nalezla ještě živé dítě, nahé na upraveném oltáři, připravené k usmrcení. Obě sestry v kritickém okamžiku skočily s okna a zabily se. Takové jsou důsledky klerikální výchovy, která ještě dnes vštěpuje lidem barbarskou představu boha, žíznícího po obětech.

Ještě štokholmská konference. V 17. č. »Zahraniční politiky« velmi nadšeně rozepisuje se o štokholmské konferenci Dr. F. Žilka. Snad jeho osobní přítomnost na konferenci, která se konala s velkou okázalostí a leskem, v kruhu nejvyšších církevních autorit a representantů evangelických církví, ovlivnila ho do té míry, že se nerozpakoval napsat: »Mám za to, že dosud nebylo shromáždění tak representativního a universálního, které by se bylo vyslovilo pro etické zásady mezinárodního práva. Štokholmská konference je víc než kterýkoli odborný mezinárodní kongres, ano mravní váhu má — neváhám říci — větší, než sama Společnost Národů«. Náš názor jest poněkud jiný a vyslovili jsme ho již před časem v jiném čísle t. l. Ale je zajímavo, že ne všichni evangelíci oceňují praktické výsledky štokholmské konference tak vysoko jako Dr. Žilka. Uvádíme několik otázek a námětů německého čelného protestanta L. Ragaze, který své názory o konferenci uveřejnil v 9. čísle svého měsíčníku »Neue Wege«. — »Jest shromáždění, které se skládá v podstatě z biskupů a arcibiskupů, z farářů a profesorů theologie, tedy z kněží a zákonníků, které se shromažďuje v pyšném chrámu a ji v královském paláci, vhodným orgánem pro obnovení křesťanstva a pro připravování království Božího? Člověk myslí bezděky na onen koncil nicejský r. 325, který se konal úplně ve stejném slohu a z něhož vzešlo málo dobrého pro věc Kristovu, anebo na ty velké církevní sněmy 15. století, z nichž přes všechen lesk přece nevzešla žádná reformace křesťanství, které vždycky dovedly spíše skutečného obnovitele křesťanstva, jakým byl Jan Hus, upáliti, než-li samy k jeho obnově něčím přispěti. Mužové, kteří se ve Štokholmě sešli, jsou z největší části nějak »opory společnosti«, nositelé dnešních řádů, spojení s penězi a s mocí dnešního světa a na ně odkázáni. Možno opravdu

od nich čekati revoluční činy? Mezi nimi byli takoví, kteří dosud byli rozhořčenými a nenávistnými odpůrci každého, i nejmenšího kroku v tom směru, který Štokholm chce ukazovat; takové lidi vidíme s podivnými city mezi účastníky takového reformačního koncilu; byli jistě jen malou menšinou, většina skládala se jistě z mužů dobré vůle. Ale byli tam jen mužové, neměla by dnes na reformaci křesťanství účastniti se také žena, která přece v duchovních věcech je často statečnější nežli muž? A byli to jen církevníci. Neměli by právě dnes na shromáždění k obnovení křesťanství býti povolání v první řadě laikové? Což udělali jsme s kněžími a faráři, jakožto obnoviteli křesťanstva, tak dobré zkušenosti? A co je nejdůležitější: byla někdy věc Boží přivedena dále oficielními shromážděními se zdvořilými a slavnostními řečmi, s uhlazenými prohlášeními, s krásnými bankety a výlety a nikoli jednotlivými osamocenými lidmi, kteří to s Bohem zkusili, kacíři, kteří za to byli tupeni, proklínáni, upalováni (tělesně nebo duševně?)« — V nejbližší budoucnosti bude dost příležitostí ukázat významnost a váhu štokholmské konference při řešení problematických, mezinárodních otázek.

Našim čtenářům. Tímto číslem končíme III. ročník našeho časopisu. Obsah tohoto ročníku vyjde koncem ročníku IV. Upozorňujeme, že 7. číslo »Cesty a Cíle« vyšlo jako Husovo se zvláštní obálkou. Obracíme se na všechny příznivce, aby nám sdělovali adresy, na které bychom mohli časopis posílati, na ukázku. K tomuto číslu jsou přiloženy složenky, kterými možno zapraviti předplatné a všechny nedoplatky, pokud tak již nebylo učiněno. 1. číslo IV. ročníku vyjde začátkem ledna 1926.

LITERATURA.

„Masarykův sborník“, časopis pro studium života a díla T. G. Masaryka. Vydává »Čin« za redakce V. K. Škracha v Praze. Cena sešitu Kč 12·—. Právě vyšlé 4. číslo ukončuje I. ročník Masarykova sborníku. Prohlížíme-li podrobný obsah I. ročníku k číslu připojený, vidíme, jak velké množství látky ke studiu života a literárního a politického díla Masarykova přinesl »Masarykův sborník« v jednom ročníku. Dokázal tak, že je s to, aby dostál programu, jenž byl tak sympaticky a jednomyslně přijat kritikou i veřejností.

Knihy pro každého. V této knihovně, vydávané Státním nakladatelstvím v Praze II., Ostrovní 24., vyšla řada populárně

vědeckých spisů, které způsobem každému srozumitelným, podávají přehled vědomostí ze všech oborů lidské kultury. Jako IV. ročník knihovny vyjdou v nejbližší době díla: T. G. Masaryk: Veliké osobnosti. — B. Němec: Neviditelný život. — H. Traub: Naše politické dějiny 19. století. — F. Oberpfalcer: Lidská řeč. — J. Herben: Naše probuzení. Doba Dobrovského. Celkem 5 svazků o 1000 stranách za skutečně lidovou cenu v subskribci za 25 Kč brožované, a za 45 Kč v celoplátěné vazbě. Doporučujeme.

E. Thompson Seton: Z lesní říše. Přeložil M. Seifert. Vydalo nakladatelství »Melantrich« v Praze 1925. Stran 220. Cena Kč 20·— brož., Kč 32·— váz. Kniha je určena dětem. Seton jako dobrý znatel přírody seznamuje děti formou pohádek a bájí s životem rostlinného a živočišného světa. Je to kniha dobrá, plná podnětů. Cenná příručka pro vychovatele. Více jak sto autorových obrázků zvyšuje její hodnotu.

J. Artur Thompson: Uvedení do vědy. Přeložil A. A. Hoch. Nákladem »Melantricha« v Praze. Stran 154. Cena 12 Kč brož. Vedle pečlivého rozboru vědeckého způsobu, methody a roztřídění věd, poučuje kniha o vztazích vědy k filosofii, umění a náboženství. Přítomná kniha je cennou pomůckou pro ty, kdož chtějí hloub vniknouti do studia věd.

Dr. L. Milde: O utrpení venkovského lidu za dob poddanství a robot. Vydala Volná Myšlenka v Praze 1925. Stran 100. Cena Kč 5·— brož. Ilustrováno.

Zdeněk Záhoř: Knihovna pohlavní výchovy svazek I-X. Nákladem B. Kočího v Praze 1925. — Cena všech svazků 35·90 Kč brož. Knihovna byla již na mnoha místech doporučena; zasluhuje toho. Je to zdařilý pokus nahraditi bajky, které se dětem o vzniku života vyprávějí, pravdou. Dětem dostává se do rukou, hlavně svazkem 3.—7. této knihovny, slabikáře a čítanky o věcech pohlavních. Knihy toho druhu měly by býti co nejvíce rozšířeny.

Škola vševědná je název nové knihovny, která počala vycházeti redakcí univ. prof. Dr. O. Kádnera a nákladem »Sfinx« v Praze. Účelem knihovny je podati populární formou přehled poznatků ze všech oborů vědních a doplniti tak znalosti získané ve škole národní a občanské. Jako první svazek knihovny vyšel spis doc. Dr. V. Dědiny: »Tvář naší vlasti a její vývoj«. Stran 157 s 22 vyobraz. a mapkami. Dobrá pomůcka pro samouky.

Tiskl K. Mašin v Kladně. — Nakladatel Dr. N. F. Čapek v Praze.

Proč živoříme v naší republice?

Píše Čecham.

Americký Čech, který prostudoval naše poměry a vrátil se do Spojených států, rozepisuje se v chicagské »Svornosti« o příčinách našich hospodářských běd. Jeho »postřehy« jsou uznávány za správné: vždyť i vrabci je hlásají se střech. »Roztomilá země« — »ráj na pohled«, a pro toho, »kdo jiného nepoznal« a má zabezpečené živobytí, není prý to tak zlé. Americký Čech potřebuje prý aspoň 15.000 dolarů, chce-li tu něco začít. Nejvíc si stěžuje pisatel na byrokratism a na zdlouhavé úřední jednání, na horší živobytí a malé výdělky. Vše by prý tu bylo dobré, jen kdyby se nemuselo tak těžce zápasiti o skývu chleba, a kdyby, když se jedno nezdaří, bylo více příležitostí začíti znovu něco jiného. A vystěhovat se není kam. Amerika je uzavřena a Rusko nepřístupné.

Pro nás, kteří tu žijeme čtyři roky po svém návratu z Ameriky a měli jsme mnoho příležitostí srovnávati zdejší poměry s americkými a také jsme s mnohými americkými Čechy mluvili, leží příčiny našich hospodářských i jiných běd ještě mnohem hloub. Leží v naší »mentalitě«. Kdybychom ten byrokratism neměli, a zůstati chtěli, jakými dnes jsme, netrvalo by dlouho, a vytvořili bychom si jej znovu.

Kdyby se někomu podařilo »přesedlat«, a když mu v jednom oboru štěstí nepřálo, kdyby s úspěchem začal něco jiného — ihned by byly svolány protestní schůze některou kastou, která chrání hranice onoho oboru, do kterého onen šťastlivec se »vkradl«. A pak by to šlo dál, až by se utvořil zákon na ochranu toho či onoho zájmu nebo stavu.

Aby člověk poznal kdy a jak a kterak takový zákon na někoho neplatí, na to už je potřebí podrobné znalosti všech možných praktik a dlouholetého bydlení a pozorování, jak všechny překážky jsou jen pro slabé a méně silné a mizí před tím, který má, aby měl více.

Je mezi námi dosud dost lidí, kteří nevidí dál než na práh svých nejužších zájmů a kterým je každé omezení milé, když jen jim přinese nebo aspoň slibuje okamžitý prospěch. Celek při tom mizí, blaho národa celého a podmínky všeobecného blahobytu jsou příliš vzdálené. Bojíme se většího pohybu, většího zápasu, větší námahy, konkurence sil a schopností, proto stavíme barikády proti iniciativě, podnikavosti, proti smělým plánům, proti poctivé svépomoci a soběstačnosti jednotlivce.

Rozdělíme-li zájmy organisované společnosti povšechně na kulturní, hospodářské a správní, shledáme, že v bohaté Americe, kde by nejspíše si mohli dovolit jiný postup, stojí zájmy hospodářské na místě prvém. Všechno se koná a odhaduje s tohoto hlediska. Běží o to, co nejméně překážet a co nejvíce pomáhati jednotlivci, který chce v mezích zákona uhájiti svoji existenci.

Na druhém místě ovládají americké občanstvo zájmy kulturní, hlavně pod vedením různých církví. Nejkrásnější je při tom okolnost, že to je práce veskrz dobrovolná, bez jakékoli podpory z peněz, které poplatníci odvádějí státu. Tím je podporován duch osobní iniciativy ve smyslu velmi šlechetném, neboť je v tom zahrnuto velmi mnoho: stavba nemocnic, opatroven, jeslí, knihoven, útulen, ovšem i kostelů a všeho, co s tím souvisí. Také divadla, representační a jiné hospody, koncertní síně atd. podléhají soukromé nebo vůbec neúřední iniciativě.

Na posledním místě stojí v Americe politika. Je pravda, když běží o volby, napínají se všechny síly do krajnosti a organisační aparát pracuje s nejnovějšími triky agitační rafinovanosti — ale jakmile je po volbách, je klid, politika usíná ve veřejném životě a obmezuje se poměrně na malé kruhy, a to ještě vždy s hlediska více hospodářského.

Na to postačily až dosud tři politické strany. Při volbách běží vždy o nějakou zásadu, o nějaký program s hlediska hlavně hospodářského. Osoby mají býti zástupci a vykonavateli toho programu.

Státní správě se říká »administrace«. Je v tom vyjádřeno něco, co se zdá býti opakem byrokratismu, aspoň v principu. V byrokratismu je hlavní pozornost obrácena na »akt«, na »jednací číslo«, na vymezenou nebo pochybnou působnost, na oprávněnost, příslušnost jistého resortu, na vyhledání

a uplatnění všech závad, formalit, p ř e k á ž e k, na dodržení správného postupu, na rozlišení spěšných a urgovaných a zájmových věcí od pravidelných atd. Při tom vyšetřování nebo »šetření« jedněch a těchž věcí při jedné a téže záležitosti konají různé úřady samostatně, odlišně, a jeden úřad čeká na druhý atd. V byrokratismu se čas nepočítá. Forma má přednost před rozumem a skutečnost platí nebo neplatí, dle toho jestli ji lze nebo nelze podle jistých norem ověřit. To je pouze částka toho, co lze bez zvláštního shledávání o byrokratismu povědít.

Administrací by se vlastně mělo rozumět regulování vzájemných styků, pokud na nich má celá společnost zájem, bez zbytečného obmezování svobody jednotlivce ve vyhledávání štěstí a blahobytu. Dále by se jednalo o ochranu proti vnitřním i zevním nepřátelům dobrého společenského řádu, a konečně o vytváření hojných podmínek blahobytu a příjemného soužití. To ovšem připouští velmi různé výklady a způsoby provádění, ale jedno při tom zůstává jako vedoucí činitel: člověk. B ě ž í o č l o v ě k a, o jeho čas, práva, potřeby, ochranu, pokud on sám na to nestačí nebo pokud takovouto pomocí se ušetří sil, hmoty, času, a majetku národního.

* * *

Jak je tomu u nás a snad u většiny evropských států? Co stavíme na místo prvé, co na místo poslední? Není sporu, že žádnou z jmenovaných věcí nestavíme na místo prvé. Tedy ani zájmy hospodářské, ani kulturní, ani správní. My u nás stavíme na místo prvé politiku, která sice zasahuje, a často velmi rušivě, do věcí správních, ale prvním zájmem této politiky není účinnější a lacinější správa, nýbrž obsazení správy stranníky podle umluvených politických klíčů. Sestavování vlády není na prvém místě získávání schopných lidí k provedení programu, který ve volbách zvítězil, nýbrž vymožení jistého počtu míst, s jistým vlivem na obsazování dalších podřízenějších míst.

Tím jsou ovšem uvedeny jen stinné stránky věci a není tím popírána snaha, vykonati na těch získaných místech mnoho dobrého. Zde běží jen o ocenění celkové v poměru k snahám hospodářským a hlavně kulturním.

Pěstování snah ryze kulturních nebo hospodářských v zájmu všenárodním bez ohledu na politiku a strany není dosud tak patrné, jak by bylo žádoucno.

Po zájmech politických a jim podřízených zájmech správních přichází u nás na řadu zájmy hospodářské. Zájmy »malých« lidí jsou u nás v mnohém ohledu lépe chráněny než v Americe. Tato ochrana vztahuje se především na různé druhy podpory a příjmy v nezaměstnanosti, nemoci a stáří. Je přirozené, že se to vše uhražuje z daňových příjmů a že všeobecné zdanění občanstva doléhá na nás mnohem tíže než v četných jiných zemích.

Abych to řekl krátce: jednotlivec je u nás více chráněn, když si pomoci nemůže, a je méně chráněn, když si chce pomoci sám. Tak to aspoň vidí každý Američan, který tu dost dlouho pobyl. Kdo si chce pomoci sám, postaviti se hospodářsky na své nohy, nenachází největších obtíží v tom, co dělat, jak co zařídit, jak kapitál potřebný sehnat, lidi najít, konsumenty získat atd. Největší potíží pro toho, kdo chce něco začít, je překonání přemnohých formalit, překážek povolovacích, předsudků stavovských; a musí k tomu míti mnoho času, mnoho trpělivosti, přizpůsobivosti, a nesmí nikdy si domýšlet, že postačí, je-li něco rozumné, užitečné a poctivé.

To mluvím všechno se stanoviska Čecha-Američana. Neplatí to pro židovské a německé obchodníky, kteří znají všechny naše slabosti, umí si vzájemně hospodářsky pomáhat a vědí, když sami formálně nevyhovují, jak použít lacino »domorodce«. Je to jedna z příčin, že 70 procent všech obchodů a průmyslových podniků je u nás v rukou nečeských.

Poslední místo, ač na pohled se to nezdá, zaujímají u nás potřeby kulturní. Nemluvím o státu, mluvím o společnosti. Nic tak rádi neponecháváme »byrokratům«, jako věci kulturní. Odluka církve od státu, ač je o její potřebě kde kdo přesvědčen, nemá u nás na spěch, protože dosud mnoho lidí se vnitřně od církví neodpoutalo, ale církev jim přes to nestojí za tolik, aby si ji sami vydržovali.

Je pravdou, že se snad nikdy u nás tolik kostelů neopravovalo na státní a obecní útraty, že nikdy tolik milionů se ročně nevěnovalo na vydržování kněží a far — ale je těžko se přesvědčit s hlediska XX. století, že tím získává kultura.

Je také faktem, že v celé Praze, jakožto hlavním městě republiky, není až dosud jediné větší přednáškové síně, která by nebyla spojena s hospodou a kterou najmouti by nestálo horentní sumy peněz. Počínaje Novým rokem není však možné ani za drahé peníze takové síně najmouti, a jestli přece, musí člověk přeplácet pořadatele plesů a být spokojen, co dostane. Kdo tomu nevěří protože toho nezkusil, ať se obrátí na Svobodné bratrství a uslyší, co obětí a úsilí tam stojí ročně najímání sálů pro účely vzdělávací.

Prázdných kostelů máme více než kterékoli město na světě, ale ty všechny jsou zasvěceny některému kultu, který nesnese profanaci obyčejné vzdělávací přednášky. Jedinou výjimkou je kostel čsl. církve na Staroměstském náměstí, kde se zástupy posluchačů tísní každou neděli v mrazu a v stoje na studených kamenech, když je shromáždění Svobodného bratrství. Kostel nebyl stavěn pro přednášky nebo kázání, ale pro ceremonie ruské pravoslavné církve. Je však jiných vhodnějších kostelů dost (někde až tři vedle sebe), které by se krásně daly upraviti na přednáškové síně, kdyby u nás dosud temný středověk nezacláněl dvacátému století.

Máme tedy v kulturním ohledu mnoho dohánět, ale s tím blahým vědomím, že na místě nejpřednějším stojí muž, který patří k největším představitelům toho nejlepšího, čím lidská kultura se vůbec může pochlubit. Žel bohu, že jeho konstituční cítění mu brání zasahovati energičtěji do vývoje záležitostí církevně-politických.

V ohledu politickém probouzejí se nové síly a mnozí cítí s námi, že musí přijíti ozdravění z chorobného stranictví a z modloslužby pověstného klíče politického. Potřebujeme sice klíč, ale takový, který by otvíral dvéře těm nejschopnějším a zavíral je před pouhými »bažisty«.

Také po stránce hospodářské jdeme ku předu. Jsme vlastně už v popředí sousedů, a dej bože, abychom dostali se do předvoje národů myslících a jednajících hospodářsky, moderně a ve prospěch všech, jak slabých tak i těch, kteří jsou dost silní, aby si sami pomohli, když se jim nepřekáží.

Václav Žižka:

Životní optimismus.

Jsou lidé, kteří vidí ve světě jenom bídu a trápení. Všechno se jim zdá být černější, nežli to je ve skutečnosti. Jakoby se dívali na život smutečním závojem. I na nejčistším papíru naleznou šmouhu. I z nejčistší vody vyloví nějakou smeť. Člověk toho druhu, nalezne-li při obědě v polévce mouchu, zavzdychá: »Ach jo, mrtvá moucha. To je zlé znamení. Mrtvá moucha připomíná smrt. Člověk aby pořád na smrt myslel.« — Podobá se středověkým mnichům, kteří se na potkání pozdravovali slovy: Memento mori — pamatuj na smrt. Není příhody, aby jim nepřipomínala něco smutného. Vlekou se životem jako zosobněné utrpení. Život je jim těžkým břemenem, kterého se nemohou zbavit. Vpravdě jsou to jenom jejich vlastní smutky, jimiž je obtěžkáno jejich nitro. To jsou pessimisté.

Podíváte-li se na typického pessimistu, poznáte ho už podle tváře. Zpravidla bývá zamračen jako obloha před bouří. Kdežto po bouři obyčejně se vyjasní a sluníčko zasvitne, škarohlíd je stále zakaboněný. O tom svědčí každý rys v jeho tváři. Nos i koutky úst směřují dolů. Celý obličej je vyjádřením spádu. Jakoby všechno směřovalo ke dnu života.

Opakem pessimisty, škarohlída je optimista. Člověk, který z toho co je umí si vybrat to nejlepší. Nevidí jenom rub, ale také líc. Nevyšťourává kdejakou špínu, ale raduje se, že někde je také čistota. Má mysl otevřenou a přístupnou všem kladným hodnotám životním. Stihne-li ho nehoda, nebručí na mizerii světa, ale hledá příčinu a snaží se, aby věc zase uvedl nejrychleji do pořádku. Optimista míň naříká a víc se snaží.

Má-li rozbité boty a nemá na podrážku, to je sice zlé. Ale nadáváním na bídu boty se nespraví. Raději začne přemýšlet, jak by si na podrážku vydělal, nebo na čem by ušetřil. Místo lamentování si pomyslí: »Jsem přece rád, že mám alespoň rozbité boty. Je mi rozhodně líp než tomu, který vůbec žádných nemá«.

Někdo by si podle toho myslil, že klíčem k životnímu optimismu je pravidlo: být se vším spokojen. Ale to by byl omyl. Nebudu spokojen s tím, co se dá změnit, co mohu

přivést k lepšímu. V tom je smysl mého života, abych se namáhal, abych tvořil a usiloval o zlepšení. Nikdy nebudu spokojen se svým vzděláním, protože je mohu stále rozšiřovat a prohlubovat. Nesednu si spokojeně k hromádce své vykonané práce, protože mi nová pod rukama roste a žádá mých rukou i hlavy, abych ji zpracoval.

Důležité však je, jaký poměr zaujímám k věcem. Je veliký rozdíl, naříkám-li a trápím-li se tím, že vím málo, že se nestanu slavným Sokratem, nebo řeknu-li si: »Vědění je sice velmi obsáhlé, ale vynasnažím se, abych věděl co nejvíc«. Na tom záleží, jestli se zaleknu hory nevykonaného díla a svěsím hlavu a se založenýma rukama budu nad ní bědovat, nebo pustím-li se do práce s předsevzetím, že vykonám, co vykonat mohu.

V tom je jádro životního optimismu. Umět zaujmout správné stanovisko a k tomu pracovat, abych si všechno co nejlépe zařídil.

Mnozí lidé jsou jako malé dítě, které bije stoličku, protože se o ni uhodilo. Lamentují nad svým neštěstím, které si sami přivodili. A jestliže je v tom vis major, je rozumné proto bědovat? Je to právě tak rozumné, jako vodit procesí do polí, když je veliké sucho, aby se Bůh smiloval a seslal na zem hojný déšť. Jak pošetilá je domněnka lidí, kteří si myslí, že Bůh přizpůsobí vesmírný řád potřebám kterési Lhoty, kde už tři neděle nepršelo.

Kdyby lidé více se zamýšleli nad životem a uměli vystoupit na jeho nejvyšší vrcholky, okoušeli by tytéž pocity, které má pozorovatel, když z aeroplanu pozoruje zemi. Jezera, která sotva přehlédl, když na jejich březích stál, jevila se mu jako velké louže. Města, jež stěží za hodinu projel rychlým vozidlem, viděl jako temnou skvrnu, z níž na obě strany vine se jako vlásek tenounká čára, která ve skutečnosti není ničím jiným, než řekou, kterou by jen s námahou dovedl přeplavat. Tytéž dojmy prožívá člověk, který dovede sám ze sebe vystoupit a z odstupu vážit své smutky a boly vahami kritického rozumu. Přesvědčí se, že jeho hoře, které mu celé srdce zabralo, že v něm kousíček místa nezůstalo pro radost, o němž myslel, že je tím největším hořem, jaké jen může být, je tak nepatrné, že nestojí za to, aby mu tolik pozornosti věnoval.

Naučit se zapojovat své osobní zájmy, své starosti a žádosti do řetězce životního dějství, znamená objevit cestu k zdravému optimismu, který otvírá brány ke všem zdrojům lidského štěstí.

Svobodné bratrství proto nalezlo v širokých vrstvách lidových tolik sympatií, protože učí životnímu optimismu. Chce být útulkem lidí životem zemdlených, kteří ještě nepochopili smysl života, kteří se chtějí stát učedníky nového umění, umění největšího, umění života.

Jsou přednášky i pro inteligenty?

Mnohý inteligent na přednášky, ať jsou druhu jakéhokoliv, zásadně nechodí. On jest nad ně povznesen. On již všechno zná, nebo se toho dočte v knize. Ale najde se i inteligent, který nejen se straní přednášek, ale dokonce kritisuje je, aniž by kdy na nich byl. Znám takové případy i ze své vlastní zkušenosti. Stalo se mi, že i universitní profesoři odsoudili mé přednášky jako „neakademické", aniž by byli si dali práci alespoň jednou si je poslechnouti. O tomto druhu inteligentů ani nemluvím. Ale jednají i ti druzí správně, když se straní přednášek? Myslím, že nikoliv. Nikdo z nás nemůže o sobě říci, že by věděl v š e c h n o. Každý je odborníkem ve s v é m oboru a nemá zanedbávati příležitosti vyslechnouti i odborníka z cizího odboru, aby ucelil své všestranné vzdělání. Konečně i ve svém vlastním oboru je zajímavé slyšeti názor jiného. Každý vidí svýma očima a různým pozorovatelům může se táž věc jeviti různě. A není pravda, že se všechno dočtu v knize. Člověk, jak již pravil Aristoteles, jest tvorem společenským a proto kniha nikdy nenahradí síly živého slova. Slovo, do něhož přednášející vložil kouzlo své vlastní osobnosti, má se ku tištěné větě, jako uchvacující horská krajina ku pohlednímu lístku. Nedá se nikdy vyjádřiti písmem, co se skrývá v procítěném slově plynoucím z hloubi duše. Neznámá síla vychází z řečníka, která fascinuje, která strhuje. Jediný pohled řečníkův působí často více, než celá řada slov. Táž věta působí různě, je-li pronesena procítěně, nebo bezduše. Jednomu jde od srdce, druhému od úst. Čteme-li řeči slavných řečníků, divíme se kolikráte, že měly takový

úspěch. Schází nám právě duše řeči, osobnost řečníkova. Řeči Demosthenovy neb Ciceronovy nebyly by působily bez Demosthena neb Cicerona. A je známo, jak dovedli Alexandr, Caesar nebo Napoleon své couvající již vojíny nadchnouti k vítězství. Nebyla to jen logika myšlenek nebo vybranost slov, jež působila, ale abych tak řekl, jakýsi magnetismus, jenž vycházel z osoby mluvících. — A nejen řečník, ale i celé okolí působí suggestivně na posluchače. Vědomí, že tolik a tolik lidí jest stejného smýšlení a stejného názoru jako já, působí suggestivně, upevňuje naše přesvědčení a naplňuje dobrými suggescemi pro další život. Duše sama projevuje tu svůj vliv. Řečník jako by splýval se svým posluchačstvem a vytvářel s ním jediné podvědomí, kollektivum. Již Ježíš řekl: „Kde dva, nebo tři shromážděni jsou ve jménu mém, jáť jsem.«

Dr. Fr. Schacherl.

Klam života.

Celý klam života je obsažen právě v tom, že lichotivý rozum říká člověku: »Není potřebí, nepospíchej! Samojediný nepořídíš ničeho. Nechť všichni se do toho dají, pak budeš také ty pracovati!« To je tak zvaný světový názor, jímž prosyceno je naskrze všechno učení klerikálův; proto i lidé »vědecky« myslící, vypůjčili si jej, nikoli náhodou. Teď právě jako kdyby někdo chtěl rozpáliti žehličku, vyžehliti si oděv a proto by se náhle rozhodl, že k tomu konci musí rozžhaviti celý vzduch a rozehřívati jej tou měrou, až se i žehlička rozžhaví. A člověk by pálil lesy a domy a rozpaloval atmosféru do žhava.

Zda není radno zanechati této myšlenky, položiti několik žhavých uhlíků do žehličky a rozdmýchati je — pak bude vše v pořádku, pomačkaný oděv bude vyžehlen a čist.

Musí-li člověk učiniti takto v duši, vyžehliti a vyrovnati ji, nesmí čekati, až bude kol něho vše čisté a svaté, musí do své žehličky položiti sršící uhlíky víry, rozdmýchati jejich oheň plnou vůlí a žíti novým životem — a dílo bude provedeno hned, bez meškání. Duše zmačkaná, plná záhybů, způsobených klamem a slabostmi, se vyrovná a bude čista.

Z Tolstého živých slov.

N. F. Čapek.

Umění se utišit.

(Prosloveno do rozhlasu 19. ledna 1926.)

Vážení, zdaliž nežijeme v světě trochu příliš rozčíleném? Zdaliž nebýváme sami leckdy podrážděni, znervosněni a netoužíme po trochu klidu?

A místo uklidnění vyhledáváme často další rozčílení, kterému přezdíváme rozptýlení.

Nejlepším uklidněním je ovšem spánek — ale čí spánek? Je to spánek zdravého dítěte. Jen si ho všimněme, jak se mu oddalo a jak uvolnilo všechny svaly a nervy, jak dokonale odpočívá, jako by chtělo říci: když spát tak spát a nic jiného.

A jak to děláme my, dospělí, rozumní, kulturní lidé? Hlavu obkládáme čtyřnásobnými starostmi, na srdce přikládáme sedmerá trápení a na život připínáme rozpálenou puklici vášní a tak jdeme spát. A když jsme se vyspali, jsme nevyspalí; když jsme si odpočali, jsme unaveni. Proto pravím, nebudeme-li jako děti, nikoli nevejdeme do království zdravého spánku.

Jinou, velmi krásnou příležitost má člověk k uklidnění, když musí někde čekat. Protože se u nás nepočítá s časem nemírně, naskytá se dost příležitostí k čekání a tím i cvičení se v umění uklidňovacím. Tak mnohý, když musí čekat, napíná všechny nervy a svaly a rozčiluje se, mrzí se, naříká, vzdychá, jakoby to bylo podmínkou úspěchu v čekání. A tak vedle cenného času ztrácí ještě cennější sílu nervovou, vyčerpává se, kdežto kdyby vypnul nervy, uvolnil svaly a čekal s klidem, také by se dočkal a bylo to o mnoho lacinější.

Jaká vzácná příležitost k uklidnení naskytuje se dále při poslouchání hudby, umíme-li poslouchat uklidněně! Melodie a rytmus hudby vyvolává příbuzné chvění v naší duši a působí tím blahodárněji, čím více jsou v klidu struny naší duše.

Jistá dáma ochraptěla pouhým poslouchánim přednášky, protože kdykoli se řečník trochu zakoktal, ona ze sympatie pomáhala mu nevědomky napínáním celé řady svalů. Aspoň kdyby její námaha byla řečníkovi něco platná!

Je možno cvičit se v uklidňování také při mluvení. Někteří lidé, když mluví šermují rukama, zdvihají ramena, kroutí obličejem, sešklebují tváře a ústa a potí se jako by štípali pařezy.

Nejvíce se lidé rozčilují při nějakém domlouvání. Poslouchal jsem dvě venkovské ženy. Měly malé nedorozumění pro vajíčko, které slepice té jedné snesla na nepravém místě. Obě ženy napínaly své nervy a svaly do krajnosti. Každá pracovala jak rozjetá lokomotiva, sípala a zajíkala se a zdálo se, že ji musí ranit mrtvice.

Při domluvách nic tak nepůsobí jako klid, a trochu snížený hlas. Ještě lépe působí, když máme příležitost posadit protivníka do pohodlné židle a nabídnout mu šálek teplého čaje v zimě a studenou limonádu v létě.

Jestli někdo má nesympatický, pisklavý nebo jinak protivný hlas, získává při uklidněné řeči i tím, že jeho hlas se stává měkkým, melodickým a příjemným.

Tak je to se vším. V uklidnění je velký zisk. Spánek je velkým požitkem, když umíme spát. Posedět si je rozkoší, když umíme sedět uvolněně. Jídlo je požehnáním jestli při něm skutečně jen jíme a nepokračujeme současně v počítání a plánování, ale necháváme pracovati jen zuby, sliznice a žaludek a přidáme ždibeček humoru, který je osvědčeně nejlepším kořením při každé tabuli.

Umění se uklidnit je částí umění, jak krásně a plně žít, jak své duševní síly nejlépe zhodnotit. Je to umění, nésti bolesti méně bolestně, pracovati s menším vyčerpáním, dobývati úspěchu s většími výsledky.

Pozorujeme stejně silné dělníky, kteří konají těžkou práci, jak se který za celý den vyčerpá. Ten co koná práci s chutí, se zálibou a humorem, tedy s větším vnitřním uvolněním, půjde z práce méně vyčerpaný, než jiný, který ji konal s nechutí, tedy s větším neklidem a napětím.

Jinou ukázkou, jaký význam mají uvolněné nervy a uklidněná mysl, je operační stůl zubního lékaře. Někdo drží se v něm křečovitě, svírá ramena, tlačí nohy k židli a namáhá se všelijak, jak by tím usnadňoval operaci. Takové zbytečné

napínání způsobuje dvakrát tolik bolestí než operace samotná. Činíme bolest bolestnější tím, že se jí bráníme.

Strach je známým sesilovačem všech trápení a bolestí. Strachem vyciťujeme bolesti dávno, než se skutečně dostaví, strachem zdvojnásobujeme přítomné utrpení a strachem si zajišťujeme trvání bolesti do budoucna.

Někteří mají v sobě citová zvětšovací skla, pod kterými malá únava činí dojem velkého vysílení a chloupek sotva viditelný zdá se býti nabroušenou dýkou. Čím jsme klidnějšími, tím lépe všechno vidíme a odhadujeme, a máme-li odvahu jíti na bolest s humorem, utíká od nás a scvrkává se jakoby se styděla za ubohou svoji existenci.

Kdybychom někomu chtěli jeho zveličovací citové brejle strhnouti s nosu a říci mu: »Není to takové, ty jsi to jen namlouváš« — pěkně by se na nás nepodíval. Vyčítal by nám, že mu nevěříme, s ním necítíme a jeho převelikou bolest bezvýhradně neuznáváme. Proto je lépe, když to každý objeví sám pro sebe. K tomu náramně napomáhá uvolnění svalů, uklidnění mysle, vypnutí nervů, a ještě něco: takové v duchu vystoupení nad tu svoji bolest, nad to rozčilení, takové dívání se na svoje trampoty s vrchu a tak trochu s humorem.

Je v životě mnoho chvilek, které volají po uklidnění; nejvíc snad tenkrát, kdy potká neštěstí osobu, kterou máme rádi. Je krásné plakat s plačícími, ale jestli se při tom neuklidníme, zůstane to při pláči, při politování: to samo nepomáhá. Když klesá, potřebuje pomoc někoho, kdo stojí klidně. Když se bortí půda pod nohama, prospěje nám jen, kdo sám není rozčilen a vidí jasněji do situace.

Nejeden trpící, abych to řekl obrazně, když se topí, chce, abychom se topili s ním v jeho hoři a při tom stáli také na břehu, měli záchranné lano pevně v ruce a pomáhali mu — a to nejde. Buď mu pomáháme a nebo se s ním topíme.

Sympatie nemá býti nejprve líbivá, ale účinná — a k tomu je potřebí zůstati klidným uprostřed rozbouřeného vlnění citu. Slzami zalité oči činí arci lepší dojem, než uklidněná tvář; třesoucí se ruka více vyjadřuje soucit než ruka klidná a pevná — ale větší pomoc a lepší radu přece jen dá člověk klidný, který proto nemusí ani zdaleka býti necitelným.

S cvičením v sebeuklidňování se nečekejme až budeme rozčilení, až nás někdo dopálí, až trápení nás obklíčí a sevře

jako železná panna. Nejlépe cvičíme-li se v umění tom v dobách ticha, dokud hromy a blesky jsou ještě daleko. Jako dobrý vojevůdce promysleme a představme si všechny kritické situace, jež nás mohou potkati. S uvolněnými svaly a nervy a s klidnou myslí si řekněme: »co, kdy a jak uděláme, bude-li zle« — a potom si s tím dejme pokoj. Až toho budeme potřebovati, v klidu si připomeneme, co a jak udělati, a uděláme to.

Nejvíc trpí naše hospodyňky takovými drobnými ustavičnými starostmi, které jim jdou na nervy, otravují je, vysilují, rozčilují, činí podrážděnými. Proto hned z rána, jakmile se probudíme, dáme si sugesci klidu a dobré nálady. Řekněme si: »Buď jak buď, půjdu na to s humorem a s klidnou myslí.« A tak se vrhneme do denních trampot s odvahou, jako plavec do řeky, necháme se klidně unášeti vlnami, držíme hlavu nad vodou a dirigujeme směr plavby.

Naše nervy nejsou na to, abychom k nim přivažovali závaží všech starostí, zlostí, smutků a strachu. Strhaly by se. Naše nervy jsou více podobny strunám u harfy — ani je nepřepínejme, ani je nenechávejme ochablými. Nacházejme jejich pravý tón a svými myšlenkami jako smyčcem po nich mistrně přecházejme a hrajme píseň svého života.

Jestli se něco dá vykonati lépe, rychleji a důstojněji s naříkáním a trápením se, tedy volme nářky a trápení a plýtvání citů. Ale jestli se to dá lépe, úspěšněji a důstojněji vykonati lepším plánováním a energičtějším nebo trpělivějším jednáním, tedy volme tuto cestu, a city si nechme pro okoušení dobytých úspěchů, pro radost ze života.

Při tom nezapomínejme, že nejsme v životě sami. S námi a pro nás pracují všechny věčnosti. Z dálav nejdálnějších přináší nám pozdravy paprsky ohromných a krásných světů. Celý Vesmír dýše láskou jedné Vesmírné duše. A jsme-li dost uklidněni uslyšíme jemný hlas, jako vánek z jiných světů; bude to hlas v naší vlastní duši, která je v harmonii s Nekonečným.

Vládní dědictví. Požadavek odluky církve od státu, zdůrazněný v památné deklaraci washingtonské jako jeden z nejdůležitějších úkolů obnoveného státu, stal se podstatnou součástí programu první republikánské vlády. Jako takový

byl řešen v řadě programních otázek revolučním Národním Shromážděním. Ale obsáhlost programu a důsledky plynoucí z rozluky, zalekly zákonodárný sbor do té míry, že k vlastnímu řešení rozluky vůbec nedošlo. Pro akutní otázku rozlukovou, která vyžadovala neodkladné a praktické řešení, byl utvořen při ministerstvu školství a národní osvěty »Poradní sbor pro řešení církevně politických otázek«, který se později přeměnil v t. zv. »Komisi pro úpravu poměru státu a církví« — a žádný neví, co tato komise za šest let svého trvání vykonala nebo za dalších šest let hodlá vykonati. Prof. Hobza, jeden z nejlepších znalců-teoretiků odlukové otázky, již v roce 1919 měl dojem, že vláda nemá valné chuti k nekompromisnímu řešení rozluky. V anketě »Poradního sboru pro řešení církevně politických otázek« projevil své mínění docela otevřeně: »Nevidím ani v našem parlamentu ani u vlády (vyjímaje soukromý projev presidenta republiky) orientaci ve smyslu rozluky. Věc zdá se nasvědčovati tomu, že rozhodující kruhy jsou odhodlány pokračovati — snad prozatím — ve směru dosavadního systému jednoty státu a církve. Příklady státních aktů, které odporují myšlence rozluky a které ani půdy pro ni nepřipravují, jsou: zavedení fakultativních civilních oddavek, t. j. jinými slovy uznání také církevních oddavek pro obor státní, založení theologické fakulty evangelické a j. Když stát v nynějším složení se neodvážil zavésti takové právní samozřejmosti v moderním státě, jako jsou obligatorní civilní sňatky, jak je možno věřiti, že je schopen provésti odluku od církví?« Jak oprávněné bylo skeptické hledisko Hobzovo ukazuje nejlépe fakt, že do dnes nebylo vlastně rozlukou ani hnuto. Ve vládních kruzích dokonce už samo slovo »rozluka« je považováno za příliš radikální a proto všeobecně se mluví jen o »úpravě« poměru mezi státem a církví. Rozluka stala se nepříjemným vládním dědictvím, se kterým si nová dědička neví rady. Tato rozpačitost jevila se i v posledním vládním prohlášení páně Švehlově, kde se o rozluce praví velmi opatrnicky: »V řešení otázek vyplývajících z poměru mezi státem a církvemi bude vláda pokračovati co do obsahu i method v postupu vlády předešlé«. Jestliže revoluční Národní Shromáždění nemělo dost odvahy, aby využivši příhodné doby, provedlo důslednou rozluku, dnešní politická situace, jak ji vytvořily poslední volby, dává nám málo nadějí na opravdové řešení odluky. Přece však

nechceme se postavit do řady beznadějných, kteří nečinně naříkají nad dnešní situací. Chceme doufat, že pokrokové politické strany, které v poslední volební kampani plnily sloupce svých listů důkazy, že jejich program je v souhlase s politickými ideami Masarykovými, vynaloží aspoň část svého úsilí na politiku kulturní, aby dávné přání Masarykovo — důsledná a nekompromisní rozluka státu a církve — byla uskutečněna jak v zájmu státu, tak i v zájmu náboženství, které má být rozlukou očištěno od politiky. —ž—

Co nového ve Svobodném bratrství. Nový rok zahájila Nedělní škola Svobodného bratrství dětským dnem. Po vánočních prázdninách sešly se děti 6. ledna po prvé. Prostranný sál Heinovky sotva stačil pojmouti proudy dětí, které hned po obědě přicházely, takže o půl třetí hodině, kdy začal vlastní program, bylo v sále nabito. Jako při posledním bazáru tak i tentokráte účinkovaly děti. Také Oluška Soukupová, známá našim dětem již z dětského odpoledne při bazáru, svým uměním připravila dětem příjemnou chvilku. Zatím co v sále malí posluchači pozorně sledovali program, aby jim nic neušlo, v zákulisí měla vedoucí sestra učitelka plno starostí s účinkujícími. Nové a nové děti se hlásily, aby básničkou nebo jinak program doplnily. Ale nezbývalo než mnohým odřeknout. Pro malou drobotinu byla předvedena pohádka se světelnými obrazy. Když byl program vyčerpán, zasedly děti k připraveným stolům, aby se občerstvily čajem a dobrými zákusky, které bratr a sestra Raitrovi dětem uchystali. Jim patří náš veliký dík, jakož i všem, kteří pečivo dětem darovali. Po čaji byly děti překvapeny dárkem, ze kterého měly největší radost. Každé dítě, navštěvující naši Nedělní školu, obdrželo pěkný talířek se zlatým nápisem „Nedělní škola Svobodného bratrství 1926“. To bylo obdivování a radosti! Nejvíce se talířky zamlouvaly nejmenším capartům, kteří maminkám oznamovali, že nyní budou jíst jen z talířků Nedělní školy. Pak se shromáždili kolem zářícího stromku, ze kterého si směli utrhnout cukroví, jaké se jim líbilo. Za zpěvu našich písní a po doslovu br. Čapka se děti rozcházely. Kdo měl příležitost účastniti se dětské slavnosti, jistě odcházel s nejlepším dojmem. — Ošetřovatelský kurs, který pod vedením a v místnostech Čsl. Červeného Kříže navštěvovaly mnohé naše sestry, byl ukončen. Protože do prvého kursu přihlásil se velký počet posluchaček, bylo nutno některé odkázat do kursu příštího, který se bude konati v nejbližší době. Přihlášky těch, na které se v prvním kursu nedostalo, jakož i všech, které by kurs chtěly absolvovat, přijímá sestra Mája Čapková. — K radostným zprávám o činnosti Svobodného bra-

trství lze přiřadit to, že venkov začíná se zajímat o naše idee a hlásí se řada pracovníků, kteří organisují stoupence mimo Prahu. Pravidelné přednášky v duchu Svobodného bratrství byly zahájeny též v Kobylisích, kde každý pátek o půl 8. hodině večerní přednáší br. Hašpl v kreslírně místní měšťanské školy.

Křesťanské církve proti válce. V prosinci m. r. konala se ve Washingtoně konference křesťanských církví, která v resoluci, jednomyslně přijaté, prohlásila válku za zločin a vyslovila se velmi ostře proti všeobecnému zbrojení. Pokud jde o odepření vojenské služby z nátlaku svědomí, zastávala konference názor, že musí býti uznáno právo každého, aby dbal hlasu svého svědomí. Mnozí jednotlivci, soustředění v radikální skupině, navrhovali i odsouzení války obranné. Tyto názory však nepronikly. Je zajímavo, že konference byla, ovšem neoficielně, obeslána též církví katolickou. Zdá se, že svědomí církví, které za války tak tvrdě spalo, začíná se probouzet. Je ovšem otázkou, zda-li konferenční resoluce jsou s to zabránit válkám. Spojení dvou křesťanských sekt v jednu bratrskou obec, která by pracovala k tomu, aby více lásky a snášenlivosti bylo mezi jejími příslušníky, bylo by účinnějším krokem k světovému míru, než deset resolucí všech křesťanských církví.

Sedmý archanděl. Nedávno založena byla ve Spojených Státech nová náboženská sekta, zvaná „Davidův dům". Její zakladatel, Benjamin Pusnell vydával se za sedmého archanděla a hlasatele božího království. Důvěřivých nadšenců našlo se dost; že neskrblili nějakým dolarem ve prospěch sekty, je samozřejmé. Jednoho dne, nový hlasatel božího království měl se zodpovídat před soudem pro porušení veřejné mravnosti. Ale dřív, nežli se podařilo policii povedeného archanděla polapit, uletěl i s pokladnou.

LITERATURA:

Maurice Pernot: Svatá stolice, katolická církev a světová politika. Vydalo v autorisovaném překladu Prokopa Maxy nakladatelství „Melantrich" v Praze 1925. Stran 199. Cena Kč 16·—. Pernotově knize dostane se jistě sympatického přijetí v širokých vrstvách pokrokové veřejnosti, která začíná chápat, že úspěšnost protiklerikálního boje není v mnohosti protiklerikálních hesel, ale v systematické drobné práci uvědomovací, které musí předcházet vážné studium klerikalismu a poznání jeho pravé podstaty.

Tiskl K. Mašín v Kladně. — Nakladatel Dr. N. F. Čapek v Praze.

N. F. Čapek:

Umění násobit radost.

(Promluveno do rozhlasu 26. ledna 1926).

Vážení, je mnoho prostředků, jimiž bylo by možno znásobit radost. Na příklad, když by nebydlícímu opatřil krásný byt, málo placenému dělníku zvýšil příjem o 100 procent, osamělé dívce když by namluvil velmi dobrého ženicha atd.

Budu však mluviti jen o prostředcích, kterými každý vládne, o které každý takřka klopýtá, a které přece jen se už dostatečně osvědčily jako množitelé radosti.

Nejbližším prostředkem radosti je myšlenka. Myšlenkou se už lidé otrávili a také uzdravili, myšlenkou je možno člověka přizabít a také vzkřísit k novému životu.

Lidé nebývají v myšlenkách dost vyběraví. Nechávají svojí myslí pobíhat myšlenky, které jsou škodlivější než cholerové bacily a odpornější než hmyz.

Myšlenka je divotvorce. Může se proměnit v mrazivou tmu a také v hřejivý paprsek jarního sluníčka.

Jedna paní přišla na kliniku s hrozným nářkem na bolesti v žaludku. Prý polkla chrup. Konaly se přípravy k operaci, mezitím co manžel přiběhl s chrupem, který byl nalezen. Jakmile paní uviděla svůj chrup, bylo po bolesti a blažená běžela domů. Myšlenka ji učinila nemocnou i zdravou.

Proč bych tedy neozářil svoji cestu sluníčkovými myšlenkami, když je to za jedny peníze a když vím, že myšlenky žlučové můj život znehodnocují!

Těšíme neb trápíme se dále svými vzpomínkami. Tedy si svoje vzpomínání zařídím tak, abych tím množil radost a ne smutky. Musíme však tomu dobře rozumět. Jistá paní také vzpomínala, jak se mívala dobře, ale jen když měla nějaké trápení. A tím svoje trápení množila. Když se dobře měla, zase vyslovovala obavy, jestli na ní nějaké trápení nepřijde v budoucnosti. Tak každé trápení si zdvojnásobila a každou radost umenšovala.

Jistý muž se velmi šťastně oženil, krásnou chaloupku si vystavěl a narodil se mu roztomilý synáček. Jednou se vrací z práce a vidí chaloupku v popeli, ženu těžce nemocnou a synáčka mrtvého. Chtěl se oběsit. Ale v tom se probudil. Byl to jen sen. Ano, život také bývá jako sen. Ty nepříjemné zážitky nechme spat. Ty příjemné dejme do zlatého rámce svých vzpomínek a vždy znovu je oživujme, kdykoli je možno tím přidat k naší radosti.

Jedním zdrojem radosti je umění si postačit. Štěstí člověka ani zdaleka nezakládá se tolik na tom co má nebo nemá, jako na tom, čeho si žádá nebo nežádá. Kdo si žádá k večeři krajíc chleba, je vrcholně šťasten, když ten krajíc má a k němu ještě kousek sýra. Ale kdo si žádá k večeři dvě holoubata a půl litru vína, ten je nešťasten, když dostane jenom chléb se sýrem a kávou.

Jeden by byl šťastný, kdyby měl dva obytné pokoje, druhý je nešťastný, že ztratil pět paláců a zůstaly mu pouze dva paláce, a že místo padesáti tisíc má na denní útratu pouze nějakých ubohých deset tisíc.

Co je štěstí? Je to náš poměr k světu. A ten je možno regulovat.

Někoho nic tak netrápí, jako co o něm lidé mluví. Kdyby uslyšel, že ho 20 lidí pomlouvá, byl by s to si zoufat.

Tak mnohý místo aby postavil soudní tribunál pro sebe ve vlastním svědomí, s ním se spokojil a si řekl: »Jsem člověk, kdo je víc!« on jen stále naslouchá s třesením, co někdo jiný o něm usoudí a neprohlásí-li jej za nějakou obludu z podsvětí.

K radostem života patří dále, aby se člověk uměl přeorientovat. Někteří dospěli v muže a ženy, ale nevyzuli se z dětských botiček. Jsou třeba rozumově vyspělí, mají i silnou vůli, ale citově jsou rozmazlení. Když jim něco není po vůli, počínají si, jako si počínali, když jim bylo pět let: dupou, hází rukama, křičí anebo se rozpláčou.

Jiní měli v mládí tak málo příležitosti vyvinouti silnou vůli, že vešli do života jako slaboši, neschopní se rychle a rázně rozhodovat. V dětství byli tolik okřikováni, tolikrát slyšeli, že ničeho nedokáží, až si vůbec odvykli něco podnikat, k něčemu většímu se odhodlat.

Potřebovali by se přeorientovat. Promyslet znovu své dětství a převýchovou vyplnit ony mezery. Jen odvážnému štěstí přeje, a je potřebí odvahy, když se člověk chce pře-

orientovat, a když se rozhodne, že pověsí měchy starých smutků na hřebík a bude od nyní veselým, bude žíti na slunné straně života.

Někdo je tak zkostnatělý ve svém smýšlení a jednání, tak zkamenělý ve svých názorech a návycích, že nejen se nedovede přizpůsobit novým poměrům, ale ještě se trápí, že se všichni kolem nepřizpůsobují jemu. Babička se trápí, že dcera už nevěří v povijan a nechává dítěti nožičky příliš volné. Dědečkovi působí starosti, že to nové pokolení je tak pobláznëno po čerstvém vzduchu. A to nejen v neděli, že to lítá po horách a v sněhu, ale nedají si pokoj ani když jsou doma a před spaním otvírají okna a vypouštějí všechno teplo. To dříve bývalo jinak. V neděli se sedělo v hospodě v klidu a pokoji, a večer, když si pantáta vykouřil svoji fajfčičku a sednice byla pěkně vykouřená, šlo se do postele a nikomu nenapadlo otvírat okna.

No, není to všade tak zlé. Známe dědečky a babičky, kteří s mladými jsou mladí, s veselými veselí a rádi slyší, co je kde nového a v čem zase svět trochu pokročil. Radosti mladých jsou jejich radostmi, a ti mladí mají je rádi, mají k nim důvěru a nejen jim rádi poví, jaké novoty se kde zavádějí, ale také rádi zužitkují zkušenosti starých, a zvláště jejich bdělost a opatrnost.

K zradostnění života patří rozhodně také humor. Jedna paní povídala ve vlaku, že prý se jí rozlévala do krve žluč, tak byla operovaná a lékaři ji tu žluč vybrali. Snad není potřebí, aby to šlo až tak daleko. Kdo se odhodlá a chce se v tom cvičit, jak hledět na některé věci s větším odstupem a s menší vážností, a jak se některým trampotám přímo vysmát: ten brzo zakusí, jak užitečným je heslo: »S humorem na to.«

Dejme tomu, že mám někam dojít a nemohu se tam dostat než blátem: dobrá, spřátelím se s tím blátem a budu si pochvalovat, jak je měkké a přítulné a upřímné.

Jsem-li na poušti, zařídím se jako Arab na poušti a nebudu naříkat, že nemohu vésti život námořníka. A jsem-li na moři, spřátelím se s mořem a nebudu vzlykat po horách.

Tuhle jsme čekali u pokladny malé staničky na lístek. Jeden netrpělivec začal sakrovat a hnedle by nám všem byl zkazil náladu. Ale v tom povstal člověk odvážný a řekl: »Proč bychom se trápili, co je takové čekáníčko proti věčnosti.« A rázem nás všechny uspokojil a rozesmál, a bylo nám dobře.

Blahoslavím každého, kdo jde životem s úsměvem a rozdává úsměvy jako sluníčko své paprsky. Úsměv se hodí ke každému kabátu a omládne každou tvář.

Kázal jsem v kostele — a lidé plakali. To prý byla pravá pobožnost. Opět jsem kázal — a lidé se smáli. To prý je bezbožné na svatém místě se usmát. Můžeš být smutným, můžeš se mračit, můžeš i spát, jen se nesměj. Já však věřím, že pobožný smích je svatější než pobožný spánek. Budu tedy zbožným s úsměvem.

K zradostnění života velmi napomáhá, když se s utrpením příliš nemazlíme. Proč bychom trápení vždy znovu měřili a vážili a srovnávali, proč bychom stavěli v své fantasii nové a nové pomníky z nářku a vzdechů, ze slz a výronů hořkosti! Pochovávejme své boly na místě zapomenutém. Žádné smuteční chorály jim nevyhrávejme, žádné věnce nepřinášejme, žádných pomníků nestavme. I to nejmenší srdce chce žít — ale nemůže žíti ze smutků. I staré srdce je živé a touží po lásce živých a potřebuje osvěžení a omlazování životním optimismem — proto mu ho dejme.

Za nejvydatnější prostředek k zradostnění života pokládám umění zhodnotit okamžiky. Připravit někomu, a tím i sobě, jeden krásný okamžik, to přece není těžké. Bylo by příliš, žádati na někom, aby zradostnil někomu hned celý život: ale jeden okamžik, to dovede každý.

Usmál jsem se na dítě — a bylo mi dobře. A vzpomněl jsem si na jeho úsměv, i znásobil jsem svoji radost.

Zadíval jsem se na kapičku rosy, jak vpíjí do sebe sluníčko a pocítil jsem něco velikého — měl jsem radost. A vzpomněl jsem si na to líbání se sluníčka s kapičkou rosy, a znovu jsem měl radost.

Někdo zažil za jeden den patnáct krásných okamžiků a pokaždé jeho srdce překypělo radostí. Ale k večeru potkalo ho něco nepříjemného. Byla to celkem maličkost. Byl to jen okamžik. A tím jedním nepříjemným zážitkem zabil a pochoval všech patnáct krásných okamžiků. Proč? Byl nemoudrý. Neuměl žít. Kdyby byl moudrým, uchoval by si jeden krásný okamžik čistý a krásný uprostřed padesáti nepěkných, a těch padesát by zapomenul a těšil se z toho jednoho pěkného okamžiku.

A co je život? Co je štěstí? Co je každá radost? Jsou to samé okamžiky. Krásné, umíme-li žít a okamžiky zhodnotit.

K. M. Uranus:

Egoism a láska.

Sokrates: „Poznej sebe sama."

Zdálo by se, že tyto dvě vlastnosti lidské duše jsou úplnými protiklady a že jejich zdroj i směr jest naprosto rozdílný. To však jest pouhým zdáním, odvozeným našimi smysly z rozdílných jejich účinků, pozorovaných na povrchu životního dění. — Ve skutečnosti jest to síla jediná; jest to láska v obou případech; Říká se přece egoismu též sebeláska. — Rozdíl spočívá pouze v šířce okruhu její působnosti. Nevyzařuje-li dále, nežli k obvodu naší bytosti, jest to stejně láska, jako tenkrát, vyzařuje-li z nás na vzdálenosti, zahrnující v sobě celé lidstvo, ba celý vesmír. Rozdíl nespočívá tu ani tak v kvalitě a kvantitě použité síly, jako spíše ve stupni poznání a vůle, a jest to vlastně nevědomost, která způsobuje, že z lásky k sobě druhým ubližujeme! —

Dobře si to objasníme na následujícím příkladě: mysleme si místo lásky elektrickou sílu. Tato energie může býti buď nečinně soustředěna v akkumulátoru, aneb může býti vysílána skrze elektrický vyzařovač jako příjemné teplo na všecky strany. Je to táž elektřina, která jsouc uzavřena v akkumulátoru, byla okolnímu světu neužitečnou, ale když jí byla vůlí dána tendence vyzařující a pomocí intellektu vědomě byla přeměněna v energii tepelnou neb světelnou, stává se pro daleký okruh pravým požehnáním.

Láska jest taktéž energií, ale vyššího řádu, energií duchovní a lidská duše jest jejím přirozeným akkumulátorem! — Jest jen třeba, abychom si to uvědomili, načež můžeme tuto energii mocí své vůle nechat za sebe vyzařovat do svého okolí jako teplo lásky neb světlo moudrosti.

Toho však nečiníme dotud, pokud nepoznáme, že ostatní lidé, i ti nejvzdálenější, tvoří s námi duchovní jednotu, že jsme jakýmisi »spojitými nádobami«, jichž obsah, život jest v určité souvislosti. Z fysiky víme, že ohřejeme-li vodu v jedné z nádob, má to vliv i na teplotu vody v nádobkách ostatních a jed neb barva, nasypané do jedné neb několika nádobek, otráví neb zbarví postupně obsah všech!

Uvědomíme-li si neviditelnou souvislost našeho života se životem našich bratří, nenecháme jistě onu hřivnu duchovní

energie, totiž lásku, bez užitku, ale dáme ji vyzářit ze sebe do celého svého okolí, čímž, v důsledku spojitosti, přinese požehnání tepla a světla i našemu vlastnímu životu! Jenom nedostatek pravého poznání jest to, co činí z člověka sobce, zkřehlého nedostatkem tepla lásky, zatím co v jeho srdci jest zakopána hřivna duchovní energie, schopná zahřáti nejen jeho, ale i široké jeho okolí.

Pravé poznání člověka a jeho duchovní podstaty jest to, co nám v dnešní době nejvíce schází! Učme se proto rozuměti svému složitému organismu fysicko-psycho-mentálně-duchovnímu, jenž jest nejobdivuhodnějším uměleckým dílem a nejjemnějším oživeným strojem.

Egoismus jest ve své podstatě láska, jejíž činnost jest však vůlí a nedostatečným poznáním omezena na okruh naší vlastní bytosti. O lásce rodinné možno opět říci, že jest to rozšířený egoismus, tak jako i výlučná láska k vlastnímu národu. Pravá láska, neboli osvícený egoismus rozšiřuje se na celé lidstvo a konečně na život vůbec, ve všech stupních jeho projevů. Na konec pak milujeme vše, ježto Život jest ve všem. Poněvadž pak Bůh jest Život, můžeme opravdu milovati jen Boha a to v sobě i v bratru. Zde pak již splývá egoism s láskou v pravé porozumění.

Rozšiřujme toto pravé poznání, aby proniklo do všech duší a probouzelo je k pravému životu »sub specie aeternitatis«! S tohoto hlediska jest každá duše akkumulátorem duchovních, t. j. božských sil. Nejkrásnějším pak úkolem naším jest síly tyto, mezi něž patří láska i moudrost, v sobě i v druhých probouzeti ze stavu latentního k činnosti stále intensivnější! Budeme-li tak činiti, poznáme brzy, že i sám zdroj těchto sil, jemuž říkáme Bůh, jest také v nás a že tudíž všecky nejdalekosáhlejší možnosti našeho života spočívají vlastně na nepřetržitém spojení našeho vědomí s tímto zdrojem božských sil v našem nitru!

N. F. Čapek:

Dojmy a vzpomínky.

(Boston).

V Bostonu jsem pobyl se svojí chotí nejdéle a zažili jsme tu chvíle nejkrásnější — chvíle zažité před pěti lety a loni v Bostoně počítám vůbec k nejkrásnějším v životě. Boston je považován za nejvyspělejší město v Americe, jmenovitě velkým počtem osob oddaných vědám nebo umění. Není to město Rockefelerů, Wanamakerů, Schvabů, ale Emersonů, Eliotů, Channingů. Proto je také mateřským městem a sídlem unitářství.

Bydleli jsme v hotelu. O Praho, miloučká Praho, kdy budeš míti aspoň jeden takový hotel a kdy nebude člověku stydno znovu a znovu se omlouvati cizincům, kteří do hlavního města naší republiky zavítají, že vinou poválečných poměrů a bývalého útisku atd. — nezmohli jsme se dosud na trochu moderní hotel. Máme jen americké bary, o jakých jsem nikdy v Americe ani neslyšel.

Je samozřejmé, že s naším hotelovým pokojem byla spojena prostorná, mramorová koupelna a umývárna s teplou i studenou vodou a se vším myslitelným pohodlím pro různé všelidské potřeby. Nemohla chybět zvláštní komůrka na šaty, prádlo a kufry. Samozřejmě byl v pokoji telefon. Dole v hotelu byly velké salony, kde každý zval své hosty a známé k rozhovoru. Jiné salonky byly bohatě opatřeny psacími stoly s klidným osvětlením a s psacími potřebami všeho druhu. Byly tu dvě jídelny, jedna pro všednější a jiná pro sváteční posezení. V holičském salonu obsluhovalo asi deset osob. Hudba hrála denně. Bio a bar tam žádný nebyl. Šaty dostal člověk vyžehlené za dvě hodiny, prádlo vyprané za den. Nikde nebylo nejmenšího, co by rušilo klid nebo uráželo. Ani jeden »nabubřelý«, »krátkohubý«, na zpropitné »naštimovaný« zaměstnanec nebyl k spatření, ač člověk nemusel na obsluhu nikdy čekat a jakoukoli informaci dostal ihned telefonem. Jak to dělají, že mohou tolik lidí tak rychle a jemně obsloužit, to je ovšem tajemstvím jejich úspěchu. Nic snad není nám Čechům v amerických hotelích, nádražích a vlacích tak nápadné, jako ta úžasná čistota. Ručník, mýdlo a vše

jiné, třeba na nejposlednějších místech potřebné, nechybí nikdy a nikde.

Ve vlacích je nejen všade voda, mýdlo a dostatek čistých ručníků, ale také zvláštní voda pitná s papírovými nádobkami, jež se po upotřebení zahazuji.

Mnoho slýcháme o americkém zpravodajství, zvláště jak cizinec, který je známější osobou, bývá hned při vstupu do Ameriky pronásledován reportéry, kteří jej fotografují a na všechno možné se vyptávají. Toho všeho se nám hojně dostalo všade, kde jsme se objevili, a nejvíc v Bostonu, protože jsme tam vystupovali na veřejnost nejčastěji.

Přednášeli jsme v předních kulturních i obchodních centrech a v celé řadě unitářských kostelů.

Jeden reportér slyšel na příklad o Nedělní škole Svobodného bratrství v Praze, která je jistě jedinečným zařízením a sotva se někde vyskytne něco podobného. A protože Američaně sotva si dovedou představiti Nedělní školu bez bible, zajímala reportéra nejvíce okolnost, že Svobodné bratrství vydržuje v Praze velikou Nedělní školu pro děti, kde se vychovávají v mravní charaktery v svobodně náboženském duchu — bez bible.

Proto ho velice zajímaly výchovné principy, na kterých je tato instituce Svobodného bratrství založena, a věnoval popisu naší pražské Nedělní školy jednu celou stranu nedělního vydání největšího bostonského deníku. A nastojte, čtenáři bostonského deníku vědí dnes víc o činnosti Svobodného bratrství a o jeho každonedělních přednáškách a o Nedělní škole ve velkém sále Slovanského ostrova, než sekční šéf v čsl. ministerstvu osvěty, který píše a vydává informační knížku o náboženských společnostech v čsl. republice.

Kdyby na Václavském náměstí chcípl kůň, je jisté, že se o tom druhý den dozví celá Praha a celé Československo skrze hlásnou troubu mnoha novin. Ale když neděli co neděli je největší pražský přednáškový sál naplněn nejprve dětmi a po nich dospělými a koná se práce sebe významnější, sebe zvláštnější a úspěsnější — o tom až na nepatrné výjimky žádný z pražských novinářů neví nebo nesmí vědět. To jsme my! To je naše specielní kocourkovština. O některých věcech se prostě v novinách nesmí vědět, bylo by to dělání reklamy, kterou Svobodné bratrství nepotřebuje. Jsou

to věci příliš dobré, nač tedy o tom mluvit! Dokud v tom není nějaký škandálek, dokud běží jen o význam kulturní a nemá to cejch politické strany, která by se o to zajímala – nač o tom mluvit! Novináři za to nemohou. Je to usus. Tak jsme na to zvyklí!

My jsme ovšem nemluvili ve Spojených státech jen o Svobodném bratrství, ale o poměrech v Československu vůbec: o ústavě, o národnostní otázce, o pozemkové reformě, o sociálních opatřeních atd. Byly to vesměs informace, o které jsme byli žádáni. Na universitě v Iowa jsem docela byl žádán, abych učinil porovnání mezi Masarykem, Mussolinim a Leninem. Někdy mi byly předloženy veřejně otázky nebo jsem byl požádán mluviti o věcech takových, že jsem si řekl: Norberte, teď bys mohl jíti třeba na Mars a zeptati se, co by je nejvíce zajímalo vědět o Saturnu.

Ale takoví jsou Američané. Zvídaví jako děti a svobodní, bez předsudků, jako vycházející sluníčko. Totiž, dobře si rozumějme: oni mají také své předsudky, ale dovedou vyslechnouti řečníky z druhého pólu myšlenkového, jako by poslouchali nějaké nové zjevení, zdánlivě naivně, dobrácky, s údivem, no, a potom si myslí zase to své a nic se nestalo.

A čím je některá americká společnost intelektuálně vyspělejší, tím nápadnější je jejich klid a zdvořilost, s jakou dovedou vyslechnouti inteligentního zástupce názorů, které jsou jim třeba cizí. Zaplatí cestu, výlohy a honorář svému odpůrci, aby je přišel zkritisovat! Není to nehorázné? Je a není, podle toho, jak jsme si jisti svého stanoviska. Kdo se o své pověry bojí, které jsou mu božím zjevením, ten ovšem tomuto stanovisku nikdy neporozumí.

Tím jsem ještě nepověděl, co činilo pro nás Boston tak jediněčně krásným. To vůbec povědít nemohu, jen napovědět. Byl to vstup do rodin a kruhů, které bývají cizinci zpravidla uzavřeny na sedm zámků. Byla to srdečnost, útulnost, krása, distinguovanost, myšlenková jiskřivost, umělecká tvořivost, byla to řeč nejkrásnějších a nejútulnějších domovů, jaké jsem před tím nikdy neviděl, byla to příležitost viděti, v kolika věcech a jak silně může bíti srdce šlechetných lidí, když svým domovem a vším, co s ním souvisí, vyjadřují své nejušlechtilejší city. Byl to druhý pól, opačný pól toho intensivního, až do vteřiny a do poslední čárky využitého času a všech sil v kanceláři, v obchodě, továrně.

V tom ohledu žije typický Američan dvojí život. Život obchodní a veřejný, kde je tak přístupný a kamarádský a lhostejný k námaze i k chuti pokrmů, které mezitím přijímá, že kdo jej viděl jen po této stránce, tvoří si o něm velmi zkreslený obrázek. Typický Američan když opustí pracovní místnost a přijde domů: je vyměněný. To není on, nebo mám říci: to nebyl on? Kdo si umí zařídit tak krásný domov a takové společenské styky, jaké jsem tu poznal, ten věru nepostrádá našich hospod ani kaváren.

Poznal jsem také blíže život několika exklusivních klubů a řádů, kde má našinec dojem, jako by se opravdu octl na jiném světě. Nevím, jak mnoho našinců se do těchto tajných společností dostalo, mnoho jich dojista nebude. Přece bych rád slyšel úsudky takových, jak dalece něco takového je u nás myslitelné. Jak je možné býti tak neformálním uprostřed takových formálností! Jak možno býti tak veselým za doprovodu takových ceremonií! Jak možno býti tak lidsky vážným a překypovat božským smíchem! Jak možno býti tak kamarádským i se samým Pánembohem a tak uctivým k lidskému sousedovi! Zkrátka a dobře, nemám slov, abych popsal aspoň dojmy, když už podrobností nesmím vzpomínati.

Ať jsem viděl a zakusil cokoli, nikdy jsem se tím nepovznášel nad svojí vlastní krev českou. Jist jsem, že jsme své možnosti a schopnosti, žíti krásně jako Češi, ani zdaleka nevyčerpali. Některá pouta nosíme už tak dlouho, že nám připadají jako část našeho živého masa. Až je poznáme, mnoho duševních sil se uvolní. Zatím ať každý z nás se činí, ať svými zkušenostmi životními přispívá k tomu, aby co nejvíce našinců naučilo se žíti velkým, krásným životem po česku.

Poznámky ku kritice. „Nová Brázda", vydaná „Unitarií", byla přijata na všech stranách velmi příznivě. Evangelické kruhy však o ní až dosud mlčely. Prvý, kdo jí věnoval větší pozornost, je prof. Dr. Linhart z Husovy fakulty v „Kostnických Jiskrách". Byla to pro něho překrásná příležitost být od srdce upřímným a říci otevřeně a bez vytáček: Nová brázda vychází z téhož základu, který jsem vyslovil ve svém spise „Náboženství a kultura", kde jsem napsal „Náboženství není žádný jev světa vnějšího, není nám dáno zvenčí... Náboženství projevuje se v lidských duších, jest to činnost lidského

ducha, jest to lidská zkušenost. Náboženství jest tedy faktem psychologickým atd." A byla tu další příležitost říci, že mezi stanoviskem autora „Nové Brázdy" a Dr. L., jsou-li vůbec nějaké rozdíly, že nejsou ani zdaleka takové, jako mezi ním a oficielním stanoviskem jeho církve. Ale jak by mohl u nás profesor evangelického bohosloví býti tak upřímným a když řekl A říci také B? Vždyť by musel říci, že celé evangelické učení o bibli, o zjevení, o zázracích je pověrečné, a tím by se dotkl samých základů, „principů" tohoto učení. Proto je nám těžko pochopit, co míní „hloubkou". Snad tím nemíní takové mluvení o náboženství, „aby se vlk nažral a koza zůstala celá", hověti vědeckému pokrokovému stanovisku náboženskému a nedotýkati se starých pověr svého nejbližšího okolí. Nevidíme, že by „Nová Brázda" byla racionalističtější než „Náboženství a kultura" od Dr. L. — Není pravda, že autor „Nové Brázdy" je nespravedlivý k protestantismu, neboť o protestantismu jako takovém vůbec nikde se nezmiňuje. Mluví jen o evangelických neb orthodoxních církvích, které stojí na bibli jakožto zjeveném slově božím. U nás až dosud žádná z evangelických církví nepostavila se na jiný základ, než na tuto vnější autoritu, vydávanou za absolutní a všemu lidskému nadřízenou. Jaké tedy rozlišování? Dáme se rádi poučit, je-li tomu jinak. Tu platí dokázat, a nejen povrchně něco tvrdit. Také není pravdou, že „autor přihlíží hlavně jen k zevnějším projevům a výrazům náboženství". Není-liž „Nová Brázda" prvým českým náboženským katechismem, který se zásadně uchyluje od povrchního způsobu, s jakým evangeličtí autoři katechismů přecházejí rozdíly mezi bohem starých Hebrejců a bohem Ježíšovým, mezi náboženskou úrovní upalovačského Kalvína a úrovní takového pohana Rabindranatha Tagore. Ptáme se, který z evangelických katechismů vykazuje onu hloubku, kterou bychom si mohli bráti za příklad? Záleží na tom, v čem kdo hloubku vidí. Někteří učení kritikové „Nové Brázdy", když jsme jim rukopis k posouzení předložili, namítali, že pro stručnou informační knížku katechismovou jsou snad některé statě příliš hluboké. Zase pro jiné (k nimž rozhodně nepočítáme Dr. L.) je veliká hloubka v tvrzení nebožtíka Šebesty, bývalého evangelického katechety na středních školách, který ve své „Křesťanské věrouce" (vydané nákladem spolku Komenského 1886 v Praze), píše v § 18., odstavec 2. toto: „Bůh zdělal Adamovi a ženě jeho oděv kožený, a přioděl je. (I. Moj. 3. 21.) Ku zdělání tohoto oděvu koženého zabil Bůh před očima jejich beránka, čímž je naučil obětovati a ukázal jim, že Beránek Boží, Kristus, bude taktéž zabit, aby nám v obětování svém způsobil oděv spasení." Nebo § 15. odst. 3.: Bůh hněvá se jak na skutečné tak na přirozené hříchy, tak že dítko v outlém mládí, ač i nemá vědomých

hříchů skutečných, jest hodné zatracení a leží pod hněvem Božím pro hřích svůj přirozený; protož jest naprosto nekřesťanské domnění, že by dítko, umře-li v útlém mládí, samo sebou přišlo k spasení". To je zajisté úctyhodná „hloubka" (čeho?), jakých se najde v oné učebnici evang. náboženství více. A je přirozené, že pokolení, vychované ještě v takových „náboženských principech" má jiný smysl pro hloubky než lidé, pro které byla „Nová Brázda" psána, a kteří mají větší sklon k „racionalistickému", lépe k racionelnímu myšlení. Ale kam zařadit Dr. L., který místo, aby naši snahu, namířenou proti pověrám, pochválil, nám vytýká racionalism? Snad neúmyslně uvádí Dr. L., že Svobodné bratrství klade největší důraz na svobodné svědomí, místo na svobodu svědomí. Snad také jen nedopatřením citoval nesprávně další větu o unitářích. A snad jen z nedostatku času místo slovíčka „prý" neuvedl ani sebemenší stopu, která by nás vedla k poznání, že naše tvrzení o unitářích je nesprávné. „Nová brázda" nebyla psána v bázni před kritikou. Pro každou větu je připraven všechen materiál na výboj do tábora orthodoxie, když toho bude zapotřebí. A nemá-li kritika Dr. L. zůstati „jednostrannou", povrchní a neúplnou, je nutno, aby svá tvrzení lépe obhájil. Prvé vydání „Nové brázdy" dlouho nepotrvá — rádi všechno opravíme, co nám bude dokázáno jako nesprávné. Bylo by nespravedlivé, kdybychom neuvedli, co Dr. L. v Nové brázdě uznává. Praví: „V kritice křesťanských církví autor má jistě mnoho pravdy. Církve se jistě opozdily v nové době za kulturním vývojem lidstva; nejen že nestály v čele kulturního pokroku, jak bylo jejich úkolem, ale brzdily jej". Neškodilo by, kdyby některý profesor Husovy fakulty jednou přišel se informovat trochu zblízka o Svobodném bratrství. Bude přijat přátelsky a bude mu dána příležitost k všestrannému pozorování. Nechť nepovažuje, jmenovitě pokrokový profesor theologie, jakým je Dr. L., infra dignitatem viděti v praxi svoje vlastní názory. Snad potom odpadnou i různé předsudky proti nepoznanému dosud náboženskému hledisku sousedovu.

Co nového ve Svobodném bratrství. Kulturní pracovníci často si stěžují na nepochopení lidu a malou účast i při přednáškách populárních řečníků. Svobodnému bratrství právě naopak největší potíže činí najít dost velké sály, kde by si mohli posluchači při přednášce pohodlně sednout. Heinovka, kde míváme pravidelně každé úterý shromáždění, je tak zaplněna, že mnoho návštěvníků musí jestě stát, přes to, že jsme vlastním nákladem pořídili 50 lavic. Nejen tato velká shromáždění v úterý v Heinovce, v neděli dopoledne ve velkém sále Slovanského ostrova a odpoledne v Mikulášském kostele, ale i řada menších schůzí a přednášek, které se mnohdy konají tři i čtyři současně v jeden

den na různých místech, těší se všeobecné oblibě a jsou hojně navštěvovány. V pátek 12. února pořádaly na př. ženy S. B. přednášku pro matky ve velké posluchárně Klementina za takové účasti, že mnohé posluchačky se do sálu ani nedostaly a dvě ženy v přeplněné místosti omdlely. Zájem obecenstva o kulturní podniky Svobodného bratrství a účast, kterou na nich béře, jsou nám důkazem, že Svobodné bratrství dává lidem skutečné hodnoty a duchovní posílení pro denní život. Zkušenost ukazuje, že negace, která je vlastní mnohým kulturním organisacím, není páskou, která by dovedla trvale lidi pojit. Idea Svobodného bratrství získává ohlasu a proniká do všech vrstev právě proto, že zdůrazňuje kladnou stránku života a ukazuje cestu k životu radostnému. — Stále docházejí nás žádosti z venkova, jabychom tam uspořádali přednášky v duchu Svobodného bratrství. Br. Čapek přednášel již 21. ledna v Moravské Ostravě, kde získal mnoho nových stoupenců. Také v Plzni a v Kladně připravují naši bratří půdu k vybudování samostatných obcí Svob. bratrství. Zahájení pravidelných přednášek v Kladně je stanoveno na 10. března. První tři přednášky prosloví br. Čapek. — V pražském okolí a předměstích jsme již zahájili práci. Vedle přednášek br. Hašpla v Kobylisích přednášela 10. února s. Bulisová na Smíchově v místní škole. Také ve Vysočanech budeme mít pravidelné přednášky. Dne 22. ledna konala se schůzka pracovníků Svobodného bratrství v sále „Domácnosti". Sešlo se tu na 100 jednotlivců i zástupců odborů a pracovních skupin, aby se vzájemně poznali. Projevy, zahájené proslovem br. Čapka byly povzbuzením všech přítomných. — Na den 3. března chystáme v Národním domě na Vinohradech programový večer. V dubnu uspořádáme representační koncert Svobodného bratrství v Smetanově síni Obecního domu. Česká Filharmonie předvede Smetanovu symfonii „Má vlast". — Činnost Svob. bratrství tak rozrůstá, že sotva stačíme sledovat všechny podniky, které Svob. bratrství uskutečňuje. Přáli bychom si jen, aby uvolněním místností v našem domě v Karlově ulici, bylo nám umožněno vybudovati ústředí, kde bychom umístili sekretariát, klubovny, pro menší schůze a kursy, poradny a místnosti pro ošetřovatelky, aby rozsáhlá práce Svobodného bratrství, kulturní i sociální mohla být organisována. —ž—

Prodloužení lidského života je problém, který odedávna zaměstnával mysle lidí. Dnes je právě tak časovým jako před tisíciletími. V poslední době ujala se problému věda. Omlazovací metoda Voronova a hlavně Steinachova docílila značných úspěchů. Zdá se však, že tyto metody, založené na nauce o pohlavních žlazách, budou překonány nejnovějšími objevy českého biologa prof. Dr. Růžičky, který je přesvědčen,

že živá hmota zhušťuje se pravděpodobně odnímáním elektrického náboje koloidním neviditelným částečkám a způsobuje tak stárnutí. Kdyby se podařilo stupňovati elektrický náboj těchto částeček, docílilo by se omlazení a prodloužení života. — Sledujeme pozorně výsledky vědeckého bádání a uvědujeme si důležitost biologických objevů pro lidský život, přece však nechceme přezírat skutečnost, že v životě každého člověka je vrozená, daná schopnost dlouhověkosti. Je třeba jenom znát přirozený životní elixír, kterým je humor a dobrá nálada. Umí-li člověk předejít každému výbuchu hněvu ustavičným vyrovnáváním se, dovede-li využít pudových sil k zhodnocení svého života a místo trápení a smutků ukládá-li do svého srdce obrázky procítěných prožitých radostí, ten víc sobě život prodlužuje, než kdyby se podrobil deseti omlazovacím operacím.

Svatá stolice a biograf. V dnešní době, kdy biografy těší se všeobecné oblibě a bývají často nabity do posledního místečka, zatím co kostely zejí prázdnotou, není nijak výstředním nápad dijonského biskupa Laudrieuxe, který chtěl spojiti příjemné s užitečným. Hodlal v biskupském kostele pořádat občasná kinematografická představení „náboženského obsahu.“ Protože však v katolické církvi ani biskup není dost velkým pánem, aby mohl takový podnik samostatně uskutečnit, obrátil se s uctivou žádostí o povolení do Říma. Svatá kongregace odpověděla mu přípisem následujícího znění: „Náš Sv. Otec Pius Jedenáctý po vyslyšení zprávy podepsaného kardinála blahovolně ráčil dovoliti biskupovi dijonskému pořádati vyžádaná představení, avšak jen při zahalené nejsvětější svátosti. Toto povolení platí na rok, po jehož uplynutí budiž podána zpráva. Podepsán: Kardinál Setaretti. — To nám připomíná zkušenost evropského dozorce nad černochy v Africe. Aby u nich nemusel dozírat — měl jedno oko umělé — vyňal před udivenými černochy umělé oko z hlavy, položil je na povýšené místo a řekl, že tu nechává jedno oko, aby dohlíželo, dokud se nevrátí. Ale když odešel, jeden chytrý černoch vplížil se k oku ze zadu a přikryl je čepicí — a tak vyzrál na svého pána. Není to trochu podobné? Kam vede taková mravnost? Buď je něco dobré nebo je to špatné, ale nemůže nic býti dobrým i špatným současně.

Mars obydlen? Nejnovější pozorování Marsu americkými hvězdáři přineslo zajímavé výsledky. Dr. Saintdoku a Dr. Adomsovi podařilo se zjistit, že vzduchový obal Marsu obsahuje vodní páry. Je pravděpodobné, že nepohřešuje ani kyslíku. Podmínky organického života byly by tu dány a proto není vyloučeno, že Mars je právě tak obydlen jako naše země.

Emil Svoboda: Obrany a útoky. Nákladem Aloise Srdce v Praze 1926. Stran 111. Cena Kč 10·— brož. — Svobodovy essaye patří k našim

nejlepším projevům tvořivého náboženského ducha ve smyslu nového pojetí náboženství. Kdo by v nich hledal řešení nadsmyslných problémů, nebo dokonce literární výraz myšlenkového obsahu určité konfese, byl by zklamán. Ne, že by se Svoboda vyhýbal řešení nadsmyslných otázek, ale proto, že v nich nevidí jádro pravého náboženství. Stojí nad konfesemi a proti nim. Život se všemi jeho projevy je mu základnou, na které buduje svůj náboženský ideál. Vše co život zhodnocuje, co činí člověka lepším a šťastnějším, je mu náboženskou hodnotou. V tom je ohnisko jeho pojetí náboženství ethického. — Přítomná kniha Svobodova, jako všechny jeho předcházející, je opět knihou essayí, zdánlivě soolu nesouvisejících, protože vzniklých z příležitostných podnětů. Ale čteme-li knihu po druhé (Svobodovy knihy nejsou z těch, které se přečtou a odloží), vyciťujeme jednotící ideu autorovu — náboženské hledisko i tam, kde Svoboda o náboženství vůbec nemluví. Nejzajímavější a nejobsáhlejší z třinácti essayí této knihy, nadepsanou „O náboženství", věnoval Svoboda hledající inteligenci. Hned v úvodě klade si otázku: „Je na světě cesta, po níž by mohl jíti člověk inteligentní, svobodně užívající svého rozumu, aby zachoval náboženství, když by odvrhl pověru?" Svoboda ji zodpovídá kladně: „Hledajícím otevírá nové výhledy náboženství ethické nebo éthika, podložená náboženstvím lásky a soucitu, zpevněná vědomím jednoty transcendentní; náboženství mravního sebeurčení; sebevykoupení ne věrou a obřadem, ale dílem životním". — A tu bych zdůraznil, že ethické náboženství, jak je Svoboda definuje, není nám dnes hudbou budoucnosti, ale přítomnou, živou skutečností. Kdo měl příležitost sledovat rozsáhlou kulturní a sociální činnost Svobodného bratrství a ví, jak mnoho snah a mravního úsilí o lepší zítřek člověka se v Svobodném bratrství uplatňuje, uzná, že ono je na dnešním stupni kulturního vývoje v ohledu náboženském tím nejlepším, co kdy bylo vytvořeno. Svobodova kniha je novým potvrzením správnosti cesty, kterou se v náboženském vývoji béře Svobodné bratrství, neboť ta tam je doba konfesionelních božstev. Budoucnost otvírá cestu vládě suverenní lidské osobnosti, jako nejdokonalejšímu projevu Nezbádatelného. Přáli bychom si, aby kniha Svobodova našla hodně hledajících a ukázala jim směr kudy jít, aby člověk pocítil plnost života . . . —ž—

J. Henry Fabre: Život pavouka. S úvodní studií Maurice Maeterlinka. Vyšlo jako XIV. svazek knihovny „Walden", nákladem Boh. Z. Nekovaříka v Praze 1926. Stran 211. Cena brož. Kč 20·—. — Knihovna „Walden" ujala se záslužné práce. Chce seznámiti českého čtenáře s díly světových mistrů, kteří svůj život zasvětili poznávání Přírody a odkrývání jejich tajemství. Chce touto cestou sblížiti člověka

s Přírodou chce nás naučit rozumět řeči, kterou k nám Příroda mluví, a uvést nás v poznání jejích zákonů, které jsou i našimi zákony. V knihovně „Walden" vychází po Setonovi a Thoreauovi také Fabre, „pěvec hmyzu" jak ho nazývá Maeterlink. Přítomná kniha Fabrova je zlomkem velkého díla, v němž Fabre uložil cenné poznatky více jak padesátileté práce. Zkušenosti a poznatky Fabreovy, které jsou ovocem jeho úmorných pozorování — trpělivosti jen vědci vlastní, otevírají nám nové výhledy do říše hmyzi. Fabreovo líčení života pavouků není suchopárným výčtem fakt, ale životným románkem, které dovede zaujmout. Knihu obohacuje řada vzácných fotografií a kreseb pavouků, zachycujících zajímavé momenty jejich života. Doufáme, že knihovna „Walden" vydá postupně všechny spisy Fabreovy, neboť zasluhují, aby byly hodně rozšířeny a čteny. —ž—

Důstojná oslava. K blížícím se oslavám 50. výročí smrti „Otce národa", Františka Palackého chystá nakladatelství B. Kočího nové vydání Palackého dějin národu českého za cenu opravdu lidovou, v subskribci do 15. března za Kč 30·—. Není vhodnějšího způsobu důstojně vzpomenout památky velikých osobností, než učinit jejich dílo přístupným nejširším vrstvám lidovým. Doporučujeme.

B. Kočího Malý Slovník Naučný. Díl I. sešit 9. Cena Kč 6.— na dřevaprostém papíře, (nebo Kč 7·50) na tenkém papíře „India". — Vřele doporučujeme.

Důležitou literární novinkou je vydání populárního díla vynikajícího spisovatele H. G. Wellse: „Dějiny světa", které v anglickém originále od roku 1920 vyšly ve čtvrtém vydání. Předností Welsových dějin je způsob, jakým čtenáři prostě líčí v souvislém vypravování celé dějiny života i lidstva. Není to dějepis vládců ani výčet rodokmenů a válečných výprav, ale obraz kulturního vývoje plemen a národů. Je spíše sociologií než dějepisem. Proto dílo nejen doporučujeme, ale přáli bychom si co možná jeho největšího rozšíření. Welsovy dějiny vycházejí v překladě Zd. Franty nákladem Aventina Dr. Ot. Štorcha-Mariena v ilustrovaných 32 str. sešitech velkého formátu po 4 Kč ve 14ti denních lhůtách. Objednejte si ukázkové číslo, které je výjimečně za 2·— Kč při 16ti str. v „Unitarii" knihkupectví Svobodného bratrství. Současně s tímto dílem začíná vycházeti v tomtéž nakladatelství cenná knihovna anglo-americká, jejíž věnování přijal president Masaryk. Knihovna vychází 14tidenně v sešitech 48 str. po 4·— Kč. Možno odebírati též v našem knihkupectví.

Tiskl K. Mašín v Kladně. — Nakladatel Dr. N. F. Čapek v Praze.

Dr. Norbet F. Čapek:

Umění mít rád.

(Promluveno do rozhlasu v Praze 2. února 1926.)

Vážení, člověk žije a je šťastným hlavně tím, co má rád a jak má rád. Už velký apoštol Pavel řekl: bych jazyky lidskými i andělskými mluvil a lásky kdybych neměl, učiněn jsem měď zvučící aneb zvonek znějící. A bychť měl proroctví a povědom byl všelikého tajemství i všelikého umění, a kdybych měl tak velikou víru, že bych hory přenášel, lásky pak kdybych neměl, nic nejsem. A kdybych vynaložil na pokrmy všecken statek svůj a bych vydal tělo své k spálení a lásky bych neměl, nic mi to neprospívá.

Není hroznější obžaloby, než když se o někom právem poví, že od něho nikdo lásky neočekává a že by byl překvapen, kdyby jeho kamenné srdce se zachvělo a jeho oko na okamžik zazářilo láskou a lidskostí. Snad takových tvorů ani není.

Náš svět není ve skutečnosti ani o píď větší, než jak velkým jej vystavěla naše láska. V tom je velké tajemství lásky, že ona miluje jen co si sama vytvořila. Milujeme vlastně jen tu představu, kterou jsme si o někom nebo něčem utvořili. Kdyby někdo zničil naši představu o tom, co máme rádi, zničil i naši lásku — v tom je zhoubný účinek klepaření.

Na tomto hlubokém psychologickém poznatku je také založeno umění mít rád. Je to vždy jisté osvětlení některé osoby nebo věci, pro které ji máme rádi. Tvůrčí a uvědomělí lidé si takové osvětlení tvoří vědomě sami, a vidí věci a lidi jak je vidět chtějí — a proto mohou míti rádi koho a co chtějí míti rádi. Mohou svůj svět, který milují, rozšířit do nekonečna a žíti plně a krásně každým okamžikem svého života.

Umělec malíř našel zapomenutý koutek, a jeho fantasie jej vymalovala tak krásný, že i ten se u obrázku pozastaví, kdo tudy prošel tisíckrát a nic tam neviděl, co by ho upoutalo.

Potom naučí se viděti očima malíře, poopraví svoji představu o tom koutku, a tím i svoji lásku k němu.

Jistá paní nosila velký diamant. Měla ho ráda. Vlastně měla ráda svoji představu o diamantu a o sobě ve spojení s tím diamantem. Potom někdo vyslovil pochybnosti o pravosti jejího diamantu. Zlobila se. Vždyť to byl pokus zbořit kousek jejího světa, který milovala. Konečně i ona uvěřila, že diamant je falešný a bylo po lásce k diamantu i po radosti. Byl to stále tentýž diamant. Ukázalo se naposled, že diamant je přece pravý a její láska se vrátila a byla zase šťastná.

Před soudem stál obžalovaný člověk, ošumělý, vyzáblý, obraz bídy a sešlosti. Bylo těžko utvořit si o něm představu, kterou by mohl někdo milovat. Pojednou mezi posluchači ozve se hlásek tříletého hošíčka: »tatínku«. Všichni se obrátili a viděli dvě ručičky se vztahovati z náručí ženy-matky a dítě volalo: »já chci tatínka«. Dovolili matce s dítětem se přiblížit k obžalovanému. Jednou ručičkou ho dítě objalo kolem krku a druhou hladilo po zbrázděné tváři. Ihned se představa o obžalovaném změnila: »nemůže být špatným, když ho má dítě tak rádo.«

Kolik dětí potkáme bez povšimnutí — kdybychom je uměli vidět, měli bychom je rádi a náš svět byl by o tolik větší a krásnější. A kolik mužů a žen potkáváme, kteří nás nechávají lhostejné. Každého snad někdo měl rád, na každém je něco, byť i jen skrytě krásného. A neměl-li je nikdo rád, proč by nám měli býti lhostejní, vždyť jsou to naši bratři a moje sestry, jsme dětmi jednoho otce.

Jen strhněme s očí brejle předsudků stavovských, třídních, stranických a uvidíme jiný svět, mnohem bližší a lidštější; uvidíme, že pod každým kabátem bije lidské srdce a že v každém oku se někdy zatřpytí diamanty pravých slz, a že všechno vědět, je všechno odpustit.

Není však potřeby, abychom začali hned s nejtěžší lekcí a chtěli cvičiti se v umění tvůrčí lásky, nejprve na těch nejvzdálenějších. I nejbližší a nejmilejší druh sevšední, jestli naše láska jeho obrázek si vždy znovu netvoří, a nemaluje svěžejšími barvami. I vlastní žena sevšední, jestli ji muž znovu neobjevuje, znovu si nenamlouvá a v jejích vráskách novou krásu a hodnotu nenaučí se vidět.

Každý normální člověk měl svoji ženu rád, když si ji namlouval. Proč mu po letech sevšedněla? Že není už tak mladá?

Vždyť ani on není mladší ani krásnější. Ale tenkrát jeho láska tvořila, malovala, básnila, zpívala — a dnes spí. Svoji fantasii nepěstuje a neřídí, vše ponechává nahodilým dojmům, proto vidí mnohé, co by láska tak velikým a hrozným neviděla, a nevidí, co láska kdys viděla.

Někdy vidíme nepatrné dítě, nehezké, mrzáčka a myslíme, na něm že toho není mnoho k pomilování. A hle, blíží se k němu matka, oči jí září, začne je objímat a laskat a miloučká slova mu říkat. Jak to je možné? Její mateřská láska vytvořila a dále tvoří si docela jiný obrázek toho dítěte, než člověk, který jde okolo a letmo jen dítě zahlédne.

Nebo naopak vidíme stařenku, do uzlíčku by ji svázal, jak je slaboučká a maličká. Někdo by z pověry se lekl a zvolal: proč mi ta bába přišla do cesty, to mě jistě potká nějaké neštěstí. V tom z druhé strany přichází syn a béře ji do náručí a líbá ji a slzami radosti omývá její zbrázděnou tvář. Jeho láska měla vždy svěží barvy a malovala a zdobila tvůrčí fantasií tu mamičku v barvách nejkrásnějších a v paprscích nejslunnějších. Uměl mít rád, neboť se cvičil v umění tomto nejvzácnějším.

Přišel jsem jednou do Zelova v Polsku mezi potomky českých exulantů. Potká mě stařeček a mluví o Čechách, o zemi svých otců. Jeho láska nepřestala tu zemi si malovat a krášlit a když viděl člověka z Čech, zvolal: ach, jak často jsem si přál ty krásné Čechy uvidět. Aspoň kdybych kousek té české země měl, položili by mi ji jednou do rakve pod hlavu.

A co vy, kteří jste někdy byli delší čas v cizině, jako já, a neslyšeli české písně a jen ve zpomínkách viděli český kraj: nevstoupily vám slze do očí, nedmula se vám hruď a nebušilo srdce, když vaše nohy znovu vkročily na českou půdu a slyšeli jste svoji českou řeč?

Jak je k politování člověk, který si každou věc a každé slovo krásné nechá zošklivit a kam se podívá a nač vzpomene, všechno ho otravuje, všechno ho rozčiluje, nad vším se trápí. Komu s tím pomůže a čeho s tím dosáhne? Mám-li něco neb někoho rád, to mi přece nebrání, abych to zdokonaloval, abych to činil ještě více milování hodným!

Měl jsem volbu: buď se oddat věčnému kritikářství a zakládat si na tom, že dovedu na každé věci najíti více chyb a nedostatků, než kterýkoli smrtelník — anebo cvičit se

v umění mít rád, objevovat, co je kde krásného. A já zvolil to poslední a je mi při tom dobře.

Konečně člověk vidí ve všem jenom odraz své duše, ozvěnu svých tužeb, slyší ohlas svého volání do světa. Čistému je všechno čisté. Klidný má klid i v bouři a kdo chce mít rád, nemusí předmět své lásky hledat na druhé straně zeměkoule, najde dost cvičebných předmětů v nejbližším okolí.

Bude-li se někdo upřímně a vytrvale cvičit v umění mít rád, toho svět bude denně větším, krásnějším a radostnějším, a kamkoli pohlédne, vytrysknou pro něho nové zdroje štěstí. Už se potom nebude divit, že někdo může přivonět ku květince polní, s láskou se na ni podívat a jít dále potěšen, že tam roste a že po něm někoho jiného potěší.

Nebude se divit, že je možno někde něco jinak urovnat, překážku odstranit a nechat po sobě stopu člověka milujícího. Nebude se divit, že je možno mít rád i kámen neb obraz, že je možno milovat potůček a šumění lesa, východ slunce i mráček, který mu překáží.

Byl jsem v Tatrách, seděl jsem s jistým výletníkem na vysluněné rampě hotelu a vpíjel do sebe plnými doušky barvy a linie, a tvary hor, údolí a vzdálených vísek — a můj soused zaklel mrzutě, že tam mají špatné pivo. Byl celý otrávený kritikou všelijakých nedostatků hotelu a otráven se vracel domů.

Byl jsem v Praze, celý rozechvěn pohledem na Prahu, jako vždy, ale kolem šel člověk, který mínil, jak by to bylo rozumnější, kdyby místo všech těch věžiček stálo tam právě tolik továrních komínů. Umím také naslouchat hudbě strojů a ocenit krásu komínů — ale když se dívám na jedinečnou Prahu, tak vidím jen Prahu a miluji jen Prahu a jsem opojen Prahou. Až přijdu do Ostravy, budu zpívat píseň komínů a mojí láskou budou komíny.

Jsou krásné Alpy i mrakodrapy, miluji vodopády i potůčky jak dlaň uzounké, ale má láska platí na prvém místě člověku. Potkat člověka a třeba nic jiného mu nedat a neučinit než zanechati dojem, že jsem v něj věřil, nebo s ním cítil, že jsem svojí příbuznost s ním nezapřel.

Vždyť z tak mnohé tváře mohli bychom vyčísti: hledám člověka.

Nuže, ať cestou, kudy jsme šli, se po nás volněji dýchá, ať kdo nás potkal, je o tolik raději na světě, že potkal člověka.

N. F. Čapek:

Kdo u nás zná unitáře?

(Dojmy a vzpomínky).

Náš dobrý Dr. Batěk zmiňuje se ve své životní kronice »Jak jsem padesát let žil a pracoval« také o unitářích. Nejvýš charakteristická je tam jeho věta: »Neměl jsem příčiny, abych přistupoval k církvi unitářské, které dost n e z n á m, a s níž v ledačems n e s o u h l a s í m.« Pátráme-li dále, v čem asi nesouhlasí, dočítáme se na jiné další straně, že »byla tato církev při svém založení dogmatická a tak jsem nemohl na to přistoupiti, aby se mé Volné sdružení »Klasů« s touto sektou ztotožnilo, třebaže jsem byl o její nynější pokrokovosti přesvědčen«.

Něco tak upřímného a tak nedůsledného musí člověk pohledat. Mohl právě tak napsat: »nemohu býti Baťkem, protože nemohu býti dítětem, a Batěk, když se narodil, byl dítětem.«

Ale žert stranou. Kdo zná u nás unitářství? Já toho člověka až dosud nepotkal. Možná, že je zná Masaryk, u něho bych připustil tuto výjimku. Myslím totiž na unitářství s hlediska světového, historického, kulturního, náboženského, zkrátka se všech stran.

Avšak i s hlediska jen čistě náboženského je u nás něčím dost neznámým. Za posledních 50 let nevyskytla se ve světové, a ovšem ani v naší literatuře vědecká kniha nějakého významu, která by nemohla býti napsána dobrým unitářem. Mezi našimi nejlepšími kulturními pracovníky, pokud nejsou v zajetí církevních dogmat, a rovněž mezi našimi nejvýznačnějšími mysliteli nemáme jediného, který by nesmýšlel unitářsky: a přece málo kdo u nás ví, co je organisované unitářství.

Nevím, jestli ještě někdo druhý u nás tolik ví o tom z vlastního názoru a zkušenosti, jako pisatel těchto řádků, a přes to doznávám, že po tříměsíčním cestování mezi americkými a anglickými unitáři loňského roku a v úzké spolupráci s nimi jsem měl dojem, jako bych je teprve začínal objevovat.

Kdo by neznal unitáře Emersona, R. W. Trineho, Mardena, Rabindranáth Thákura a jiné. A přece i ti, kteří je rádi čtou a doporučují, nevědí, jak málo ta studánka, z které pijí, o to dbá, jak jí říkají.

Byl jsem loni na kongresu unitářů v Bostoně. Bylo ovšem zajímavé při zahájení slyšeti přátelská slova od oficielních zástupců svazu »Evangelických Kristových církví Ameriky« a od jednotlivých protestantských církví zvlášť. Bylo dále zajímavo viděti bostonského primátora, odevzdávati předsedovi kongresu »Eliotovi« »klíč města Bostonu«, což se rovná našemu čestnému občanství, bylo zajímavo viděti tam katolíka i židovského rabiho, ale nejzajímavější bylo viděti tam unitářské organisace, o kterých málo kdo měl tušení, že jsou to organisovaní unitáři.

Nejvíce humorných poznámek jsem slyšel, když vystoupili delegáti irských unitářů pod jménem: »United nonsubscribing presbyterian churches of Ireland.« Kdo prý by pod tímto dlouhým presbyterianským názvem byl hledal unitáře! A jací horliví a milí byli tito delegáti, s nimiž jsem potom i lodí jel do anglie na druhý kongres!

Jak se takový titul pro unitáře mohl zrodit? Inu takto. Mezi presbyterními církvemi v Irsku vytvořily se dva směry, právě tak jako jsou dva směry mezi našimi českobratrskými obcemi, které jsou také presbyteriany. Potom však převládl směr konservativní a prosadil, že každý duchovní měl podepsati prohlášení, že věří a bude kázat jen to a to, a nebude podporovat ono. Proti tomu se všichni pokrokoví duchovní a jejich náboženské obce vzbouřili a prohlásili, že oni to nepodepíší.

Tak nastalo oddělení a tito pokrokoví presbyteriáni byli nazváni: »Spojené církve nepodpisujících presbyteriánů Irska«. V tom je tedy jejich zvláštnost, že žádnou konfesi neuznávají pro sebe za závaznou. Jako takoví připojili se k stávajícím organisacím unitářským.

Po tomto už se nikdo nebude divit, že k unitářům patří i baptisté, kongregacionalisté, metodisté a jiní, ale mají obyčejně nějaký přívlastek, jako »svobodní«, nebo »bezkonfesní« nebo podobně.

Divný snad bude českému člověku jiný fakt, na který prvý u nás upozornil prof. Kunstovný ve svém »Volném Mysliteli«, že skuteční volní myslitelé mohou s dobrým svědomím patřiti k některé unitářské církvi, jak tomu je fakticky v Chicagu, v Cedar Rapids a jinde.

Také ve Svobodném bratrství je tomu tak, že lidé, kteří se počítali k nejkrajnějším levičákům v ohledu náboženském,

pracují nadšeně s lidmi vyloženě hluboce náboženskými, kteří pro svoji náboženskou upřímnost a opravdovost nemohli se stotožňovati s církvemi, jež rouškou pokroku ukrývají tlející kosti nemožných dogmat před zraky lidí méně kompromisních. V Svobodném bratrství všechny spojuje nikoli konfese, nikoli obřady, ale »mravní úsilí o lepšího člověka a dokonalejší společenské řády«, pod zorným úhlem přítomnosti, která je částí věčnosti.

Marie Veverková:

Stupnice.

Odvaha vzestupu všeho, co posvěcuje Krása, uvědomění tvůrčí schopnosti lidské duše, naprostá svoboda k uplatnění všech možností, důvěra člověka ve vlastní dobré, krásné boží »já« — toť nádhera naplnění, porážející efemernost — toť bohatá stupnice života!

Není hříchu, není viny, byla-li člověkem stvořena Krása, neboť ona svatá a čarovná působí na všechen přítomný i budoucí život, je podmínkou rozkvětu individualit, nadějí věčnosti, nesmrtelnosti duše, žijící myšlenkou!

Vystupňování vede vždycky k rozkvětu, je poznáním, silnou pravdou, již bojácná umírněnost není schopna stvořiti.

Ocenění vlastních schopností probouzí radostnou touhu po vystupňování života. I v každodenosti možno ji uplatniti. Práci jakoukoliv možno vykonávati s chutí a s vůlí po dokonalosti. Je možno posvětiti tvůrčí iniciativou i nejprostší činnost. A jenom tehdy poskytuje práce vnitřní radost, darujeme-li jí všecku svěží sílu své osobnosti, vystupňovanou k tvůrčímu nadšení. Za každých okolností lze pracovat s poměrným ideálem, denně nalézati nové tony i pokrok, je možno založiti každý výkon na vnitřní hodnotě.

Klenotem života možno nazvati Přátelství, je-li výsledkem ideálního bratrství duší. Jak nádherné citové rozpětí se zde rozevírá! Krásu porozumění možno rozdmychati v nádherný plamen, inspirovaný touhou po vystupňování. Mám-li přítele, jeho život splývá s mým životem, jeho radost stává se mojí radostí, jeho bolest mojí bolestí! Přijímám pro sebe polovinu jeho tíživých starostí — nesmí býti v mé duši ani stínu

sobectví vůči němu! Toužím rozmnožiti jeho život, osvětlit jeho cestu! Moje ruka musí býti pro jeho dlaň vždycky teplá a moje oko pro jeho zrak křišťálovým zrcadlením všechápající duše! Stupnice citu nemá konce, její výslední ton není nikdy ještě dosti vysoký, aby vyjádřil vrcholnou toninu svatého pojmu Přátelství!

Nevyčerpatelnou a nejčistší stupnicí je podstata Dobra. A býti dobrým, je přirozený základ lidské duše, není k tomu třeba žádného násilí. Dáti úsměv, milé slovo, prokázati ochotu, rozděliti se s druhem o pěknou a potřebnou věc — to všechno je tak lehoučké a vždy zjasňuje život. Styk člověka s člověkem možno vypěstovati do překrásných oblastí — je to jediná cesta k ideálu bratrství, jež by neznalo závisti, prospěchářství ani válek.

Skláněti se k trpícímu, je nejkrásnější lidské umění, které nesmí býti zprofanováno almužnictvím. Býti dobrým nesmí podmiňovati vědomí vlastní převahy, pomoci nešťastnému nesmí být výsledkem vzbuzené útrpnosti neb tak zvaného »soucitu« . . . Tyto pocity již kalí čistý štít Dobra, které je radostnou povinností rozděliti se o všecko nejlepší s druhem, jenž toho postrádá — a nepokládati to nikterak za zvláštní zásluhu, neživiti samolibost nad tím, co je samozřejmostí. Jedině tak prokazované dobro nebolí obdarovaného. Je to nádherná stupnice nejčistších tonů lidské duše, Krása, již máme v moci, abychom jí ozdobili svůj život!

Umění a Láska (úmyslně stavím tyto dva nejsilnější tvůrčí elementy vedle sebe) — je možno vystihnouti jejich božské melodie, je možno vystoupiti k pomyslným hranicím jejich nekonečných stupnic?

Umělcova duše přímo hoří touhou po vystupňování! Tvůrčí osobnost dává dílu všecky nejvzácnější síly své podstaty, žhavou vůli jíti za Krásou! Proto je umělci údělem věčný neklid, věčný spěch za dalekou hvězdou dokonalosti. Byť vytvořil vrcholné své dílo se vší zodpovědností, byť mu daroval všechen oheň svého temperamentu, všechno mladé nadšení i úrodnou sílu vyzrálosti — byť nad ním protrpěl všechna tvůrčí muka, pramenící z touhy po absolutní Kráse, byť zakusil i nejopojnější rozkoš vzácných minut božích inspirací — přece stane posléze nad dokončeným dílem neuspokojen . . . Vidí, že zachytil jenom reflex Krásy, která mu zpívala v uši, že jeho dílo je pouze skvělou nápovědí

jeho uměleckých visí . . . Cítí zřejmě: stupnice Krásy je nekonečná — byť dav obdivoval dílo jako samu dokonalost, na dně vroucí duše umělcovy zůstává smutek — neboť ona si bolestně uvědomuje, že jest možno vystoupiti ještě výše, že výslední tón tvůrčí stupice ještě nedozněl! Jako odměna zůstává umělci touha po dalším vzestupu — a požehnaný tvůrce, jemuž tato svatá touha zůstává i po dokončeném, vrcholném díle! Byť mu působila bolest nového zápasu, byť mu připravila nové hledání, zůstává pramenem tvůrčího rozmachu a věčným mládím jeho duše!

Milovati — toť tvořiti Krásu! Proto Láska s Uměním mají v základě stejnou boží jiskru. Jako Umění, je i Láska podmíněna stupňováním do stále a nekonečně nových tónů, evokací nejvzácnějšího plamene lidského srdce a nejvyšším odosobněním, jehož výsledkem je tušení Absolutna . . .

Jedině cit, mající možnost stupnice, je možno nazývati Láskou, každý jiný cit, který si uvědomuje hranice, pojem Lásky profanuje. Hranice v citu — toť otroctví egoismu, nechť se to nazývá jakkoliv, třeba »rozumem« či »morálkou«. Nejmravnější svobodou, kterou jedině je možný vzestup, je Láska! Jenom jí probouzí se touha po nejvyšších melodiích! Je nutno vzplanouti, je nutno milovati — milovati Práci, Krásu, Člověka, rozžehnouti Lásku jako pochodeň, jako boží podmínku věčné stupnice Života!

Mysl nemůže vykonati dobré dílo, je-li krev otrávena výměty hněvu a nesvorností. Mohli bychom zdvojnásobiti svou výkonnost, jen kdybychom mohli uchovati svou mysl čistou před rozkladným vlivem vášní a hlodajících zármutků, ubohých starostí, jež uvedou v nepořádek naše duševní i tělesné ústrojí, a byť bychom sebe více se namáhali, okrádají nás o sílu, jíž bychom mohli vykonati dobré denní dílo.

O. Swett Marden: Strůjce svého štěstí.

Člověk, který říká, že v Boha nevěří, ale stává se denně lepším člověkem, je nábožnějším, nežli člověk, který se třikrát denně k Bohu modlí, ale lepším člověkem se nestává. *Č.*

N. F. Čapek:

Povídálek.

Celé hodiny vydrží mluviti o ničem. Co lze říci dvěma slovy, on to poví dvacíti. Jako kejklíř z prázdného klobouku vybere celý tucet krabiček a pentlí celé sáhy, tak i povídálek z prázdné svojí hlavy vynáší řečí záplavu velikou.

Nic mu nevadí, aby stavidla své výmluvnosti nespustil kdykoli, kdekoli a před kýmkoli.

Omlouváš-li se, že nemáš času, chytne tě u rukávu a honem ještě půl hodiny do uší ti hučí. Říkáš mu, že spěcháš do úřadu — on běží s tebou, aby cestou poslední své vědérko vychrlil ti na hlavu.

Starší přátelé se potkali. Chtějí si důvěrně pohovořit. Nepočítali však s povídálkem. Kde se vzal, tu se vzal, vlepí se mezi ně a mluví a mluví — za všechny.

Kdákání šestnácti slepic není tak protivné a skřek žab z pěti rybníků přeslechneme snadněji, nežli takového povídálka.

O čas tě oloupí, ucho tvé uráží, na skřipec napíná tvoji trpělivost.

S žádnou zprávou povídálek ke konci přijíti nemůže. Slova mu takřka nabotnají v ústech.

Konečně myslíš, že přece ustane v řeči a z vděčnosti mu přikývneš — jemu jest to jenom popud, aby začal znova, třeba od Adama.

Co kde slyší, za tepla odnese. Co má zatajit, jistě vyzvoní. Co slyšel na polo, doplní hravě. Co zvěděl falešně, vyloží ještě falešněji.

Souvislosti v jeho řeči nehledejme. Od jaternic se zatím přejde na šrapnely a děla, s dýmem doutníků vznese se až k mléčné dráze. Vjede do politiky s lehkostí, jako by obouval papuče, a při tom jedním dechem hovoří o pivě a vojně, o králíkách a universitě, o počasí a náboženství.

Má-li jen ždibeček na jazyku, celý je posedlý, nikde nemá místa, rty mu klapají, jazyk ho svrbí a nemůže-li najíti uši k poslouchání, kousá se do rtů nebo pouští se do řeči třeba s kůlem v plotě.

Povídálek snáší se dobře se ženou, která mlčí, kývá a poslouchá. Takových žen je málo pod sluncem. Vezme-li si také — povídálku, je zle. Ještě v líbánkách se snesou a vy-

slechnou navzájem, ale pak — mluví oba a žádný neposlouchá. Když je to omrzí, opouštějí dům a se svojí prázdnotou jdou obtěžovat sousedy.

Zpravidla mívá povídálek ústa široká a čelo úzké, jazyk pohyblivý a ruce líné.

Vyskytuje se v různých podobách a na různých místech. Panský povídálek v kavárně a prostý povídálek v kořalně jsou ze stejného materiálu, jen šlif má každý jiný.

Povídálek je jinak dobrotisko. Mnoho si dá líbit a mnohé snese, jen když najde ochotné uši. Ale jedna věc ho strašně mrzí a otravuje mu život, totiž pomyšlení, až umře, že musí v hrobě — mlčet. *(Otištěno z 1. č. IV. r. Nivy 1913).*

Co je Svobodné bratrství?

SB je organisovaná snaha spojovali lidi, nikoli konfesijně, stranicky, stavovsky, rasově, nýbrž páskami kulturního a mravního úsilí o lepšího člověka a dokonalejší společenské řády. Počítati s nynějším stupněm mravního vývoje a vědeckého poznání; sbratřovati lidi, jací jsou dnes, v duchu svobody, a jíti s nimi k lepšímu zítřku cestou sebepoznání a harmonického rozvíjení a zhodnotňování duševních mohutností. Aby rostla chuť k plodné práci a množila se radost ze života. Aby tvůrčí život zavládl nad všedností, láska vítězila nad sobectvím a podrážděnost aby ustoupila klidu vyrovnaného nitra. Aby oddávání se pesimismu bylo nahraženo životním optimismem. Aby odstraňovány byly zlořády, chudoba, vše, co lidi trápí. Aby lidé uvěřili v člověka, ctili jeho svobodu, objevovali, co na kom je krásného. Aby vyzdvihli krásné okamžiky, slunná slova, přátelské služby. Aby náboženstvím bylo co lidi povznáší a sbližuje, a bezbožností co je snižuje a znešvařuje. Aby péče o dítě začala před jeho narozením a výchově věnována byla největší pozornost. Aby osvobození člověka a sbratření lidstva stalo se úsilím všech. Jeden Život všemi proudí, jedna láska všechny udržuje, Jeden Majestát vesmírných zákonů všemi vládne: buďme si bratřími a sestrami.

Rabindranáth Thákur:

Početí.

»Odkud jsem přišel, kdes mne vzala?« ptalo se dítě matky. Odpověděla polo plačíc, polo se smějíc, a vinula děťátko k sobě.

»Byl jsi skryt v mém srdci, miláčku, jsa jeho tužbou.

Byl jsi v loutkách mých dětských her, a lepíc každého rána podobu svého boha, tvořila a přetvořovala jsem tebe.

Byl jsi obsažen v božství naší domácnosti; v jeho zbožňování zbožňovala jsem tebe.

Ve všech mých nadějích a láskách, v mém životě a v životě mé matky — žil jsi ty.

V klíně nesmrtelného Ducha, který řídil náš domov, byl jsi kojen a odchováván po dlouhé věky.

Když mé dívčí srdce rozvíralo své dětské lupínky, byl jsi libovůní vznášející se nad nimi.

Tvoje měkká něžnost vzkvétala v mých mladistvých údech, jak před východem slunce zásvit na obloze.

Miláčku nebes nejmilejší, zrozený úsvitem ranním, plynul jsi po proudu života světů a na konec jsi přistál u mého srdce. Hledím-li do tvého líčka, přemáhá mne záhada: ty, který patříš všem, stal jsi se mým. Ze strachu, abych tě neztratila, tisknu tě v těsném objetí k ňadrům. Jaké kouzlo přičarovalo poklad světa do mých loktů.

(Živá bible Svobodného bratrství.)

Magnetičtí lidé.

Je faktem — píše dopisovatel jednoho anglického listu — že existují lidé, jichž tělo vyzařuje tajemnou, nezbádanou dosud sílu, která brání jejich hodinkám, ať již nošeným na zápěstí nebo v kapse, aby šly správně. Tyto podivné lidi — píše dopisovatel — dosti často potkáváme a mohu mluviti o věci tím spíše, ježto jsem sám jedním z nich. Dostanu-li nové hodinky, zítra se buď zastaví anebo za pět hodin se začnou zpožďovati tak, že ani umění hodináře s to není, aby chybu napravilo. Během několika let měl jsem patery ho-

dinky, z nichž žádné nebyly mně k užitku. Musil jsem ustati nositi hodinky vůbec. Nebylo to vadou hodinek, poněvadž i když jsem si vypůjčil správně jdoucí hodinky od známého, zkazil jsem úplně jejich reputaci, pár hodin po té co jsem je dostal. Onehdy jsem se setkal se ženou, která mně sdělila, že je tak sensitivní, že je-li duševně stísněna, začnou se jí zpožďovati hodinky, a chyba se napraví, jakmile ona sama je zase v normálním stavu. Vysvětlení tohoto podivuhodného faktu můžeme hledati v tom, že lidské tělo vyzařuje neviditelnou sílu, která dotýká se jemného mechanismu hodinek. Stejně znám je úkaz, že květiny v rukou některých lidí vadnou dříve než u jiných, jakož i že klíče nebo jiné kovové předměty, nošené v kapse, u některých lidí brzy zajdou a zrezaví, kdežto u jiných ne. Také je známo, že drahokamy, zvláště tyrkýzy a perly u některých dam, nošeny na krku, pozbydou lesku a krásy, kdežto u jiných svoji původní barvu nejenom udržují, nýbrž nabývají ještě většího lesku. Této neznámé síle říká se obecným názvem lidský magnetismus. Psychologicky je to síla ještě velice málo prozkoumaná a zbývá tu ještě široké pole volné pro lidovědné bádání.

Co nového v Svobodném bratrství. Programový večírek, pořádaný 3. března Sdružením žen a mládeže SB ve velkém sále vinohradského Národního domu, zaznamenáváme do řady zdařilých podniků Svobodného bratrství. Vybraný umělecký program, zpěvní a recitační, vyplnili znamenitými přednesy dámy pí. Malá a pí. Voldanová, dále pánové Hájek, Kolenatý a Klier, kterým patří náš vřelý dík. — V den narozenin páně presidentových sešly se děti Nedělní školy Svobodného bratrství ve velkém sále Slovanského ostrova, aby se súčastnily společné oslavy největšího žijícího Čecha a prvního presidenta naší republiky. Proslovy učitelů Nedělní školy a zvláště pak vzpomínka br. Čapka na jeho účast v zahraničním odboji a setkání se s prof. Masarykem v Americe působily velmi účinně na dětská srdíčka, která si tolik oblíbila „tatíčka" Masaryka. A svou radost a lásku k němu projevily děti v básničkách a zpěvech. Před ukončením dětské slavnosti zaslali děti a přítomní rodičové panu presidentovi blahopřejný telegram následujícího znění: „Náš milý pane presidente! Děti Nedělní školy Svobodného bratrství shromážděné se svými učiteli a rodiči v den Vašich narozenin ve velkém sále Slovanského ostrova v Praze, posílají Vám svá upřímná blahopřání s úplnou oddaností Vašim životním ideálům". — 10. března byly jménem Svobodného bratrství zahájeny přednášky v Kladně. Br.

Čapek přednášel v naplněném velkém sále „Lidového domu“. Přednáška byla přijata velmi nadšeně. O tom svědčí účast následující středy 17. t. m., kdy prostranný sál byl přeplněn. Třetí přednáška v Kladně konala se již při účasti více jak 600 lidí. — Ve středu 17. t. m. konala se též přednáška br. Žižky v Plzni, která byla pořádána studentstvem. O přednášky Svobodného bratrství jeví se veliký zájem. Doufáme, že v brzké době rozšíří se okruh působnosti Svobodného bratrství i na venkov. — Z rozsáhlé činnosti Svobodného bratrství nutno zdůraznit velmi důležitou práci, které se ujaly naše ženy. Po absolvování dvou paralelních kursů ošetřovatelských ustavil se 19. března samostatný ošetřovatelský odbor SB, jehož účelem je duševní i fysická pomoc a posila nemocnému bližnímu a všechna jiná péče o nemocné a zejména peče o šestinedělky. Z nejbližších úkolů tohoto odboru je vybudování poradny pro matky. Neméně je důležitá práce žen SB, která se už koná pro mladé maminky. V době, kdy potřebují největších povzbuzení a porad bývá jim znemožněno navštěvovati shromáždění Svobodného bratrství. Proto pro ně jsou konány zvláštní schůzky, kam mohou přijít maminky i s dětmi a vyměnit své zkušenosti a brát posily k svému velikému mateřskému úkolu. Pro malou drobotinu při těchto schůzkách byl pořízen zvlášť pro děti upravený stůl, naplněný pískem, s kterým si děti mohou hrát. A tak tyto schůzky jsou nejen oblíbeným dostaveníčkem maminek, ale i dětí. — Mimo to pro mladé ženy a dívky pořádán je za vedení odborných pracovnic kojenecký kurs, který pro velikou účast hospitantek musil být rozdělen na dva paralelní kursy. — Pro mladé muže je pořádán vedením pí. Gammové-Jarošové kurs pohlavní výchovy. Mládež, která se pilně schází každý týden v pátek, pokračuje též ve vycházkách do ateliérů známých umělců, kde se jim dostává nejlepšího úvodu do umění a umělecké tvorby. — 16. dubna pořádá Svobodné bratrství o půl 8. hod. več. ve Smetanově síni Obecního domu první jarní koncert. Provedena bude Českou Filharmonií pod taktovkou p. V. Talicha Smetanova: „Má vlast“. Koncertu, o který se jeví veliký zájem, bude předcházet populární výklad Smetanova díla, který přednese prof. Zd. Nejedlý a úvodní recitace p. Jaroslava Hurta. Umělecky vypravené programy s připojenou informací o Svobodném bratrství k dostání v Unitaria, Praha I., Karlova 8. —ž—

Jak se mluví. „Víte co se stalo? Ten známý N. N. sprovodil zase jednoho nadějného mladíka ze světa a matka toho mladíka z toho sešílela.“ Na tomto konci jsme to právě zachytli. Nesledovali jsme to dále do předu, ale zpět k původu. Před tím někdo řekl: „N. N. má na svědomí mladý lidský život.“ Před tím se řeklo: „N. N. přišel o existenci a zastřelil se.“ Před tímto se povídalo: „N. N. byl tam a tam zaměstnán

a propuštén.“ Skutečný fakt, z kterého vše povstalo, byl tento: „N. N. kdesi dobrovolně vypomáhal, potom mu řekli, že mu děkují, a on odešel.“ V Praze leta Páně 1926.

„Češi jsou skrz naskrz prožráni nevěrou“ napsal o amerických Čechoslovácích v Americe známý spisovatel Steiner, soudě podle jejich příslušnosti k církvím. Že však nevěra nezkazila jejich charakter, o tom svědčí statistika. Na 100.000 Čechoslováků připadne 65·9 vězňů kdežto na 100.000 Američanů připadne 239·4 provinilců, čili o $3^1/_2$kráte více. Charakter je rozhodující. Ne co kdo věří o Bohu, ale jestli žije a jedná mravně.

První pomník Jana Amose Komenského v Praze. Konečně po 250 letech dostalo se největšímu Čechu a učiteli národů důstojného pomníku. Ale nepostavil jej vděčný národ. Tichý jeho ctitel mistr Bílek vytesal podobu Komenského do kamene a v těchto dnech vztyčil své dílo v zahradě své vily u Chotkových sadů na Hradčanech.

Zdravá rodina základem státu. V Německu byl přijat sněmovnou zákon o výměně lékařského vysvědčení před sňatkem.

Primát Československa mezi středoevropskými státy — v biografech. Rakousko i s Vídní má biografů 635, Maďarsko 426, Polsko 458, Rumunsko 384, Jugoslavie jenom 215, ale my jich máme 1.038 a budeme jich míti víc.

Události prvního řádu by u nás bylo, kdyby občané československé republiky viděli své zákonodárce s košťaty v ruce zametat schody parlamentu. V Americe se to stalo a nikdo se nad tím nepozastavil. Ve Washingtoně napadlo letos hodně sněhu. Nebylo dost dělníků a tak členové kongresu chopili se lopat a cestu do parlamentu si proházeli.

Slon a národ. Zajímavou anekdotu vyprávěl známý virtuos Paderewski ve své řeči v jednom anglickém klubu, jež se týkala psychologie národů, a to Angličana, Francouze, Němce, Rusa a Poláka. Bylo jim dáno za úkol napsati pojednání o slonu. Angličan si koupil důkladnou loveckou výzbroj, odejel do Indie, honil slony a po roce vydal knížku s četnými fotografiemi pod titulem: „Slon, a jak jsem ho lovil.“ Francouz šel do pařížské zoologické zahrady, prohlédl si pořádně velikého tvora, seznámil se s dozorcem, vyptal se ho při láhvi vína na život obrův, a za šest týdnů se ukázala na knihkupeckém trhu jeho brožůra: „Slonovy zálety“. Jinak zabral se do práce Němec. Prostudoval všechny knihy a pojednání o „chobotnatci“ a posléze zkompiloval velkolepé dílo o třech tlustých svazcích: „Dosavadní úvahy o studiu slona“. Rus vzal si docela jinou metodu. Usedl do podkrovního pokojíku, vypil dosti značné množství vodky, nenechal vyhasnout samovar, aby mohl bez

ustání popíjeti čaj, a teprve v důsledku této „činnosti“ přichystal se k napsání skromného sešitku: „Existuje slon?“ Polák posléze vážně pustí se do práce, načež po šesti týdnech napíše rozpravu na théma: „Slon a polská otázka bezpečnosti.“ Ještě měl dodat, co by učinil Čech. Snad by prosadil svolání ankety. Potom by na to vzal politický klíč a skončilo by to knihou resolucí, že protestujeme proti klerikální rozpínavosti a že jim už ani haléře nedáme, kromě těch 70ti milionů ročně.

LITERATURA.

Slovenská čítanka. Uspořádal Jan Kabelík. Nákladem E. Šolce v Praze 1925. Stran 679 velkého formátu. Cena Kč 70·— brož. Slovenská čítanka vychází ve druhém zcela přepracovaném vydání, oproti vydání předválečnému rozšířeném o řadu nových článků, které si vyžádaly nové poměry popřevratové. Je obsažným sborníkem statí podávajících přehledný obrázek Slovenska po všech jeho stránkách. Slovensko je třeba znát a studovat. Přítomné dílo je k tomu nezbytnou pomůckou. J. Sv. Machar napsal o prvním vydání této knihy r. 1911: „Chtěl bych znát slova, která by pronikala každé české duši až do nejhlubších útrob — doporučil bych jimi každému českému člověku tuto čítanku.“ — Totéž v míře ještě zvýšené platí o jejím druhém vydání.

Přemysl Pitter: „Pod šedým kabátcem“ — Vydal Nový Jerusalém v Praze. Stran 36. Cena Kč 3·20 brož. Hrst veršů vzniklých v době světové války.

O. Swett Marden: „Strůjce svého štěstí“. Nákladem Jos. R. Vilímka v Praze 1925. Stran 227. Cena brož. Kč 18·—, váz. Kč 28·—.

O. Swett Marden: „Vůle k činu“. Nákladem Jos. R. Vilímka v Praze 1925. Stran 171. Cena brož. Kč 15·—, váz. Kč 25·—. Mardenovy knihy patří k těm vzácným knihám, které myslícímu člověku dneška jsou tím, čím kdysi bývaly staré kancionály a modlitby našim dědům a pradědům. Jsou útěchou a posilou, vedou k poznání božských zdrojů skrytých v hlubinách našich duší, jsou ukazatelem cesty k radostnému tvůrčímu životu. Doporučujeme co nejvřeleji.

MUDr. Rudolf Hynek: „V hlubiny života se nořím.“ Skizza filosoficko okultně náboženská. Vyšlo nákladem B. Kočího v Praze. Cena Kč 24·—.

B. Kočího Malý Slovník Naučný. Díl I. sešit. 10. Cena Kč 6·— na dřevaprostém papíře, (nebo Kč 7·50) na tenkém papíře „India“ — Vřele doporučujeme.

Tiskl K. Mašín v Kladně. — Nakladatel Dr. N. F. Čapek v Praze.

J. Mšk.:

Od pesimismu k idealismu.

Z nespokojenosti se rodí pokrok. Stačí však nespokojenost k pokroku? Stačí v ů b e c nespokojenost jako životní program?

Nespokojenost je negace a jako každá negace sama o sobě nemůže být životním programem. Potřebujeme někdy lidí, kteří boří, — ale potřebujeme je j e d i n ě tehdy, když je už postaráno o ty, kteří budou stavět. V životě nestačí bořit, je nutno stavět, všude stavět: dobré lepším nahrazovat. K nahražení š p a t n é h o d o b r ý m není zapotřebí velkého úsilí, nebude odpůrce, který by tomu mohl s úspěchem bránit; k nahražení d o b r é h o l e p š í m je však potřebí také idealismu, iniciativy, kromě v ě t š í h o úsilí.

Jsou lidé, kteří trpí značnou nespokojeností — a kdo má vlastně příčiny, aby byl spokojen, myslí-li, dívá-li se kolem sebe? Ale jsou různí nespokojenci.

Někteří si činí ve své duši seznam všeho, co je přivádí k nespokojenosti: Finanční nedostatek, počasí, nešťastná láska, přeplněná elektrika, do které nebyl vpuštěn; stačí pak připálený oběd a politické zprávy denních listů — vzmáhá se zatrpklost, duševní unavenost, skleslost, a když některý vážnější element (finanční poměry, nešť. láska) vystoupí intensivněji do popředí, přijde třeba i sebevražda.

Čím se liší různí lidé ve své životní filosofii? Jsou to pesimisté, optimisté, idealisté.

Pesimista skládá ruce do klína, uvažuje, říká si, že on už na světě nic nezmění, vidí nemocnice, vězení atd. plná, vidí všude nepořádek, rozháranost, bídu, myslí si, že nic z toho se odstranit nedá, že on prostě proti tomu všemu nepořídí naprosto ničeho.

Optimista se dívá příliš růžově. Žádná lidská bída mu není tak strašná, aby nemohla být ještě horší. Všimne si, že slunko krásně svítí, vidí, že i déšť a plískanice mají svou poesii, myslí si, že tu není proto, aby se trápil — (či snad nemá pravdu?)

Idealista kriticky rozbírá. Vidí, že ho něco vede k pesimismu, ale nezavírá svou duši ani před tím, co vede k optimismu. Nemusí být snílkem, může uvažovat naprosto realisticky. Kdy pesimista skládá ruce v klín, kdy optimista neuznává potřebu nějaké nespokojenosti, myslí si idealista, že je potřebí něco dělat – a ví, že samo se obyčejně neudělá nic a že musí pracovat on. A nestačí-li, jsou tu jiní, aby je získal pro svou myšlenku!

Nestačí nespokojenost, nestačí založit si ruce! Nestačí střelná zbraň, cyankali, morfium. Nestačí materialismus, protože na trvalo nikdy nemůže zvítězit. Žádný sebevrah svou smrtí nezměnil světa – a nezměnil ani ničeho z toho, co ho k sebevraždě přivedlo. Vždycky však největší možnost vítězství a úspěchu slibovala stálá vytrvalá práce, stálé úsilí za vítězství myšlenky, kterou uznávám za správnou. To je idealismus: – když věřím, že musím něco dělat, aby se všechno, – nebo aspoň to, co mám na mysli, – změnilo k lepšímu. Když se těším, že budu mít úspěch, když uznávám, že se poměry zlepší a že je lidé zlepší. – Pracovat – a věřit v úspěch práce – je idealismus; zavřít oči, založit ruce a čekat – je pesimismus, mít oči otevřeny jen pro ty nejlepší dojmy – je optimismus.

V životě nezvítězí pesimista, protože se zastaví; zvítězí ten, kdo nestojí, ale jde; zvítězí idealista. Zvítězí idealisticky založený pracovník, který pro svou myšlenku dovede získat druhé; zvítězí hodnotou své myšlenky, podepřené idealismem. Zvítězí idealista, který pozoruje a žije pro skutečný život, který myslí realisticky; zvítězí nad snílkem, kterého mnozí pokládají mylně za idealistu.

A zvítězí-li idealismus, zaslouží, aby byl šířen, zaslouží aby byl částí životního programu, praktické filosofie člověkovy!

Je-li člověk nespokojen svým stavem, může jej změniti dvěma věcmi: buď zlepší podmínky svého života, nebo zlepší duševní stav svůj. První není vždy možné, druhé jest možné vždy. *Emerson.*

Odvaha.

»Odvaha je vlastností, kterou obdivuje každý. Je to energie, jež povznáší ze všech nesnází života. Je to pevná vůle, kterou žádná hrůza neotřese« — praví Smiles.

Někdy stojíme v životě před problemem, jehož rozluštění znamená pro nás buď všecko získat, buď ztratit, neboť to bývá v životě jen jednou. Neuchopíme-li se té příležitosti, v rozpacích váhajíce a nemohouce si dodati odvahy, uchopí se jí někdo jiný, odvážnější nás a my škodu z toho povstalou snad pociťovati budeme po celý zbytek svého života.

Je to až k úžasu, co vše dokážou lidé mající odvahu! A kolika lidem jen tato jediná vlastnost schází k úplnému úspěchu!

Ohlížíme-li se kolem sebe, a stopujeme-li cesty těch, kteří na světě něco dobrého a velikého vykonali, musíme dosvědčit, že jim byla odvaha stálou pomocnicí. Oni se nebáli, bázně buď neznali, buď ji statečně přemáhat se naučili. S odvahou svoje předsevzetí uzavírali, s odvahou do díla se pouštěli, přemáhajíce veškeré překážky. V odvaze rostli a obdiv budili a s odvahou žádoucího cíle dosáhli.

Zbabělost ještě nikdy nikdo v úctě neměl, naopak, každý zbabělým člověkem opovrhuje.

Život je místem zápasu, kde ustavičně, den za dnem se tyto dvě vlastnosti setkávají a spolu zápolí, kde jeden padá a druhý vítězí. Tím vítězem pak vždy bývá ten odvážný a klesajícím zbabělec, jenž vystaven zůstává nástrahám nového odvážlivce, který po vítězném zápase kráčí dále ku předu, nechávaje toho, jemuž se odvahy nedostávalo, daleko za sebou.

Odvaha některých lidí je přímo obdivuhodná. Je ani ztráty, ani překážky, ani zklamání odvahy nezbaví. Znovu povstávají a po mnohých trpkých zkušenostech znovu začínají tam, kde již mnohokráte byli začali — tak dlouho, až se jim pokus zdaří.

Jsou jednotlivci, kteří mají odvahu postaviti se na odpor celému davu a povědít pravdu tam, kde si nikdo netroufá. Jsou lidé, kteří odvažují se beze všeho milosrdenství sáhnout a zničit zkostnatělé zvyky celých věků, chráněných massami nemyslících jen proto, že jsou staré. Jsou i odvážlivci, kteří

se nelekají, ač sami chudí a nepatrní, směle vystoupiti proti mocným tohoto světa jako malý odvážný David proti Goliáši obru.

Žel že není a nikdy na počet takových lidí mnoho nebylo, leč přece jen byli, jsou a budou.

Takoví neohrožení lidé promluví vždy za sto jiných, stejně cítících a smýšlejících a povzbudí je a dodají jim síly, že je jim pak snadné učiniti to, čeho by se nikdy před tím byli neodvážili. Síla odvahy je zvláštní a působí někdy takřka zázračně.

Příklady toho máme v našem národě nesčetné. V dějinách našich opakují se odvážné činy neustále. Jako věnec pestrých květů táhne se odvaha našich předků celými staletími ze šerých bájí v dobách dívčí války až do střízlivé přítomnosti. S úctou a obdivem pozastavujeme se nad odvahou Havlíčkovou a hrdostí nás naplňuje neohroženost Masarykova.

A v čem záleží sláva mužů, jimiž se zde ustavičně chlubíme?

Bylo k tomu potřeba téměř obrovské odvahy znovu a znovu začínat, tak, jako začínal Komenský. Pracoval s neúmornou pílí na svých věčně cenných spisech i když dlouholetá práce jeho tolikrát byla zmařena! Kolik jiných lidí bylo by dávno umdlelo a pozbylo odvahy k dalším pokusům po tolika životních útrapách! Komenský však nikdy své tiché statečnosti neztratil. Vyplnil svůj život blahodárnou požehnanou činností až do konce — dnes, po staletích, jsou jeho díla mnohým ještě posilou, radostí, povzbuzením a zdrojem moudrosti.

A což odvaha Husova? Aby kdo mučedníkem se stal, musí být odvážným, zbabělec se mučedníkem nikdy nestane. A kostnického našeho mučedníka odvaha ani na hranici neopouštěla.

Studujeme-li dějiny našeho národa, otevírá se nám mohutné zřídlo odvahy, z něhož lze nám čerpati pro naše každodenní potřeby. A ty naše potřeby jsou větší, než se na první pohled zdají. I my často vidíme páchané bezpráví na nevinném a bezbranném, ušlápnutou pravdu, lačně se dotírající sobectví pod rouškou nezištnosti a tak rádi bychom se vzchopili, abychom leckteré zmiji šlápli na hlavu — jen kdybychom měli dosti k tomu odvahy! *Amer.*

Konečný fakt?

Onehdy jsem se vážně zabýval otázkou, co je nejjistějším v křesťanství, co je jeho jádrem nepopíratelným, jaká fakta to jsou a které jasné představy, jimiž se staví křesťanství nad všechny jiné systemy náboženské. Pominul jsem všechny fráze, které lidští papouškové jeden po druhém opakují, aniž by byli s to, něco určitého a jasného si tím představit a držel jsem se jen věcí představitelných. Šel jsem k autoritám velkých skupin křesťanských.

Otázal jsem se katolíka a ten mi řekl, že největším faktem je »svátostný Kristus«. Je v hostii, je na oltáři, možno ho vidět při mši svaté. Makatelné to bylo dost — a pro kněze i ochutnávatelné, ale od fakt, jaká jsem hledal, to bylo příliš vzdálené. Pro takové skutečnosti jsem příliš realistou.

Šel jsem k evangelíkovi. Řekl mi, největším faktem je »oběť krve nevinného člověka-boha, přinesená na vykoupení z hříchů.« Vzpomněl jsem na slova Anatole France, který praví, že »křesťanství je návrat k nejprimitivnějšímu barbarství: k výkupu viny smrtí.« Ne, to nemůže být křesťanství, řekl jsem si. Vždyť i pohanští Indiáni američtí a dávnověcí Inkové v Mexiku, kteří o křesťanství nikdy neslyšeli, měli hrozný zvyk, že každoročně obětovali bohu člověka, kterého považovali za nejnevinnějšího. A potom by Jidáš, který Krista zradil a Pilát, který jej na smrt vydal, patřili k největším dobrodějům lidstva. Potom by se mohlo důvodně myslet, že křesťanští národové, kteří v poměru k svému počtu nejvíce lidské krve prolili, jen proto tak činili, že věřili, že za jistých okolností je přípustno, ba i záslužno, krev prolévati. A jak by bylo možno účinně pracovati proti zabíjení člověka člověkem ve jménu takého boha, který by sám nevinné krve si žádal? Odstup to ode mne.

Tu mně jakoby zvláštním řízením přišlo do ruky číslo časopisu, který rád čítávám, a hned úvodní článek byl nadepsán: »Konečný fakt«. Potěšen a s dychtivostí dávám se do čtení tohoto representačního čbr. časopisu. Vzpomněl jsem při tom jednoho z nejlepších evang. kazatelů, který po těžké přípravě na nedělní kázání si vzdychl: »ubíjím se samými frázemi.« I řekl jsem si: konečně fakta a jich vyvrcholením »konečný fakt«.

Čtu a čtu a vše zdá se mi býti jakousi přípravou na nejjistější, nejjasnější, nejvážnější fakt, až konečně vyúsťuje vše větou, že tím faktem jest jméno Kristus.

Ach, já ubohý, čekám fakta, nebo aspoň jeden fakt, a dostávám zas jen slovo, vlastně jméno, či nejvlastněji křesťanskou frázi, kterou si vykládá každý jinak. Vracím se tedy k začátku a pročítám článek znovu, co asi pisatel tím jménem míní a dozvídám se, že běží o »zcela určité skutečnosti«, po kterých marně pátrám. Čtu, že jde o »cosi velebného, autoritativního, rozhodčího,« o »zosobněnou účelnost života«, a já stále pečlivě čtu, kde je o tom faktu pověděno něco určitého. Dále čtu, že jest to něco »nade vším čistě lidským,« a pozbývám naději, že bych jako člověk to mohl pochopit, kdyby to přece bylo pověděno. Pak ještě čtu něco o víře v »realitu života« a o »správné linii« a jsem v koncích: onen konečný fakt zůstal někde viset.

Kdyby něčí život na to stačil, aby mohl shromážditi všechny fráze o Kristu, ať už fakty neb čímkoli nazývané, a položil vedle nich v dosti malém sešitku všechno, co skutečně zjištěného o Ježíši Nazaretském se lidstvu dochovalo, poznal by z toho každý na prvý pohled aspoň jeden fakt, totiž, jak málo se lidé dosud naučili rozeznávati fakta od frází, skutečnosti od vidin své fantasie.

Podle dosavadních nejspolehlivějších bádání víme o životě Ježíšově velmi málo. Z tehdejších historických pramenů téměř nic a z prvokřesťanské literatury dochovalo se velmi málo souhlasných a v ničem si neodporujících svědectví. Ze všeho nejspolehlivější jsou výroky z Ježíšových řečí, známé ze synoptických evangelií. Jsou to vesměs věci, k jichž provádění se až dosud křesťanská společnost neodhodlala. A jestli se jednou najde církev, která se bude říditi tím, co lze nejspolehlivěji považovati za příkazy Krista, bude to něco až dosud nebývalého a neslýchaného. Zatím, než se tak stane, budeme dále slyšet vynášeti nejlesklejšími frázemi Krista, o jehož přikázání nikdo nedbá. A při tom se bude opakovati také jeho výrok: »Ne kdo mi říká Pane, Pane, ale kdo činí vůli otce mého.«

Náboženství, jako vše jiné, podléhá vývoji. S hlediska všelidského a dějinného jména se měnila a také se měnily představy, které kolem různých jmen se kupily. Nejcennějším při tom bylo mravní úsilí o lepší charakter a lepší společ-

nost. Kde toho nebylo, vše ostatní bylo náboženskou smetí. Čím vyššího stupně některé náboženství dosahovalo, tím silněji jevilo se v něm mravní úsilí, a vše jiné bylo buď pohnutkou nebo posvěcením tohoto mravního úsilí. Ve výrocích Ježíšových je mravní úsilí a jednání nanejvýš zdůrazněno, jmenovitě ve smyslu lásky k bližnímu. Vše jiné vedle toho zaniká. Zůstává tudíž i tenkrát, když Ježíše uznáváme za nejvyšší autoritu náboženskou, konečným faktem mravní úsilí o lepšího člověka a lepší společnost. *–ert.*

Katechism pro unavené.

Co? Co je únava — chemický stav vzniklý z nedávné námahy.

Co dále způsobuje únavu? — Trápení, bázeň, omrzelost, nespokojenost a jiné tísnivé pocity.

Co zvyšuje únavu? — Pozornost jí věnovaná.

Co nás činí unavenými dávno po odstranění příčiny únavy? — Návyk.

Proč? Proč mnozí považují se za přepracované? — Moc sugesce.

Proč se oddávají těm sugescím? — Vyjadřují jejich skutečné vnitřní i když mnohdy jen podvědomé pocity a potřeby.

Proč volí tak nepohodlný způsob k vyjádření pocitů? — Nejsou si celého stavu vědomi a podvědomí je urputné.

Kdo? Kdo vstává ráno unavený? — Neurotik.

Kdo dosud věří, že je unaven z práce dávno konané? — Neurotik.

Kdo naříká na únavu ještě než se dal do práce? — Neurotik.

Kdo může se zbavit únavy, jakmile porozumí její podstatě? — Neurotik.

Jak? Čemu musí nejprve porozumět? — Sobě.

Jak lépe může vyjádřit své podvědomé city? — Najíti lepší jich uplatnění.

Jak zapomenouti únavu? — Nevšímat si jí.

Jak si jí nevšímat? — Najít si kus pořádné práce.

Pověděno vše jedním dechem: Porozuměj si! Odhodlej se! Pusť se do práce!

Ellen Keyová:

Právo dítěte.

O státu budoucnosti vím jen jedno s plnou jistotou, totiž, že první a nejvyšší oddíl jeho zákonníka bude ten, kde budou stanovena práva dítěte.

Jako první paragraf tam nalezneme: právo všech dětí na zdravé, pro svůj zodpovědný úkol vychované rodiče.

Druhý paragraf bude zníti, že všechny děti mají právo na ochranu duše i těl a proti bití a hladu, proti přepínání a nečistotě. Třetí paragraf zaručovati bude právo všech dětí na nepřetržitý tělesný a duševní vývoj po celou dobu jejich dospívání tím, že budou plně účastny všestranné zdravotní péče, radostného, zkouškami nerušeného osvojování si přírody a kultury, jakož i odborného vzdělání, odpovídajícího jejich vlohám, nikoliv jejich stavu.

A čtvrtý paragraf konečně stanoviti bude právo dětí nebýti dědici. Jinými slovy odkazovati je bude na blaživou nutnost, aby svých tak vysoce vyvinutých sil též úplně využily. Ale kdo může věřiti, že tyto zákony pro právo dětí mohou býti napsány nebo i v život uvedeny, nezačnou-li dospělí sami býti jako děti, býti naplněni duší, místo vášní po bohatství.

Budoucnost bude jednou posuzovati kulturní úroveň naší doby tak, jako my úroveň těch věků, kdy novorozeňata byla vydávána na pospas smrti hladem a kojenci z dobytých měst byli rozbíjeni o zdi hradební.

Ano, úsudek o naší době musí dopadnouti ještě přísněji. Neboť národové starověcí nevěděli co činili, nechávali-li prolévati krev dětskou jako vodu, ale naše doba, která připouští, aby miliony a miliony dětí se zvrhly, aby byly vykořisťovány, hladem mořeny, bez výchovy ponechány, týrány a na dráhu zločinnou vháněny, zná při svém nedostatku zodpovědnosti k budoucímu pokolení dobře následky toho pro potomstvo a společnost.

A proč lidé tak klidně přihlížejí ke všemu tomu, co se děje před jejich očima? Protože ve své většině nenaučili se ještě počítati s hodnotami životními, místo s hodnotami peněžními.

V rozličných zemích i ve Švédsku mají každý rok »dětský den«, jehož účelem jest sbírati peníze na všechny odrůdy péče o dítě. Na ulicích prodávají se květiny a dětské noviny,

pořádány jsou k tomu účelu slavnosti a sešlo se takovým způsobem již mnoho peněz, které se obracejí ve prospěch feriálních osad pro děti a jiná lidumilná zařízení.

Ale jeden dětský den v roce jest jako sklenice vody pro zástup žíznících.

Každý den v roce měl by náležeti především dětem, aby se stalo samozřejmým, že musí žíti v takových podmínkách, které jsou nevyhnutelné, aby se z nich stali zdraví a silní, veselí a dobří lidé. Stát, který první tyto požadavky uvede ve skutek, bude prvním kulturním státem budoucnosti, »paedagogickou provincií« (Goethe) mezi ostatními národy.

Ralph Waldo Emerson:

Jak dodati životu lesku.

Neotevře-liž člověk jednoho dne očí a neuvidí-li, jak drahým jest duši přírody — jak blízka je ona jemu? Nepozná-liž přese všecko, co klamně nazývá příhodou, že zákon vždy a navždy převládá? Že soukromé jeho bytí jest částí tohoto zákona; že jeho příbytek jest v jeho vlastním nevystiženém srdci; že jeho domácnost, jeho práce, jeho štěstí i neštěstí, jeho zdraví i způsoby vesměs jsou podivuhodným a zřetelným zjevením v malém genia věčné Prozřetelnosti? Jakmile pozná zákon, přestane zoufati. A dokud zákon ten poznává, každá myšlenka a každý čin povznáší se a stává se úkonem náboženským.

Člověče, stůj na svých nohou. Náboženství přestaniž býti věcí příležitostnou a nahodilou, a tepy myšlenek, jež jdou ke hranicím vesmíru, vycházejtež z lůna domácnosti!

Ten, kdo by ukázal lidem, jak vésti čistý, krásný a hrdinný život uprostřed žebráckých živlů našich měst a vsí; kdo mne bude učiti, jak jísti, kterak požívati odpočinku a jednati s lidmi, aniž bych se za to musel styděti: ten dodá opět životu lidskému lesku a jméno své učiní drahým dějinám vší budoucnosti.

(Živá bible Svobodného bratrství.)

Paprsky Svobod. bratrství na venkově.

Jak jsme se již zmínili, vyslali jsme letos paprsky sluníčka Svobodného bratrství také na venkov. A tak svítí toto sluníčko radosti a dobré nálady v Kobylisích a hřeje také na Kladně.

Skoro jsem byl překvapen, že je na světě tolik lidí, toužících po lepším zítřku. Dychtí po něčem opravdovém, co by je spojovalo. Ze všech stran slyšíte: »Chceme něco, co nás dovede spojit, vždyť jsme všichni lidé. Jsme otráveni rozdělováním«. A cítíte, jak posluchači na přednáškách vpíjí každičké slůvko, které ukazuje, že je možno naladit si život na veselou písničku. Oči září radostí a nadšením, probouzí se odvaha a překážky jako hory scvrkají se na zrnka písku. Probouzejí a uvolňují se v lidech síly Boha, které hamparádím starých zvyků a nenávistí byly potlačovány. V srdcích lidí roste láska k bližnímu. Slyšel jsem, jak po jedné takové přednášce paní, která neviděla na světě nic, než jak si lidé vzájemně ubližují, která s lidmi přestala cítit, najednou se změnila. V jejím sousedství byl nemocný muž, opuštěný, nepovšimnutý. Koupila pytel uhlí, donesla do jeho světničky a zatopila. Nemocný se udiveně dívá, nechce svým zrakům věřit a povídá: »Proč se, sousedko, se mnou obtěžujete?« »Ale to nic není, vždyť je naší povinností rozsévat úsměvy kolem sebe, jak jsem v přednášce slyšela,« odpovídá.

Nikdy snad v životě nezdál se jí život tak plným, nikdy se necítila tak ráda na světě, jako v tom okamžiku, kdy kousek svého srdce dala opuštěnému.

Jinde opět vidíte, že celé rodiny se mění. Muž se přestal hněvat a mračit, hledá co krásného by na své ženě našel, s dětmi si hraje a zpívá. V tak mnohé rodině s písní se usíná a s písničkou se probouzejí.

V lidech se probouzí Láska; ta veliká síla, prýštící z Boha, začíná žít v lidských srdcích. Věřím, že za krátko nejen každé město, ale i zapadlé chaloupky budou ozářené sluníčkem Lásky.

Co jsem se kdysi napřemýšlel, jaký nádherný palác bych vystavěl opuštěným, kdybych měl prostředky. Jak to bylo bláhové. Co by jim byl platný palác, když by nikdo neohřál jejich ledové srdce. Oč lepší je něco co mohu udělati dnes.

Povzbudit člověka, probudit v něm důvěru a odvahu, aby byl schopen třeba nepatrný kouteček svého domova osvětlit dobrou náladou. I nejmenší, na polo prázdná komůrka září jako palác, když v ní bije lidské srdce. Nejsme tolik šťastni uprostřed jmění, jako u vědomí, že jedna veliká láska nás spojuje ve velkou rodinu, rodinu boží. l.

O duševním léčení.

Již dávno bylo poznáváno, že duševní pochody, jež se odehrávají v mozku, vykonávají menší neb větší vliv na výkony tělesné a také jest mozek odedávna považován za dozorce nad tělem. Bylo shledáno, že mozek má schopnost říditi dobrovolné pohyby svalů při vykonávání nějakého díla, říditi ústrojí řeči při mluvení a ovládati četné jiné a všeobecné tělesné výkony. Ale teprve nedávno přišlo se k lepšímu poznání, jak duševní podněty mohou vykonávati dalekosáhlý vliv na četné, složité a jemné úkony těla, které souvisí s udržením zdraví neb zabráněním nemoci. Naše vědomosti jsou v tomto ohledu velmi kusé, nacházíme se dosud pouze na počátku důkladnějších známostí toho, co nazýváme duchem. Přes to víme již tolik, že duch může sám ze sebe vyvolati jisté choroby v těle. Stávají nemoce namluvené, jež duch tělu vsugeroval. Duševní rozladění může vyvolati tělesné poruchy. A rovněž tak duch může vyléčiti některé nemoce. Duch má schopnost ke skutečnému odstranění některých tělesných chorob.

Jinými slovy duch má v člověku převahu a ovládá tysickou soustavu pomocí »živých drátů«, to jest nervy člověka vykonávají zdravotní a nezdravotní vliv v té míře, jaké myšlenky vysílá duch do nervového tkaniva, zdali příjemné a šťastné, nebo nepříjemné a stísněné. Duch má absolutní výkonnou moc nad nervovými centry a ovládá jimi tělesné funkce. Z toho důvodu spočívá nezřídka rovnováha moci v dobách zdraví a nemoci na popudu duševním. Víra a příbuzné s ní duševní stavy, mají příznivý vliv na zdraví, kdežto bázeň ruší zdravotní síly a nesporně přispívá k vyvolání neb zhoršení nemoci.

Nedávno jeden vynikající lékař řekl, že »devět desetin lidských nemocí, pokud se netýkají určitých poruch tělesného ústrojí, lze směle připočítati na vrub ducha a mohli by také duševně býti vyléčeny.« *MUDr. William Sadler.*

Záhada Nového zákona. Mezi znalci Nového zákona platí za věc samozřejmou, že Pavlovy spisy jsou nejstarší křesťanskou literaturou. Pavel byl dle Nového zákona současníkem Ježíšovým, často v Jeruzalémě se zdržoval, i u nohou Gamalielových tam studoval. Zůstává tudíž záhadou, jak se mohlo státi, že Ježíše nikdy neviděl a nepoznal a napsal jenom, co slyšel nebo četl od jiných. Na základě tohoto faktu vznikly dvě theorie, jedna, která učí, že Pavlovy spisy jsou mnohem mladšího data, že vznikly někdy v druhém století. Tato theorie nedošla valného souhlasu. Nyní se vyskytuje theorie druhá, že Ježíš nebyl současníkem Pavlovým, že naopak žil mnohem dříve než se běžně udává, a že události, které v evangeliích se popisují, patří dávnější minulosti. Možná, že i toto nejnovější řešení zmíněné záhady sklame. Zatím je jisté jen tolik, že nikomu se až dosud nepodařilo stanoviti, kdy Ježíš se narodil a kdy byl ukřižován. Také místo narození a místo ukřižování zůstalo až dosud nezjištěno, ačkoli církve učí něco docela jiného. Ovšem, kdyby theologové byli věnovali tolik času a píle k objevení pravdy, jako věnovali k zastírání a přikrývání očividných rozporů v údajích nejen Starého, ale i Nového zákona, věděli bychom dnes více o době Ježíšově a Pavlově.

V bludišti frází. Český evang. časopis uvádí jako triumf moudrosti výrok prof. Simsona na štockholmské konferenci z referátu o křesťanské osobnosti, kde praví: »Výrazem křesťanství není člověk, ztrácející se v Bohu, jak by tomu chtěli mystikové, nýbrž člověk, jenž nalézá sebe sama v Ježíši Kristu.« — Nyní ať poví někdo, co je záhadnější, zdali ztrácet se v Bohu nebo nalézat se v Kristu? Ztrácet se v Bohu je jakž takž představitelné, když si myslíme Boha podle Pavla jako toho, »jímž živi jsme, hýbeme se a trváme.« Je myslitelné ztratiti se v něčem, co je všade a co v sobě obsahuje život i smrt, přítomnost i budoucnost. Ale jak si myslet nacházení sebe v Ježíši bez mystiky, ba bez pověry? Musel by se tedy člověk napřed ztratit než by se mohl najít. A kde by mezi tím byl? A nemyslí-li Ježíšem nějakou mystickou nebo dogmatickou představu své fantasie, co tím může myslet? Nemyslí-li dva bohy, jednoho, kterému říká Bůh a druhého, kterému říká Ježíš, co může znamenat skutečného, nemystického a nepověrečného takové nalezení sebe sama v Ježíši, velkém člověku? Tam přicházejí lidé, kteří tak dlouho mluví ve frázích, až je nedovedou rozeznat od skutečnosti!

Co nového ve Svobodném bratrství. První jarní koncert Svobodného bratrství pořádaný 16. dubna ve Smetanově síni Obecního domu vyzněl slavnostně. Sešla se tu široká obec našich bratří a sester i vzácných hostí a příznivců Svobodného bratrství, kteří se přišli poklonit památce velikého mistra Bedřicha Smetany, k němuž, jak pravil v úvodní přednášce prof. Zd. Nejedlý, „chodíme se učit žít plným, tvůrčím, radostným životem". Smetanova „Má vlast" provedená Českou Filharmonií řízením prof. Fr. Stupky, je z těch symfonií, které pronikají mozkem i srdcem, které osvěžují duši pokleslou a vlévají do žil odvahu a v duši víru ve vítěznou budoucnost. Dobře napsal o „Vlasti" Gauma, že „v ní nelze slyšet pouhou hudbu — toť nekonečně víc, než pouhá hudba; a docela už nelze spatřovat v ní pouhé krásné hry s tóny — třeba vidět, cítit a žít to, co je nad tony a za tony!" — Kdo měl příležitost být přítomen koncertu, (na mnohé se nedostalo, protože koncert byl úplně vyprodán), jistě odcházel s těmi nejlepšími dojmy. Děkujeme nejen všem účinkujícím, p. prof. Zd. Nejedlému za krásný proslov, p. J. Hurtovi za procítěnou recitaci a České Filharmonii za provedení Smetanova díla, ale i všem, kteří se přičinili o zdar koncertu, zvláště br. F. Šeblovi, který vedl celou režii koncertu. To, že koncert byl vyprodán dříve, nežli mohly být lístky dány do obvyklých předprodejen, svědčí nejen o organisační síle naší obce SB, ale i v zájmu členstva o umělecké podniky toho druhu.

—ž—

Biblisté a mikádo. V bibli, v Novém Zákoně, 1 Kor. 11, 5 stojí psáno: „Každá pak žena, modlící se aneb prorokující s nepřikrytou, hlavou, ohyžďuje hlavu svou, nebo jednostejná věc jest, jako by byla ostříhána." Dále dovozuje, že žena má míti hlavu pokrytou dlouhými vlasy, proto, že jest slávou muže a k vůli andělům. V některých domácnostech, kde je velká úcta k bibli a rovněž touha po nové, jistě tentokrát velmi rozumné módě, nastávají velké nesnáze. Někde jsou diplomatičtí a vyloží si bibli podle svého, jako onen kněz, který v pátek proměnil vepřové v rybu. Ale tam, kde béřou bibli doslova, jak je míněna, dostavuje se z příčiny mikáda velké pohoršení. Při takové příležitosti není divu, že i pobožnému přejde trpělivost a zasteskne si: „čert nám to mikádo byl dlužen."

Je to pravda nebo jen „dějeprava?" Mezi dospělými byla řeč o něčem nezvyklém a malá školačka, která to poslouchala, šeptala mamince do ucha: „Maminko, je to pravda, nebo je to jen dějeprava?" — Matka: „Jakou to myslíš dějepravu?" — „No, přece víš, mami, když něco není pravda, že se tomu říká biblická dějeprava." — „A proč by to nemělo být pravdou?" — Dcerka upře své velké oči na matku a ptá se rozpačitě: „Mami, ty věříš, že Jonáš žil v břiše ryby?" — Matka

se více neptala, jen se zamyslela nad základy mravnosti, jakým se její dítě vyučuje.

Chytrost theologů. Někdo si naříká, že se křesťané nemohou spojit, ba že ani církve sobě k nerozeznání podobné se nemohou srovnat. Jaká ironie! Vždyť dovedou spolu zharmonisovat nejprotichůdnější nauky Starého a Nového zákona a vydávati je za jednotnou, neomylnou vůli Nejvyššího! Výborně charakterisuje tuto šikovnost theologů Emil Svoboda ve velikonočním čísle „Českého slova“. Pro svoji chloubu vytahují všechno, co je krásné v Novém zákoně. Pro svoji životní praxi drží se pevně Starého zákona, vždyť je obojí, dle učení církví, božím zjevením. A mohli bychom dodati, že přišla některým na pomoc pokrokovost. Přebírají pokrokové fráze, vedou boj ve jménu všeho co je pokrokové, ale v praxi trčí v středověkých pověrách až po uši, a při tom se diví, že v takovém evangeliu není síly. Než nechme mluviti Svobodu, který mezi jiným píše: „Ježíš přece nepřišel Starý zákon zrušit, ale naplnit. To je předrahé, převzácné jádro západního křesťanství. Chcete se chlubit před světem? Vytáhněte Nový zákon a čtěte úžaslým vyznavačům orientální pověry evang. sv. Matouše kap. V.—VII.! Padnouce na zem, budou se vám klaněti. A chcete-li provést něco praktického, chcete-li vraždit, vyssávat ubohé syny barevných plemen, chcete-li hromadit hory zlata, chcete-li se odávat všem možným sklonům a instinktům lidského zvířete, vzpomeňte, že Syn člověka nepřišel rušit, ale naplnit zákon! A najděte si příslušná místa krutosti a barbarské divokosti Jehovy a jeho vyvoleného národa ve Starém zákoně. To je také zjevení boží. Nový zákon se právě musí od případu k případu naplnit Starým — jde-li o čin. A Starý zákon naplní se Novým, jde-li o propagandu nebo o neškodná kázání. Náboženství přece není možné bez kritičnosti. V tom je racionalisace náboženského myšlení, aby se vždycky a za všech okolností dospělo k výsledku rozumnému . . . „Ne každý, kdož mi říká: Pane, Pane, vejde do království nebeského, ale ten, kdož činí vůli Otce mého, kterýž v nebesích jest.“ A jaká jest tato vůle? — Ohromně jednoduchá: „A protož všecko, jakž byste chtěli, aby vám lidé činili, tak i vy čiňte jim; toť zajisté jest zákon i proroci.“ „Ale prosím, pánové a dámy, to jest velmi nepohodlné! Co bychom měli za těchto obtížných okolností ze života? My chceme zabíjet, ale nechceme býti zabíjeni; chceme vydírat, ale nechceme býti vydíráni; chceme utiskovat, trýznit, trestat, ale nechceme býti utiskováni, trýzněni, trestáni; chceme zkrátka v mezích nutnosti rozsévati utrpení, ale sklízeti blaho a štěstí. Odstraňte, prosím, orientální pasivitu z našeho života! Páni theologové už nám laskavě pomohou, aby bylo možno nekřesťansky žíti, a býti při tom křesťany. Jsme ochotni říkati „Pane, Pane“ — ale nelze do slova činiti vůli boží.

Vejíti do království nebeského arci chceme — ovšem pokud možno nejpozději a jen nelze-li už skutečně jinak. Nejsme proti moudrému zápisu v matrice, proti mírnému, ne příliš dlouhému obřadu (pokud možno bez kázání). Zkrátka jakýsi taktní, ne příliš trapný smír s bohem (Man kann nie wissen). To přece musí nějak býti možno?"

Každý člověk má svou vlnu určité délky. Leningradskému profesoru Skrickému podařilo se zjistiti, že lidské tělo je nejen dobrým přijímačem, ale i vysílací stanicí elektromagnetických vln, které se dají pomocí galvanometru měřiti. Je zajímavo, že délka vlny u každého člověka jest různá. Objev ruského vědce je důležitým hlavně pro biofysiku a fysiologii. —

Úspěch písní Svobodného bratrství. Od tajemníka Nového Jerusaléma br. Přemysla Pittera dostali jsme dopis následujícího znění, který se svolením pisatele uveřejňujeme: Bratr Norbert F. Čapek, Praha I., Karlova 8. Milý bratře! Písně Svobodného bratrství budí a musí budíti v každém nadšení. Některé z nich jsou na nejlepší cestě státi se lidovými písněmi. A já mám za to, že se tak stane, prorazí-li cestu i do jiných lidových zpěvníků. Nepochybuji, že Ti to bude tou nejlepší odměnou. Obracíme se proto na Tebe s prosbou, zda bys nám dovolil čtyři písně ze Zpěvníku Svob. bratrství otisknouti i do našeho zpěvníčku. Ovšem, že u písní těch uvedeme, že jsou to písně Svobodného bratrství a kdo jsou autoři textu i nápěvu. Jde o tyto písně: 1. Ať úsměv cestu zlatí. 2. Jen dál. 3. Nám slunce v růžích. 4. V každém koutku této země. Dovolíš nám to? Srdečně Tebe a Tvou choť zdraví a vše dobré přeje Tvůj Přemysl Pitter.

S humorem na to.

Je nesvá. „A jak se má vaše malá dceruška?" „Není to valné. Už byla po druhé očkovaná, i bířmovaná už je, a stále je jakási nesvá."

„Jak odstranit alkohol", tázalo se několik horlivců v městě o 700.000. „Uspořádáme přednášku, pozveme devět největších autorit, aby o tom přednášeli, a potom vyneseme resoluci". Usneseno a uděláno. Najmul se lacino malý sál v jedné škole, daly se vytisknout velké plakáty, uveřejnilo se to ve všech novinách a vyzvali se osobně všichni horlivci pro abstinenci, aby za svoji svatou povinnost považovali onu schůzi navštívit. Horlivci přišli, sál snadno naplnili, schůze se konala, alkohol byl odsouzen a ti nepijáci, kteří to vyslechli, dále nepili a z těch, kteří pili, usnesli se někteří, že také něco musí udělat „v zájmu svobody pití." Potom zase všechno zůstalo při starém a ti, kteří lid vychovávali k abstinenci a přeměňovali namahavě duševní a kulturní prostředí, v kterém se daří nestřídmosti, měli i dále dosti práce i překážek.

Zázrak. Farář kázal o zázraku s chleby a rybami, zmýlil se a řekl, že pět tisíc chlebů stačilo k nasycení pěti osob. „A nepřejedli se?"

zvolal v tom jakýsi šibal. „Ne, v tom právě spočívá ten zázrak“, odvětil kazatel, aniž by se dal zmásti.

Clemenceau a Voronov. Jednou navštívil franc. minister. předsedu známý prof. Voronov a nabízel 83letému Clemenceauovi, že ho omladí. „Děkuji“, pravil Clemenceau. „Dám se omladit až budu starým.“

LITERATURA.

J. Artur de Gobineau: Renaissance. Nákladem Aloise Srdce v Praze 1925. Stran 313. — Cena brož. Kč 36·—. Renaissance, po době celkem neplodného křesťanského asketismu, znamená probuzení člověka s jeho mohutnostmi a právy na plnost a krásu života, je obdobím největšího rozpětí tvůrčího ducha člověkova. Není divu, že vždy ovlivňovala a lákala umělce, kteří jí byli inspirováni. Gobineau velmi zdařile zachytil celkový charakter doby ve svém díle, které je řadou historických scén, v nichž významné role hrají nejen vlastní představitelé renaissance, ale i bezejmenní tvůrci dějin — lid. Každá scéna uvádí nás do jiného prostředí a zakresluje jisté detaily, které dohromady tvoří celkový obraz renaissanční Itálie po stránce nejen kulturní a náboženské, ale i politické. Vůdčí osoby renaissance, Savonarolu, Caesara Borgia, Julia II., Lva X., Michaelangela a řadu jiných charakterisuje lidsky a vystižně. Kniha zasluhuje povšimnutí a dobrého doporučení. Také úprava knihy, zdobené Boudovými dřevoryty, je velmi pěkná.

E. Chalupný: Úvod do sociologie. Díl I. Vyšlo jako XIII. svazek „Lidové university“, vydávané Melantrichem v Praze. Stran 151. Cena brož. 12 Kč. Druhé vydání této populární knihy přichází právě vhod dnes, kdy sociologie razí si vždy víc a více cestu mezi ostatními vědami. Doporučujeme.

Hanuš Jelínek: Ze současné poesie francouzské. Vydal Alois Srdce v Praze 1925. Stran 117. Cena neudána. Knížka na pohled malá, ale bohatá obsahem shrnuje v sobě představitele moderního francouzského básnictví od symbolismu až k dadaismu. Výběr básníků a zvláště jejich překlad svědčí nejen o širokém rozhledu, ale i lásce překladatelově k francouzským autorům.

K povšimnutí: K tomuto číslu přikládáme abstinentní letákový časopis „Plakát“.

Oprava. V minulém čísle zůstalo několik nemilých tiskových chyb, které si čtenář laskavě sám opraví. Upozorňujeme zvlášť, že na straně 38. jméno Eliota nemá býti v uvozovkách.

Tiskl K. Mašin v Kladně. — Nakladatel Dr. N. F. Čapek v Praze.

N. F. Č.:

Bezdůvodnost drobení se.

Jsou mezi evangelickými církvemi nějaké vážnější rozdíly?

Jsou všechny s hlediska dvacátého století tak nepatrné, že některé církve nepřestávají hledati nových důvodů své existence.

N. F. Čapek: Nová brázda.

Svobodné bratrství nespojuje lidi konfesijně, nýbrž společným mravním úsilím o nového člověka a novou společnost. Tím není řečeno, že by nemohl míti jeden každý svůj určitý názor na kteroukoli věc, tedy i na každý pojem náboženský, jako Bůh, Ježíš, spása, církev, věčnost atd. Jen tenkrát jednal by někdo proti duchu SB, kdyby to své vyznání druhým vnucoval, nebo kdyby žádal, aby za členy SB byli přijímáni jen osoby s jistým vyznáním. Až budou lidé nábožensky pokročilejší, zamilují si všichni tuto svobodu a přestane církevní tříštění nábožensky smýšlejících a mravně žijících lidí. Zatím zůstává SB jediným náboženským hnutím v Čechách, které tento prapor duchovní svobody vyzdvihlo a skutečně za ním i kráčí.

Jak potřebná by byla taková duchovní svoboda církvím evangelickým je patrno z jejich křečovitého úsilí, aspoň nějak zevně před světem a proti církvi katolické se sjednotit. Až tak daleko zašly, totiž oni sjednocovači, že ponechávají každé jednotlivé církevní skupině její pevnou konfesi, její zřízení, její způsob bohoslužeb, zkrátka všechno, a žádají jenom tolik, aby každá církev uznala také právo té druhé na odlišné způsoby. Ale někteří jsou tak posedlí samospasitelností své odlišnosti, že prý by se prohřešili na svém evangeliu, kdyby se měli i jen k obraně spojit s někým, kdo smýšlí jinak.

A ještě hůře daří se spojení přes hranice rasové, neboť, ať to zní sebe podivněji, někteří béřou svoji největší sílu nikoli z Boha, jak říkají, nýbrž z nacionálního historicismu, ze zdroje národních tradic, které v posledních letech více oživly. Je to krásné a tragické současně. Krásné, neboť všichni dobří Češi rádi vzpomínají svých slavných předků, a kdo se na ně odvolává, ten nám jaksi lichotí. Ale i tragické to je,

protože náboženství je víc než historie, víc než krásná vzpomínka, víc než rasa a národ, víc než všechno jen časné – a nemá-li utrpět, nesmí hledati svůj důvod a zdroje své síly v ničem nižším než v tom, co je nejvyšší, nejhlubší, nejširší a trváním nejdelší, totiž v duchu a v mravních silách oné Lásky věčné a Prajsoucnosti, která je smyslem a náplní veškerého bytí.

Kdo má jen trochu ponětí o velkoleposti světového řádu, o nekonečných dálavách bezpočetných hvězdných soustav, a kdo je aspoň poněkud zasvěcen do vědomostí, které máme dnes o vývoji tvorstva na zemi, dále o dlouhých kulturních epochách člověka a o vývoji jeho náboženských představ, zobrazených v nejrozmanitějších kultech – ten neví, čemu se má více divit, zdali lidskému duchu, který takto zpytuje hlubokosti božské a kolí se před záhadou všech záhad, před Životem, který to vše proniká a všade jedním a týmž zůstává – nebo má-li se diviti nechápavosti těch, kteří dělají jako by smyslem veškerého vesmírného dění od věčnosti až na věčnost byl jejich náboženský koníček, kterého si v své fantasii vysoustruhovali a pěknými historickými malovánkami pomalovali, říkajíce: ejhle, tato značka je nejpravější.

Proto si nezastíráme, že heslo SB, nečiniti konfesi pojítkem, nýbrž mravní úsilí náboženských lidí, zůstane ještě dlouho zvláštností Svobodného bratrství, a bude docela i důvodem lidem konfesijním, aby se před takovou svobodou všemožně chránili a od ní uzavírali, aby také nebyli nakaženi.

Nám však musí jejich bezradnost býti vzpruhou, abychom tím horlivěji šířili uvědomění o skutečné duchovní svobodě, hlavně mezi těmi, kteří nejsou dosud v zakletém kruhu církevní frazeologie.

Otázkou, jaký důvod má ta či ona církev k své existenci a potom. jaký důvod má k oddělování se od ostatních, zabývá se v pátém čísle letošního ročníku »Jednota bratrská«, v úvodním článku. Praví »je pravda, že Ježíš nezaložil žádné církve, nenařídil mší a obřadů, ani jakýchkoli jiných církevních zřízení.« Po takovém kategorickém tvrzení, úplně správném, byste mysleli, že nemůže nic jiného následovati, než toto: protože církve se ve všem odvolávají na Krista, jako zakladatele a boha, neměly by věci, kterých on nezaložil a nenařídil, děliti a trhati jeho učedníky, a tím porušovati jeho nesporné a nejvyšší nařízení, aby se milovali, aby jedno byli a nikoho nesoudili.

Místo toho vidíme jen samé snášení důvodů, proč dělení a udržování jednotlivých konfesí má zůstati jako dosud.

O hranici mezi katolictvím a protestantismem píše táž »Jednota bratrská«, že je jasná a tak řečeno samozřejmá. Oč se tato hranice stala jasnější a samozřejmější po vyjití knihy Dra. Hromádky, profesora evang. theologie, to vědí bozi. Kdybychom o tom více nevěděli z cizích literatur, byla by nám, jako i druhým, kteří ji četli, hranice mezi protestanty a katolíky hodně nejasná.

Článek však si všímá více rozdílů mezi evangelickými církvemi a uvádí, že v učení je »tu opravdu mnohdy těžko najít věroučné raison d'être (důvod bytí)«. Rozdíl prý je v tom, že »každá z církví chce zprostředkovati styk se Spasitelem svým způsobem«. To zní jako: »Kupte ode mne, já to mám lepší«. Jedna prý zdůrazňuje víru, jiná kult, třetí život. Proč by nemohl každý člověk v každé náboženské obci míti svobodu zdůrazňovat to, co je mu nejbližší? Jaký je v tom důvod dělení?

Dále uvádí, že každá církev má »své statky s v ě ř e n é j í B o h e m, jichž se nechce vzdát«. To by znělo jako obviňování Boha, že on vlastně to trhání se jeho dětí zavinil!

Jako největší důvod uvádí, že každá církev má důvod své existence v tom, co tvoří její »s v é r á z«, v němž má svůj důvod a své právo. Konečně uvádí, jak zvykem bývá, také doklad z bible, totiž: »Což dobrého jest, toho se držte.« Kdo by neuznal, že každá církev má také něco dobrého – tudíž i podle Písma svatého je správně držet se své církve ...

Je jistě s podivením, jak lidé někdy rozumují, jak chatrný důvod často postačí, aby dále drželi, co zvykem a podle zákona menšího odporu drží, a na druhé straně jak nejsilnější a nejsamozřejmější důvody pro něco jiného, nezvyklého, nezděděného, nevydají ani tolik, co by za nehet vlezlo. Tak i autorita Písma tam, kde potvrzuje naše mínění, nebo dá se podle našeho mínění vyložit, jaká je mocná, směrodatná, rozhodující; ale tam, kde udává pravý opak našeho mínění, leží hustý mrak předsudků a nedovolí viděti jasně.

Ačkoli se nám odůvodnění »Jednoty Bratrské« zdá velmi nedostačující, je aspoň upřímné a poctivé. Nic nepředstírá, nic nezveličuje, nic nehorázného a nemožného netvrdí.

K církvím, které v posledních letech často odůvodňují svoji zvláštní existenci, patří baptisté. Nemyslím, že by toho nějak

více potřebovali než jiní, ale je přes to zajímavé, co a jak uvádí. V jednom anglickém listu byla vypsaná soutěž na nejlepší zdůvodnění baptismu a prvou cenou byla poctěna práce, která největší důraz položila na fakt, že baptisté mají neibibličtější křest. To je jistě velmi jasné a většina baptistů tak skutečně smýšlí, i když v posledních letech se víc a více požaduje nezávaznost křtu.

Jako důvod pro držení se odlišného křtu a tím i odlišné existence uvádí se Nový zákon. A dokud neproniknou také mezi lid výsledky vědeckého badání o vzniku Nového zákona, bude míti tento důvod dosti váhy a nebude vadit holý fakt, že Ježíš neustanovil ani křtu, ani Večeře Páně, ba ani žádné církve, a že všechny tyto sporné body nebyly částí původního evangelia.

Odluku církve od státu požadují dnes i lidé necírkevní, ale některé církve označují také tento požadavek za důvod své existence. Některé církve se dále chlubí, že nikdy nikoho pro jeho přesvědčení nepronásledovaly. To lze mnohem snadněji tvrdit než dokázat, jmenovitě lidem, kteří tak trochu světem cestovali a lecos leckde viděli a zakusili. Ovšem tvrzení o velké snášelivosti, svobodomyslnosti a neuznávání závazné konfese, kterým někteří se chlubí a je uvádí jako důvod své zvláštní existence, by se nejlépe potvrdilo praxí, a ta by musela vésti k rozšíření hranic církevních, které jsou v rozporu s tímto tvrzením.

Malovati čerta na stěnu, jak se říká, se nevyplácí. Někteří církevníci tak dlouho se chlubí svojí svobodou, až to někdo vezme doopravdy a potom se dějí přesuny k směrům opravdu svobodným a těmi jsou vedle universalistů jedině unitáři. Malá unitářská denominace má přítomně zaznamenaných přes dvěstě kazatelů jiných církví, kteří čekají na některé uprázdněné místo. Největší počet přichází z řad baptistů a také někteří vynikající unitáři, jako Dr. Slaten, Dr. Potter, Dr. Riese vyšli z těchto řad. Vzdor tomu sluší připomenouti, že poměr těchto dvou denominací v Americe je velmi krásný a každoroční kongres unitářů v Bostoně konává se v baptistském Tremont temple, kde také redaktor tohoto časopisu již několikrát řečnil, posledně loňského roku v květnu. Američani jsou v tomto ohledu aspoň 100 let před námi. Co my si dovedeme pěkného povědět jenom někde na rohu ulice mezi čtyřma očima, to oni napíšou hned do svého

časopisu. Jestli přece něco napíšeme veřejného, to už raději nějakou hanu, a není-li po ruce něco čerstvého, připomeneme něco z předešlého století po někom, kdo něco nepěkného o nás řekl nebo napsal.

Podle našeho skromného mínění všechny ideové rozdíly, pro které kdys různé protestantské církve byly založeny, padly nadobro a přestaly býti důvodem existence té či oné církve. Zůstaly vylučně důvody osobní a materielní vedle zákona setrvačnosti.

Dnes nutno přiznati, že v protestantismu nastalo docela jiné roztřídění duchů, než bylo ono, z kterého kdysi vznikaly různé církve. Je to roztřídění na lidi, kteří nábožensky a ideově žijí v středověku, a na ty ostatní, kteří se vyrovnali s vědou a rozumem, aniž by tím byli ztratili z náboženské vroucnosti a hloubky. Mělké duše najdeme ovšem na obou stranách.

Přes všechnu nechuť k zápasům s přáteli v táboře věčně nesnášelivých lidí orthodoxních, dojde nutností vývojovou postupně k spojení buď přes dosavadní církevní hranice nebo s jich přemístěním. Nejsme z jiného těsta, a co se děje jinde, je jen ukazovákem, kam dříve nebo později povedou cesty u nás — jako ve všem jiném.

Všechny nynější nezdary, spojiti církve, které nemají podstatného důvodu k odlišné existenci, mají hlubší příčiny. I když se to spojení podaří: uvnitř ony příčiny budou dále působiti, neboť pro spojení středověkého myšlení s novověkým bude vždy těžko najíti ideový základ. A jakékoli spojování bez ideového základu je neúčinné. Tu jest nám hledati také neúspěch těch různých »souručenství,« neboť v nich voda a oheň na jedné straně se chtějí spojit, aby hasily požár na straně druhé.

Naše nitro nemůže býti jiné, než jaké jsou poměry vůkol, které se v něm zrcadlí. Právě tak, jako poměry vůkol nejsou jiné, než jaké je nitro lidí, které je tvoří. Každý, kdo chce zrevolucionovat své nitro, musí si dobře uvědomit, že to znamená být jiným člověkem než jsou druzí a být jiným člověkem, než jsme byli před tím. Každá stará sugesce, kterou ve svém nitru odstraníme, bude žíti dále v jiných lidech a poměrech nás obklopujících. Staneme-li se na př. v padesáti letech mladšími než jsme byli před pěti neb desíti lety, znamená to, že nám staří padesátníci nebudou plně rozumět. Zkrátka a dobře chceme-li dosáhnouti trvalého zdraví a mladosti v těle, vyžaduje to nemálo opravdově soustředěné námahy. Úspěch nelze získati nějakým povrchním, chvilkovým, těkavým obrácením mysle na onen vznešený cíl. Č.

Václav Žižka:

Zbožnost smíchu.

Zbožnost a smích! Nezní to jako protiklad? V tom je přece rozpor, tvrdit, že smích a zbožnost se vzájemně doplňují. To je jako bych chtěl ocet doplnit mlékem. Tak budou soudit lidé, myslící mozkem středověkého mučedníka, který viděl vrchol zbožnosti v utrpení a sebeobětování bohu. Lidem toho druhu je dokonalým obrazem pravé zbožnosti zakejslý naříkálek, který se zkroušeně bije v prsa a roní slzy nad svou bídou a hříšností, který si na kolenou mozole vyklečí a půl života ztráví v kostele.

Je-li podstatou zbožnosti naříkání, je-li korunou zbožnosti utrpení, pak ovšem nedá se smích srovnávat se zbožností.

Dobrý otec, který se stará o své děti jako o oko v hlavě, který ve svých dětech vidí smysl svého života, byl by špatným vychovatelem, kdyby je vedl k tomu, aby s brekotem k němu běžely s každým utrhnutým knoflíkem. Naopak, on je bude vést k samostatnosti, aby si samy uměly poradit a pomoci. Dobrý otec jistě nebude se radovat z utrpení svých dětí, ale nasadí všechny páky svého života pro jejich blaho.

Bůh, který podle Ježíše je dobrotivým otcem nás všech, který podle apoštola Jana »láska jest«, ten že by se radoval z utrpení člověka, že by se mu líbil člověk přikrčený, ustrašený, který by se bál udělat krůček, aby si jeho, boha nerozhněval?

Takový bůh vládce, kralující nad lidmi, žil kdysi v myslích lidí zotročených vlastní nevědomostí, ale nemůže žít v myslích lidí svobodných a uvědomělých.

Změnila se představa boha, mění se i představa zbožnosti.

Křižácké války ve středověku, které si vyžádaly 7 milionů lidských životů, byly vedeny jménem božím. Stalo se, že zbožní křesťané po neúspěších v Palestině, rozhodli se poslat do svaté země výpravu tří set tisíc dětí, aby osvobodily Jerusalém od Turků. Domnívali se totiž, že bůh spíš dá zvítězit nevinným dětem, než hříšným vojákům. Zpět se ale nevrátilo ani jediné dítě. Středověcí křesťané byli však přesvědčeni o zbožnosti svých činů, sloužili bohu.

Taková byla zbožnost starých.

Co je zbožné nám dnes? — Všechno co slouží Bohu skrze člověka a pro člověka.

Dnes neceníme člověka podle toho, jak nádherný chrám bohu postavil, ale kolik pro člověka udělal, aby nemusil

v páchnoucích děrách živořit, bydlet v boudách jako pes. Nezáleží tolik na tom, kolik modliteb jsme se za chudáka pomodlili, aby mu bůh pomohl, ale jestli jsme všechno vynaložili k tomu, aby člověku bylo pomoženo.

Služba, kterou člověku konáme je nejsvatější zbožností.

S tohoto hlediska oceňujeme i smích. Což není srdečný, upřímný smích služebníkem člověka?

Navštivte nemocného, který sotva se ráno probudí už myslí na svou nemoc, který o ničem tak rád nemluví, jako o své nemoci. Podaří se vám převést jeho myšlenky na jiné pole, vyprávíte mu veselou historku, rozesmějete ho, a víc jste udělali pro jeho zdraví, než kdybyste se deset »otčenášů« pomodlili za jeho uzdravení. Starostmi se může člověk ustarat, zlostí se může člověk uzlobit, ale slyšeli jste, aby někomu uškodil smích? Ve středověku vymýšleli alchymisté životodárné vodičky a pilulky, ale nepěstovali humor, dobrou náladu a smích, které jsou nejlepšími elixíry života.

Smích působí blahodárně na zdraví, uchovává svěžest mládí, dává člověku do ruky zbraň, která odstraňuje z cesty nepřátele úspěchu.

Zkuste jít s hlavou přeplněnou starostmi mezi dobré lidi, kteří se rádi smějí. Zapomenete na své těžkosti a budete se s nimi smát. Smích je jako rýma. Přemáhejte se sebe víc, přece se nakazíte. Tu platí duševní zákon, že dvě vnitřní protichůdná hnutí nemůžeme v sobě chovat najednou.

Nelze do dvoulitrového hrnce nalít litr vody vařicí a litr vody ledové a chtít mít v hrnci dva litry vody vařicí. Nemohu do ohně nalévat vody, aby mně lépe hořel. Právě tak nemohu zlostí běhat po pokoji a při tom klidně stát. Mohu jen jedno z obého volit. Proč bych nevolil to lepší? Proč bych se nesmál, když pláč mi nepomůže?

Smích nejen způsobuje vnitřní uklidnění mysle. Smích ozdravuje organism.

Co se děje v těle při smíchu. Především plicím umožňuje se hluboké dýchání. Plíce mnohých lidí podobají se komůrce, která má všechny dvéře a okna uzamčené, kam proniká vzduch jen malými skulinami v oknech a ve dveřích. Ale smích je jako průvan, který všechny dvéře i okna zotvírá a provane každým koutem. Takové větrání je plicím velmi potřebné, neboť přivádí potřebný kyslík i do nejzazších komůrek, plicních hrotů, které nevětrány, bývají semeništěm nemocí.

Smích také působí na bránici. Je-li možná masáž svalstva zažívacích orgánů, pak se děje jenom smíchem.

Není nikterak přehnaná zpráva anglického spisovatele z 18. století, který napsal, že »divadelní komik, který na malém městě své posluchače po osm dní obveseluje, učinil pro jejich zdraví víc, než všichni místní lékaři za jeden rok.«

Nevyhýbejme se proto smíchu, ale pěstujme jej. V tom je právě zbožnost humoru a smíchu, že proteplují život jako sluníčko, že ho činí svátečnějším a lepším. Všechno co život zhodnocuje a posvěcuje je zbožností. Především smích, upřímný srdečný smích.

Chamfort kdysi napsal: »Nejztracenější den našeho života je ten, kdy jsme se nezasmáli.« My pak v duchu Svobodného bratrství dodáváme — a nejztracenější je chvíle, kterou jsme propásli, kdy jsme měli příležitost vyloudit úsměv na tváři smutného a nešťastného člověka.

Mozková vysílací stanice.

Před objevením bezdrátové telegrafie a telefonie nikdo netušil, že kolem nás víří nesčíslné vibrace. Nyní o nich víme a poutáme je, lépe řečeno organisujeme je. Leč ve vesmíru nevibrují pouze zvuky, nýbrž i myšlenky, naše lidské myšlenky. Vždyť ony jsou nadány obrovskou energií; ony jsou principy, základy-příčinami téměř všeho, co na světě vidíme. Na počátku bylo slovo — vyjádřená myšlenka. A tak jako se žádný zvuk ve vesmíru neztrácí, tak neztrácejí se ani lidské myšlenky. Kde jsou? Tam, kde se nacházejí zvukové a světelné vibrace.

V lidském těle nachází se vysílací stanice těchto myšlenek, nuže v něm musí být i stanice přijímací. A také v něm je. Jenže nejsme ještě tak daleko, abychom se mohli, kdykoli si toho přejeme, na tu neb onu vlnu zladit a odpovídající jí myšlenky přijímat. Občas se to sice někomu podaří, leč zpravidla tenkráte, když se na to nemyslí, přijde to bezděčně, mimovolně. Někdy podaří se to i mediu ve spiritistické seanci a ono pak promluví skvělou řeč, kterou zachytilo svou přijímací stanicí z vesmíru. Ideálem by ovšem bylo, abychom se mohli zladit kdykoli a na libovolnou délku vln.

(»Přítomnost.«)

Punc velkých osobností.

Kritickým badáním o původu bible bylo nade vši pochybnost zjištěno, že tak mnohé výroky, ba i celé kapitoly připisované Mojžíšovi nebo Izaiášovi nebo Ježíšovi nebo jiným biblickým osobnostem jsou docela jiného původu. Tomu se ovšem netřeba diviti, když uvážíme, že bývalo od dávna zvykem známé výroky připisovati osobám, které je nikdy nevyřkly. Vždyť i denní zkušenosti nás poučují o tom, jak výroky kohokoli z nás jsou překrucovány, po případě zcela vymýšleny: bylo by ku podivu, kdyby toho byli ušetřeni i slavní mužové. To znepokojilo známého literárního a kulturního historika Jiřího Brandesa, který začal kriticky zkoumat historičnost veliké řady t. zv. historických výroků. Dospěl při tom k nesmírně překvapujícímu výsledku, že tyto výroky jsou v devětadevadesáti případech ze sta nehistorické, buď zcela vymyšlené, nebo aspoň překroucené.

Umírajícímu Goethovi připisuje se — jako jeho poslední slova — zvolání: »Více světla!«, které při tom bylo vykládáno tak, jako by při tom básník myslel na osvícení lidstva. Monumentální výrok Goethův »Více světla!« byl vyroben teprve později z jakési poznámky básníkovy k sluhovi, která zněla: »Otevři přece druhou okenici, aby sem mohlo více světla!«

Kdo by slyšel jméno Galileovo bez věty: »A přece se točí!«? — Ve skutečnosti pronesl tato slova Abbé Trailly v Paříži o 128 let později.

»Kostky jsou vrženy!« — tato slova prý pronesl Julius Caesar, překročuje říčku Rubikon. Ale o nějakém rozhodování na Rubikonu neví nic ani Caesar sám, který svá válečná tažení podrobně popsal. Tvrdošíjná historie o Caesaru a Rubikonu začíná se u Plutarcha, který ji k tomu neuvádí ve svém životopisu Caesarově, nýbrž Pompejově. K tomu od data domnělého výroku k datu jeho zapsání Plutarchem uplynulo 130 let, doba dostatečně dlouhá, aby byly vymyšleny nejpodivuhodnější »slavná slova«.

Takových dokladů uvádí Brandes celou řadu. Poučení, které z toho plyne, je prosté: každý výrok musí býti nejprve ceněn a zkoumán na svoji hodnotu a pravdivost sám o sobě bez ohledu na to, kdo jej vyslovil. A když je uznán pravdivým a cenným, potom mu punc nějaké velké osobnosti jistě neuškodí.

Co dělá z dětí zločince?

Zločin je něco výjimečného, pathologického u člověka dospělého, tím spíše u dítěte. Odstranit zločinnost znamená vytrhat její kořeny. Kde vězí kořeny dětské zločinnosti? Do nedávna poukazovalo se na dědičnost a sociální bídu. Ale poslední zkoumání tomu neodpovídají. Londýnský lékař Dr. B. Burt vyšetřoval 200 takových případů a zjistil, že jen nepatrné procento dětských provinilců bylo dědičně zatíženo. Také bída nezavinila většinu zločinů, neboť celé $^4/_5$ dětí vyšly z rodin žijících v poměrném blahobytu. Naproti tomu poukazuje Dr. Burt na špatnou výchovu, jako hlavní pramen zločinnosti. Výchova ta nepočítá s dětskými pudy, nedovede je řídit a zjemňovat. Také vliv okolí a prostředí je důležitým činitelem v otázce zločinnosti mládeže. Dr. Burt pořídil si mapu Londýna o rozšíření mladistvých zločinců a shledal, že střediskem zločinných rejdů je jistý okruh západní části Londýna, několik ulic, kde každá budova obsahuje divadlo, biograf, hospodu neb taneční místnost. Londýnská zkušenost může býti i nám mementem. V Praze máme nejvíc biografů ze všech středoevropských měst, v každé ulici je hospoda nebo tančírna. A kolik naproti tomu máme v Praze dětských hřišť, kolik místností, kde by se děti mohly scházet a pod vedením vychovatelů zabavit, kolik máme čítáren a knihoven jen pro děti!

Léčivé účinky smíchu.

Léčivé účinky různého druhu byly připisovány smíchu nejvážnějšími lékařskými spisovateli, počínaje Hyppokratem. Tento otec mediciny zvláštní důraz kladl na důležitost veselosti při jídle. Staří lékaři odporučovali smích jako mocný prostředek k rozptýlení hypochondrie. Fossagrives řekl, že vtip je nejmocnější pákou zdraví. Tissot svědčí, že uzdravil skrofulosní děti lehtáním a uváděním jich do smíchu. Dumont de Monteaux uvádí podivný případ jednoho pána, který se zbavil prudké horečky při provádění hry »Figarova svatba«, při které se dosyta nasmál. Jiní učení lékaři konstatují příznivé účinky způsobené smíchem při ledvinové kolice (nephritic colic), skorbutu, při zánětu pohrudnice a ještě při jiných neduzích.

(British Medical Journal).

Meditace.

Z moře věčnosti jsme se vynořili, jako kapka ozářená ranním sluncem a k novým věčnostem se béřeme po zastávkách. Dostáváme se do proudů zvířených a zdává se nám, že mizíme navždy v jejich chladných hlubinách. V tom vynořujeme se znovu, snoubíme se s jásajícím paprskem slunečním a letíme bezstarostně k závratným výšinám. Drženi vesmírnou mocí, kterou stojí všechno, pociťujeme dotek všemohoucnosti. A hned zase strženi potlačenými úzkostmi včerejška klesáme v pocit nemohoucnosti a opuštěnosti, zdá se nám, že jsme sami a kolem vše se hroutí do beznaděje. Přicházíme si jako pohozená smítka na kolbišti života — ale jen maličko a chvění našich tužeb sílí, mohutní v svém letu, proniká vesmír a obratem přináší nový život a nová vítězství. Žádná hvězda v nejtmavší noci není opuštěna, žádný člověk nestojí sám, nikdo není vyloučen ze sympatií lásky a z účasti na tvoření nového světa a nového nebe. Odstupteř, ó děsy země, já půjdu dnes, půjdu hned s novým předsevzetím zhodnotit několik okamžiků, vyzářit trochu lásky, využít sílu a vychutnat harmonii, která mě pojí s Veškerenstvem. Svým přídělem božského života jsem schopen někoho a něco míti rád, z něčeho se radovat a k vyššímu stupni bytí se povznášet. Uvědomuji si přítomnost a lásku Nejvyššího v sobě. Půjdu životem jako dědic věčnosti a šiřitel všeobsáhlé nehynoucí lásky. *Č.*

Dnes, kdy se tolik bráníme absolutismu a diktatuře, kdy heslo demokracie a socialismu je tak populární, neměli by tak mnozí se svými krásnými ideály zůstávati státi před branami rodinného života, ale měli by také sem vnésti trochu více socialismu a demokracie, komunismu a bratrství. Tím lze snadněji ženy získati pro tyto idee než čímkoli jiným.

Komenský a Svobodné bratrství. Ze všech českých buditelů starší doby nejpříbuznější snahám Svobodného bratrství je Komenský. To je zjevné z mnohých jeho výroků. Jmenovitě jeho škola pansofická je hodně příbuzná tomu, jak a co rádi v našich kursech zdůrazňujeme a jak to Komenský tak krásně vyslovil v následující větě: »Vtipu lidskému konati služby babické, jako mezi filosofy Sokrates báby aténské syn, o sobě říkával, že nemůže leč vtipu pomáhati ku zrození, to jest, božské, v mysli každého člověka tající jiskřičky probouzeti, aby vzplanuly v plamen.«

Je to opravdu konec? Slavný Viktor Hugo píše o stejně slavném Talleyrandovi a jeho mozku toto: 17. května 1838 umřel Talleyrand. Přišli lékaři a nabalsamovali mrtvolu. Aby tak mohli učiniti, vyňali — po způsobu starých Egypťanů — vnitřnosti z břicha a mozek z lebky. Když se tak stalo, když proměnili Talleyranda v mumii a tuto mumii zabednili do rakve, vystlané bílým satinem, odešli a mozek nechali ležet na stole, mozek, který se tak mnoho namyslil, tolik lidí ovlivnil, tak mnoho staveb založil, dvě revoluce vedl, dvacet králů napálil a objímal celý svět. Když byli lékaři pryč, vešel do pokoje lokaj a uviděl, co tu zanechali: „Hle, to zde zapomněli! Kam s tím?“ Vzpomněl si, že je v ulici mříž kanálového otvoru, šel tam a hodil Talleyrandův mozek do této kloaky. — K tomu dodáváme: člověk je přece jen víc než mozek, který někdo v nás po celý život obnovuje, jeho části vyměňuje, spravuje a opravuje. Člověk nemyslí jen mozkem, jak se stále tvrdí. Člověk myslí každou buňkou svého těla a všemi dohromady — a pravděpodobně i bez nich. Tvrdí-li někdo, že duševní činnost člověka je totožná s činností mozkovou, řekl více, než člověk sebe učenější mohl by skutečně dokázat nebo i jen obhájit. Mezi mozkem lidským a myšlenkami člověka je ještě mnoho věcí, o kterých se i nejmoudřejším lidem dosud ani nezdálo. —k.

Práce pro náboženský pokrok v Italii. „Před 6 lety bylo ve Florencii založeno sdružení pro mravní a náboženský pokrok, které má nyní několik odboček ve větších městech italských. Každého týdne konají se dvě nebo tři přednášky vynikajících mužů, spojené s diskusí. Účelem sdružení jest pracovati pro bratrství, podporovati pokrok v náboženském myšlení a probouzeti zájem o vývoj vnitřního života. Vůdcem sdružení jest prof. Mario Puglisi.“ — K této zprávě „Kostnických Jisker“ dodáváme, že „Sdružení pro mravní a náboženský pokrok,“ založené a vedené prof. Puglisim v Italii je nejen příbuzné se „Svobodným bratrstvím“, ale je i organisačně s ním spojené. Tento fakt jistě neumenší zájem „Kost. Jisker“ o jeho záslužnou činnost v bigotní Italii.

Sbírka na dům Svobodného bratrství v Praze pokračuje, ačkoli až dosud žádná soustavná akce sbírková nebyla podniknuta. Příspěvky přijímá a každému zvlášť kvituje pokladník SB ministerský rada inž. Fasse. Dostáváme a vděčně zaznamenáváme malé dárky několika korun až do tisícikorunových a větších darů, aniž bychom cítili se povolanými posoudit, který dar stál větší obět a představuje větší lásku. Některé dary byly učiněny vzpomínkou na některého člena rodiny, který se odebral na věčnost. Někteří budou na Svobodné bratrství pamatovati ve svých závětech. Někteří při narozeninách, svatbách, radostných upomínkách, při vyléčení atd. V domě SB bude pamětní kniha, kde jména všech dárců zůstanou trvale v paměti a připomínkou, kdo spoluzakládal SB. Některé dary jsou určeny pro docela určité účely ve spojení s domem SB. Na podzim začneme také s uveřejňováním seznamu darů a rozvineme další činnost. Snad se nám podaří do té doby dostati aspoň tolik místa ve svém domě, abychom tam mohli zařídit řádnou úřadovnu. Naše těžkosti v tomto ohledu budou jednou zajímavým čtením. Jistý svobodný pán, velkostatkář, velkoobchodník a továrník, který u nás obývá pět pokojů, když mu byl nabízen dvoupokojový byt, hájil se také svojí otylostí. Má totiž veliké břicho. Jiné okolnosti jsou ještě zajímavější. Zákon na ochranu nájemníků přináší v některých případech ovoce velmi exotické. Nejlépe jej umí využít ti, kteří mají nejvíce peněz a nejméně takové ochrany potřebují. Ale dostali jsme ven z domu kořalnu, výčep piva, vinárnu a ještě jednu pokoutní kořalnu, i chlév a hnojiště jsme vyklidili, tudíž jest naděje, že se nám podaří získati ve vlastním domě také místečko pro své úřadovny. Byli bychom těm, kteří svými dary přispívají na koupení a renovaci domu rádi ukázali ještě makavější výsledky, ale musíme se spokojiti zatím s tím, co bylo dosud vykonáno -- a ti, kteří našim těžkostem rozumí, dosvědčují, že jsme vykonali, co jsme mohli, co bylo v našich silách. Doufejme, že se ještě letos dočkáme dalších a radostnějších výsledků v dobývání vlastního domu.

Schůze rodičů dětí Nedělní školy byly pro letní období zakončeny přednáškou pí. Paulové-Růžičkové v pátek 7. května. Přednáška podala mnoho cenných námětů a poučení pro rodiče v ohledu rodinné výchovy dítěte. Byla jednou z nejkrásnějších, které tu byly proneseny. Ve schůzích bude pokračováno po prázdninách.

Pravé a nepravé náboženství. V rubrice různých zpráv jednoho z pražských denníků čteme: „21. t. m. přišel mezi 9. a 10. hod. dopoledne katecheta Bedřich Reinl v Novém Sedle u Žatce do páté třídy tamnější školy a ztýral v přítomnosti učitele žáka Emila Šrámka holí tak, že žák pozbyl vědomí a hůl byla přeražena na kusy — a to

proto, že hoch před přijímáním jedl". Ke konci téže rubriky je poděkování. „Spolek bezkonfesních ‚Havlíček' v Horním Jiřetíně odevzdává ve prospěch ‚Jedličkova ústavu' Kč 325·—, sebraných mezi členy horníky. S díky kvitujeme". — Není sporu o tom, který čin byl zbožnější.

Po stopách pračlověka. Důležitý objev učinil profesor Dart z Witwaterské university v Transvaalu. V okolí osady Taungsu nalezl lebku, o které soudí, že náležela tvoru, vykazujícímu vyšší inteligenci než gorila a šimpanz a tvoří přechod k primitivnímu člověku. Zdá se, že objevem profesora Darta doplněn byl chybějící článek v řetězu vývoje mezi opicí a člověkem.

Užitečné pomníky. Americká společnost pro stavbu válečných pomníků se usnesla, že na francouzských bojištích nebude již stavěti pomníky jako dosud, nýbrž užitečné stavby, jako pamětní mosty, parky, vodotrysky a pod.

Mají rádi krev. V kostele sv. Jana Lateránského v Římě ukazují, ovšem za peníze, jednu hlavu sv. Pankráce, z níž prý tryskala proudem krev po celé tři dny a noci. Dále ukazují dvě plné misky krve, která prý vytekla z probodnutého boku Ježíšova. Také ukazují roucho, celé krví zbrocené, které prý měl Ježíš na sobě, když ho křižovali.

Pražské stíny.

V Praze je celkem 2812 hostinských koncesí, což by stačilo pro čtyři a půl milionu lidí, kdežto Praha nemá zdaleka ani celý jeden milion obyvatel.

* * *

Po zrušení nevěstinců zařizují se po celé Praze bary, v kterých se plnými hrstěmi rozhazují peníze, které také představují lidskou práci, ale jsou vyhazovány lidmi, kteří nic nedělají. V jednom z těchto barů je zaměstnáno třicet bardám, které všechny žijí velkopansky, ač mají plat žebrácký.

* * *

Zda-li je všechno možné tomu, kdo svému řemeslu umí dáti nějaké jméno, které není v trestním zákoníku?

* * *

V Praze není velké přednáškové síně, kterou by nepronajímal hostinský.

* * *

Kolem Prahy mají býti všechny silnice zdokonaleny — tuhle jsme viděli, a to ne poprvé, že hned za Strašnicemi na černokostelecké říšské silnici cestař seškraboval s pokraje silnice bláto a d r n a pozorně je rozděloval po prostředku silnice.

Páté přes deváté.

Obydlené světy. Podle slavného hvězdáře dr. F. H. Moultona lze předpokládati, že jest ve vesmíru při nejmenším sto milionů obydlených těles jako naše země. Na jistém stupni svého vývoje každé těleso nebeské stává se obydleným.

Cvičme se v uklidňování. V Anglii umírá ročně 80.000 osob na srdeční nemoci a počet se i v jiných zemích stále množí, protože moderní život přináší sebou mnoho rozčilení.

Pravda stran. Pravda je jen jedna, když ji má jen jedna strana, ale jak k tomu přijdou, prosím, ty druhé strany, aby také neměly svou pravdu? Proto, má-li se rozhodnouti pravdivě, co je pravda, musí se na to vzíti klíč stran, které o tom mají právo hlasovat!?

Kněz ku knězi: Církev musí být, protože my musíme být, a když my musíme být, je samozřejmé, že musí být církev.

Klukova moudrost. Cizinec procházeje podkrkonošskou obcí, ptá se hocha, který si tu hrál s míčem: „Narodil se zde také nějaký velký muž?“ — „Nikoliv, sami malí kluci,“ odpovídá malý občan.

Mluva pobožných. Starý přítel potká velmi pobožného Ruprechta a pta se, jak se daří jeho nemocné tetě. „Jsme připraveni na nejhorší,“ odpověděl tázaný. Druhý den se znovu potkají a pobožný Ruprecht s pláčem sděluje, že už nastala katastrofa, a že Pámbu vzal nebohou k sobě do nebe,“ při čemž propukl v nový pláč.

Jak se také vyučuje náboženství, jmenovitě lásce k bližnímu, a neklásti pohoršení dětem: páter Jiřičný v Tršicích stloukl 12letého žáka Ant. Pytlíčka rákoskou ve škole tak, že způsobil mu 8 krvavých podlitin na ruce, krku a zádech a hoch musel býti lékařem ošetřen.

Biblický had z ráje způsobil holandské evangelické církvi pěknou patálii. Jeden modernismem načichlý farář dovolil si v kázání vysloviti pochybnost o tom, zdali ten had, jak bible učí, skutečně mluvil lidskou řečí, a zdali i před svým potrestáním (za to, že Evu svedl) nemusil se stejně po zemi bez nohou plaziti jako potom. Teď z toho mají církevní soudy a roztržky a někteří předpovídají, že pro takovou bezbožnost mohl by bůh poslati na všechny povodeň.

Nový titul. „Jaké místo jste zastával na svém dřívějším místě?“ tázal se zaměstnavatel. „Prosím, byl jsem udělatelem.“ „Udělatelem? Co to je za zaměstnání?“ „To je tak, když můj zaměstnavatel něco chtěl míti uděláno, uložil to pokladníkovi, pokladník to uložil účetnímu, účetní to uložil asistentovi a asistent to uložil mně.“ Nu, a co se potom stalo?“ „Já už nikoho neměl, komu bych to dále uložil, tak jsem to udělal sám.“

LITERATURA.

„Volný myslitel" je „časopis československých stoupenců Volné Myšlenky Světové" redigovaný prof. Dr. Kunstovným v Praze XVII., na Košířské Václavce 309. Vychází dvakrát měsíčně o osmi stranách a stojí ročně Kč 12·—. Přináší mnoho věcí, které by také čtenáře našeho časopisu zajímaly. Jmenovitě všímá si také unitářských směrů ve světě, zvláště v Americe. O SB zmínil se již několikrát velmi sympaticky.

„Kostnické Jiskry" za nynější redakce doktorů Boháče, Linharta a Žilky (vycházejí týdně v Praze, Jungmannova tř. 15. Předplatné ročně Kč 38·—) přinášejí velmi cenné články obsahu pokrokově náboženského. Zvláště články J. Linharta a J. Kučery o socialismu vzhledem k náboženství jsou velmi časové. Těšíme se upřímně, že pokrokový směr „Kostnických Jisker" se čím dál více upevňuje a doufáme, že přes nepřejnost kruhů orthodoxních se udrží a rozšíří k prospěchu českého protestantismu.

„Český Zápas", orgán církve československé, vychází týdně (Praha II., Krakovská 7, předplatné ročně Kč 28·—). Do třetice všeho dobrého upozorňujeme také na tento dobrý, nábožensko-pokrokový časopis, který vedle dobrých článků přináší všechny informace o církvi československé.

Redakční a osobní. Všechny, kteří během přednáškového období očekávali odpověď na své dopisy a nedostali ji, prosíme, aby odpustili a nepovažovali to za neochotu. Redaktor Č. udělal vždy napřed to, čemu nebylo lze vyhnouti, a potom na mnohé velmi důležité a žádoucí věci nezbylo už času. Jestli br. Kunstovný ve svém „Volném Mysliteli" píše, že br. Čapek přednáší třikrát týdně a uznává, že je to dost velká námaha, třeba podotknouti, že většinu týdnů přednášel pětkrát i šestkrát kromě menších, kursových přednášek, takže některý týden neměl jediný večer volný a v neděli kromě dvou velkých přednášek mívá v Nedělní škole kroužek středoškoláků. Každý čtvrtek kromě odpoledních porad mívá dva kursy: rádcovský a učitelský. Proto vy milí a nejmilejší, kteří jste odpověď nedostali, ještě jednou odpusťte, a přijde-li o prázdninách a o půl roku opozděná, mějte to tím za omluvené.

Administrační. Od prázdnin počínaje hodláme v expedici a administraci čas. „Cesty a Cíle" zaměstnati dalšího úředníka, abychom byli s to rozesílati každé číslo v čas a pravidelněji. Aby nám to bylo ulehčeno, prosíme současně o zaslání předplatného, po případě o vrácení čísel kdo je nemíní odbírati. Komu je nemožno časopis si předplatit a rád by jej četl, ať nám to také napíše. A kdo by chtěl přispěti na rozšíření časopisu, učiniž tak a buď ujištěn, že každý haléř bude použit v duchu a podle přání dárce. — Příští číslo bude věnováno památce Husově. Objednávky na toto číslo buďtež učiněny v čas.

Tiskl K. Mašin v Kladně. — Nakladatel Dr. N. F. Čapek v Praze.

Zpolitisované náboženství.

Oslavme Husa odlukou od kněží.

15. června t. r., v době, kdy v parlamentě projednával se spěšně zákon o kněžských platech a na ulicích pražských stupňovalo se rozhořčení lidu v demonstrace, konala se pravidelná schůze SB asi s 1200 účastníky, kteří s velkým pohnutím vyslechli přednášku N. F. Čapka, z jejíž prvé části podáváme některé hlavní myšlenky.

Před zahájením přednášky čteny byly některé odstavce z Masarykovy „České otázky", kde je poukazováno na polovičatost, která se na nás už tak často vymstila.

Některé výroky Masaryka:

„Tato nepevnost a neucelenost našeho charakteru netkví pouze v nedostatku pevné vůle a nestálosti citů, ale i ve zvláštní nepevnosti a nedůslednosti názorů. Již naši otcové prohřešili se proti Duchu svatému: zastavili se na půl cestě a ty své bratry, kteří usilovali o důsledné provedení reformy, potlačili; za to v trest sami byli potlačeni a potlačen celý národ."

„Jakkoli správné bylo klásti důraz na život, přece husitism pochybil nepochopiv, že nový život vyžaduje i nové učení; budiž učení to podřízené životu, ale musí býti tak jak ten život, určité, důsledné."

„Kde není důslednosti a určitosti, tam mysl stává se těkavá, společnost rozpadá se na strany a frakce a konečně nastává i mravní úpadek, neboť není mravnosti bez pevného přesvědčení. Tak i husitism, začavši mravní reformou, končil mravním chaosem."

„Reformace, povstavší pro svobodu ducha, končila zotročením ducha i těla."

(Slova Denisova): „Bitva, jež katolíkům vydala Čechy a jež málem by jim byla vydala svět, stála císařské dvě stě padesát mužů."

(Dále Masaryk): „Mohli Čechové býti Prozřetelností krutěji potrestáni, nežli takovýmto konečným úpadkem, zpečetivším dvoustoletou kolísavost . . .?"

„Máme-li se tudíž skutečně obrodit, musíme odčinit příčiny našeho úpadku: odčinit rok 1487 — toť náš praktický národní úkol obrodní.“

* * *

Jak pravdivá jsou slova Masarykova, napsaná v době, kdy ani ve snu tak mnohým nenapadlo, jak blízcí jsme svému osvobození. Jak velký byl náš národ v boji o svoji svobodu! Jak hrdinně nasazovali naši hoši své životy na všech bojištích světa! A jak hrdě přihlásili se naši představitelé před celým světem k zásadám států moderních. Jak samozřejmě znělo prohlášení, že bude provedena odluka státu od církve. Jak malí byli tenkrát římští sluhové, u vědomí, jak málo se přičinili o tu samostatnost a jakou vděčnost mohou očekávati za třistaleté zotročování českého lidu. Jak samozřejmé bylo i jim, že nový český stát je vydržovati nebude, a smiřovali se s tím.

A zas ta naše nešťastná kolísavost a kompromisnost způsobila, čeho nikdo nečekal: že ti, kteří byli naším neštěstím a byli pokořeni a scvrkli se do koutů, se roztáhnou znovu a budou chtíti znovu rozhodovati o osudech a budoucnosti celého národa.

Nechali jsme své osvobození nedokončené v klamném domnění, že samo dozraje: zatím dozrává dračí símě nové poroby.

Stát sice potřeboval peníze pro vybudování škol a pro tisíc jiných věcí a je těžce zadlužen a platí vysoké úroky, ale proto se přece ještě v roce 1919 dalo kněžím 20 milionů v naději, že se ta suma bude rapidně umenšovat. Ale 1920, rok na to, bylo jim odhlasováno 30 milionů, potom 52, v dalším roce 67 a loni už 73 milionů. A nyní je to všechno málo, mají prý dostat ještě letos dalších 35 milionů přidáno.

Kněz, agitátor politické strany, propagátor papežské nadvlády, má býti vydržován státem a má míti zaručené dobré příjmy ze státní pokladny na dosmrti: to je ten pokrok, který jsme od roku 1918 ve svém moderním vývoji učinili. To je ta slíbená odluka.

To se děje v době, kdy Amerika má už 130 let odluku, v době, kdy už i Turecko, nejzpátečnější stát v Evropě, provedlo rozluku. My Češi, kdys nejosvícenější národ, národ kacířů, národ papežem tolikrát prokletý, národ, který měl

Husa, Komenského, Havlíčka, a Masaryka má presidentem, my máme státi až za Tureckem v kulturním pokroku, v moderním státnictví?

A co bojů, hořkosti, nenávisti, roztržek to působí!

To se děje v době, kdy každý osvícenější člověk pokládá požadavek rozluky za samozřejmý. V době, kdy každý nestranný člověk i při největší náboženské snášelivosti uznává, že kněze mají platiti ti, kteří jej potřebují a ne ti, kterým je pohoršením.

A čím je nám kněz pohoršením? Kdyby sloužil sebe horlivěji svým církevníkům a učil je sebe hrubším pověrám, není nám do toho nic a jestli sám tomu věří, čemu učí, můžeme ho i cíti — ale jestli jsme nuceni jej vydržovati svými daněmi, a tím vydržovati agitátora názorů a praxe, jakou nenávidíme, jakou za nejvýš škodlivou považujeme — jak nám to nemá býti pohoršením?

Státní úředník se může dopustit různých přehmatů, ale jsem-li dobrým občanem, jakým chci být, musím uznati, že ten státní úředník je tu stejně pro každého a že ho neplatím pro jeho smýšlení ani za jeho přehmaty, ale za služby, které od něho spořádaný stát vyžaduje a které jsou všem stejně přístupny bez ohledu na náboženskou nebo politickou příslušnost. Ale mám-li vydržovat kněze, o jehož celém bytí jsem přesvědčen, že je založené na pověrách, že zdržuje pokrok lidstva, že je představitelem systemu, který byl tolikrát kletbou mojí vlasti a mému národu, jestli já toho kněze nikdy nepotřebuji a jeho služby jsou pro mě jako občana úplně zbytečné — pak se mi on stává pohoršením tak dlouho, dokud jsem nucen svými daněmi jej vydržovat.

Chce-li už stát přisluhovat kněžím, tedy ať jim přisluhuje vybíráním církevních daní jen od církevníků, jako bývalo v dobách, které se považují za ještě temnější, ale bylo by to přece jen světlejší a snesitelnější, než když má býti kněz vydržován ze státní pokladny, která má nedostatek peněz na věci mnohem potřebnější.

Nač je nám kněz?

Hledíme-li na věc jen čistě nábožensky, musí nás překvapiti zajímavý fakt, že evangelium, kterého se církve tak rády

dovolávají jako jediného pravidla víry a života, vůbec žádných kněží nezná, kromě židovských, a že ani Ježíš ani apoštolové nic z toho nedělali, zač dnes kněží béřou plat.

Jejich hlavní práce točí se kolem zápisu do matrik a spojených s tím ceremonií. Matriky jsme převzali ze starého Rakouska. Našinci je těžko věřit, že desetkrát větší Státy Severoamerické vůbec žádných matrik neznají. A nikomu nechybí, nikdo se po nich neptá.

Představte si Ježíše, nebo Petra, nebo Pavla, že sedí ve farní kanceláři a starají se o matriky! Nic tomu podobného není možno si představit. Jejich starostí bylo náboženství a mravnost.

Ať mi někdo poví, jakou souvislost mají matriky s náboženstvím, ať už katolickým nebo evangelickým nebo kterýmkoli jiným! Rozuměl bych, kdyby se církev starala o matky, zda-li rozumějí mateřství, výchově a vlivům nálad na celý rodinný život – ale o to knězi nejde. Běží mu především o zápis do matriky a co s ním souvisí.

Nebo ať mi někdo poví, jakou souvislost má občanská sňatková smlouva s náboženstvím? Zdaliž Kristus také někoho oddával nebo někoho k tomu nabádal? Je přirozené, že kde je živé náboženské cítění, že taková smlouva manželská bude provázena náboženským povznesením mysle a blahopřáním, ale k tomu není zapotřebí matrikového kněze.

Nebo kde najdete v evangeliu, že Ježíš nebo jeho učedlníci obstarávali pohřby? Byla to rovněž záležitost rodinná nebo společenská, podle toho, jaké postavení zemřelý zaujímal. I když se při tom modlili nebo nábožensky svoji mysl povznesli, nikdy to nebyl úřední akt matrikový, nebylo to nijaké úřadování podobné dnešním matrikovým církvím.

Matrikové církve tím, že jsou na půl politické a na půl náboženské, že jejich kněží konají na půl službu státních úředníků a na půl náboženských činitelů: nepřímo lid odcizují buď náboženství nebo státu nebo oběma současně. Náboženství tak přestává býti na prvém místě věcí srdce a stává se úředním výkonem, jako když se hlásí byt, nebo když někdo žádá o pas. A co nejhoršího, náboženství stává se nejlacinějším artiklem, protože co nezaplatí církevník, to doplatí stát.

Pro koho stát vydržuje kněze?

Ukázali jsme, že matriky k náboženství nepatří. Jestli však si odmyslíme matriky a vše, co s nimi kněží rádi spojují, co zbude? Zbudou věci, o které se stará ve skutečnosti nepatrný hlouček lidí. Jen jděte do kostelů, když se tam konají bohoslužby, kolik a jakých lidí tam najdete!

S osvětou mizí zájem o pověry a o všechno, co je na pověrách založeno — a to znamená úpadek všech náboženství, která stojí a padají s vírou v zázraky.

Bylo by velmi smutné, kdybychom my Češi, kteří jsme aspoň zeměpisně srdcem Evropy a jejího kulturního ruchu, místo ku předu, jako raci lezli do zadu, až někam k středověkým strašidlům a krvácejícím obrázkům. Osvěta je totožná s úpadkem církví. Proto je nesnesitelně hořké pomyšlení, že stát, který má v ústavě, že veřejné vyučování má býti zařízeno tak, aby neodporovalo výsledkům vědeckého bádání, vydržovati má z kapes všech poplatníků kněze, jejichž celá existence je popřením výsledků vědeckého bádání, a tím má zadržovati jinak neodvratný úpadek církví.

Je-li kněz potřebný, je potřebným jen těm, kteří věří v jeho poslání a učení, ostatním je urážkou a pohoršením do té chvíle, dokud jsou donucováni jej platit proti svému svědomí a přesvědčení. A to by mohlo znamenati, když ne oslabování loyality k státu, tedy aspoň seslabenou, ne-li zničenou radost z takového »osvobození«.

Kolik Čechů potřebuje kněze?

Zeptejte se kteréhokoli vzdělaného člověka, tedy i vzdělaného Čecha, zdali potřebuje kněze? Kolik jich najdete, kteří řeknou, že ano? A ještě potom abyste se ptali, v čem jsou vzdělaní a proč tak říkají. Každý, kdo je skutečně vzdělaný, mluví-li k vám upřímně, jak si myslí, řekne nanejvýš, že kněz je potřebný pro lid, který prý je hloupý, nevědomý, zaostalý.

Je to pravda? Je průměrný český člověk skutečně tak hloupý, zaostalý, nemyslící? Může to říci někdo, kdo opravdu ten lid zná a ví, co si o kněžích povídá? Chceme-li vynajíti onen lid, který skutečně na knězi visí, musíme ho hledat a potom si ho dobře povšimnout a poznáme, že jsou to bytosti, které nepotřebují tak kněze, jako buditele, kteří by jim přinesli trochu osvěty a vyvedli je z pověr a z lecjakých jiných

osidel temnosti. Potom, jestli jsme to dotud nevěděli, porozumíme proč a s jakým významem povstalo mezi českým lidem úsloví o svíčkových babách.

A jestli ani to nám nestačí, vyjeďme si za hranice anebo jen do nejubožejších koutů republiky a ptejme se, komu jsou tam lidé nejvíce oddáni? Nebo to obraťme, a vyhledejme v světě, nebo i u nás, ona místa, kde je lid kněžím nejoddanější? Jaká jsou to místa, jaký je to lid?

Nebo nahlédněme do dějin, ať kdykoli se lid domáhal svobody, práva, spravedlnosti, jestli se to dělo za vedení kněží nebo přes hlavy kněží! Komu to nepostačí, kdo ještě potom myslí, že český národ potřebuje tak nutně kněží, že jejich existenci musí zajišťovati penězi všech občanů jako státní nezbytnost — tomu jistě nejsou platny ani oči ani brejle.

O dobrých kněžích.

Někdo namítne, že byli a jsou také dobří kněží. Předně nijak nepopíráme, že i člověk dobrý může sloužiti věci nedobré. Za druhé dobrý kněz není dobrý proto, že je knězem, nebo jinak by nebylo špatných kněží vůbec — a toho nikdo nepopírá. To je dobrota, kterou jim nedává jejich kněžství. Takoví byli by dobrými, a dojista ještě lepšími, kdyby kněžími nebyli. To je dobrota obyčejného dělníka, řemeslníka, úředníka, zkrátka člověka. Tato dobrota však není důvodem, aby byl vydržován z peněz všech poplatníků. Je dost dobrých obuvníků, hokynářů, redaktorů, umělců atd., proč je všechny nevydržovat ze státní pokladny, když jsou dobří? Zde neběží o jejich dobrotu, ale o jejich práci, kterou má proti svému svědomí platit i ten občan, který jí nepotřebuje a kterou nelze přece uznávati za státní nezbytnost.

Nejsmutnějším však je fakt, že takové vydržování kněží státem je proti přesvědčení veškerého uvědomělého voličstva a že jen z důvodů politických, z důvodů stranických kompromisů se taková věc děje. Co se v nás při tom bouří, je náš náboženský cit, který se vzpírá proti tomu, aby náboženství se spojovalo s politickým čachrováním. A protože právě těmi hlavními vymáhači a čachráři jsou právě ti, kteří se toho doživotního zaopatření ze státní pokladny domáhají — je naše pohoršení nad novým zaprodáváním Krista tím větší.

Co dělat?

V Anglii, když podobné násilí proti svědomí občanů bylo odhlasováno, zdráhali se všichni náboženští lidé, kteří pro svědomí nemohli jinak, platit daně a raději si nechali svůj majetek soudně zabavit než aby z jejich daní měli býti vydržováni lidé jiného náboženského smýšlení. My takového mučednictví nedoporučujeme. Ale doporučujeme, aby lidé opravdu náboženští protestovali vystupováním z církve a tvořili, když tak chtějí, církve laické, bez kněží.

Kněží učinili náboženství nenáviděným. Až se dostane náboženství z rukou kněží, bude znovu osvěžujícím pramenem radostného a silného života, jako tomu bylo u Ježíše a jeho učedlníků a ve všech opravdových hnutích náboženských.

Náboženství, vydržované ze státní pokladny, zůstaniž, jako dosud, na prvém místě věcí politickou, určenou pro lidi, kterým je náboženství politikou a politika náboženstvím; a dále pro lidi, kterým jejich náboženství nestojí za tolik, aby si je sami udržovali a nemají proň tolik úcty, aby si je nenechali udržovat druhými poplatníky proti jejich vůli a přesvědčení.

Nemáme-li zůstati za Tureckem, nemá-li přední kdys národ Čechů zůstati v Evropě nejposlednějším, je nutno, aby boj proti zpolitisované církvi byl veden lidmi náboženskými. Vztek a suché rozumářství nikomu nenahradí náboženství. Se zlostí a s negací se šlo proti kněžím — kněží se vracejí a těm, kteří je zaháněli, zůstala jen zlost. Negace, s jakou byl veden protiklerikální boj, je příliš nedostatečnou náplastí na všecky rány srdcí, na smutky a strachy po tisíciletí pěstované.

Smutné je, že i církve, českému cítění jinak sympatické jsou zatahovány do toho politického čachrování. Výmluv se ovšem najde na všechno dost. V jádře je to zas ta naše nedůslednost, dvojakost, rozpolcenost, kompromisování.

Platí ještě Havlíčkovo: nic jim nedávat?

Neplatí. Je bezpředmětné. Zařídili jsme si to tak, aby jim všechno dával stát. Dávat musíš. Co jim nedáš sám, to jim z tvých daní dá stát. Tam jsme dospěli v osmém roce své samostatnosti.

Proč se tak namáháme oslavovat Husa?

Nejprve mějme trochu z jeho ducha, který volil jíti na hranici, než by kompromisoval. Tím nedoporučuji žádné mučednictví. Tím doporučuji drobnou práci uvědomovací, práci k odluce od kněží, odluce politiky od náboženství, odluce státu od církví. Nebo co je potupnějšího, jako ohromná, zdařilá, národní oslava Husa a potom odhlasování krvavých milionů na zajišťování existencí štvoucích věčně proti Husovi.

Nebude lépe, když ponecháme oslavy hlučné lidem kompromisním, dvojakým a rozpoltěným, a když budou se spojovati lidé nábožensky uvědomělí, celí, politiku s náboženstvím nesměšující, a budou tak žít a tak pracovat, aby lidé se mohli přesvědčit, že jen člověk nábožensky povrchní potřebuje kněze, ale nikdy člověk opravdu náboženský!

Zač se kněží sami vydávají?

Bylo řečeno, že matriky nejsou vůbec potřebné, ani k náboženství, ani k blahobytu občanstva. Jestli však se přece nemůžeme bez matrik obejít, ať se matrikařením živí naši invalidé, jako se živí trafikami, zkrátka, ať to konají schopní lidé, kteří byli bez vlastní viny zmrzačeni.

Kněz ovšem nepřipustí, že je nejprve matrikářem — zač se tedy vydává? Za prostředníka mezi Bohem a lidmi! Má usmiřovati rozhněvaného Boha s hříšným pokolením lidským, nebo aspoň ukazovati cestu k takovému usmíření. Leč je-li Bůh takovým, jak jej sami líčí, spravedlivým, musel by se nejprve hněvati na kněze, že k vůli nim je tolik nepokojů, že k vůli nim se z náboženství dělá politický čachr. Bylo by spíše nutno, aby lid smiřoval Boha s kněžími — a kdyby byl lid uvědomělý, provedl by takové usmíření odlukou státu od církve a od kněží, a tím odlukou náboženství od politiky.

Kdyby podařilo se někomu uvésti do politiky náboženskou opravdovost a mravní ryzost, stal by se velkým dobrodincem lidstva, ale kdo vnáší do náboženství politické kšeftaření, páše velký zločin.

*

Než býti svatým na mostě s pozadím politické vřavy, je lepší býti vyhřátým piskem, v kterém si děti pohrají, nebo potůčkem, v němž si unavení osvěží nohy.

Václav Žižka:

Náš Hus.

Oslavy Husovy mají nás nábožensky povznést, mají nás s Husem spojit právě v tom jeho činu největším, že položil život za své přesvědčení.

T. G. Masaryk.

Husovy oslavy mají svou historii. Každá doba měla své pojetí Husa a jeho oslavy byly vždy jenom vyjádřením ducha doby.

Po upálení Husově v Kostnici, stal se Hus svatým mučedníkem zákona božího. Umřel jako náboženský reformátor, který chtěl církev Kristovu očistit od zlořádů a uchránit ji před sesvětštěním. Tak chápali Husa jeho současníci a způsob oslav Husových byl podle toho.

V době pobělohorské byla památka Husova zatlačena do pozadí svatojanským kultem. Současně také česká řeč vlivem cizího panstva, které u nás vládlo v době politické nesamostatnosti, stala se odstrkovanou popelkou.

Jiskřičky nadějí na vzkříšení národa, živené v českých srdcích vzpomínkami na slavnou minulost, vzplanuly v oheň nadšení, se kterým dali se do práce naši buditelé. Jméno Husovo zase oživlo. Nebyl to však na prvním místě Hus jako náboženský reformátor, ale Hus — oprávce českého jazyka a jeho obhájce na Karlově universitě proti cizozemcům. Doba obrozenecká vyzdvihla u Husa stránku národní a oslavovala v něm největšího Čecha.

Když vypukla světová válka a profesor Masaryk odejel za hranice pracovat pro obnovení naší politické samostatnosti, zahájil oficielně protirakouský boj Husovou oslavou v Ženevě. Masaryk pojal Husa jako mravního velikána. Hus vítěz pravdy a nezlomné víry ve spravedlnost stal se Masarykovi symbolem práva a mravní hodnoty zápasu, který podnikal.

Vidět v Husovi především člověka. Jeho silný charakter, který jako žulový kvádr, nepohnut, stojí v proudu života. Tak chápeme Husa ve smyslu Svobodného bratrství. Nezavíráme očí před jeho náboženským reformátorstvím, uvědomujeme si jeho zásluhy o český jazyk, ale to nemohou být hlavní motivy našich oslav Husových. Nemůžeme v něm oslavovat k n ě z e, který své učení staví cele na božím zjevení. Husa

kněze mohou oslavovat jenom ti, kteří v ohledu náboženském žijí v 15. století. Nám také nestačí oslavování Husa jen jako universitního profesora a vlastence. Tak může ho oslavovat jenom skupina lidí v národě, která se ještě nevykřičela z předhavlíčkovského hejslovanění.

V našich očích roste Hus ne tím co věřil a konal, ale jak doopravdy bral to, co věřil a co dělal. Jeho opravdovost září nám jako diamant v jeho životě. Nás nenadchnou pravdy, které on ve své době za pravdy měl, ale jeho odvaha, se kterou pravdu poznanou hlásal, jeho přesvědčení, za které obětoval vlastní život.

Vzpomínáme Husa pro jeho charakter. Chceme ho podle toho důstojně oslavit.

Jak? — —

Kdybychom uctívali v Husovi jenom kněžské reformátorství, oslavili bychom ho bohoslužbami a modlitbami v jeho duchu.

Kdybychom se chtěli poklonit Husovu vlastenectví, oslavili bychom ho krásnou parádou a zpěvem národních písní.

Husa — člověka, který svá slova dovedl vtělovat v čin, můžeme oslavit jen činem, činem pro dobro člověka. Husovo odhodlání zemřít pro pravdu bylo jeho činem posledním a vrcholným. Naše odhodlání žíti a jednati pravdivě, nerozdvojeně, s vnitřní poctivostí budiž nám počátkem života v stopách Husových.

Americký profesor Good napsal: »Hus je mrtev, ale nikdy nebyl tak živ jako dnes«. Kéž tato slova jsou pravdou. Kéž žije Hus v našich činech pravdy a lásky k člověku.

Není nad opravdovost. Stalo se, že známý politik byl požádán o slavnostní přednášku o Husovi. Neodmítl a na přednášku přijel. Jeho nadšená řeč vyzněla apelem na přítomné: »Jen opravdově a důsledně! Když Husa tak Husa a ne taky Johánka. Český člověk, který je také římským je buď nevědomec, nebo mizerný charakter. Proto volám »pryč od Říma!« — Bouře potlesku odměnila řečníka, který mohl být svým výkonem spokojen. Nadšen úspěchem, na zpáteční cestě ptal se své ženy, která ho doprovázela, co tomu říká, jak jim to pěkně pověděl? »No, dobré to bylo« — odpovídá žena — »ale měl bys už jednou také z té církve vystoupit!« — A vystoupil.

Jak oslavíme Husa?

Je opět 6. červenec, památka mučednické smrti M. J. Husa. Přijdou zástupy lidu, aby položily květiny a věnce na pomník, aby poslechly nadšená slova řečníků a se zápalem zapěli některou husitskou píseň. A tak mnohý spokojen, že dostál své vlastenecké povinnosti, odchází domů, aby zůstal zase tím starým člověkem. O výročí Jana Nepomuckého půjde horovat pro Nepomuka, aby si nerozhněval stranu druhou. Tak vypadá polovičatá povaha toho, který je 6. července velkým husitou a 16. května horlivým oslavovatelem Johánka. A právě tato polovičatost je hlavní příčinou, že jdeme jako raci zpět, místo, abychom, jako národ nejosvícenější byli národem vedoucím.

Hus položil svůj život, aby celému světu ukázal, oč milejší je Čechu trpět za pravdu a být poctivým, než rozčísnout svou povahu za hmotný zisk. Všem synům české země svou hrdinskou smrtí ukázal, aby stáli jako žulové hradby a nebáli se hájiti věc mravnou a spravedlivou. Aby nikdy neohýbali hřbet před těmi, jimž na prvém místě jde o měšec. Dnes po 500 letech tito synové nejen že hřbet ohýbají, ale nechávají si hlavu okovávat římskými řetězy. Přimlouvají se, aby ti, kteří byli husitské krvi největší potupou, kteří neměli nikdy na paměti blaho národa, byli vydržováni penězi z kapes nejchudšího lidu.

Byli jsme kdysi národem nejosvícenějším, celý svět se obdivoval české pokrokovosti; za pět set let jsme to tak daleko přivedli, že nás bude zase celý svět obdivovat, ale proto, že budeme národem nejzpátečnějším, mnohem zpátečnějším než je posmívané Turecko. Kacířský národe, který jsi držel hlavu vzhůru a nebál se ničeho, dnes se ohýbáš a bojíš se tmy římské? Národe, který jsi nade vše miloval vzdělanost, dnes zavíráš školy, propouštíš učitele, abys ušetřil pro lidi, kteří z tebe chtějí udělat duševní otroky a mrzáky. Uvědomuješ si plně, co krvavých peněz tě stojí tvoje liknavost, tvoje nerozhodnost, tvůj hlas, který jsi propůjčil protinárodním čachrům? To všechno je důsledek toho, že jsme se hádali, kdo má první právo Husa oslavovat, kdo může v první řadě o Husovi mluvit, a že jsme si dost plně neuvědomili, že je třeba být jiným člověkem. Dnes jsou takové povrchní oslavy potupou Husa, myslím-li, že postačí, zazpívám-li husitskou píseň a zlořečím na postup reakce a sám jsem jedním z reakcionářů.

Neříkej, já jsem jen slabý jednotlivec: celé řady nepřátel, to jsou také jen jednotlivci. Celé lidstvo jsou jen jednotlivci a nebude toto lidstvo poctivé a mravné, dokud bude složeno z nepoctivých, polovičatých, nemravných jednotlivců. Ty jednotlivče, který tu dnes oslavuješ památku nekompromisního Čecha, uvědomuješ si, že nemáš práva se dovolávat velikosti Husa, dokud jsi obojakým, rozčísnutým, nepoctivým karakterem? Znovu voláš »upalte ho«, dokud patříš do řad Husových nepřátel.

Méně oslav, méně povídání, méně křiku prázdného a více činů. Pozdvihni každý hlavu, začni sám myslet a musíš přijít k poznání, že musíš vystoupit ze řad nepřátel, přeorientovat se, vystoupit z církve a rozhodnout se, je-li ti dražší a vyšší charakter anebo mrzácká povaha s římskou přízní. H.

Zpověď ke dni Husovu.

Oslavovali jsme muže celého s duší rozpoltěnou, nyní se kajeme a slibujeme, že svého Husa slaviti budeme činy a s duší oddanou ideálu velkého života. Přicházeli jsme s prapory pokloniti se jednou těm, kteří hranici zapálili a podruhé tomu, který na ní byl upálen, nyní se kajeme ze své staré dvojakosti, nebudeme více sloužiti a kořiti se dvěma pánům, ale z hranice, na které náš člověk a vůdce byl zmařen, vezmeme ohníčky s osvěty a poneseme je do všech temných koutů, aby pro naši nedbalost nemohla v našem národě býti tma nazývána světlem a světlo tmou. Vyznáváme, že jsme se příliš rozčilovali a s velkými gesty rozhazovali, kde bylo potřebí klidné práce, drobné práce a úsměvů. Vyznáváme, že s římským duchem bojovali jsme proti Římu, dětem jsme brali jejich panenky a koníčky, protože byly špinavé, ošklivé a červivé, ale nedali jsme jim nic v náhradu aniž jsme dovedli jejich důvěřivou mysl získati lepší hrou, čistší láskou, radostnější náladou. Kajeme se a slibujeme, že se přičiníme, abychom svým celým žitím a bytím dokázali, že je možno žíti krásněji, hlouběji, procítěněji, zbožněji, bez pověr a klamů, bez rozpoltěnosti a vášně, bez pobožnůstkářství, bez církve a kněží. K tomu nám dopomáhej víra ve vyšší smysl života, láska k lidem, našim bratřím, a naděje, že pravda musí zvítězit.

Myšlenky v duchu Svobodného bratrství.

Kdo není pokřtěn, ale každý den se pořádně umyje, a má vždy ruce čisté a ústa čistá, má lepší náboženství než kdo je pokřtěn, ale těch druhých věcí se mu nedostává.

*

Kdo jí chléb, který si poctivě vydělává, bez modlení, má lepší náboženství, než kdo za své modlení jí chléb vynucený.

*

Kdo jedné chudé matce něčím poslouží, jedno bídné dítě ošatí, nebo nemocnému jednu kytičku donese, má větší zásluhu než kdo svatou sošku oblékl a květinami obsypal.

*

Kdo o všedních věcech umí svátečně myslet, výše stojí než kdo říká růženec nebo literky svatého písma a nemyslí.

Jen 35 milionů. K 75 milionům při státním rozpočtu odhlasovaným, dostanou kněží prozatím dalších 35 milionů na základě kongruového zákona. Je to jen něco přes sto milionů Kč, placených z daní všeho občanstva, a přistupuje k nim už jen asi dalších sto milionů, které jsou nuceny platit občané pod jinými různými tituly, jako opravy kostelů, soch, oltářů, mešních rouch, vydržování církevních škol a učitelů. Je sice pravda, že se zvyšuje daň z cukru a zdražuje se lidu káva, že se bude dráže jezdit na drahách, že bude dražší mouka atd. atd. Je také pravda, že za těch dvě stě milionů mohlo by se ročně postavit 4.000 rodinných domků po 50.000 nebo 10.000 domků po 20.000 Kč. Ale považíme-li, jaký význam sami sobě přikládají kněží, je těch 200 milionů pakatýlek a měli by vlastně dostat všechno, co se na daních vybere, a oni, jsouce kněžími, jistě by věděli, komu a kolik a na co mají z toho přidělit. Máme na příklad v armádě 38 římských polních kurátů, v čemž isme v poměru k počtu vojska přetrumfli jich počet v staré rakouské armádě, ale mohli bychom vykonati ještě více. Dále stát nejen zaručuje doživotní platy kněžím, ale pečuje též o jejich výchovu a podle údajů poslance dra Uhlíře v sněmovně, každý pražský theolog stojí stát 25.500 Kč každý rok. Snad by církev přijala na každého ještě jednou tolik. Církev je největším velkostatkářem v republice a přece si vymohla, aby všichni poplatníci stejným dílem platili její zřízence. Co má ona jenom v Praze prázdných kostelů, mezitím co tu není jediné větší přednáškové

síně, která by nebyla v nějaké souvislosti s hospodou, ale ať nikomu nenapadne, že ona připustí, aby aspoň jeden z těch prázdných kostelů mohl býti používán k přednáškám! Církev si diktuje, jaké mají všichni povinnosti jí dávat, aby měla víc, ona však nemá žádných povinností, leč k sobě, aby se naplnilo Kristovo: »Svazujíť zajisté břemena těžká a nesnesitelná a vzkládají na ramena lidská, ale prstem svým nechtí jimi ani pohnouti«.

Smutek legií. Legionářský poslanec dr. Patejdl při kongruové debatě řekl mezi jiným: »Nejen ty prapory legií dali do musea, teď tam dávají také celý program naší národní revoluce, který ve washingtonské deklaraci, prohlášení to naší první vlády, žádal rozluku státu a církve«. — »Kde vězí příčina, že nechceme býti v poměru státu k církvi státem moderním, s provedenou rozlukou, jako ji mají Francie, Švýcarsko, Portugalsko, Irsko, Estonsko, Rusko a jiné státy evropské, jako ji mají Turecko, jako dále Amerika, Australie, Jižní Afrika, Brazilie, Kuba, Nový Zéland? — Vězí v tom, že nebyl pochopen a nechtěl se pochopiti význam naší národní revoluce, že většina těch, kteří se po převratu k zásadám a ideálům našeho boje za svobodu hlásili, se oportunisticky, farizejsky přetvařovali. Krev se žene do tváří nad takovou věrolomností. — Než my nezoufáme, věříme, že přijdou reparace kulturní, že ty miliony z peněz národa vynaložené, budeme vymáhat opět z církevního majetku, věříme s washingtonskou deklarací, že mocnosti tmy ustoupí mocnostem světla«.

Evangelický biskup, který dělá kompromisy. Slovenský evangelický duchovní vůdce Samuel Zoch, známý tím, že byl proti uzákonění Husova svátku, že je pro spolupráci českobratrských a evangelických kněží s katolickými, že je pro kongruu a proti rozluce státu a církve, na přímý dotaz ospravedlňuje se delším dopisem, uveřejněným v »Nár. Osvobození«, kde mezi jiným praví: »Nemám k tomu síly, abych svůj ideál uskutečnil a nemám jiné možnosti, než učinit kompromis. Já jsem se k tomu otevřeně přiznal a přiznávám se tu i za moji církev . . . Přiznávám se i k tomu, že se dnes o zabrání katolických církevních majetků ani mluviti nedá . . . Provésti rozluku je dnes nemožné«. — Nejzajímavější je jeho důvod, proč se má republika československá starat o vydržování a uspokojování kněží římskokatolických. »Ať (prý) i ten katolický farář ví, že mu to republika dává a ne Řím«.

Člověk se při tom chytá za hlavu. Kněz může sloužit Římu a slouží mu i proti republice — a republika se má utěšit tím, že ona ho za sloužení Římu platí a ne Řím. Chce-li otrok míti důtky, ať si je zaplatí, a potěší se, že je neplatil pán.

Prý nutno brátí ohled na toho vzadu. Máme u nás několik velmi osvícených mužů a žen. Bylo by krásné jíti za nimi, ale to nejde, musíme brátí ohled na toho vzadu. Národ má některá pokročilejší města, ale my se musíme ptáti, co řeknou v nejzapadlejší Lhotě. Češi s velikým dlouholetým úsilím vyšinuli se na úroveň vzdělané Evropy, ale tu je potřebí brátí ohled na Slováky, kteří neměli škol a jejichž hlavními mluvčími jsou kněží. Ovšem, jsou i mezi Slováky pokročilejší města a dědiny, ale my musíme se ptáti, co řeknou na Kopanicích a jak smýšlí Báčové v kolibách. Arcit jsou i mezi báči dobré hlavy, ale my musíme míti ohled na ty, kteří zůstávají v rozumu trochu pozadu, ale mají svoje velmi staré obyčeje. Konečně najdou se dědiny, kde nejméně každý druhý věří v hastrmany a strašidla a v zaříkávání ohňů, povodní a moru dobytka, i na ty je potřebí brátí ohled, a dokud ti neuznají, že se má něco zlepšit, bylo by netaktické, aby se vůbec něčím pohnulo, nejvýš lopatou k naplňování některé věčně prázdné pokladny. — A z těchto a jiných důvodů zdali by nebylo lépe dáti autonomii těm, kteří musí zůstati pozadu, než aby všichni pozadu zůstávali a byli nespokojení? ! Kdo čteš, rozuměi!

Vysvědčení duchovní chudoby dal českému národu poslanec Hajn při projednávání kongruy. Prohlásil ve své řeči: »Celková situace v našem státě není zralá pro myšlenku rozluky církve a státu«. Dále řekl, že »nejsou pro ni zralé všechny církve a ani všechny politické strany«. Je to dvojnásobné vysvědčení chudoby: předně, že vůbec nejsme zralí pro věc i v Turecku a Číně samozřejmou, věc, která Američanům byla samozřejmou před 130 lety. Nejsme zralí my, kteří jsme ze všech národů světa nejvíc Římem byli zaprodáni a zotročeni, my, kteří před 500 lety jsme měli svého Husa. A za druhé, a to je ještě větší chudoba, musí u nás i nejzpátečnější církev a současně politická strana chtíť rozluku prve než bude uskutečněna, nebo jinak by to nebyly všechny! církve a všechny politické strany. Čekejme tedy až do soudného dne, když sami nedovedeme soudit správně a spravedlivě své »dobrodince«.

Kolikeré máme v republice matriky? U nás platí přísloví: proč bychom něco zjednodušovali, když je to možné zamotávat. Předně máme matriky státní, kterých užívají občané bezkonfesní. Potom máme ještě tolikeré matriky, kolik je státem uznaných matrikových církví. Pětičlenná rodina může býti zapsána v pěti různých matrikách. Jak vzácný je vynález papíru, neboť nebýti papíru, nebylo by ani papírových lavin. A co je lichotivějšího pro bezkonfesního nebo v matrikové církvi nepokřtěného Čecha, když státní úřad na něm žádá křestní list, aby mu mohl vydat občanskou legitimaci!

Co je Nová Brázda?

Je to průvodce k náboženské orientaci pro myslícího čtenáře, který z důvodů náboženských a z cítění mravního odvrací se od věr a církví pro jejich rozpor s vědou a s mravním cítěním dnešního uvědomělého člověka. Nebude s Novou Brázdou uspokojen, kdo věří v zázraky, kdo omlouvá mučení a upalování kacířů, kdo myslí, že moderními frázemi dá se zachránit, co patří jen museu a historii. Také nebude uspokojen, komu nic svatého není, kdo si myslí, že náboženství je v každé formě a pro vždy věcí odbytou. Ale bude plně uspokojen, potěšen a utvrzen, kdo po mnohých zklamáních hledal novou cestu, jak si zachovat a dále množit, co je výtěžkem vroucího cítění a přemýšlení náboženských geniů všech věků.

Nová Brázda hledí především k českým poměrům a proudům duchovním, ale zabírá i jejich světové praménky a jejich dějinný vývoj. V prvém oddíle probírá náboženství a církve založené na víře v zázraky a ukazuje příbuznost jejich při zdánlivě velké odchylnosti. V druhém díle ukazuje vystižně a stručně, jak každé náboženství podlehá vývoji a jaký vliv měly církve na hodnocení lidského života a na kulturu vůbec, nebo také jak vývoji překážely. V třetím díle probírá moderní vědecké řešení náboženské otázky, pojednává zvláště o Svobodném bratrství, jeho poměru k české reformaci, k jiným náboženským společnostem, k vědě, o jeho zavrhování pověr, zázraků, nedůstojných pojmů boha, o bibli, spáse, Ježíši, rodí-li se člověk se špatnými vlohami, o záhrobním životě, o smyslu lidského života. Cena 5 Kč. Vydala »Unitaria«, Praha I., Karlova 8.

Tiskl K. Mašin v Kladně. — Nakladatel Dr. N. F. Čapek v Praze.

James Russell Lowell:

Obzor duše.

I.

Bůh je ve všem, co osvobozuje a povznáší;
Ve všem co pokořuje, oslazuje a potěšuje.
Tajemství účelu prozařuje všemi zmatky světa.
Jehož vůli my podvědomě vykonáváme, vykonávajíce svou vlastní.
Někdy v chůzi, někdy na ulici, někdy v přírodě, vždycky nepředvídaně.
K člověku se něco sklání, jemnějšího než je sám, kyne mu a odchází.
O Mocnosti, bližší mému životu než život sám.
Aneb co zdá se nám býti životem skrze smysly obmezené.
Právě jako kořeny, zabořené v temné zemi, podíl béřou na rozkoši vrcholu větviček, a přijímají slunečné paprsky a volný vzduch a okřídlené věci skrze sympatii přírody.
Tak mám já důkazy o Tobě, tak vysoko nahoře, a přece ve mně, a ze mne.

II.

Velké pravdy jsou částky duše člověka.
Velké duše jsou částky věčnosti.
Kdekoli velká duše žila a zemřela, tam bylo něco vykonáno pro skutečnou svobodu, tam nějaká hradba zbořena na straně zla.
Naděje Pravdy sesiluje co den, a každá hodina vypravuje o nových znameních vítězství.
Obzor duše rozšiřuje se každou hodinu, a nad ním v plnější slávě vznáší se vysoko duch boží.
Naděje, počata v pochybnostech a ve tmě, v záři jasnějšího slunce dozraje, je-li z Pravdy.
A pro zákon něhy, víry a lásky, vnitřní sympatií, všichni budou získáni.
Nebo duší toho, kdo upřímně věří, život z universálního Srdce prýští.

Proto mnohé vítězství nad věčným bolem božskou přirozeností bývá dosahováno.

A člověk intensivněji cítí vznešenou povinnost sloužiti Pravdě, byť i zneuznán a ukřižován.

Šťasten kdo prost sektářství a dogmat, cítí boží přítomnost ve vlastní hrudi.

III.

Nejsme svobodni, jsou-li obličeje naše obráceny k Minulosti.

Svoboda rodí se znovu co rok v srdcích široce otevřených směrem k Bohu.

V duších klidně naladěných, jak kroužící sféry.

V myslích, jež zachvacují Budoucnost jako příval.

Žádná širší věrouka, žádný zákoník, nemůže zdržeti Svobody.

Ona si volí muže a ženy za své příbytky, činí je silnými a rozšiřuje jejich obzor.

Václav Žižka:

Kouzlo nadšení.

Na světě žije kouzelník, který nepřestává dělat denně zázraky. Slabochy dovede proměnit v obry. Umí nastavit lidem ruce, když nemohou dosáhnout toho, po čem silně touží. Je mu hračkou udělat z hory překážek malou hromádku oblázků, která se dá snadno překročit.

Lidem, kteří ho učinili svým průvodcem v životě, dovede ukázat jejich vlastní schopnosti, o kterých neměli dříve ani tušení. Bez něho by se nevykonala žádná práce, která vyžaduje víc než obyčejných lidských sil. Všechna vítězství, vydobytá v hřmění války i v tichu dílny vědce či dělníka, všechny veliké činy, které si zasluhují našeho obdivu, byly vykonány jeho přičiněním.

Jak zvláštní je to kouzelník! Je jen jeden a přece žije se všemi lidmi, kteří potřebují jeho pomoci. Lidé ho znají, vědí o jeho moci, ale nedovedou ho vždy zavolat.

Jmenují ho — Nadšením.

V pražském Národním divadle je nad oponou zlatý nápis: „Národ sobě". Má svou historii. Když po mnohaletém úsilí bylo poprvé otevřeno nově vybudované divadlo, stalo se, že

vznikl požár, který v jednom dnu zničil práci a námahu desetiletí. Ale jiskry z požáru rozletěly se po celých Čechách, aby zapadly do českých srdcí a zapálily v nich plamínky nadšení. V jediném týdnu po požáru divadla sebralo se víc peněz, než před tím za třicet let, takže za dva roky mohlo být divadlo znovu otevřeno. Bylo to divadlo opravdu národní, které si národ sobě postavil.

Naše osvobození nezrodilo se jen z úsilovné práce vůdců a z krve statisíců obětovaných, ale především z nadšení, s kterým naši bojovníci přinášeli své nejdražší oběti.

Práce bez nadšení je vždycky jenom průměrnou. Osvobození nemohlo vyrůst z práce průměrné. Ono bylo výslednicí nadlidské práce, jaká mohla být vykonána jen s velikým nadšením.

Nebylo v lidských dějinách hnutí, aby v něm nehrálo vynikající roli — nadšení.

Není silné osobnosti, která by nevyrostla k své velikosti z půdy nadšení.

Kolik nadšení musil mít Ježíš, aby uměl slovem i životem vyjádřit to, co cítil ve svém božském srdci? Aby se nebál vystoupit jako hlasatel revolučních idejí o bratrství všech, jako bojovník za nový společenský řád, který nezná ponížených a vykořisťovaných?

Je možno představit si bez nadšení Husa? Jeho odvahu, postavit se proti veřejnému mínění celého světa, representovaného římským papežem, vysvětluje nám jen jeho zápal pro pravdu, který byl silnější než plameny kostnické hranice.

Byl by nám Komenský tím, čím se stal — u č i t e l e m, který vychovává v cizině děti v »dílně lidskosti«, v ů d c e m, který povzbuzuje klesající bratry vypuzené z vlasti, d i p l o m a t e m, který využívá každé příznivé politické situace, aby orodoval za český národ a vymohl mu uznání samostatnosti na světovém foru, p r o r o k e m, který dává národu vznešený odkaz — víru ve vítězství pravdy a naději v lepší příští národa — kdyby neměl dost nadšení?

Co je tou kouzelnou mocí, která s práce snímá tíhu a mění ji v požitek, která hojí rány tělu i srdci způsobené a vlévá do duše zemdlené nápoj osvěžení a vede člověka k vítězství? Co je to nadšení, bez něhož by život chutnal jako chléb bez soli?

Nadšení je uvolněná síla citů, která se pojí k touze po uskutečnění ideálu.

Ideál, který u mne nevyvolává nadšení, to jest, nedovede uvolnit onu citovou sílu, která mě činí schopným úspěšně pracovat k jeho uskutečnění, takový ideál nemá pro mne praktické ceny.

Obchodník, jehož ideálem je obchod, myslí jen na obchod, žije v něm celou svou osobností, vyjadřuje se v něm. Dělá svou věc s nadšením, které zmnožuje jeho schopnosti, dodává mu odvahu riskovat, vede ho k úspěchu.

Kdo ale má tolik smyslu pro obchod jako lenoch pro práci a je obchodníkem, pracuje obyčejně od deseti k pěti. Nemůže mít úspěch, protože mu chybí nadšení. Nemůže mít nadšení, když nemá ideál: »být dobrým obchodníkem«.

Jestli se někdo umí nadchnout pro věc, která mu není životním ideálem, ale chvilkovým vzbuzením zájmu, plane jeho plamen nadšení dokud zájem nevyprchá. Takový člověk hoří nadšením jako otep slámy. Plameny vyšlehnou jakoby chtěly všechno kolem sebe pohltit. Ale za chvilku plamínek se menší až uhasne a zbude hromádka popele, kterou vítr rozmetá. Není tu ideálu, který by plamínek nadšení živil.

Pro věc nelze se nadchnout plně, dokud pro ni nežijeme, pokud se do ní nevložíme vahou celé své osobnosti.

Komu je práce ideálem, kdo se umí svou prací denně nadchnout, tomu jsou otevřeny brány ke všem možnostem světa. Dobře vyzdvihuje Marden cenu nadšení pro život, když praví: „Žádné učení, žádné přirozené vlohy nemohou nahraditi vroucí duši, srdce zanícené nadšením a podněcované horlivostí. Nadšení pomohlo četným vynálezcům přes léta dřiny, přes nesčíslné trampoty, když je přátelé opustili a nepřátelé se všemožně snažili, aby jim vzali odvahu.“

V Svobodném bratrství máme mnoho příležitostí vidět, jaké proměny v životě lidí způsobuje nadšení u těch, kteří v něm nalezli svůj ideál.

Ženě, která ztratila svého jediného syna, jakoby tím byla přetržena páska, která ji spojovala s životem. Jakou cenu má pro ni život, když tu není ten, v němž viděla ztělesněny všechny své idee a touhy? Na pokraji zoufalství přichází, často i náhodou do našeho středu. A znovu navazuje na život. Poznává, že není ještě vyčerpán smysl jejího života, že tu je ještě mnoho těch, kteří potřebují její lásky, jejích

úsměvů, její práce. Nejen, že našla zas ideál, nejen, že se dovede nadchnout pro svou práci, ale svým příkladem jiné povzbuzuje, stává se hořící svící, od které jiné, pohaslé se rozsvěcují.

Není to kouzlo, když lidé životem zklamaní, unavení všedností dne, vyčerpaní bouřemi hněvu, otrávení hořkostí zášti, jakmile rozžehli v srdci plamínek nadšení, stávají se občerstvenými a ozdravěnými, schopnými pustit se znovu do proudu života? Kouzlo leží na dosah ruky. Cesta je otevřena všem . . .

Nadšení a víra.

S nadšením má se to jako s vírou. Dělá člověku vždy dobře, ale je v tom velký rozdíl v co člověk věří nebo co jej naplňuje nadšením. Je lepší nějaká víra než žádná a je lepší nějaké nadšení než žádné. Avšak jako dávám přednost víře, která není v rozporu se zdravým rozumem a s osvědčenými výsledky vědeckého bádání, tak dám přednost nadšení pro ideály hodnotné a praktické. Nepostačí mi nadchnouti se jen všeobecně pro pravdu, krásu a dobro, nýbrž musí to býti určitá pravda, kterou poznávám, kterou se tak řečeno živím jako denním chlebem. Musí to býti krása, kterou se učím a snažím vidět v určitých barvách, liniích, tvarech, v způsoby života, bydlení, v projevu své celé osobnosti a v projevu všeho, co je mým okolím a co je tou částí přírody, kterou právě procházím. Musí to býti určité dobro, které konám, nebo dobro, které spatřuji a jsem nadšen, neboť ono se dotýká živých strun v mé duši.

Víra některých lidí je mrtvá, protože se upíná k něčemu neživému, odbytému, neskutečnému. Mou vírou budiž duševní páka, kterou zdvihám balvany překážek, které bez té víry by mně zastavily cestu, po níž spěchám dál a výš k vyšší náplni života.

Skoro se mi zdá, že moderní člověk by mohl zaměnit víru nadšením. Vírou dnes obyčejně myslíme věření v něco, co kdysi bylo; víra v běžném pojetí je lpění na včerejšku, na minulosti. Nadšení však je dobré pro dnešek a zítřek a pro budoucnost vůbec.

Dejte mi nadšení pro dobro a mohu víru v dobro postrádat, neboť jsem-li pro dobro nadšen, nedá mi to spáti,

musím to dobro obdivovat a jiným vynášet a je šířit, musím pro ně žít, a ono se stává takřka mým denním chlebem. Kdybych v dobro jen věřil, mohl bych při tom usnout a ráno se probudit s pochybnostmi, jestli má víra není klamná. Ale jsem-li pro dobro nadšen, probouzím se k činům, něco musím pro to dobro dělat a pro pochybnost o dobru není místa. Srdce bývá nejzdravější když je necítíme, že je máme, a také víra v dobro je nejzdravější, když si nemusíme připomínat, že v ně věříme, když jsme svým nadšením pro dobro tak zabráni v uskutečňování dobra, že nám ani nenapadne se ptáti, jestli v ně věříme.

Mluvili jsme hlavně o dobru. Nemůžeme si však to dobro dost rozdrobnit a zhmotnit. Nemůžeme od všeobecného pojmu dobra dost daleko utéci k něčemu docela určitému, makatelnému, blízkému. Řeknu-li dobro, jako bych řekl pára. Není to nic, zhola nic, jestli to není určitá pára, která pro blaho lidí něco dělá. Budu tedy si myslet páru, která pohání stroje, nebo páru, v které se nemocný potí, aby se uzdravil. Tak i mluvení o dobru a věření v dobro není nic, jestli to není určité dobro. Usmál jsem se na dítě. Je to málo, ale je to něco určitého. Vzkřísil jsem zoufalého a nalil jsem nový životní eliksír do jeho žil. To je něco určitého.

Někdo si libuje ve věření v nějaké dobro, které pro lidstvo někdo někdy učinil a tím se uspává, nebo si docela to dobro druhého nějakým kouzlem nebo protekcí u Boha chce přivlastnit. Oč je lepší nadšení, v kterém určité dobro konám, než víra, že někdo za mě něco konal!

»Nyní pak zůstává víra, naděje, láska, to tré, ale největší z nich jestiť láska«. Totiž láska, která jest nadšením, a nadšení, které se zhmotňuje v našich činech a v našem celém obcování.

—p—

N. F. Č.:

Otrávené ovzduší.

Kolika dobrým českým lidem, kteří za tu naši samostatnost bojovali a něco obětovali, je dnes v duši hořko, když vidí, jakým mravním bahnem musí procházeti, kdo buď ze zvyku nebo z povinnosti pročítává více časopisů. Že soused souseda napadá, pomlouvá, z věcí viní, na které by obviněný

snad ani ve snu nebyl připadl, to je špatnost mnohých českých lidí, zbožných i bezbožných, a je pochybno, jestli nás v klepaření ze zvyku ještě některý jiný národ překoná. A že jsme před válkou se přímo topili v kalu pomluv a že jsme pro své velikány měli za jejich života velmi často smradlavé vejce pohany a teprve po smrti smuteční věnce na rakev, dalo se lecčímž omluvit, hlavně tou třístaletou porobou.

Avšak co říci dnes? Co říci, když na muže tak vzácného a zasloužilého, který v celém světě získal našemu národu přestiž a jméno, o jakém se nám nesnilo a jaké nám jiní národové závidí, když na takového muže může se veřejně zaútočit tak nestydatě, jak se to děje, a my jen se stydíme, jen v duši hořkneme a nehřmíme a nezdvihámě pěstě a nestavíme hráz, aby každý věděl: až sem a ani krok dál!

Můžeme ze svých zkušeností na cestách a ze styku s předními osobnostmi v cizině plně potvrditi, co napsal prof. F. Žilka, že »političtí a kulturní myslitelé a tvořitelé ve mnohých národech hledí na Masaryka jako na jednoho z nejpřednějších mužů dneška nejen v Čsl. republice, ale vůbec ve světě«. A rovněž musíme potvrdit, jenže bychom to chtěli říci ještě hodně silněji, že »kdyby před pěti lety někdo byl vyslovil obavu, že r. 1925 a 1926 část národa se postaví příkře proti svému prvnímu presidentovi, a že některé osoby, strany a noviny budou užívati proti němu zákeřných zbraní, pomluv, narážek, skrytých útoků a veřejných urážek, podezíraní a podrývání, byl by snad každý člověk jasného rozumu a zdravého svědomí bez dlouhého rozmýšlení prohlásil, že takovou zvrácenost pokládá za vyloučenou.«

Nic mě tak neutvrzovalo ve víře ve velkého genia našeho národa a v jeho sílu, krásu a skvělou budoucnost, jako že ve svých nejtěžších a největších chvílích vynesl na prestol presidentský muže tak vyjímečných kvalit, jakým je Masaryk. A jestli mnou někdy zalomcuje strach o můj národ a úzkost sevře srdce v obavách, zda snad přece zachvacuje nás mravní degenerace a nestojíme-li v svém nebývalém povýšení před pádem a zahanbením, bývá to tenkrát, když nahlédnu do některých těch novin, posvěcených nebo popivněných, a čtu s úžasem, jak tu nebo tam vystupuje leckterý občan z Hulvátova se slepičím obzorem a s jezovitskou záští, zakrytě nebo zjevně, a dovoluje si útočit na muže, kterému není hoden ani botu utřít — a najde čtenáře, kteří ho berou vážně!

Chceme doufati, že jsou to zjevy přechodné, že jsou to vředy na těle národa, které jsou jen znamením očisťujícího procesu, že větší část národa má smysl pro gentlemanství, pro slušnost v jednání třeba s odpůrcem, a úctu k mužům, kteří tolik proň znamenají. Po smrti, toho jsme si jisti, bude té slávy přemnoho a každým stoletím bude jí více, protože bude větší odstup od hejna jepic a pidimužíků, a od prachu, který zvířili, a vystoupí v své celé velikosti ti, kteří národ skutečně povznesli a jemu k svobodě dopomohli. Tak to vždy bývalo, ale dějiny nás mohou také něčemu naučit, a v tomto případě aspoň tomu, abychom z té posmrtné úcty projevili trochu více předem a za živa těm, kterým patří. Komu čest tomu čest a pro hulváty pohrdání.

Náš Kocourkov.

. . ice jsou krásné lázně. Jejich výstavnost je jedinečná. Zastavili jsme se tam na několik dní. Měli jsme nehodu, že jen výjimečně svítilo sluníčko, většinou buď pršelo, nebo poprchávalo, nebo se mračilo. Zvláště v neděli bylo deštivo. Dopoledne hrála lázeňská hudba, velmi krásně a tak čas ušel. Hůř bylo odpoledne. Kam jít, co dělat, jak si čas ukrátit? Ptáme se známých i neznámých, jestli by věděli poradit, kam jíti a co dělati v těchto krásných lázních, aby se člověk nenudil. Sem a tam se mluvilo a na nic se nepřišlo — leč by chtěl člověk sedět v hospodě.

»Půjdeme do lázeňského domu a sednem si tam někde do společenské dvorany,« povídáme.

»Co vás napadá, tu žádný lázeňský dům není a nějaká společenská místnost teprve ne.«

»Tak půjdeme do čítárny.« —

»Kam vás to vede, čítárna tu je, ale kdožví, je-li otevřena.«

»A proč by nebyla otevřena, ještě k tomu v neděli odpoledne, a když prší a není kam jít?!«

Jdeme tedy do čítárny. Skutečně! Je zavřena. Má jisté, velmi obmezené hodiny a v neděli odpoledne se vůbec neotvírá. Co dělat? Jít domů, kde bydlíme? Co tam? Jsme sice ubytováni v nejlepší čtvrti vilové, v dosti velké a zevně krásné vile, ale tam, jak už v Kocourkově je zvykem, kromě pokojíka určeného pro vyspání a podle toho zařízeného,

není společenského nic kromě uzounké chodby, kterou se přichází a vychází.

»Co by tam jiného mohlo a mělo býti?« Těžko vysvětliti tomu, kdo to jinak neviděl. Těžko přesvědčovati, že v jiných, pokročilejších zemích bývá i v obyčejném privátním domě společenský pokoj, a ve vilách hotelově zařízených, že jsou ty společenské dvorany dost prostorné a při tom útulné, že při nich bývají i jiné vedlejší místnosti, zařízené k čtení neb psaní a k velmi pohodlnému posezení.

Když nikde nic není, v těchto skutečně zevně velmi nádherně zařízených lázních, kam by člověk v klidu mohl vejít a si posedět, půjdeme tedy kam jdou jiní. Tabulky a nápisy nás lákají do jakési búdy, o samotě v nejnádhernějším přírodním okolí postavené, v slohu národním, podívaná pro bohy — z povzdálí. Dodáme si odvahy a jdeme dovnitř. Dosti velká a architektonicky velmi vkusná místnost. Zasedneme. Je nás tam hodně a čím dál k večeru tím větší nouze o místo k sezení. Slyšíme přerozmanitý hluk a velmi různorodé hlasy: pivní, vinné, dívčí, dětské a mužské s ženskými, a také zvuky hudby. Cítíme a vidíme všelijaký kouř, hustý a hustší, podle jakosti koutů, kuřiva a jiných ingrediencí.

Později mezi stoly využito místo, jež nemohlo dále býti zastaveno židlemi a stoly, k tanci. Zasténaly nástroje, zavířil prach nad sklenicemi a talíři a rozpoutalo se šlapání, kejklání, natahování, popocházení, prohýbání a vyhýbání, schválné a méně schválné se tlačení a šťouchání — míním totiž ten tanec tak zvaný.

Když jsme mysleli, že už jsme dostatečně toho všeho okusili viděním a čicháním a poslouchánim, pokusili jsme se dostati se k jedinému věšáku, kde jsme měli některé věci. S trpělivostí a s pomocí číšníka a občanů, kteří také něco hledali, jsme svoje věci povytahovali a za nedlouho protlačili jsme se k východu a cestou více méně blátivou jsme dospěli na cestu vedoucí k domovu.

Ani nás nenapadne tvrditi, že .. ické lázně jsou Kocourkov, chválíme naopak plnými ústy jejich krásu, výstavnost a také jejich léčebná zařízení. Rovněž nám nenapadne říkati, že ona slavná búda je Kocourkov, ale naopak je na ní to chvalitebné, že vyhovuje požadavkům všech, kteří se tam cítí doma a kterým vyjadřuje jejich společenskou úroveň. Není horší než mnohé jiné hospody, ale o mnoho lepší.

Kocourkovem nemíníme určité město, ani určitou hospodu, ani jakékoli určité zařízení, ale ducha, který své potřeby a svoji úroveň vyjadřuje a uspokojuje jistým způsobem, který v porovnání k tomu, čeho je dnešní kulturní člověk schopen, je velmi zpátečnický.

Největší zpátečnictví, pravá kocourkovština, jeví se u nás v jakési nenáročnosti našich kulturních, společenských a rodinných požadavků. Také naše hygienické požadavky jsou minimální, jak o tom svědčí naše nádraží, hostince, byty.

Náboženství, které káže čistotu srdce, mělo by začíti s čistotou makatelnou a pochopitelnou a od ní pomalu postupovati k čistotě duchovní. Jak mi bylo podivně u srdce, když jsem na příklad slyšel v Italii procesí opěvovati nejčistší srdce Panny Marie, procesí lidí, jdoucích klidně kolem špíny, která pokrývala jejich příbytky!

Jsme tam, kam až jsme vyspěli. Jdeme stále dál a výš. A ten vyšší stupeň života, na který chceme vystoupiti, musí se nejprve jasně rýsovati nad stupněm, který hodláme opustit. Nic a nikoho nesoudíme, jen usilujeme jíti krůček ku předu a dohonit, možno-li i předhonit, jiné. ert.

Církvičky a kavárničky.

V svých mladších letech míval jsem často příležitost poznati ovzduší různých církviček a církevních kroužků. Jejich členové, podle jejich vlastního úsudku, stáli na vrcholcích lidské dokonalosti, a jestli se přece nazývali hříšnými, dálo se to u vědomí, že mezi nimi, jakožto vyvolenými, a ostatními smrtelníky je v ohledu mravním přece jen propast nepřeklenutelná. Proto mi nešlo na mysl, proč tak odporná a hanebná vášeň, jakou je pomluvačství, je mezi nimi na denním pořádku a udržuje se přes všechno napomínání a škody tím působené. Životními zkušenostmi byl jsem však poučen, nejen že tyto církevní kroužky nejsou lepší jiných podobných kroužků, ale že ani nejsou o mnoho horší. Všade, kde lidé s úzkým duševním obzorem se častěji v malém počtu stýkají, tvoří se disposice klepařská, sudičská, pomluvačná; jmenovitě tam, kde duch, ať už jakéhokoli kastovnictví, tomu napomáhá. Když jsem onehdy četl v Lid. Nov. popis »Ovzduší pražských kaváren«, měl jsem dojem,

jako bych četl něco o typickém církevním kroužku s malými jen obměnami. Stojí za to, podati aspoň některé ukázky:

»Je na nich něco markantně hmatatelného, co se těžko definuje. Obyčejně sedí v hromádkách a klubkách, hlavy nakloněny k sobě, debatují. Obyčejně jeden druhého podezírá z pýchy, nafoukanosti, závisti a ledačeho takového . . . sem tam jeden druhého varuje od někoho třetího: Dej si před ním pozor . . . Málokde na světě, myslím, vyskytne se tolik pletich, intrik a pomluv, jako v T. (Pisatel označuje určitou kavárnu a určitý druh mladých nebo nastávajících litetárů, ale nevědomky při tom popisuje i hodně staré a zapracované neliteráty, kteří ze stínu svých kostelů sotva jinam vyjdou.) Zde se dozvíte, že jste . . . . ale žádný vám to neřekne přímo, nýbrž dovíte se to prostřednictvím někoho třetího, nebo až čtvrtého. Zde se radují radostí vášnivou kroužky přátel (respektive křesťanů) nad škodou jiného svého přítele (křesťana). Byl-li na příklad onen přítel někde řádně zřezán, to aby do T. na krátký čas raději ani nešel, nechce-li slyšeti škodolibých narážek. A nepůjde-li, může se mluvit aspoň otevřeněji o něm. To se potom vezme časopis a věc se čte znovu pozorněji a je doprovázena sžíravými glosami...«

Tak to jde v onom článku dále. V církevních kroužcích, jak řečeno, je to s obměnou. Místo časopisu mohou to býti třeba jen dopisy, nebo postačí kolportérský klep nějakého »biblisty«. A přece, bohudík, nejsou tu jen tyto tmavé stránky, je také dost světlých, které by byly světlejší, kdyby byly povzneseny nad kavárenské ovzduší. or.

Božena Trávníčková:

Idealism matek.

Kde by se octl svět, kdybychom my, všecky matky a dělníci, všichni ti, kteří jsme ruchadlem této planety, regulujeme toky vod a zápasíme se všemi živly, překonáváme dálku zeměpisnou a nadoblačnou, stavíme obydlí a kathedrály, šijeme, pereme, vaříme, odíváme, pečujeme o zdraví a pohodlí tělesné, o radost a pohodu duševní, píšeme básně a vymýšlíme písně a pohádky, my, kteří jsme pulsem života — kde by se octl svět, kdybychom tuto práci konali bez vnitřního nadšení, bez lásky, bez víry ve vyšší cíle svého

snažení? — Byla byto »klopotná ke hrobu jízda« podle slov básníkových. My ženy-matky-hospodyně-vychovatelky musíme zůstati vždy nejpilnějšími pracovničkami. Potýkajíce se od minuty k minutě s nejdrsnější všedností a brutalitou životní, neseme my matky svět na svých ramenou, nejen svou prací, ale zdá se mi, že především svou vírou v ideály, v lepší příští, pro něž rodíme a vychováváme nová pokolení. Přikládáme do nenasytné výhně života nikoli své oči, jako Wolkerův topič, ale svá srdce, neboť za lásku a obětavost klidíme přečasto nelásku, podceňování, nevěru, zradu a nevděk. A přece vždy znovu pouštíme se do svého díla, věříce v možnost štěstí.

Tak to děláme my matky všechny od pólu k pólu, všech věků a raç, všech stavů. Naše dílo jest neustálé, takové, že je nikdo ani velice nepozoruje, protože je vždy po ruce, vždy pohotové. Zdá se samozřejmé, tak jako srdce a krev v člověku. Ale porušte a zastavte je!

Vezměte nám víru v lásku, v odvěké cnosti, ve vítězství pravdy a mravnosti, vezměte nám idealismus, který nám dodává síly k naší práci — a proměníte nás v bědné otroky materialismu. Ale to není prostě možno, protože rodíce nové pokolení, svým utrpením se obnovujeme k lepšímu životu. Naše mateřství jest jeden z velkých kladů životních, jak vypozoroval a vylíčil Tolstoj.

Považuji ztrátu víry v ideály za ochuzení, za neštěstí, za skok do tmy, tím spíše, že naše minulost (od které se nyní utíká), ze které jsme vyrostli, jest veliká především touto vírou a zápolením o vítězství ideálů. — A naše dílo probuzenské a osvobodítelské — kdo je může zbaviti jejich šlechetného idealismu?

Ale mládí resignované, unavené, bez ideálů, staré — nad tím mi srdce usedá žalem. Nevím si rady, to je jiný duch lidstva, homo novus, jemuž nerozumím. Připadá mi jako zkřehlé ptačátko. —

Vina rodičů je, že nezasvěcují děti do svých životních omylů a zápasů na cestě k úspěchu. V rodinách rolnických a řemeslnických, kde děti sledují denní zápas rodičů o živobytí a činně se ho i účastní, je poměr zdravější. V rodinách jiných odcizuje se rodina navzájem dlouhým pobytem mimo domov. Nezdar povolání a nesoulad rodinný jsou hrobem idealismu.

Výňatek z dopisu v „Přítomnosti".

Co bychom ještě měli propagovat? Žijeme v době propagace. Noviny, světelné reklamy, biografy, aeroplány, automobily, agenti jsou jejími služebníky. Jdete ulicí a na hlavu se vám snese déšť potištěných papírků upozorňujících vás, abyste nezapomněl na členství Masarykovy letecké Ligy. Vstoupíte do tramwaye. Upoutá vás transparent na okenním skle přilepený, s výzvou: Staňte se členy Masarykovy Ligy proti tuberkulose. Koupíte si čokoládu a najdete uvnitř přibalený propagační letáček. A když se večer vracíte domů, sta světel bijí vám do očí: „Zahájení pražských vzorkových veletrhů.“ A ještě doma, když otvíráte dveře svého bytu vypadne vám z nich letáček zvoucí k členství Ligy pro mravní obrodu národa. Máme tedy dobrou propagaci a propagujeme mnoho dobrých věcí. Ale na jedno zapomínáme a žádnou Ligu jsme ještě pro to nezaložili. Nepropagujeme dost opravdového humoru, nepěstujeme dost dobrou náladu. Když už se u nás ujaly propagační týdny péče o zdraví, o bezpečnost na ulicích, proč bychom neměli mít propagační týden veselosti? To by byla pohroma pro všechny ubručené škarohlídy, kteří procházejí ulicemi jako ztělesněné mrzoutství. Snad bychom už ani nemusili celý týden propagovat péči o zdraví, protože dobrá nálada je jeho nejlepším udržovatelem. Jaké dobrodiní člověku by prokázal takový světelný nápis: „Směj se a budeš zdráv“, který by padl do oka utrápené paničce, která právě udělala desátou návštěvu u psychiatra, který ji léčí z melancholie. Kolika nepříjemných nálad by byl ušetřen člověk, kterému by se dostal do ruky letáček o tvoření dobré nálady právě ve chvíli, kdy se o něho pokouší zlost. Člověk, který pěstuje humor a dobrou náladu na místo hněvů a škarohlídství nemusí se ani stárnutí bát. Zkrátka stálo by za pokus zavést týden veselosti. A dokud to nebude uskutečněno, zaveďme si ho ve svém životě sami. —ž—

Rockefeller o bohatství. Spolupracovník novoyorského listu „Morning Star“ přišel se zeptat 82letého miliardáře Rockefellera, činí-li bohatství člověka šťastným. Podle jeho názoru, že nikdo není kompetentnější, odpověděti na tuto otázku, nežli právě Mr. Rockefeller, nejbohatší a nejstarší mezi boháči. M. Rockefeller pravil, že nejvroucnější přání lidí: zdraví, mládí, dobrá nálada, sláva, zasloužená výkony ducha a pravá láska, nedá se splniti penězi. Na to pravil novinář, že mu jde hlavně o to, vědět, jestli právě jemu, Mr. Rockefellerovi, dalo bohatství štěstí v životě. Odpověděl, že ne, že si často přál zbaviti se všeho bohatství a býti prostým občanem s dostatečným příjmem. Ale boháč se nemůže zbaviti jmění, aniž by byl považován za šílence. — „Kdybyste byl mlád a začínal znova život, netoužil byste po bohatství?“ ptal

se novinář. Nato Rockefeller: „Každý člověk má svůj osud, který je mu určen podle jeho vloh a okolností. Nemyslím, že by záleželo na mém přání, jaký bych chtěl míti život, kdybych začal ještě jednou. Proto považuji všechny recepty na zbohatnutí za humbuk. To je vše, co vám mohu říci . . .“ Názor nejbohatšího muže na světě na bohatství je jistě zajímavý, třeba že nesouhlasíme s Rockefellerovým fatalismem.

Projev zbožnosti. Nedávno přinesly noviny zprávu o práci Japonce, obráceného na křesťanskou víru, který ze zbožnosti vepsal na jediný arch papíru 1 m 80 cm dlouhého a 75 cm širokého celý Nový a Starý zákon. Opisování miniaturním písmem zabralo mu prý čtyři roky a tři měsíce, při čemž se písař pomodlil 10.000 modliteb. Kolik práce mohl tento zbožný Japonec vykonat pro dobro potřebných, kdyby byl pochopil zbožnost Ježíšovu: „Cožkoli pro nejmenšího jste učinili, mně jste učinili“.

Co jiní píší.

Býti socialistou není ještě ovšem totéž, jako hlásiti se k určitému politickému směru socialistickému. Jako může býti mnoho nesocialistů mezi těmi, kdo nosí legitimace socialistických stran, tak zase mohou býti mimo strany dobří socialisté.

O. T. Kunstovný ve Volném Mysliteli.

Prakticky řečeno, je v tom veliký rozdíl, jestli církev se věnuje hlavně „nadlidským předmětům víry“, nebo jestli někdo učí lidi, že veškeré smýšlení a jednání směřující k blahu lidstva jest svojí povahou náboženské.

R. S. Loring v Christian Register.

Jsou věci, kolem kterých chodíme každý den, které mají svoji určitou funkci sociální i kulturní, a přece o nich zarytě mlčíme. (Poznámka redakce: B. Z. v „Přítomnosti“ tím míří na jalovost dnešních českých humoristických časopisů, my však myslíme, že je také dost vážných věcí, které mají určitou funkci sociální a kulturní a také se o nich zarytě mlčí. Leč, kde vzíti místo na dobré věci, když potřebujeme tolik papíru, místa a tiskařské černě na vyřizování politických a jiných škandálů!)

Lidé si neuvědomují, jak bezděčně se přizpůsobují těm, s nimiž obcují. Jeden od druhého přijímá neviditelné vlivy ctností i nectností. Buďme toho pamětlivi, aby od nás přijímali lidé jen to nejvyšší — varujme se všednosti! Chtějme zušlechťujícím způsobem působiti na lid, nikoli přizpůsobovati se lidem malicherným, klevetivým, žvanivým, ducha-

prázdným. Společnost těchto nikdy nevyhledávejme, té se varujme, ač-li nechceme ztráceti téměř každý plod svého dobrého, poctivého přičinění. Jen lidé hlubokého poznání, silní, výjimeční, duchovně vyspělí mohou se beze škody stýkati i s lidmi povahově nízkými, neboť oni dovedou se učiniti immunními vůči nepříznivým vlivům. Však i oni bez vážných příčin podobné styky nikdy nenavazují.

Kristoslav Přímý: Za vyšším cílem.

Odpočívání uměním. Umět odpočívat, je důležitější než umět pracovat. Poslednímu se člověk snadno naučí, prvnější však zabere celá léta k učení, a někteří lidé se vůbec nikdy nenaučí odpočívat. Jest to prostě změna dějiště a činnosti. Povalování se není odpočíváním. Posedání a zevlování po celé dny není odpočívání. Změna je potřebna, aby v činnost byl uveden jiný druh vloh a aby uveden byl proud života do jiného průtoku.

Co nového ve Svobodném bratrství. V srpnu přednášel br. Žižka v Heinovce v Praze pravidelně s dobrým úspěchem. Br. Hašpl odjel na dva roky do Californie, kde bude studovati na unitářské universitě. Konají se pilné přípravy k rozvinutí práce počátkem září ve všech odborech a složkách SB. Je v tisku třetí vydání písní SB, které bude bez not, aby bylo umožněno hojné rozšíření. Až na tři nebo čtyři písně nové, které bude možno zvláště dostati a do staršího vydání si vlepiti, zůstane vše při starém, takže majitelé druhého vydání nebudou zkráceni. Máme v tisku významné dílko br. Vonky o Komenském, které vyjde péčí žen Svobodného bratrství. Přináší veskrze nové a nejvýš zajímavé věci, které nám přibližují Komenského jako člověka v jeho styku s významnými ženami způsobem nejvýš sympatickým. Dále tiskneme dílko br. dr. Štolfy z Chicaga o náboženství, které je originelní a velmi zajímavé. Jiné práce se připravují. V shromážděních započatých mimo Prahu bude pokračováno. V Praze byl velký sál Slovanského ostrova opět najmut na celou zimu pro nedělní dopoledne. Přednášky začínají prvou neděli v září o půl jedenácté. Nedělní škola začne následující neděli. Úterní schůze budou se dále konati v Hainovce na Vinohradech. Ostatní schůze a kursy budou oznamovány zvlášť.

Vliv zelenin a ovoce na zdraví člověka. Hlávkový salát působí dobře na zažívací ústroje. Cibule účinkuje příznivě na ledviny, zesiluje činnost žaludku, vůbec napomáhá trávení. Česnek má vydatný úkol při tvoření krve, proto se doporučuje chudokrevným. Řepa se doporučuje pro nervosní lidi. Reveň (rebarbora) neměla by chybět v žádné zahrádce. Hned z jara dávají listy chutné jídlo, stopky listů zavařené v syrobu s přídavkem trochy citronové kůry výtečnou zavaře-

ninu. Hříbky a vůbec jedlé houby mají výživnosti masa. Z ovoce zaujímá prvé místo jablko. Výživné je pouze jako brambory, zato má v sobě mnoho léčivých látek. Jeho kyselina desinfikuje dutinu ústní. Děti, které požívají hodně jablek, snadno neonemocní na různé nemoce krku. Ten kdo sní mnoho jablek, zřídka kdy si naříká na špatné trávení. Lidé, kteří mnoho sedí a duševně pracují, měli by jíst hodně jablek. Doporučují se zvláště před spaním. V horečce doporučuje se jablkový odvar. Pokrájená jablka se uvaří, voda se scedí a vychladlá se dává nemocným. Též citrony jsou dobré. Citronová šťáva s vodou tiší nervy, zvláště žaludeční.

Poznámky a postřehy:

Gentleman a inteligent. Není-liž nápadné a pro naše poměry a naši kulturní úroveň velmi příznačné, že asi tak, jako je v Anglii a Americe obvyklé užívati slova „gentleman“, u nás užíváme slova „inteligent“. Ale jaký to je rozdíl! Inteligent může býti také hulvátem, kdežto gentleman nikdy, ačkoli také on je inteligentem. Bylo by záslužné napsati o tom pěkný článek, jaký je rozdíl mezi inteligentem a gentlemanem a který z těchto pojmů by lépe slušel českému vzdělanci.

Literatura.

Jindřichův chodský zpěvník. V knihovně okresního sboru osvětového ve Kdyni vyšel jako svazek X., prvý díl Jindřichova chodského zpěvníku s notami. Brožované, pěkná úprava, dobrý papír, 84 stránek, cena 7 Kč. Jako milovníci lidového zpěvu vítáme tento zpěvník a zvláště také krásný úvod k němu od Jindřicha Jindřicha o „lidové písni, hudbě a tanci na Chodsku“. Písně opěvují lásku, krásu, mladost, stáří, přírodu, práci, různé stavy a doby časové. Obsahují nejrozmanitější nálady: od duchovní, vážné, filosofické, teskné až k tanečním, bujným, drsným, obhroublým a rozpustile veselým. Nejvíc je veselých. Samozřejmě, že s oněmi pijáckými a různými jinými nijak nesouhlasíme, ale souhlasíme ze srdce, že by se mělo více zpívat, že staré lidové písně byly tisíckrát lepší než dnešní odrhovačky a jmenovitě souhlasíme s následujícím odstavcem, kterým končí úvod k zpěvníku: „V nynější době sobeckosti, stranických vášní, politických hesel se ztrácí srdce, cit. Dnešní materialistický vír života příliš zaměstnává a vyčerpává člověka zevnějšími a jen praktickými věcmi. Zapomíná se na vnitřní, duševní život — harmonii srdcí. Pěstujme více citovou stránku života!“

Tiskl K. Mašín v Kladně. — Nakladatel N. F. Čapek v Praze.

N. F. Čapek:

Zázraky a životní úspěch.

(Poznámky k základním principům myšlení v duchu Svob. bratrství).

Víry v zázraky bychom si nevšímali, kdyby nebyla škodlivou. Mohlo by se namítati, že zázrakům beztak nikdo nevěří. Novější poznání o zákonech duševního dění nás však poučují, že účinky nějaké dětské víry a citových zážitků z mládí mohou trvati a síliti ještě po letech, aniž by si toho člověk uvědomoval.

Dospělý člověk nemusí věřiti bubákům z dětství a přece může býti zatížen ustrašeností, která se sice od víry v bubáky oddělila — ale zůstala a škodí.

Někdo dostal z leknutí křeče. Předmět leknutí dávno zmizel, ale křeče zůstaly.

Voják na frontě následkem velkého strachu byl postižen nějakým ochrnutím nebo duševní chorobou — strach před zabitím pominul, ale jeho účinky jeví se dále v jiných formách.

Tisíc jiných příkladů, získaných při léčení charakteru nebo nervových a duševních chorob lze uvésti, a všechny by potvrdily, jak dojmy, dávno zažité a s jistou vírou spojené, mohou působiti škodlivě i potom, když onu víru, která s nimi souvisela, déle nepěstíme.

Škodlivé účinky víry v zázraky, po staletí pěstěné, projevují se v našem veřejném i soukromém životě všelijak. Velmi markantně jeví se v tom, jak se pohlíží běžně na stát. Svoje představy o Bohu, konajícím zázraky, přenesli na stát nebo vládu. Nečiní tak ovšem uvědoměle, nevěří to jako článek víry, ale celé jejich smýšlení i jednání je v tomto duchu. Stát je jim jakousi záhadnou nadpřirozenou bytostí, kterou je možno umodlit, obměkčit, stranicky naklonit — asi jako primitivní lidé očekávají od svých bůžků. Jakoby stát byl všemohoucí a mohl udělati něco z ničeho, nebo vysypati něco z pytle, do kterého nikdo nic nenasypal. Jakoby jeho zdroje byly zázračné a jestli někde něco chybí, nezavinili to lidé, jedinci, jakými jsme i my, ale »všemohoucí a všudepřítomný« stát.

Stát vydává miliony, kdežto poplatníci počítají na haléře, kdo by také hned na to myslil, že i ty miliony jsou z těch haléřů? Říká se, že z cizího krev neteče, a nejméně že teče z peněz erárních. Kdo by při tom hned myslel, že jsou to kapky potu a krve těch, kteří je stále dávají v přímých i nepřímých daních, ve zdražených výrobcích a potravinách a v nedostatku všeho, co nemáme, protože se to vydalo na něco jiného!

Víra v zázraky přenáší se na školství. Vysvědčením a titulům připisuje se zázračná moc a podle toho je zařízeno učení, zkoušení a opatřování míst. Člověk může býti prvým žákem na studiích a posledním v praxi, kde se vyžaduje na prvém místě schopnost a nikoli vysvědčení. Panuje názor, vyjádřený německým příslovím: »Mit dem Amt kommt der Verstand« (S úřadem dostaví se rozum). A jestli se přece takový zázrak nestane, odnese to samozřejmě úřad.

Nejlépe studuje, kdo je »pokorného ducha« a má náležitý respekt před autoritou. A kdo vystudoval a podržel nebo vyvinul silnou, tvůrčí, iniciativní, výbojnou osobnost, neděkuje to zpravidla škole, ale jiným okolnostem. Vždyť do nebe také prý přicházejí jen lidé ducha skrouženého.

Kde se čeká zázrak, tam postačí si naklonit toho, kdo ten zázrak udělá, ale kde vše závisí od vlastních schopností, tam pro zázrak není místa.

Příznačné pro zázračnost některých papírů je historie známého výrobce obuvi, který ve svém oboru předstihl všechny své krajany a mohl konkurovat s celým světem; jeho krajané měli však jeden veliký trumf proti němu: že nemá vysvědčení, že se skutečně ševcem vyučil.

Není oboru, aby se v něm stará výchova věrou v zázraky škodlivě nejevila. Můžeme se dotknouti jen některých a vybídnouti čtenáře, aby to domýšlel zde i v oborech nejmenovaných.

Víra v zázraky přenáší se do výchovy dětí v rodině. Předpokládá se, že děti se stávají, čím jsou, občasným zázračným zasahováním. Takové smýšlení překáží poznávání všeho, co je dělat před početím, před narozením, v prvých sedmi létech dítěte a dále, aby vyrostlo budoucí pokolení lépe pro život vyzbrojené než byla předcházející.

Modlitba, aby děti byly zdárné, je dobrá, jestli jsme všechno učinili, čeho jsme schopni vykonati jako vychovatelé, a získali

si nejlepší vědomosti vychovatelské, jaké bylo lze dosíci. Ale chce-li někdo vychovatelské umění a úsilí nahradit modlitbou a čeká zázrak: může se dočkati velkého překvapení.

Také rodinné štěstí a souladný manželský život bývá považován za něco, co se objevuje zázrakem, nebo co závisí od kněžského požehnání.

A přece jsou to veskrz složky lidské, které působí na zdar nebo nezdar i zde. Odpočítejte nevědomost a zlobu lidskou a nejméně 70 procent všeho neštěstí jste odstranili. Ostatních 30 procent můžeme připočítati příčinám, které jsou mimo manželů samých, zaviněné nešťastnými okolnostmi, jako válka, nezaměstnanost a jiné, ale i to jsou veskrz věci, které nebudou jinak odstraněny než zase lidmi, kteří lépe poznají a naplní smysl svého bytí, totiž věčný vývoj v Bohu a vědomé braní podílu na tomto tvůrčím vývoji. Nestane se žádný zázrak, jen lidé se stanou moudřejšími a lepšími.

Dnes už se všeobecně poznává, že také obchod, průmysl, zemědělství, vše, čím povstávají nové hodnoty a množí se blahobyt, netvoří se nějak zázračně, ale lepším věděním a větším přičiněním lidským.

Dříve míval obchodník v obchodě svatý obrázek nebo lampičku pod křížkem nebo nosil amulet — to všechno pro štěstí, aby nějak zázračně se mu v jeho podnikání dařilo. Hokynářka modila se růženec, aby prodala starší vejce za čerstvé. Handlíř s koňmi se pokřižoval, aby měl štěstí při prodeji méněcenného kusu. Továrník strhne dělníkům ze mzdy a dal část získaného na mši nebo na Armádu spásy nebo na křesťanskou missii.

Kdybych podrobněji uváděl, jak málo vědecky a racionelně se u nás vyrábí, zabralo by to příliš místa. Mohu na základě velmi dobrých autorit a vlastního přesvědčení aspoň tolik říci, že jednou z příčin, proč nemůžeme s mnohými našimi výrobky konkurovat jest v tom, že jsme se dost nevymanili z pověry o zázracích, z pověry, že úspěch v obchodě a průmyslu je loterie nebeská.

Vyrábíme draho, ne proto, že by dělníci měli nějaké vysoké mzdy, ale proto, že nemáme vše dost racionelně vyplánováno a že naše vzdělání pro život je šosácké, zastaralé, nepřizpůsobivé. Je to vzdělání pro vysvědčení a ne pro úspěch.

Snad při ničem nejsou dosud naši lidé oddáni víře v zázraky, jako v ohledu svého zdraví. Modlí se za zdraví a při-

pravují nemoc. Říkají: jen když Pánbu zdraví dá, a hned na to se něčím otravují a své zdraví podrývají. Dost jsem se o tom již namluvil a naukazoval, jak i zdraví člověka je v jeho rukou, jak už před narozením klademe základy pro zdraví nebo neduhy našich potomků, jak způsob našeho života, naše stravování, bydlení, naše hygienické nemravy mají vliv na naše zdraví. V naší republice každým rokem přibývá úmrtnosti tuberkulosou, ačkoli není země, která má lepších zdravotních podmínek. V roce 1925 zemřelo v naší republice o 1000 osob více na tuberkulosu než v roce předcházejícím, a letos už znovu stoupl počet z loňského roku o $6^2/_{10}$ procenta.

O tom, že i naše duševní stavy, zvláště nálady podléhají jistým zákonům, které lze poznat a je vědomě tvořit, napsal jsem knihu, která až na několik výtisků je rozebrána. Doporučovali ji někteří lékaři svým pacientům. Přes to možno i dnes slyšeti na pražských ulicích kázání, že když se člověk dobře cítí, je to jakási zázračná odměna za nějakou pobožnost, že je to zázrak.

Je ovšem pravda, že nejsme s to říditi počasí, ač i ono má vliv na naši náladu, leč ani tu nejsme úplně bezmocnými. Kdysi člověk byl mnohem bezmocnější. Utíkal do jeskyň a tam obětoval bohům, aby nastalo pěkné počasí. Jeho oběti ovšem neměly vlivu na počasí, ale jeho přemýšlení a snažení mělo za následek, že si vystavěl pohodlnější příbytky, ušil si teplejší oděv, uvařil si výživnější pokrmy, stal se odolnějším a ovládl z velké části také své nálady.

Tak se to má se vším. Největší bída a žebrota, nejvíc nemocí a utrpení je u národů, kteří čekají na zázrak. Největší blahobyt a zdatnost je tam, kde se spoléhají na své mozky a svaly.

Jsem přesvědčen, že náboženstvím bez zázraku lépe sloužíme Bohu a sobě, než vírou v zázraky. Jako synáček, který čeká, aby táta za něj všechno udělal, není tak dobrým synáčkem, jako ten, který dělá tátovi radost tím, že si umí sám pomoci.

Je pravda, že kdo hledá, nalézá. A záleží také na tom, co hledáme a kde hledáme. Kdo věří v zázraky, hledá lepší život. My ho také hledáme. Jenom že my ho hledáme tam, kde je, totiž v silách a vlohách, které máme od Boha, a v jich uplatnění.

Zázrakověrci, když se jim něco zde nedaří, utěšují se, že budou na tom lépe po smrti. My však říkáme, když se nám podaří zde lépe si život zařídíti, že jsme se o něco stali schopnějšími pro každý následující život.

Nesuďme nikoho, kdo ještě spoléhá na zázraky. Ať si věří, když mu to dělá dobře! My však buďme si vědomi, že jsme povoláni jíti krůček dál a bráti vládu svých věcí do vlastních rukou, tvořiti nový svět, nejprve sami v sobě a potom i vůkol, kde najdeme porozumění.

(Upozorňujeme na spisy: „Proč v Svobodném bratrství zavrhujeme víru v zázraky" a „Nová Brázda").

Václav Žižka:

Zázrak prázdné chvíle.

Co říci o člověku, který vyhrál tisíc dukátů a neví co s nimi? Mnozí by si pomysleli: »Je to ale hlupák. Já mít tisíc dukátů, věděl bych ne jeden, ale hned padesát způsobů, jak je utratit.«

A když šťastný výherce jde k Vltavě a opřen o zábradlí sáhne do kapsy, vyloví dukát a hodí do řeky provázeje ho očima dokud nezmizí pod vodou, když sáhne do kapsy po druhé, po třetí a svou hru opakuje, až nemá v kapse nic; co potom řeknete o takovém člověku? — »To je přespříliš!« vybuchneš, milý čtenáři, »to už není hloupost, to je bláznovství« — pak se ale zamýšlíš — a se smíchem vyprskneš: »Dostals mne s tou vymyšlenou historkou. Což jsou na světě takoví blázni, aby vyhodili jen tak, bez příčiny takové bohatství?«

Milý čtenáři! Já věřím, že lidé toho druhu jsou. Plnýma rukama rozhazují — ne sice dukáty, ale něco mnohem cennějšího — svůj volný čas.

Šel jsem nedávno pražským nábřežím. Na můstku, který vede na Slovanský ostrov, stála kupa lidí. Všichni nakloněni přes zábradlí, vzbudili mou pozoznost. Co se tam dělo? — Rybář chytal ryby! Šel jsem tedy dál svou cestou. Asi po hodině jsem se tudy opět vracel. Lidé tu ještě stáli. Ba poznal jsem mladíka, který tam už před hodinou bůh ví jak dlouho stál. I vzpomněl jsem si na člověka, kterého lidé rozumní nazvali bláznem, protože házel do vody dukáty.

Kolik je na světě lidí, kteří se svým volným časem hospodaří, jako mladík dívající se na rybáře? V kavárnách, hospodách, barech a tančírnách najdete vždycky dost lidí, kteří mají čas a nevědí co s ním a tak ho utloukají, jak se to dá.

Za dukát se dnes platí asi osmdesát korun. Je to obnos, za který se dá už lecos koupit. Tisíc dukátů znamená tisíckrát víc možností. Ale možnosti, kupovat za peníze, nejdou do nekonečna. Je mnoho věcí na světě, které se nepořídí ani za milion.

Může si někdo koupit radost z práce? Když jste potěšili smutného, když jste vlili balšám útěchy do srdce bolem zkormouceného, to hřejivé teplo, které naplní vaši duši, uspokojující vědomí vykonaného dobra nezískáte penězi. Chcete číst Shakespeara v originále a nechcete se učit anglicky? Platte jakoukoliv cenu za znalost angličtiny; dokud sami nevezmete knihu do ruky a sami se nebudete učit, peníze vám nepomohou.

Dejte naložit na vagony bohatství všech amerických finančníků a svezte je na jedno místo; ta ohromná kupa bohatství nebude mít v sobě té hodnoty, jakou má jedna hodina denně volného času, kterou máme sami pro sebe.

Za jednu hodinu lze vykonat práci, ze které se mohu radovat celý týden, Za hodinu vykonám tolik dobrodiní, že mé srdce se naplní štěstím na dlouhou dobu.

Čas jsou peníze, říkají Angličané, ale čas je mnohem víc. Kdo vyhazuje čas, maří nesmírné hodnoty, z nichž je složen život.

* * *

Pohádky vypráví o zázračných proměnách. Pomocí kouzelného proutku stává se z hloupého Honzy nejmoudřejší král na zemi. Pod dotekem zázračné hůlky vyrůstá ze slaboučkého Filípka svalnatý obr, který drtí v rukou nejtvrdší kameny jako by to byly jenom tvarůžky.

Také bible je plna pohádkových proměn. Osvícením ducha svatého stává se přes noc Šalamoun nejmoudřejším mužem na světě. Ale dnešek nezná žádných zázračných proutků a hůlek. I doba biblických zázraků je ta tam.

A přece dějí se proměny. Což nerostou i dnes z neučených a prostých, moudří a vážení? Což nestává se ještě dnes, že z venkovské chalupky vychází muž, v jehož rukou leží

osudy všech národů? I přítomná doba zná mnohé, kteří ještě včera byli bezejmennými a dnes jejich jméno letí světem.

Kdo dělá tyto zázraky?

Je to umění v lidech samotných skryté, které spojeno s odvahou, pílí a vytrvalostí koná zázračné proměny; je to umění využít svůj volný čas.

Kdo by byl kdysi řekl o devítiletém Edisonovi, když stál na rohu ulice a po centíku prodával noviny, že on jednou bude nejznamenitějším vynálezcem?

Nikdo by byl nemyslel, že osmiletý pekaříček Joe Masson zanechá po své smrti nejen 50 milionů dolarů, ale i vznešený odkaz lidstvu: útulek pro ženy, sirotčinec, vědeckou kolej pro studium řečí, matematiky, chemie a inženýrství a mnoho jiných humánních institucí.

Co bylo tajemství jejich úspěchu? Uměli využít svůj volný čas. Většina slavných mužů dospěla k nejvyšším stupňům lidského úspěchu ani tak převahou genia, jako spíše vlastním úsilím a moudrým hospodařením s časem.

Že je tolik lidí podřízených, zapomenutých, v koutku se krčících a s prázdnou kapsou, to nepovídá, že úspěch je výjimkou několika málo vyvolených. Ale odvaha lidem chybí, důvěra ve vlastní síly a hlavně nemají smyslu pro využití každé volné chvíle.

Proč je u nás mnoho průměrných, bezvýznamných lidí? Správně soudí Marden, když tuto otázku zodpovídá: »Protože si mnozí myslí, že jejich životní postup závisí na tom, jak vykonají svou denní práci, za kterou jsou placeni. Ve skutečnosti mají naše večery, prázdné chvíle pro náš vzrůst větší cenu než pracovní dny; neboť dobře praví anglický duchovní Jeremy Taylor: Co za několik let zasijeme v prázdných minutách, z toho vyrostou koruny a žezla.«

Máme touhu být lidmi úspěšnými, ale pěstujeme v sobě strašáka malomoci, který zamezuje náš vzrůst. Věříme sobě, svým silám, jako důvěřují božské ochraně papežové, kteří si proto pořídili 300 ozbrojeuců tělesné gardy, aby je chránili. Nejsme s to překonat v sobě vědomí nemohoucnosti, zasité do duše církevní výchovou. Jsme majiteli zlatonosných polí, ale nejsme schopni zjednat armádu dělníků, aby rýči a motykami prohloubili jámy a objevily zlaté rudné žíly. Co platno je bohatství sil v nás uložených a čekajících na svého objevitele, když je necháme ležet nezužitkované.

Bylo tomu tak vždycky s lidmi? Díváme-li se do historie, přesvědčíme se, že čím blíže jdeme k počátkům lidské kultury, tím větší je spoléhání lidí na cizí pomoc, tím větší je závislost na neznámých silách, očekávání zázraků. Na úsvitu kultury nedovedli lidé oceňovat čas, protože nedovedli pochopit cenu života. S postupem kultury rostl i smysl pro ekonomii času. Čím jsou lidé pokročilejší, tím méně se drží starých pověr a předsudků, za to ale tím více hledají způsoby, jak vytěžit co nejvíc z každé minuty, aby s vynaložením mála sil v době co nejkratší bylo mnoho vykonáno.

Jak rozdílná je výroba bot u obuvníků, pracujících podle způsobů svých dědů a v moderních továrnách, které pracují podle nejúspěšnějších metod výrobních. Jinak si cení čas venkovan a jinak člověk žijící v městě. Země nejvyspělejší mají jiný názor na cenu času než ty, ve kterých vládne duch byrokracie. Americký president, byv žádán ministrem pošt o půlhodinovou audienci odpověděl: »Půl hodiny! Milý příteli! Dynastie byly svrženy za půl minuty. Musíte zkrátit své zprávy.« Za to u nás je všechno zařízeno na dlouhé čekání. V obchodech, kancelářích a úřadech ztrávíme často celé hodiny času. Je ovšem těžko zasahovat do našeho byrokratického aparátu; ale obraťme svou pozornost tam, kde sami rozhodujeme o využití času.

Každému vybude denně nějaká chvilka, která je jen a jen naše. Charakter člověka dá se poznat podle toho, jak nakládá se svým volným časem: »Řekni mi, jak užíváš svůj volný čas a já ti povím, jaký jsi.« Pracují-li dva dělníci v továrně na stejné práci se stejnou zručností, nepoznáte podle toho jejich charakter. Teprve když tovární píšťala zahouká konec práce a dělníci vyjdou z továrny, můžete posoudit kvalitu charakteru. Jestli jeden ztráví svůj večer u džbánku piva v hospodě, nebo v kruhu rodiny mezi svými nejdražšími Zda-li jde jeden do biografu a druhý ztráví dvě hodiny četbou knihy.

Mnohý ovšem namítne: Když přijdu domů po práci, jsem rád, že si sednu a odpočinu. Kdo na mně může žádat, abych se místo odpočinku pustil do nové práce?« Námitka je správná. Nikdo nemůže chtít, abys pracoval ve své volné chvíli. To můžeš chtít jenom ty sám.

Pěstuje-li někdo po práci na své zahráce zeleninu, kdo ji bude jíst v polévce; ne-li ten, který ji pěstoval?

Kdo má z toho užitek, jestli svůj čas vyplní poučnou četbou a sebevzděláním?

Když žena ve svých chvilkách po práci se poučí o výchově dítěte, jen ona bude mít z toho užitek.

Tím ovšem nemyslím pracovat bez odpočinku. Tělo si potřebuje odpočinout, načerpat nových sil. Chyba je v tom, že neumíme odpočívat. Co je únava? Únava nastává zpravidla ne tak při mnohosti práce, jako spíše jednostranným používáním jistých funkčních orgánů a zbytečným přiváděním energie tam, kde jí není potřebí.

Krejčí stříhá látku. K tomu potřebuje rukou a očí, které řídí ruku při stříhání. Je ale mnoho lidí, kteří při stříhání stahují svaly ve tváři rytmicky s každým střihnutím do látky, jakoby chtěli znovu překousat oběd.

Pozoroval jsem hostinského, který se snažil odzátkovat láhev vína. Láhev držel mezi koleny, pomáhaje si ještě rukou a pravicí vytahoval zátku. Ale jaký měl při tom výraz v obličeji! Zuby měl zaťaté, jakoby jeho úkolem bylo překousnout železný prut a ne odzátkovat láhev. Místo, aby svou sílu soustředil do rukou, vynakládal ji do dásní a zubů.

Plnou měrou platí to o ekonomii sil duševních. Byl jsem při stěhování klavíru. Nesli ho tři muži. Jeden ho uchopil tak nešikovně, že tíhu měl na místě, kde byl nejslabší a sotva klavír vlékl. Druhý sice dobře klavír vzal, ale měl při tom strach, aby nesklouzl, aby mu klavír na nohu nepadl, aby se snad v kříži nestrhl a nejen, že měl plno strachu o sebe, obával se také, aby se klavíru nic nestalo. Zatím, co třetí nosič s klidem a bez zvláštní únavy klavír donesl dolů ze schodů, oba jeho kamarádi byli úplně vyčerpáni. Prvého zmohla únava, zaviněná nesprávným držením klavíru, protože si nemohl nijak nadlehčit a druhého vyčerpal strach, takže sotva na nohou mohl stát. V tom to je! Umět napnout právě ten sval, který je k práci potřebný, převést sílu účelně. Kdo umí takto pracovat, nejen, že se snadno nevyčerpá, ale i víc vykoná. Pracuje-li dělník celý den rukama, může ve své volné chvíli pracovat mozkem, aniž by se vyčerpal. Duševnímu pracovníku, který celý den napínal mozek a nervy, bude zdravým odpočinkem tělesná práce, kterou využije svůj volný čas. Změna je lidem potřebná. Organism lidský je zařízen na práci. Jestli něco člověka vyčerpává, bývá to nepráce, nuda; ale činnost je životu právě tak potřebna, jako

voda a vzduch. Loď, která je v zátoce, zpuchří, ne ta, která je v proudu. Pusťme se do práce, třeba i po práci! Dbáme-li zákona změny a odpočinku, nejen že nebudeme unaveni, ale zhodnocením každé chvíle zhodnocujeme vlastní svůj život. Každá hodina volného času, která byla využita, dává nám vystupovati o stupínek výš na cestě k životu vítěznému a mistrovskému.

H. W. Kernshall:

Poměrnost, věčnost a nesmrtelnost.

Když profesor Einstein vystoupil se svou známou theorií o poměrnosti, — theorií, která jest nyní zásadou, — nastalo ohromné vzrušení ve světě vědeckém. Předpovídalo se, že tato theorie zvrátí veškerá známá pravidla vědeckého badání, a že nám bude znovu začíti a znovu postaviti vědecké zákony, vzhledem k tomuto nově objevenému činiteli. Tento převrat však nenastal, a není pravděpodobno, že by k němu došlo. Příčina jest zcela prostá a velmi zajímavá pro každého inteligentního a přemýšlivého člověka.

Zásada o poměrnosti jest dosud dosti neznámou, tak, že vyžaduje bližšího vysvětlení; avšak, ačkoliv k plnému jí porozumění jest žádoucna znalost vyšší mathematiky, jest možno oceniti její význam přehledem, s užitím prostých, všedních výrazů, jimž by porozuměli i ti, jímž jest mathematika věcí neznámou. Stručně vyloženo, »poměrnost« značí, že veškerá vědecká zásadní pravidla jsou »poměrná« relativní, k nějakému jinému zásadnímu pravidlu a že nám není možno v tomto vesmíru nalézti nějaké naprosté zásadní pravidlo, na němž bychom mohli stavěti. Věřili jsme, na příklad, že sluneční paprsky svítí přímo na naši zemi; Einstein však dokázal, že jest světlo ovlivňováno tíží, a že sluneční paprsky jsou do velké míry odvracovány měsícem, a menší měrou jinými tělesy, tak že, na místě, aby zasahovaly zemi přímo, dopadají na ni šikmo. Ježto veškeré naše výměry staví na předpokladu, že světelné paprsky jsou přímé, jsme bezradni, pokoušíme-li se srovnati tento fakt s našimi vědeckými znalostmi.

Naskytuje se nám jiná zajímavá myšlenka. Víme, že čím jsme vzdálenější pohybu, tím méně zřetelnějším se nám onen

pohyb stává. Ze vzdálenosti dvou metrů možno usuzovati, že se vlak pohybuje rychlostí, řekněme, 60ti km za hodinu, ale pozorujeme-li jej s vrcholku hory, jeden km vzdálené, zdá se nám, že se pouze plazí. Namítnete však: „vždyť on ale j e d e rychlostí 60ti km, co na tom tudíž záleží?" Přece však se vlak pohybuje pouze poměrnou rychlostí; a logicky vzato, proč má býti přijato měřítko blízké a ne ono vzdálené?

Pozorována pouhým okem, jest hmota zřejmě neživá a nehybná; avšak při podrobnějším zkoumání shledáme, že se zachvívá strašlivou vnitřní silou. Dle pravidla o poměru hmoty k nám samým, jest tato bezvládná a nehybná, jest však toto tvrzení pravým opakem měřítka mikroskopického.

Ve hvězdnaté noci můžeme viděti hvězdy zřejmě nehybné a ne větší špendlíkové hlavičky, věda nám však praví, že mnohé z nich putují v ohromném okruhu milionů mil, nesmírnou rychlostí, a že jsou mnohem větší než naše země; avšak proč by měla dráha nebeského tělesa znázorňovati rychlost, když dráha elektronu představuje pro nás nehybnost?

Jisto jest, že si činíme svá vlastní poměrná pravidla, a přizpůsobujeme k nim vesmír, leč lidské stanovisko, když jest člověk zdánlivě tak bezvýznamnou částkou ve vesmíru; není ještě rozhodujícím názorem. Říká se též, že mnohé z hvězd, které »vidíme« ve skutečnosti neexistují, nýbrž, ježto světlo potřebuje času k postupu, a že jsou od nás tak nesmírně vzdáleny, paprsky, které nyní pozorujeme, vyšlehly již před staletími. Tak hvězda svítí ještě celá staletí potom, kdy přestala existovati! Dle vzdáleného měřítka hvězda existuje a trvá, kdežto dle blízkého měřítka jí není a již dávno přestala existovati; které z těchto pravidel máme přijmouti? Proč v tomto nezměrném vesmíru by mělo býti všeobecně používáno měřítek naší země, když dle měřítka jiného bodu ve vesmíru, stejně důležitého, a skutečného, nabývá vesmír jiného vzhledu?

Ještě jeden příklad by mohl objasnitti mé stanovisko; víme, že světlo letí jistou rychlostí, a že (jak shora uvedeno), čím jsme vzdálenější pohybu, tím méně jest onen pohyb zjevný. Kdyby bylo možno pohybovati se směrem od země rychlostí světla, a při tom podržeti zemi v oku, viděli bychom nepřetržité trvání přítomného okamžiku — č a s b y s e z a s t a v i l. Připojte k této okouzlující myšlénce možnost pohybovati se rychlostí větší než světlo, a logicky bychom pak

měli pohlížeti na minulost! Tak vidíme, že »čas« a »prostor« představují pouze poměrné hranice lidského vnímání, a že mimo tuto zemi nemají významu.

Závěrem, jejž vyvozuji z těchto úvah jest, že lidský rozum jest jakousi mocí, — možno, že tou, která jej stvořila, — s rozmyslem omezen. Zde, ve vlastním okruhu, na této zemi, jest poměrně inteligentní; z blízkého stanoviska jest moudrý, a vyrovnaný, avšak mimo vlastní okruh jest malicherný, bezvýznamný a zmatený!

Z praktických důvodů musíme zůstati tam, kde jsme byli před tím, než Einstein zavedl naši mysl do většího vesmíru, chceme-li si zachovati svou příčetnost. A není i sama příčetnost poměrná? Tyto myšlenky však nám mohou poskytnouti duchovní naději, neboť, je-li dokázáno, že inteligence jest rozmyslně omezena, musí býti cosi mimo tento život, co zaručuje toto omezení, a smrt nemůže býti naším koncem.

A tak věření v pokračování existence jest podepřeno něčím více než pouze vírou. Pokud mne se týká, věřím, že účelem lidské existence jest stvoření inteligence k jejímu pochopení a duševnosti, jež by tuto existenci přetrvala. Inteligence pokud jest omezena, jest nezbytna k užitečnému životu a získává se duševním užitím, úsilím a obětováním zálib a žádostí; duševnosti se nabývá všeobecným obětováním a službou jiným a uskutečňováním „jednotnosti" (sjednocení) a bratrství lidstva a ovšem i všeho života. Smrt může vyhladiti ty, kteří nevyvinují ani inteligenci ani duševnost, avšak pro ty, kdo vyvíjejí částečně obé, znamená větší, plnější a mocnější existenci.

Rabíndranath Thákur,

indický básník, filosof a dramatik, jenž jest zakladatelem a vůdcem indické svobodné obce náboženské, včleněné do mezinárodního sdružení svobodných náboženských společností (unitáři!), tvůrce zvláštní filosofické školy indické, nositel literární Nobelovy ceny, jeden z největších žijících světoobčanů — byl nedávno mezi námi! — Jeho přednáška, pořádaná v Lucerně o umělecké tvorbě, překládaná prof. drem. Lesným do češtiny a doplněná ukázkami jeho tvorby v bengálské řeči, byla pravým požitkem pro všechny účastníky, kteří mu uspořádali srdečné a nadšené ovace. — Jeho neobyčejně

delikátní hra »Poštovní úřad« vypravená k jeho poctě Národním divadlem, těšila se nemenší pozornosti. —

Český lid, jenž s pochopitelnými sympatiemi sleduje heroický, beznásilný boj jeho národa o znovunabytí ztracené svobody, vítal radostně ve své metropoli tohoto velikého syna bratrského národa Indů a vzpomínal při té příležitosti jeho životního díla, které tak mocně promlouvá k srdci všeho civilisovaného lidstva. — Jeho význam pozůstává v tom hlavně, že sbližuje velice znatelně Západ s Východem tím způsobem, že na západě vzbuzuje více porozumění pro Východ a na východě opět více porozumění a odpuštění pro Západ.

Thákur je jedním z tvůrců nového universálního náboženství, které jednou spojí Západ i Východ k jednotnému úsilí o osvobození lidstva z otroctví nevědomosti a nelásky. — On je krásným typem nového člověka, u něhož rozum pracuje v plné harmonii se srdcem. — On a Mahatmá Gándhi, jsou skvostným darem, jejž podala Indie, tato kolébka bílého plemene, Evropě, za její systematické vykořisťování a znásilňování. — Její, jakoby v neustálé meditace pohřížený lid, má nám západníkům, zoufale hledajícím, ještě mnoho co říci! Pochopí to Evropa? Pochopí-li a změní-li svůj poměr vládce k tomuto lidu, v poměr mocného přítele, prospěje tím budoucímu lidstvu, zvláště jeho bílé části více, než je vůbec možno dnes předvídati! — Thákur, jenž se o toto pochopení celým svým dílem i životem přičiňoval, věru není již jen synem Indie, ale jedním z prvních členů budoucího, spojeného lidstva, a jako takový patří celému světu, tak jako náš Hus a Komenský. —

A v zájmu tohoto budoucího, v lásce spojeného lidstva, přáli bychom si a s námi všechen pokrokový lid český, aby mocný zdroj světla, jímž nesporně jest tento syn daleké Indie, ještě dlouho zůstal s námi na pláních fysického života. — Budiž zdar jeho sjednocujícímu dílu! K. M. Uranus.

Pravda není řečí dvořenínů, ani lokajů, ale lidí v pravdě svobodných.
Pravda je jen prostinká, lež má mnoho okras a lesklých forem.
Pravda mluví k srdci, lež buď oslňuje, lichotí neb znásilňuje.
Pravda je sestrou lásky a svobody, lež plodí hněv a porobu.

Výchova v Kocourkově.

U silnice zvířené prachem sedí dvě ženy. Po levé straně krásný lesíček s vůní a trochu dál potůček a písek. Proč ty ženy civějí v tom prachu a hltají bacily? Chtějí vidět, kdo půjde nebo pojede okolo, a naproti staví někdo dům — snad se dohaduje kdo to bude, jak to bude, kolik na to má peněz, kolik vydělá, kam asi chodívá, co budou a jak budou ti lidé vařit atd. Jedna z nich je matkou tříletého kluka a má ho sebou. Je třeba podotknouti, že matky v Kocourkově s výchovou dětí si hlavu nelámou. Do duše a potřeb dítěte se nevmýšlí, ale jednají vždy podle okamžité nálady a jejich výchovným prostředkem je křik a klacek.

Abychom se vrátili k oné líně dřepící a zevlující a nemyslící matce, podotýkáme, že i její klouče, jako všechny kloučata, ohlížel se po písku, kde by mohl trochu hrabat. Z nedostatku něčeho lepšího našel si místečko na chodníčku, kde si sedl a prstíčkem čmáral po zemi. Bylo mu dobře. Vždyť prý v nouzi čert i mouchy lapá. Matka se ohlédne, vidí kluka sedět na cestě a vzkřikne: »deš mi odtud!« Hoch, zabrán do svých čar, ihned nechápal a zůstal sedět.

Matka chopí svoji vychovatelskou moudrost v podobě klacku a dá klukovi několik ran, a když kluk se dá do hořkého pláče, ještě mu několik přidá.

»Já ti dám sedět mi v prachu. Ještě jednou a já ti ty kalhoty ještě lepší vyprášim.«

Tím byl její vychovatelský úkol na ten čas vykonán. Opět klidně sedla, vlastně dřepla, a zevlovala kolem mezitím co hošíkův pláč se zvolna utišil a ubohé opuštěné robě sedělo v trávě příkopu a jeho tříletá krev vstřebávala jed nespokojenosti, dětského vzteku a smutku.

Matka byla spokojená, že dobře vychovává své dítě. Teď ono tiše sedí, nic nechce, nebo nemůže chtít. Nikdo jeho mysli nepomáhá najíti, čeho by se napila, čím by se nasytila. Dítě bude stále hodnější a hodnější, až z té dobroty zblbne nebo onemocní nebo na mámu zanevře a bude ji nenávidět. A matka se bude divit: tak pěkně je vychovávala a hle — ono se jí to docela jinak vrátilo než čekala.

Norba.

Dr. Charles W. Eliot:

Náboženství budoucnosti.

Náboženství budoucnosti prokáže, a prokázalo, že jest stejně působivým v inspirování lidí k lásce a službě bližnímu, jako kterékoliv ze starších náboženství – a to jest pravým účelem a konečným cílem všech filosofií a všech náboženství; neboť tímto způsobem možno učiniti lidi lepšími a šťastnějšími, právě tak ty, kteří slouží, jako ty, jimž jest slouženo.

Příští náboženství se bude vyznačovati všeobecností a přizpůsobivostí k rychle se zmáhající znalosti a moci nad přírodou, které si lidské pokolení osvojilo . . . . . Náboženství každého jednotlivce by mělo růsti s ním od dětství až do stáří; a totéž platí o náboženství rasy. Jest všem lidem na škodu, i těm nejstarším, strnou-li ve svých vládních pojmech a výkonech, neb v organisaci své práce, neb v kterémkoliv svém umění neb řemesle; mnohem však horším jest, zůstanou-li nehybni v pojmech a praxi náboženské. A tu nové náboženství v neobmezeném rozsahu, čili okruhu usiluje o pokrok a vývoj. Odmítá každé vymezování rodinného, kmenového, neb národního náboženství. Není vázáno žádnými dogmaty, vyznáním, knihou neb institucí. Celý svět jest působištěm láskyplné práce jeho učedníků, a jeho základní předpis o užitečnosti připouští nekonečné obměny a okruh jak času, tak i prostoru.

Co nového ve Svobodném bratrství. Napsat málo slovy o tak mnohém, co se ve Svobodném bratrství koná, není právě snadným úkolem. Přednášky v Nymburce, v Kladně a Kobylisích konají se pravidelně. V Nymburce najali jsme po celou zimu největší sál a je každou středu plný. Lidé chodí do našich shromáždění s city, s jakými chodívali staří bratří čeští do svých sborů k pobožnostem. Naše shromáždění jsou mnohým pravou pobožností. Jaký duch panuje v shromážděních, s jakými dojmy lidé odcházejí, o tom nejlépe svědčí úsudky samotných návštěvníků. Dostal se nám do ruky dopis jedné z posluchaček, která ze vzdálené obce na přednášky dojíždí. Vyjímáme z něho: „Včera přivezla jsem si z přednášky tolik nadšení, opravdu sluníčko v duši, že bych dnes zpívala a objímala celý svět. Představovala jsem si jen

poučnou přednášku, ale ten radostně výchovný ráz její, p í s n ě, to právě působí tak mocně podmanivě. Ti lidé se všichni na sebe tam usmívají jako sluníčka, jeden druhého téměř očima hladí . . . Co slunka a jasu přinesou do rodin ty krásné myšlenky. Jsem nadšena". — V Nymburce, kde přednáší br. Žižka, budeme mít též školu pro děti. Koná se tam kurs pro učitele, který je velmi dobře navštěvován. V Nymburce roste nám nová obec Svobodného bratrství. — Ve dnech od 1. do 8. října měli jsme vzácnou návštěvu z Londýna — Dra Drummonda s paní. Dr. Drummond zavítal k nám, aby v Praze připravil mezinárodní kongres svobodomyslných náboženských společností, který se bude konati příštím rokem v Praze. O svých zkušenostech přednášel Dr. Drummond v Heinovce v Praze a v Nymburce. Večeře na počest milých hostí, pořádaná v „Domácnosti" a navštívená 120 účastníky zůstane všem zúčastněným pěknou vzpomínkou, nejen pro krásnou hudbu sboru mistra Sádly, ale především pro dobrou náladu a přátelské ovzduší. To prostředí slunných myšlenek a radostné nálady je všude, kde se sejdou bratří a sestry ze Svobodného bratrství. Takové prostředí bylo i v Sladkovského sále obecního domu v neděli večer 17. října, kde jsme pořádali I. lidový večer umění. Krásný program, o jehož zdar zasloužili se plně pí Hurtová—Loukotková pp. Jar. Hurt, Dr. Obenberger, Prav. Sádlo a pěvecký sbor „Foerster", byl opravdovým uměleckým požitkem. Večery budou pořádány pravidelně každých 14 dní. Řízení večerů ujal se br. Šebl, který má vlastně zásluhu o jejich pořádání a jemu patří dík všech umělomilovných návštěvníků. — Nejbližší večer 31. října je věnován skladbám Foersterovým. Hudební skladatel mistr Foerster bude sám přítomen a pro tento večer složil novinku „Romanci" pro cello.

—ž—

Einsteinova relativita. Na jiném místě tohoto čísla najde čtenář článek pod titulem: „Poměrnost, věčnost a nesmrtelnost", který jsme získali s obětmi, ačkoli je těžký. Velká většina čtenářů bude však z něho míti radost a přečte si jej dva- i třikrát.

Jistý profesor – jakoby i jiní lidé nemohli býti zapomětliví — převlékal se do svátečních šatů. Měl jíti na hostinu. Když ze svého pokoje nevycházel, vešel se někdo z domácích podívat, co se s ním stalo. A on ležel v posteli — v myšlenkách o nějakém filosofickém problému, když se svlékl, šel si lehnout. Jen se mu zdálo, že je trochu brzo. Je to jen vtip a nic víc? Každý, kdo sebe důkladněji pozoruje, nachází dvojí myšlení, jedno více automatické a jiné více tvůrčí a uvědomělé. A na poznání a ovládnutí toho dvojího myšlení zakládá se kus duševního mistrovství.

Nová Brázda překládá se do angličtiny. Kdo ji nečetl v češtině, objednej si ji než bude rozebrána. Je to vzácná pomůcka pro moderního člověka, který se chce s náboženskými otázkami uspokojivě vyrovnat.

Kočího Malý Slovník Naučný, jak známo, vychází v sešitech, a vyšlo již šestnáct sešitů. Lze objednati v Unitarii.

Tiskl K. Mašín, Kladno, Poděbradova. - Nakladatel Norbert F. Čapek.

N. F. Čapek:

Vědecká revoluce.

Největší revoluci, jaká kdy byla, provedla věda za posledních 100 let tichou cestou. Účinky této revoluce jsou už nyní ohromné, ale budou nesmírně větší, až i prostý člověk, nebo aspoň většina těch, kteří mají vliv na osudy lidské, dovědí se, co se vlastně stalo.

Dnes možno napočítati nějakých šest tisíc svazků kněh jakožto výsledek pečlivého bádání o životě lidském, ale sotva jeden člověk z každých deseti tisíců o tom něco ví.

S šířením poznatků vědeckých má se to jako s drobty, které padají se stolů bohatých. Ti boháči málokdy a málo který lidu něco dají — nebo je jejich řeč tak zamotaná a odborná, lidu nesrozumitelná, že jim málokdo rozumí. Zůstávají tedy drobty tu a tam zachycených a zkomolených frází, rozmočených na polévku.

Dnes, na příklad, mnoho sečtělých, prostých lidí drží se některých thesí, vydaných před padesáti a více léty a od té doby hodně změněných aneb vyvrácených podobně jako církevníci svých dogmatů — mezitím co svěží tok vědeckého poznání z posledních, řekněme deseti let, zůstává pro ně ukryt a nepřístupný.

Nač vědecká revoluce zapomněla?

Věda provedla revoluci ve všech oborech kromě oborů, z kterých člověk nejvíce duševně žije. Lidé se všade přeorientovali, jen se svou duší zůstali zamotáni a uvězněni v staroasijských bájkách.

Viz dopravnictví: obzor starodávného člověka sahal sotva dále, než kam mohl nohama dojít. Dnes dostáváme denní zprávy ze všech končin světa — ba i z dálav vesmírných paprsky hlásí změny.

Viz zemědělství: odvodňování, zavodňování, parní pluhy, mlátičky.

Viz jak pokročilo mlékařství! Dříve když mléko se sráželo bylo učarováno — kráva nedojila, byla uhranuta — co věděli lidé o bacilech a hygieně?

Viz výrobu: dříve se vyplatilo, když si každý sám všechno dělal. Dnes typisujeme, standarisujeme, taylorisujeme. Národové s lepšími stroji konkurují s národy bez těchto strojů, přes všechna vysoká cla.

Dnes léčíme nezaměstnanost podporami, ale postupně ji budeme léčit výrobou věcí, které dnes dovážíme, nebo racionelnější výrobou a tudíž schopnou konkurence.

Věda provedla revoluci v názorech na svět: staré nebe a peklo zbořila dalekohledem.

Ani sopky, jakožto komíny pekelné, již více nedocházejí víry, neboť víme co je láva a proč je v zemi oheň.

Také kamení padající s nebe bylo rozpoznáno: a je docela vystavováno, říkáme mu meteory, a zkoumáním shledáváme, že tito poslové z jiných světů mluví řečí dosti srozumitelnou, že co jest nahoře jest také dole, a celý vesmír je ovládán jedněmi zákony.

K nám už tedy, jako kdysi k starým patriarchům, nesestupuje bůh s nebe, aby s nimi poobědval. Buď je všude nebo nikde, protože není takového místečka v oblacích, kde by bylo vidět jeho palác.

Jako astronomie zničila ilusi o centrálním položení naší země ve vesmíru, tak geologie roztrhala předivo pověr o stvoření země a člověka před 6000 léty, ačkoliv naše děti se tomu dodnes učí.

Ovšem, dosud se píší a vydávají náboženské učebnice i se strany těch, kteří se mají za nejpokrokovější náboženské lidi, učebnice, v kterých začíná svět s Jehovou a s Židy, jeho vyvoleným národem, ačkoli srovnávací dějiny náboženství a dějiny lidského myšlení vůbec nám ukazují židovský národ i s jeho náboženskými představami ve světle docela jiném. V tomto světle přestává býti národ israelský právě tak středem dějin, ako naše země přestala býti středem a smyslem vesmíru.

Žulové základy církve blátem?

Vědeckým bádáním o vývoji tvorstva a lidstva zvlášť, o lidech z doby kamenné, kdy neznali železa, ač ho všade bylo víc než dnes, kdy neznali jiných nástrojů než kamenných, jiných

obydlí než jeskyň a jiného oděvu než jaký jim na těle dobrovolně narostl — až k dnešním stavbám monumentálním, k dnešním komplikovaným strojům a ještě komplikovanějším výpočtům o pohybu hvězd nad námi a otáčení se elektronů v každém atomu našeho těla — tímto přesným zjišťováním o zvolném vývoji a vzestupu člověka ze života podobného lepším zvířatům až k dnešní kultuře — rozpadly se a takřka v bláto se obrátily základy, pokládané kdys za žulové a zefírové a zlaté — základy celé budovy o spáse a určení člověka, jak tomu po více než tisíc let učily církve.

Dílo domnělé zkázy dovršuje věda, která srovnává a v jejich vývoji sleduje všechna náboženství a zjišťuje, jak si lidé tvořili představy o bohu a světu a spáse, jak na určitém stupni vývoje člověk za stejných podmínek vždy stejně smýšlel a jednal a se modlil!

Tímto srovnávacím postupem se objevila velká náboženství světová, jako budhism, bramanism, zoroastrism, konfucianism, na velké mravní výši, a ač byla vždy snižována jako pohanská, nemravná a pověrečná, ukázalo se, že snesou velmi dobře srovnání s oněmi náboženskými směry, které živily otroctví, vynašly inkvisici, pracovaly hranicemi a žaláři, pomáhaly vzrůstu ducha mamonářského a nesnášelivého, až došlo k světové válce, v které křesťané s křesťany bojovali a na pomoc na obou stranách volali pohany.

Větší pohroma se blíží.

Ze všech věd nejméně jsou známy výsledky, jaké bude míti užitá a abnormální psychologie a psychoanalysa na smýšlení širokých vrstev, až toto vědění mezi ně pronikne. Tolik je jisté, jestli ještě něco zbude ze starých pověr, na kterých a ze kterých byl vybudován starý světový názor, opřený o nauky církevní, že ty poslední zbytky budou ohroženy.

Bude sotva možno zabránit, aby se poznání pravdy nerozšířilo. Oddalováním odluky církve od státu a školy, placením učitelů odbytých světových názorů ze státních peněz a odváděním lidí od vážného přemýšlení na čas může se oddálit konečné ideové zúčtování se starým světem — ale sotva na dlouho.

Běda světu, jestli mezitím se nepřeorientuje, jestli staré nenahradí novým, lepším náboženstvím, novou, lepší morálkou, novou, zdravější politikou, neboť to vše spolu souvisí.

S čertem nebo bez čerta?

Nebudou-li míti lidé čerta a peklo na jedné straně a pevně zajištěnou věčnou blaženost na straně druhé — bude více sebevražd, více šílených, více vrahů, více bouří a revolucí — a proti tomu více násilí, méně svobody, umlčování proroků a svobodných duchů — anebo, a to jest, co jedině může vésti k nápravě, co jedině může uspokojit každého člověka dobré vůle — musí se vytvořiti takové názory na svět, na život, na politiku a hospodářství, na výrobu a na styky lidské, aby to bylo v souhlase s nejlepším poznáním vědeckým — a na tomto poznání musí se pak vytvořiti nová životní prakse a nová společnost, která neoperuje s prázdnými hesly a šlágry politickými, ale s fakty, s lepšími vědomostmi, s lepším poznáním všeho, co může lidskou společnost přivésti k plnějšímu a krásnějšímu životu.

Zdá se mi, že jsou jen tři možné způsoby, jak se může lidská společnost vyvíjet po neodvratném opuštění starých základů náboženského myšlení.

Cesta k Adamitství.

Nepočítám čtvrtý možný způsob, protože zůstane obmezen vždy jen na několik nepraktických snílků a nestane se nikdy lidovým hnutím. Tímto čtvrtým způsobem, který vzpomínám napřed, je způsob trpitelů, mučedlníků, odříkačů, Diogenů, lidí, kteří vidí ideál životní v tom, když potřebují co nejmíň. Když by byli důslední, museli by se navrátit k primitivním lidem a chodit bez šatů, žíti v jeskyních a živiti se kořínky a plody polními a zanechati vědy, umění, pěstění krásy: protože to jsou všechno věci postradatelné. Proto se u nich nemůžeme zdržovati.

Zůstávají tedy jen tři cesty, které lidé mohou nastoupit a které skutečně nastupují. Jedná se jen o to, která cesta dojde uznání u největšího počtu osob a konečně zvítězí. Je to také otázka vývoje lidstva, které o všechny tyto cesty se již někdy pokoušelo, a teprve tehdy, až k tomu bude zralé, vyvolí tu nejlepší cestu, která do té doby zůstane cestou vyvolených.

Cesta požitkářů.

Nejužívanější cestou bývá cesta požívačná: jezme a pijme, a užívejme světa. Není mravní zodpovědnosti, není jiného

života, smrtí vše končí. A toto požitkářství může se jeviti v různých stupních a formách, počínaje hrubými, smyslnými požitky — po všech stupních až k jemným požitkům vyciťování krásy a dojmů estetických a mystických.

Kde tento směr převládne, jako kdysi v starém Řecku a Římě, vytvoří z jedněch mravní slabochy a z druhých otroky. Konečně otroci se vzbouří, zaujmou místa požívačů a celá historie se opakuje. Staří požívači zhynou v bídě a noví připravují sobě nebo svým potomkům podobný osud. To je cesta, která dějinami byla odsouzena, ale svět se dosud nepoučil, neboť noví požívači a milovníci korytářství a požitků bez přiměřené práce se ženou za starou zhoubnou modlou.

Rozdíl je předně v tom, že dnešní lidé nejsou tak ochotni pracovat, aby jen někdo druhý z toho měl užitek, a za druhé, dřívější náboženské názory, které činily dělníky spokojenými a očekávajícími odměnu až po smrti, stávají se neudržitelnými postupující osvětou a vědečtějším nazíráním.

Ti, kteří si nedali práci, aby blíže porozuměli Svobodnému bratrství, mohli by se domnívati, že i my patříme k oněm požívačům, ovšem k těm nejjemnějším, a že smysl všeho našeho snažení v SB je požitek dobrého zdraví, dobré nálady, humoru, radosti ze všeho, čím život hýří, využití všech sil člověka k jeho nejvyššímu blahu.

V tomto smyslu by mohli míti pravdu, kdyby to bylo všecko, kdyby to nebyl jen logický výsledek našeho základního smýšlení a snažení. Ve skutečnosti patříme až do třetí kategorie, o které teprve bude řeč.

Cesta revoluce.

Pozastavím se dále u druhé možnosti nebo cesty, která se velmi mnohým bude ještě dlouho zdáti jedinou správnou, i tenkrát, když na různých příkladech z dějin, i současných, by mohli poznati, že tato cesta také nevede k žádoucímu cíli, totiž, aby co největší počet lidí měl co nejvíce příležitostí vlastní silou si zařizovati krásný a v každém ohledu hodnotný život.

Je to cesta revoluce. Tedy druhý konec předešlé, kterou jsme nazvali cestou požitkářskou.

Revoluce je vždy cestou nejobtížnější, stojí nejvíce nevinných obětí a přináší nejvíce zklamání těm, kteří nejvíce obětovali.

Největší zklamání však nebývá to, že první, kdo začínají bezuzdně a bezohledně těžit z bezprostředních plodů revoluce, nebývají ti nejlepší a nejzasloužilejší, ale často lidé, kteří povahově byli horší těch, které svrhli a jichž místa zaujali. Nejhorší je ta revoluce, která nebyla připravena ani ideově, ani povahově, ani technicky, revoluce, která je založena na pověrách minulosti, i když je třeba v staré formě odmítá, jak to vidíme na různých příkladech.

Odmítá náboženství pro jeho věrouku a zavádí novou věrouku a nové tresty na kacíře, kteří nemohou totéž věřit a vyznávat, co jiní. Zamítá boha a svaté, ale na jich místě tvoří nové modly a bůžky. Posmívá se víře v zázraky a při tom se domnívá, že někdo se stane k nějakému těžkému a zodpovědnému úřadu schopný tím, že je k němu povolán a že je pravověrným straníkem. Nevěří, že svět byl stvořen z ničeho, ale slibuje všem hojnost všeho dříve než nastoupí takové způsoby práce a taková organisace, která by větší hojnost umožnila. To jsou očividné rozpory, pro které nemá každý straník a církevník oči, aby je viděl.

Cifry a posudky, které podal na př. ministr financí Engliš při svém prvém rozpočtu, mohly mnohému v lecčemž otevřít oči. Myslím, že to byl prvý vědecky zpracovaný rozpočet, který jsme kdy měli. A mezi jiným ukázal také ten fakt, že naše státní podniky, a to všechny dohromady, nic nenesou. Je jisté, kdyby byly v rukou privátních a byly vedeny obchodně, že by nesly veliké zisky a že by o tolik bylo méně veřejných břemen, neboť, jak jinde řekl, připadá na každou hlavu v republice 1100 Kč ročně veřejných břemen.

Dejme tomu, že by cestou revoluce najednou se všechno postátnilo. To by znamenalo všeobecnou žebrotu, a trvalo by dlouhá léta než bychom se z ní vzpamatovali.

Prvé než bychom něco postátnili, museli bychom míti ty charaktery s těmi a těmi obchodními, účinnými a úspěšnými metodami a s tím a tím duchem svobodného bratrství. Dokud toho nebude, dokud se bude jednati jen o to, aby jedni vystřídali druhé, aby zase ti druzí také něco z toho měli, podle známého hesla »jednou já a jednou ty«, dokud nebude revoluce založena na charakterech, kteří vidí ve veřejné službě službu bližním a kteří chtějí a umějí něco úspěšně organisovat, dotud bude i tato cesta cestou k velikému zklamání pro ty, kdo ji nastoupí.

Kdo připravuje násilnou revoluci?

Cestu k násilné revoluci nepřipravují hlavně ti, kteří nejvíc vědomě o to usilují, ale ti, kteří drží násilím zastaralé řády a pěstují ducha starých hospodářských a náboženských pověr. Mezitím v lidech roste pochybnost a nespokojenost, roste v nich revoluční duch. Ti pak, kteří skutečně revoluci provádějí, jen proto a jen tehdy ji mohou provésti, když pro ni byla připravena půda.

Kdysi lidé se dozvěděli jen co šlo od úst k uším přímo, a nespokojenost nebo pochybovačnost nebo nové poznatky a objevy šířily se pomalu. Svět, v kterém žil starověký člověk, a v kterém se mohl pohybovati, byl velmi malý a obmezený — ale věda nám dala tiskařské stroje, telegraf a telefon, poštu, železnice a parolodě, obecnou školu a umění se organisovat i přes hranice států.

To vše změnilo od základu mentalitu širokých mas. Bylo potřebí se vyrovnat. Leč co vidíme dnes? Dopravnictvím, technikou, organisací, vědecky žijeme ve dvacátém století, ale nábožensky žijeme dosud blízko věku kamenného, a politicky a sociálně nevyzuli jsme ještě docela botičky absolutismu, i když přebarveného na všelijaké ochrany a způsoby snesitelnějšího násilí.

Odmítám tedy podle svého dnešního poznání cestu násilné revoluce, zvláště dokud ji dělají sobci a lidé, kteří věří jen v hmotu a potlačují osobnost.

Odmítám právě tak a ještě snad více cestu požitkářskou, cestu lidí, kteří jsou sobci jiného druhu, kteří se pachtí jen po požitku a neuznávají ani obětí, ani vývoje a úsilí k vyšším metám ducha.

Vyšší cesta.

Zůstává cesta třetí, která se mi vidí býti jedině důstojnou člověka kulturního, sice pomalejší, ale jistější. Je to cesta, kterou, jak věřím, jednou nastoupí celé lidstvo, která však prozatím zůstává jen cestou těch, kteří se k ní sami vyvolí.

Je to výsledek nové a vyšší syntésy, vyššího zladění a zharmonisování osvobozených sil a mohutnosti lidského ducha. Je to vnitřní, duchovní uvolnění všeho, co bylo spoutáno pudovostí, dědičnými disposicemi, pochybenými sugescemi a vlivy pověr a špatných návyků. Je to vědomé ovládnutí všech sil snahových a citových v nás a řízení jich osvíceným

intelektem a svědomím. Tato cesta směřuje k plnému vyžití a uplatnění všeho, co je v životě krásného, dobrého a radostného — jak dalece lze toho dosáhnouti lepším poznáním a vlastním nebo společným úsilím bez ubližování někomu jinému.

To je jenom polovina, vlastně jen jedna stránka, která podmiňuje druhou, stejně nutnou a užitečnou, totiž, hlubší a opravdovější oddání se obecnému dobru lidstva. Především pak jest nám hleděti k společnosti, která je nejsnáze dosažitelná, to jest vlastní rodina; obec, v které bydlím; a národ, jehož jsem tvůrčí složkou.

Šel tudy člověk.

To znamená žíti, usilovati a umírati s vědomím, že kudy půjdu, zanechám stopu člověka, který byl člověkem. Byl bratrem, sestrou, přítelem, těšitelem, pomocníkem, organisátorem a služebníkem společného dobra.

To znamená organisovati společnost a politiku, průmysl, obchod a zemědělství, vzdělání a výcvik, ne jako dosud pro vládu silnějšího a chytřejšího nad slabším, pro získání majetku a moci jen pro sebe a bez ohledu na práva a potřeby druhých, ale pro získání hodnot a příležitostí a chutě a nadšení, jež by směřovalo k velkolepému osvobození každé lidské osobnosti, každého muže a ženy, kteří touto cestou chtějí kráčet.

Nová civilisace.

To znamená organisovati společnost k účasti každého muže a každé ženy a každého dítěte na tvoření nových hodnot a spravedlivého jich zpřístupnění. To znamená vytvořit příležitosti pro každého, aby vlastní zásluhou, prací a snahou dobýval klidně a souladně svoji hojnou účast na veškerém dobru, jež lidská společnost nabývá.

To znamená novou civilisaci: ne moci ale hodnot, civilisaci ne vybíjení nejlepších sil v štvaní jednoho proti druhému, ale v ušlechtilém závodění o krásu, štěstí, blaženost, o požitky rozumového, citového snahového podnikání a dobývání.

To znamená největší svobodu v mezích největší svobody všech ostatních. To znamená bratrství, založené na stejných příležitostech a na základě volného soutěžení se všemi ve všem, co je dobré, krásné a pravdivé.

Zřeknouti se boha?

Kdyby lidé se nedovedli zbavit a vědomě zřeknout pojmu boha, který někdy schvaloval válku, jak ji církve schvalovaly, který schvaloval otroctví, ba který přikazoval zabíjet, upalovat kacíře, to jest jinak smýšlející, jak ještě i bůh reformátorů činil, kdyby nedovedli se vědomě zřeknout pojmu boha, který chudobu u jedněch schvaloval a druhým dával hojnost, který žádal krev nevinného, aby ospravedlnil vinníky, atd. atd., pak by svět byl na tom lepší bez jakékoli víry v boha.

A kdyby měla dále trvat víra, která klášterní lenošení a modlení vynáší nad pilnou práci dělníka v továrně, která zanedbává všední život, aby mohla více upnouti pozornost k svým svátečním ceremoniím, která oslabuje vůli k zkrášlení a zužitkování přítomnosti, aby o tolik více mohla bájit o daleké budoucnosti — pak by lidem bylo lépe žíti bez víry.

Lidé už vlastně začínají žíti bez víry a bez boha, aniž by se stávali lepšími a šťastnějšími. Lidé už se vzdávají nadějí na dalekou budoucnost, aniž by získávali přítomnost, lidé už hledají náplň života mimo sebe ve všelijakých kejklech fantasie a vydražďování pudů. A když ani tu nenacházejí ukojení, upadají do šílenství, do zoufalství, do omrzelosti a zádumčivosti, do zlobivosti a mstivosti, do pohrdání duchovními hodnotami, a tak ztrácejí smysl pro vyšší požitky — ztrácejí smysl života vůbec.

Co z toho vyplývá? Zkrátka, že je špatný vzduch lepší než žádný, že je chudá polévka žádoucnější než hlad a zoufání, že staré náboženství bylo opravdu opiem, při kterém lidem na čas přestávalo bolet srdce a ukájeli svoji fantasii krásnými sny, v kterých okoušeli hojnost všeho, čeho se jim nedostávalo ve všedním životě.

Ale co dnes, kdy Olymp se starými bohy byl podemlet proudem nového vědeckého poznání?

To neznamená jeden lidský blud nahradit novým bludem, místo jednoho uspávacího prostředku vymyslet jiný — to znamená, co děláme v Svobodném bratrství: objevit nový, vyšší smysl života v souladu s osvíceným rozumem a svědomím, v souladu s nejspolehlivějšími výsledky vědeckého bádání.

A my, kteří jsme toto nové náboženství začali objevovat, náboženství pro všední život, náboženství bez pověr a klamů, poznáváme, že všechno, co bylo, muselo býti, že to byl zápas

lidské inteligence o hlubší vniknutí do tajů života, abychom vyzdvihli jeho krásy, jeho vznešenost, jeho božskou jiskřivost, jeho nevyčerpatelné bohatství.

Mohli bychom se právě tak ptáti, proč člověk tvořil prvé nástroje z kamene, proč hned nepoužil ocele. Proč bydlel v jeskyních a nestavěl hned krásná obydlí. Proč se kořil nemotorným hliněným bůžkům, a proč tak dlouho to trvalo než začal tušit moudrost a majestát, který se skrývá za všemi přírodními zákony? Proč se kořili měsíci a potom slunci, a proč hvězdy považovali za okénka do nebe?

Proč nemoce zažehnávali kouzly místo racionelního léčení?

Proč prvé hudební produkce byly tak odlišné od dnešních symfonických orchestrů?

Stojíme na rozhraní nové doby, tvoříme nové hodnoty, hledáme nové vyrovnání a nové nadšení, toužíme po nové společnosti, založené na lidskosti, na službě a bratrství.

Dříve postačilo v boha věřit a jej vyznávat — dnes přišla doba, kdy je třeba božskou jiskru v sobě rozkřesat a státi se vědomě, už ne ustrašeným otrokem tyranské představy boha, ale dělníkem božím, přítelem Nejvyššího, který v nás a s námi zápasí o vystoupení na vyšší úroveň lidskosti, o vnitřní svobodu a o lidské bratrství.

Poznámka vydavatelstva: Dr. Čapek přednáší pravidelně každý týden několikrát v Praze, nejméně 4.000 posluchačů, vždy na nová a zajímavá themata. Kdykoli však bývá žádán o uveřejnění tiskem svých přednášek, odpírá houževnatě, že nemá čas je upravovat pro tisk, že jeho poznámky jsou nedostatečným vyjádřením toho, co přednáší. Tímto omlouváme, že jeho přednášky nevydáváme častěji. —

N. F. Čapek:

Znovuzrození.

Kdyby bylo známo vše, co by každý mohl pochopiti o otázce znovuzrození, bylo by méně sebevražd, nebo co je sebevražda jiného, nežli že člověk neuměl se vysvléci ze starého smýšlení, zemříti duševně všemu, co ho otravovalo a vrodit se do jiné situace, v které by mohl dále snesitelně žíti a postupně i šťastně žíti?

Za poslední rok v samotné Praze skončily sebevraždou 193 osoby a 286 jiných se o sebevraždu pokusilo, ale byli včas zachráněni. V tom nejsou počítáni ti, které jsem já nebo

jiní od sebevraždy odvrátili. To je víc než devět osob týdně. A příčiny? Nerozuměli si, neuměli řídit a ovládat své city. Byly to příčiny veskrz duševní: nervosy, žaly, nesváry čili vzájemné si neporozumění, nešťastná láska.

Uměti se přerodit, to znamená: každou omrzelost životní a prázdnotu umět přeměnit na novou životní náplň, to znamená hráti na struny vlastní duše radostné písně života a uměti svoje nitro vždy znovu naladit do toniny, kterou si sami vyvolíme.

Chci nejprve upozorniti na fakt, že tu běží o veliký životní princip, na kterém jsou založeny zasvěcovací rity tajných společností a velkých náboženských systemů.

Vyskytuje se také v křesťanství pod jménem »znovuzrození a obrácení.« (Viz Ježíš k Nikodemovi: Ev. Jana 3, a Pavel Ef 4, 22-24 a jinde).

Kam může vésti církevnické neomylnictví vidíme také z toho, že církve vynášejí ideu znovuzrození jako něco, co mají v rozdílu od jiných, nekřesťanských náboženství, ba co víc, jedna církev se chlubí proti druhé, že ona má nebo objevila znovuzrození v rozdílu od jiných méně svatých a méně pravověrných církví. Jaká jest však skutečnost? Že se o znovuzrození v různých podobách vědělo dávno před Kristem a že i národové žijící dávno před Kolumbem v Americe je znali.

I to je zajímavé, že idea znovuzrození byla mezi všemi národy a náboženstvími vystavena zpovrchnění právě tak jako v křesťanství, jako v svobodném zednářství a jinde. A kdybychom my tuto velkou pravdu sebe dokonaleji znovuvzkřísili, jestli si nedáme pozor, zpovrchní i u nás v SB.

Proto kladu velký důraz na fakt, že ji probíráme bez pověr a příměsků, čistě vědecky a psychologicky, jako každý jiný zjev lidského života, a vždy znovu zdůrazňujeme, že se tu nejedná o nějaký magicky působící ritus, nýbrž o duševní zkušenost, kterou může a nemusí člověk prodělat. Jedná se o kus životního umění, a jestli se mu člověk dobře nenaučí, může vyjíti na prázdno i tenkrát, když myslí, že to nejlépe chytil za pravý konec.

Jedná se o umění krásně a plně žíti a toho nejvyššího dosahovati, co život na této zemi člověku poskytuje.

Nelze však tyto nejcennější věci dávati někomu jako medicinu po lžičkách nebo jako církevní ceremonie skrze nějaké říkání, vidění něčeho, nebo skrze účast na liturgii, nebo

skrze věření nějakým dogmatům: je potřebí při tom myslet a jednat, je potřebí to zkoušet a býti připraven i na počáteční nezdar, je potřebí trpělivosti, vytrvalosti, opravdovosti, upřímné snahy po dosáhnutí toho nejvyššího.

Abychom si uvědomili, jaký význam má otázka znovuzrození, jak hluboko je zakořeněna v lidské duši, jak ona vyjadřuje jeden z velkých božských principů tvůrčího života, je nutné, abychom si povšimli, jak stará a jak rozšířená je to idea, a jak přes to zůstávala zahalena rouškou velikého tajemství, takže jen nejvyspělejší z lidí ji dovedli plně zužitkovati.

Už staří Egypťané rádi si vyprávěli o ptáku fenix, který, když prý tuší, že se blíží jeho hodinka smrti, sbírá a snáší na hromádku dříví a vonné koření a zapálí to pohybem svých perutí, shoří a z vlastního popela znovu vzlétne jakoby nový fenix k novému životu.

Co je to jiného než krásný symbol něčeho, co mělo by býti v moci každého člověka v ohledu duševním: když se mu zmrzí jeho způsob života, když nemá již pro něj půvabu a krásy, aby jej uměl proměnit v život nový, hodnotný . . .

Idea znovuzrození symbolisována křtem byla známa před Kristem také Peršanům pod jménem Taurobolium. Badatel J. A. Macculoch praví, že »bohoslužba, jejíž součást tvořil křest, byla rozšířena po celé římské říši a místy byly objeveny pomníky, postavené jednotlivci z vděčnosti jako upomínky na dobu, kdy některý došel svého znovuzrození v Taurobolium.

Když křesťanství se začalo šířit v třetím a čtvrtém století, sv. Justin a Tertulián vyslovili se o tomto křtu pohanských Peršanů jako o vynálezu ďábla, kterým prý chtěl padělat svátosti křesťanů.

Na vlas stejně se vyslovili a také zlobili španělští kněží, když po objevení Ameriky šli obracet domorodce mexické na víru katolickou. Jejich domnění bylo, že ďábel dávno před objevením Ameriky si zašel do Ameriky a na posměch a na zlost Kristu Pánu že tam zavedl křest, jakožto padělek pravého křesťanského křtu. Formulka, které užívali pohanští Mexikáni při křtu byla tato: po namočení do vody pravil kněz: buď omyt, buď očištěn na každém místě, poznej dobro a vystříhej se všelikého zla, jež bylo s tebou od počátku světa, zlo, jež otec a matka k tobě připojili. Na to bylo dítě prohlášeno za obnovené a bylo mu dáno jméno.

Podobné ceremonie z dob předhistorických nacházíme u mnohých kmenů amerických, u Peruvianů, v Polynesii a také v Číně, Tibetu, Indii od dob nepamětných.

Nejen u dětí, ale právě tak často u dospělých nacházíme tyto zasvěcovací formy a vždy spojené s myšlenkou znovuzrození. Je známo, že duchovní život pravého Bramána, bez nejmenší souvislosti s ideemi křesťanskými, začíná ritem, jemuž se přikládá význam znovuzrození.

Také u starých Řeků, v době předkřesťanské, potkáváme se v helenských mysteriích s jistým druhem křtu, jemuž u zasvěcence předcházelo vyznání hříchů a vyznání víry. A jak vznešené bylo jejich poznání, jmenovitě v rozdílu od nízkých pojmů starohebrejských, vysvitá z hymny, která při takovém ritu byla zpívána, a která zní: »Jdi cestou pravou a pamatuj na jediného vládce světa. On je jediný, sám od sebe pochází, a jemu jedinému všichni ostatní vděčí své bytí. On působí skrze všechny, nebyl nikde spatřen smrtelnýma očima, sám však vidí každého.«

Takových dokladů bych mohl mnoho uvésti, jež by všechny svědčily, že od pravěku vyvíjelo se jedno jediné universální náboženství, které má své kořeny v božských hlubinách lidské bytosti a nepatří zvlášť žádné sektě, církvi, rase.

Mohl bych uvésti řadu mužů z dnešní doby, kteří, ač stáli mimo církve, toto znovuzrození prožili. Mezi nimi nejznámější je Tolstoj.

Mezi dnešními tak zvanými pohanskými národy, jichž je dosud na zemi převážná většina, najde se nejméně tolik zkreslování, zneužívání a zpovrchňování této idee jako mezi křesťany, ale najde se, a to chci zdůraznit, nejméně tolik opravdovosti jako mezi těmi nejlepšími z nás.

Staří se přibližovali k těmto věcem jako se přibližovali k blesku — viděli nejčastěji zvláštní nadpřirozené zjevení ve zjevech, které nám jsou přirozenou a samozřejmou částí našeho života. My máme dnes přístroje, kterými blesk rozkládáme a ovládáme a co nejlépe zužitkujeme nebo jej i sami vyrábíme. A podobně se přibližujeme k duševním stránkám našeho vlastního života: my je objevujeme, ovládáme, nebo i libovolně takové stavy si vytváříme, které podle názoru pověrečných lidí mohou býti vytvářeny jenom pomocí ceremonií, pověr a náboženského kouzelnictví. Jestli my něco podobného dokážeme bez pověr, musíme býti připraveni,

že nám řeknou, to že nás ďábel »ošulil« a dal nám nějaký padělek.

My však si budeme vědomi, že je jenom jeden život a že jsou jen jedny zákony, které za stejných okolností vždy stejně se uplatňují — a ten jeden život že je boží a je svatý, bez ohledu, jak mu lidé říkají a zač jej mají.

A ten život poznávat a ovládat a pokud je náš a v nás, jej zhodnotit — to budiž naší snahou.

Jest velký omyl se domnívati, že smrt je jediným východiskem z trapné nebo nesnesitelné situace. Jiným a tisíckráte rozumnějším východiskem je se znovuzrodit. Je také omyl se domnívati, že je k tomu potřebný jeden celý dlouhý život a potom teprve přirozenou smrtí těla, že člověk nastoupí cestu znovuzrození. Člověk může prožíti několik vtělení za jediný život v jediném těle.

Znám bratra, jehož stav tělesný i duševní byl tak nesnesitelný, že přes veškerou námahu z něho vyjít, neviděl žádného východiska a chtěl se zastřelit. Ale včas se dozvěděl o idei znovuzrození. Neužil jsem tenkrát slova znovuzrození, mluvil jsem o přeorientování se. On před tím viděl jen všechno to, co bylo mimo něj a usoudil, že celý svět vůkol něj by se musel změnit a potom že by byl pro něho snesitelným. A protože nemůže čekat, že se svět kolem něj přemění, usoudil, že nezbývá, než z toho světa odejít. Mně se však podařilo přivésti jej k poznání, že jest ještě jedno východisko z jeho situace, a to že jest, aby on se změnil. Popsal jsem v čem a jak by se mohl změnit — a on skutečně se změnil. A víte co mi potom řekl? Řekl, že mu to ani nepřipadá, jako by se on byl změnil, naopak, že se mu zdá, jakoby se bylo všechno kolem něho změnilo. A to je velká zkušenost. Tak to bývá vždy, jakmile se sami změníme, že vidíme kolem sebe jiný svět. Jako bychom měli jiné oči, jiné uši a jiné srdce.

Vzpomínám na jednu rodinu. Tam byly hádky na denním pořádku. Křik, nadávky, mračení, výčitky, pláč, i bouchání s věcmi: to vše se střídalo jedno s druhým. Příčina byla pokaždé jiná: jednou to byly děti, jindy peníze, po třetí jídlo nebo šaty a po čtvrté ani sami nevěděli jak to začlo. Bylo to k zoufání. Muž hledal útočiště v hospodě, žena u sousedek, děti na ulici. Tím se vše jen horšilo a stupňovalo: bylo méně peněz, méně dobré nálady a méně radosti z dětí. Muž jednou řekl: nejlépe to všechno postřílet a potom

sám sebe. A žena opět přemýšlela, že by mohla jednou nechat přes noc kohoutek od plynu otevřený a že by v uhelných plynech mohli usnout všichni nadobro.

Takovými způsoby už leckterá rodinná tragedie skončila. Ale zde bylo tomu jinak. Muž se změnil. Nebudu líčit, jak a co, ale stal se jiným člověkem. Znovu se zrodil.

A stalo se, čeho nečekal. Žena, když ho viděla klidného, laskavého, začala ho podezřívat, že si našel nějaké jiné potěšení a doma to zakrývá tou laskavostí. Začala na něho tím více dotírat, i děti proti němu navádět. Muž měl strašnou posici a protože byl v duchovním ohledu teprve novorozeněte, zapotácel a málem by si byl přece zoufal. Ale vytrval. Radil se se zkušenějšími, co dělat. Odpověď zněla: pokus se přivésti svoji ženu k lepšímu poznání.

A jinak to nešlo. Otec rodiny chce-li se přerodit, musí hned pamatovat na celou rodinu.

Nebudu vám líčit podrobněji, jak to šlo dál. Jen konečný výsledek vám povím. Tato rodina po různých překážkách a bojích se stala střediskem opravdové obrody v jistém okrsku, a nejen jednotlivé rodiny jim vděčí mnoho, ale zvláště mladí lidé, kteří tam našli svůj duchovní domov. Nenašel jsem tak hned lidí šťastnějších a spokojenějších nad tyto.

Nepopírám, že bída zaviňuje mnohé nesváry a neshody, ale právě tak jistě vím, že velmi často bývá bída nerozlučná od jiných stavů charakteru. Jsou jisté duševní stavy, které jsou bídě tak příznivé, jako vlhko houbě.

Tím ani v nejmenším nechci říci, že kdo má bídu, má špatný charakter, Bůh uchovej. Právě tak někdo nemusí býti už proto špatným charakterem, že nemá dost odvahy, ale ten nedostatek odvahy nebo prozíravosti mu může zatarasit cestu k většímu úspěchu v životě. A je možné, že by v sobě mohl více odvahy a prozíravosti vypěstit, kdyby k tomu věděl najít cestu.

Jsem přesvědčen, že není možno důležitost a potřebnost znovuzrození nebo duševního se přeorientování dost zdůraznit. Kdybych sebe důkladněji o tom pojednal, dokud si nejste plně vědomi velké důležitosti toho kroku, dosti se nevynasnažíte jej učinit. Zde běží o věci, kterým člověk nejsnáze porozumí když po nich silně zatouží. Proto v oněch starých zasvěcovacích mysteriích se předpokládalo, že každý kan-

didát byl dostatečně připraven a dosti dlouho po tom kroku toužil.

Slyšeli jste ode mne častokrát, že potlačováním pudů do podvědomí vzniká dlouhá řada nervových a jiných chorob, hlavně mravních nemocí a také seslabení charakteru, takže člověk se stává k životnímu zápasu o existenci méně schopným. Na druhé straně však jste slyšeli, že povolování pudům, tedy život nevázaný také není žádným ziskem, neboť způsobuje ztráty někdy ještě mnohem horší a osudnější, způsobuje mravní bezpáteřnost, duševní chaos.

Zůstává třetí cesta, která byla už několikrát vzpomenuta, a tou jest sebezhodnotnění. V tom je obsaženo to, čemu se říká znovuzrození, co jsem už také nazval přeorientování se a zreorganisování svého duševního života. Tuto činnost jsme také nazvali: býti inženýrem svých citů a svého štěstí.

Už jsme si také řekli, že cestou k sebezhodnotnění je vytvoření takového životního ideálu, v kterém by všechny naše pudy a tužby a skryté síly našly vhodného vyjádření. Ten ideál musí se státi tak živý a skutečný a blízký a praktický, že jej člověk může, abych tak řekl, obléci jako pracovní kazajku a cítí se v něm úplně doma.

Abych užil jiného obrazu, je to jako se stavbou rodinného domku. Dá to přemýšlení a plánování mezitím co člověk bydlí ve starém. A čím podrobněji člověk vše promyslí, čím více si dá záležet, tím lépe. Potom se kopou základy, staví se, a když je vše hotovo a připraveno, člověk se začne stěhovat a zařídí si všechno lepší a dokonalejší.

Něco velmi, velmi podobného se děje při budování nového duševního života, neboť i náš duševní život je hodně podobný domu, který však jsme si obyčejně sami nestavěli, obyčejně jsme si ho nechali slepit a sesmolit a sflikovat nejrozmanitějšími nesouladnými sugescemi. Něco jsme pochytli tu, něco tam, něco od mladých, jiné od starých, něco návykem, jiné z lásky; až vzrostla duševní budova, v které se valně necítíme.

A potom se vyskytne přečastý zjev, že někdo má třeba nádherný byt, ale uvnitř v duši psí boudu. Někdo má svůj pokoj vyzdoben krásnými uměleckými obrazy, všechno je malováno a sestaveno souladně, aby jedno k druhému se hodilo slohem, barvou a velikostí — ale v jeho duši je

duševní smetiště. A odtud ty neurozy a nervosy, odtud špatné nálady, odtud ta vnitřní kocovina, která tak mnohého už uvedla do zoufalství.

Ani nejinteligentnějším lidem nebylo dost známo, že náš duševní život není nějakým žalářem nebo mučírnou, ku které jsme přikováni a kde se nedá nic měnit, ale že jest schopen přestavby a přemodelování — že jsme pány svých nálad, svých duševních sil, svých ohromných schopností, které u velké většiny zůstávají víc než zpolovice nedotčenými.

Pozn. — Podrobnější pojednání o podstatě a způsobu znovuzrození najde čtenář ve spise: N. F. Čapek: „Rytmus tvůrčího života", v kapitolách o pitvě lidského „já"; a pod heslem „stupně vědomí".

Příroda evangeliem.

(Dr. Jindřich Uzel napsal velmi zajímavou knihu ›Příroda evangeliem‹ (Vyšla u B. Kočího v Praze). Probírá v ní všechny náboženské otázky i filosofické na základě studia přírody a věd přírodních. Dosud jsme ji celou neprostudovali, ale co jsme četli, nás velmi upoutalo. Autor nevyhýbá se ani tak choulostivým otázkám, jako je znovuvtělování. O tomto předmětu podáváme v následujícím některé statě ukázkou.)

Že jednotky hmoty stále trvají, jest vůbec nesporno. Duše, kterýmžto jménem též označujeme život, jest také jednotkou jako každá jiná, avšak ve vývoji pokročilou, totiž svých stavů si více nebo méně vědomou a jest tudíž také nepomíjející. Narozením tedy nevzniká a smrtí nezaniká.

Život (duše) jest to, co do buňky zárodečné vstupuje a z organismu při smrti tělesné vystupuje. Proč by se neměl tento organismu tolik prospěšný zjev opakovati? A opakování tohoto zjevu sluje r e i n k a r n a c e čili převtělování, neb z n o v u z r o z e n í. Nynější můj život jest totiž jen částí celého mého života v čase neomezeně trvajícího.

Kdo reinkarnaci nepřijímá, jen protože by musel rozeznávati dualisticky duši a tělo, jest na omylu, neboť duše může býti jak nahoře praveno, považována za jednotku světa právě takovou jako jiné, jenže ve vývoji pokročilou. Když jest hmotnost světa jen naším zdáním — a moderní fysika se k tomuto názoru vždy více kloní — jest tělo ve skutečnosti právě tak nehmotné jako duše.

Kdo reinkarnaci zavrhuje jen z toho důvodu, že by nemohl připustiti, že by se duše lidská reinkarnovala v tělech zvířecích, nebo zvířecí náhle v lidských, jest na omylu, neboť nelze toho ani vůbec připustiti rozumným obhájcem reinkarnace; příroda nezná takového skoku zpět.

Kdo by zavrhoval reinkarnaci, protože si na předešlý život nemůže vzpomenouti, ať považí, že si obyčejně ani na své sny z předešlé noci nemůže vzpomenouti, a že velmi mnoho ze svého vlastního života, zvláště z dob dětství, zapomněl úplně. Musí též uvážiti, že má nyní jiné tělo, jiný mozek. Ostatně každý z nás mívá někdy temný pocit, že se už ta neb ona událost s ním kdysi sběhla, ač ví jistě, že to nebylo v tomto životě. A případů, kdy lidé tvrdili a dokazovali, že si vzpomínají na výjevy z předcházejících životů, máme hojnost velikou. Že ten úkaz není všeobecný, jest zajisté moudré zařízení, neboť nač obírati a zdržovati se věcmi, jež se už změniti nedají?!

Při hospodářství na výsost racionelním, jaké panuje v přírodě, není myslitelno, že by kapitál duševní získaný během celého života organismu přicházel po jeho smrti nazmar, po případě se jen zachoval v jeho potomstvu v podobě disposice tělesné, kdež by třeba ani nenalezl příležitosti se uplatniti, ale jest srozumitelno, že mění se ve vlohy, čili t. zv. talent pro ten neb onen obor vědění, umění neb dovednosti, s kterým se pak lidé rodí. Podobně povaha (karakter) a vysoká úroveň morální bývají něco vrozeného a už okolnost, že se málo mění, nasvědčuje tomu, jak jsou hluboce zakořeněny. Jest nám pak jasno, proč výchova některých dítek je tak nesmírně obtížná, kdežto jiných je snadná, a že někdo se rodí jako samotář, kdežto jiný je společenský, aneb aspoň nakloněn k uzavírání přátelských svazků již jako dítě.

Není myslitelno, že by smrt byla náhlým utnutím naší činnosti duševní, že by energie životní náhle beze stopy zmizela a že by smrtí mohla býti zastavena naše tvůrčí mohutnost. Spíše je myslitelno, že zánik jednotlivého života jest jen jistou fází ve velkém existenčním koloběhu individua, jen následek změny ve světě vůbec panující, kterážto jest jednou ze základních jeho vlastností.

Trvání života organismu je doba jen zcela kratičká vzhledem k tomu, co svět ve své rozmanitosti poskytuje a nad to jsou síly organismu slabé a velmi málo vytrvalé, brzy umdlé-

vající. Reinkarnací však, touto krásnou ideou o věčném obrozování, se tento poměr vyrovnává, poněvadž dovoluje organismu úplněji vžíti se ve svět, sbírati četnější zkušenosti a uplatniti se za nejrůznějších poměrů a tak zdárně duševně se zdokonalovati.

Ježto jsme se přesvědčili o existenci spravedlnosti v řádu přírodním a o existenci zásady odplaty a ježto v životě jednotlivcově nejsou vždy jeho osudy v souhlasu s jeho činy, musíme hledati příčinu jeho nynějších osudů též v životech předcházejících, resp. následky očekávati v životech příštích a reinkarnaci považovati za výbornou příležitost se od viny očistiti.

Z téhož důvodu nelze vysvětliti si jinak různost osudů lidí od samého narození; kdežto totiž jedni rodí se v bídě, nemoci a tuposti duševní, oplývají jiní všemi příznivými podmínkami k nerušenému vývoji a jsou takto postaveni vedle sebe v boji konkurenčním.

Vysvětlil by se úkaz, proč děti těchže rodičů mají různé schopnosti, ba že někdy mají i dvojčata zcela různé schopnosti, neuplatňují-li se v těchto případech jen snad tělesné disposice dřívějších předků. Musíme smutný osud mrzáků, slepců, bláznů a blbců od narození považovati za oddůvodněný jejich minulostí.

Jak vysvětliti radost z práce, radost z úspěchu, touhu po vzdělávání se a poznávání jakož i touhu po spravedlnosti a čilý zájem člověka o všechny události až do samého konce života, kdyby smrtí byl všemu, všemu konec?

Jak snadno a radostně obětují lidé svoje zdraví ba život jiným, které milují neb nějakému účelu, o němž jsou přesvědčeni, že je vznešený. Toho by nebylo, kdyby hluboko v člověku netkvělo vědomí o nehynoucí jeho existenci. Obětaví jednotlivci by se byli dávno již bojem o život a plynoucím z něho přirozeným výběrem z lidstva vůbec vymýtili, takže by nadále ani více vznikati nemohli.

Vyvíjí-li se organismy od nižších forem k vyšším dle těla, pak je zajisté pravděpodobno, že se též vyvíjejí od nižších stupňů k vyšším jejich duše.

Byl-li jednou k tomu důvod, aby duše vstoupila do svazku s tělem živočicha neb rostliny, proč by mělo býti opakování toho zjevu vyloučeno?

Byl Ježíš zbožným?

Profesor Husovy evangelické fakulty Dr. Hromádka napsal do »Přítomnosti« článek, který se velmi zalíbil pražskému klerikálnímu večerníku, a také si jeho hlavní thési s chutí ocitoval. My jsme čtli článek s velkým politováním, že z českých evangelických kruhů vychází znovu nechtěný pokus náboženství jedněm ještě více znechutit a druhé v jejich zpátečnictví utvrdit.

Nejradostnější věcí na celém tomto pokusu je samým profesorem doznávaný fakt, že náboženství, jak on mu rozumí, je u nás v naprostém úpadku a že kromě něho samého a hloučku neznámých jednotlivců nikdo se k jeho názorům nehlásí. »Je jich maličko a žijí v ústraní« — píše profesor H.

Protože stojíme na opačném pólu a protože nám není lhostejno, na který oheň někdo přikládá polínka v ohledu kulturním, považujeme za vhodné, se o věci aspoň zde zmínit.

Mezi jiným napsal Dr. H.: »Nevěřím ve zbožnost bezcírkevní; náboženství bez kostry theologického myšlení a dogmatu jest prchavá nálada; víra bez konkretního projevu v aktech bohoslužebných jest pěna.« — »Církev — theologie — dogma — liturgie — toť vše p o d s t a t n á s l o ž k a křesťanské zbožnosti.«

Mohli bychom uvésti libovolný počet dokladů, že tento starožidovský, a také středověký, římskokatolický názor českého evangelického theologa byl už všemi moderními náboženskými mysliteli opuštěn, ale pro stručnost omezíme se na citát velmi umírněného a ve svých projevech nejvýš opatrného Dr. Žilky, děkana téže Husovy fakulty, který ve své loni vydané knize: »Dějiny novozákonní doby« píše (str 181): »Ježíš chápal, žil a hlásal jiný druh náboženství. Skoro všechno, co pro judaism bylo v náboženství podstatným a nejdůležitějším, totiž všechno ustálené, zevnější, formální, nemělo pro jeho náboženský život valného nebo dokonce žádného významu. U něho náboženství bylo osobním vztahem k Bohu a životem z Boha. Tento bezprostřední vztah dítěte k Otci nepotřeboval obřadních forem, lámal tradiční prvky, bořil vše, co časem ustrnulo v překážku osobního náboženství. Jeho náboženství bylo dynamické,

živé průbojné, hybné, pravý opak statického, hromadného, stádového rázu v náboženství judaistickém «

Kdo by s tímto vystižným popsáním Ježíšovy zbožnosti nesouhlasil! Známé je podobenství Ježíšovo o člověku, který na cestě z Jerusaléma do Jericha upadl mezi lotry. Šel okolo kněz, měl všechny Hromádkovy »podstatné složky zbožnosti« církev, theologii, dogma, liturgii, ale Ježíš v něm žádného nenalezl zalíbení. Šel okolo zraněného Samaritán a neprojevil ani jednu z oněch podstatných složek zbožnosti. Jenom zraněného se ujal a pomohl mu dle svých sil. To byl člověk, kterého si Ježíš oblíbil. A když mluví Ježíš o soudném dnu, kdy bude zbožnost lidí vážená, nic nevzpomíná o Hromádkových složkách, spíše je odmítá, ptá se jen na chování lidí, na jejich poměr navzájem.

Ježíš nejen smýšlením, ale ani svým konáním nic nejeví z oněch podstatných složek zbožnosti. Kdo chce tvrdit, že zanechal theologii a dogmata, že zakládal církev a konal s učedníky nějakou liturgii? Za jeho života byla v Palestině jen židovská náboženská obec a ta Ježíše vyloučila, zemřel tudíž Ježíš jako člověk bezkonfesní, bez církevních obřadů a bez theologie.

A co náš Hus? Církev katolická ho vyobcovala, evangelické církve ještě nebylo a ty kacířské náboženské společnosti zase neměly žádnou z oněch podstatných složek. Skonal tedy i náš Hus na hranici jako člověk bezkonfesní, mimo církev postavený, bez liturgie a bez uznané theologie a bez uznaných dogmat, nebo co je do dogmat, když nejsou pravá nebo uznaná církví?

Prof. H. jistě nemyslí jakákoli dogmata. Pokud z jeho spisů lze soudit, má na mysli pouze dogmata katolická a evangelická. A sotva také myslí na jinou liturgii než na římskou nebo evangelickou, nebo jim hodně příbuznou. Není přece liturgie jako liturgie, neboť i když bychom byli sebe liberálnější, přece se někde musíme zastavit a říci: »tohle už není žádná liturgie, ta už není tak liturgovatá, jako tyhle ostatní na této straně, až k těmto hranicím, které já zde vytyčuji.«

Kvékři, o jejichž náboženskosti jsme ještě nikdy neslyšeli vyslovit pochyby, rovněž propadli. Nemají ani jednu z podstatných složek Hromádkových. Stejný osud potkává všechny, kteří dnes z náboženských důvodů stojí mimo církve, protože

dle jejich přesvědčení se církve svým nejvlastnějším úkolům zpronevěřily.

Prof. H. píše také: »Mám i o náboženskosti Masarykově vážné pochybnosti«. Jak by ne, vždyť ve svém spise »V boji o náboženství« dovozuje Masaryk, že »ani církev a příslušenství k církvi není náboženstvím, náboženstvím není také kultus«. Jak by takový člověk mohl býti náboženským, i když my ostatní nepochybujeme, že náboženský vliv Masarykův stokrát přetrvá všechny Hromádkovy články.

Jestli někdo svoji zbožnost projevuje jen tím, jak žije a jak se vyrovnává uvnitř se sebou a se svým Bohem, to je prý pouhé hračkářství, to je pěna, to je prchavá nálada. Podstata zbožnosti není už v tom, jak člověk Bohu slouží v lidech, které vidí, neboť to není liturgie, dogma, církev, theologie. Podle Hromádky měli však podstatné složky křesťanské zbožnosti papežští inkvisitoři, neboť měli dogmata, podle kterých vraždili, měli liturgii, kterou své mučení a vraždění zahajovali a končili, měli také církev, v jejímž jménu kacíře hubili.

Nezavrhujeme vše, co pan profesor evangelické dogmatiky napsal. Má pravdu, že je u nás náboženství příliš zpolitisované. Sotva by někdo mohl tvrditi, že jsou to ryze náboženské důvody, které církev tak orthodoxní, k jaké patří pan profesor, sbližují s vysloveně protinábožensko Volnou Myšlenkou k boji proti nábožensky příbuzné církvi katolické, které jistě nikdo neupře, že by neměla theologii, dogmata a liturgii.

Také souhlasíme když píše: »Nestačí k poznání nějakého zjevu pouze to, co o něm jiní lidé povídají; je slušno a spravedlivo vyslechnout toho, kdo je jeho zástupcem a nositelem.« Dalo by se z toho předpokládat, že i sám autor se bude tímto naučením řídit, než ještě jednou bude psáti o některém zjevu náboženském, který nezná. —r—

President ~ odluka ~ církve.

President Masaryk znovu promluvil o potřebě odluky státu od církve v zájmu náboženství samého. Řekl:

»Jsem pro rozluku státu a církve, ale přimlouvám se pro tuto rozluku ne z antipatie proti náboženství, nýbrž naopak

v zájmu náboženství. Právě rozpad Rakouska musí každého myslícího člověka poučiti, že spojování církve a státu a zvláště podřizování církve politickým zájmům neprospívalo náboženství a církvi — církev nemohla zachránit Rakousko před rozpadem. Dějiny všech a zvláště katolických států ukazují, že všude v nové době rozluka státu a církve postupuje v různých formách. Nemůžeme se této všeobecné tendenci vymknouti. Vím, že církev, t. j. Vatikán, rozluku v žádném státě neuznal a neuzná, ale prakticky je možno tolerari posse. Snad by mohli v tomto směru křesťanské strany postavit positivní program. Samozřejmě znám nesnáze, které se tu vyskytují na př. v rodinném právu atd. Přes to považuji rozřešení úlohy bez t. zv. kulturního boje za žádoucí a možné.«

Římští katolíci už odpověděli, že rozluku nechtějí, a nic jiného se ani nedalo čekat. Oni nejen nechtějí odluku, ale usilují všemožně, aby církev stát cele ovládla a nejvyšší uznanou hlavou českého státu, aby byl papež v Římě. Ostatní církve prý si také rozluky nepřejí jinak než theoreticky — a prakticky se rozluka ovšem sama od sebe také neuskuteční.

Ozývají se hlasy, že jsme pro svobodu dosud neuzráli, že se nejprve musí u nás vyžíti všechno zpátečnictví, že je většina českého lidu příliš lhostejna ke kulturním ideálům, že zvítězí, kdo je rvavější, bezohlednější a má více peněz a organisačních schopností, a to prý je všechno na straně Říma. Lidé pokrokoví prý se budou věčně tříštit a navzájem podezřívat, a k vládě prý se už nedostanou, protože své dřívější moci užili jinak, než se očekávalo atd. Nevěříme tomu všemu, naopak věříme v zdravý smysl národa. Ale chvílemi je nám přece trochu smutno.

Reforma veřejné správy. Pan ministr financí v jedné ze svých skvělých řečí při jednání o rozpočtu v poslanecké sněmovně prohlásil, že veliké úspory jsou možny ve veřejné správě zjednodušením úředních úkonů. Nad touto řečí jsem se zamyslil. Kdypak asi někdo na to přijde, že je to trochu drahý luxus, aby spis ve správní službě vedle koncipienta podpisovalo **5** aprobantů, a že tato záslužná práce vyžaduje nejméně doby týdne, nežli se duševní dílo se stolu autorova

dostane do výpravny k opisu? — Nebo že na nějaké konferenci se učenci do krve několik hodin prou, má-li se užívati názvu „tabáčnická bouda", nebo „tabáční bouda", nebo „prodejna tabáku?" A výsledek se rovná pak nule. A také prohlašujeme za luxus, že — jak jsme četli — o otázkách radiotelegrafie a radiofonie rozhodují ministerstvo pošt, veřejných prací, obchodu, národní obrany, financí, školství, safra, skoro by bylo lépe a kratší říci, která ministerstva o nich nerozhodují . . . Nastačilo by jedno? A ještě všetečná otázka. Nejsou v těch ministerstvech telefony?

Český amerikanism. Továrník B. ve V. dopsal veliké továrně na automobily, aby mu poslala auto na zkoušku. Místo auta obdržel dopis, ve kterém továrna p. B. poučila, že jako renomovaná firma, požívající znamenité pověsti, zásadně aut na zkoušku nevysílá. — Pan B. dopsal zastupitelství cizozemské firmy „světové". Ve třech dnech přijela do V. tři auta této firmy, a vůz, který se továrníkovi zamlouval, byl mu k disposici i se šoférem plný týden bez závazku ke koupi, aby mohl vyzkoušeti podrobně jeho funkci a vlastnosti. Nuže, uhádnete, od koho p. B. koupil? — Brzy na to byla v novinách úvaha o poklesu odbytu v automobilním průmyslu československém.

Jest nám útěchou, že jinde není lépe? Četli jsme tyto dny v novinách, že se alpinista střítil nešťastnou náhodou s vrcholu hory na svah, jenž jest již na území cizího státu. Potlučeného dopravili do nemocnice; tam se odebrala policie a prohlásila turistu za zatčena, ježto si zapomněl k svému pádu opatřiti pas. Tážeme se, kdy kultura srdce pokročí tak daleko, aby se tupý, bezduchý byrokratism (národní i mezinárodní) neprohřešoval na nejzákladnějších zásadách zdravého rozumu a aby neposkvrňoval čest státu, který vydržuje lidi, kteří se dopouštějí takových hříchů proti duchu svatému?

Nižší kultura. V době, kdy usilujeme o mír mezi národy, o přátelské styky a spolužití lidí i z končin nejvzdálenějších, existuje organisace, ku které náležejí téměř všechny státy světa, ve kterých uznali potřebu kultury. Je to „světový spolek poštovní" se sídlem v Ženevě. Tento světový spolek pořádá kongresy, na kterých se rokuje, a jenž se usnáší o pravidlech mezinárodní poštovní dopravy. Členové tohoto spolku vy-

měňují si písemně názory i mimo kongresy, pořádají ankety atd. Nedávno se jedna poštovní správa obrátila na jiné s dotazem: čím (jakými předpisy a pravidly) se řídíte, rozhodujíce o té a té otázce? Odpověď poštovní správy státu méně kulturního v Tichém oceánu zněla: „z d r a v ý m r o z u m e m".

Informace k čís. 2. Továrník B. ve V. je továrník Bednář ve Vamberce a firma, která mu tak odpověděla, je Laurin a Klement (nyní Škodovka) v Ml. Boleslavě. Cizozemská firma je italská firma „Fiat". K čís. 4. Poštovní správa, která tak odpověděla, je pošt. spr. siamská. Dotazující se správa **ne**byli jsme my!

Co četl pokrokový Čech o rozluce v novinách. Roku 1919 tučnými písmeny v úvodnících: „Prvým krokem našeho republikánského zákonodárství musí být nekompromisní rozluka státu a církve!" V roce 1920 slibovaly titulky článků: „Budeme řešit otázku rozluky církve a státu." V roce 1921 ptaly se noviny netrpělivě: „Co bude s rozlukou?" — Rok na to zmizely články o rozluce z novin; jen tu a tam petitová notička ptala se nesměle: „Nebude rozluky státu a církve?" V roce 1925 zaměnilo se slovo rozluka za méně radikální: Úprava státu a církve. V roce 1925 opět v úvodnících objevila se otázka: „Úprava státu a církve bude se řešit konkordátem?" V prosinci roku devatenáctistéhodvacátéhošestého, po osmi letech od podepsání washingtonské deklarace prvními představiteli našeho státu, v níž na třetím místě zdůrazňuje se úplná rozluka státu a církve, dočítá se český člověk v novinách: „Rozluka pohřbena — hrozí konkordát". Pěkná bilance české pokrokovosti! — —ž—

Kouzlo osobnosti. Není nad osobní kouzlo velkého muže, a není druhé knihy, která by nám Komenského tak lidsky intimně přibližovala, jako právě vyšlá kniha R. J. Vonky: „Ženy ze života a díla Jana Amosa Komenského".

Zlatá kniha Svobodného bratrstvi. Příštím rokem na jaře bude tomu pět let, co bylo zakládáno v Praze Svobodné bratrství. Br. Stahl, pošt. inspektor v Praze a ses. Kozáková, odb. učitelka v. v. v Radošovicích darovali nám tu zlatou knihu. Má velmi krásnou uměleckou vazbu, jsou v ní listy pergamenové a bude celá psána zlatým perem a místo inkoustu bude také roztavené, živé zlato. Totiž dobře si rozu-

mějme: v těch prvých našich začátcích lecos se událo krásného a nezapomenutelného, zvláště když to porovnáme s dalším vývojem do dnešních, tehdy netušených rozměrů. Jak malé a milé to byly začátky. A my bychom rádi něco z toho zachytili, pokud to ještě žije ve vzpomínkách prvých účastníků. A to bude tím zlatem v naší zlaté knize. Dobré věci se rychle zapomínají, a než se zapomenou, buďtež zaznamenány na paměť budoucím budovatelům Svobodného bratrství. Nemusíme však ty začátky příliš obmezit. Vždyť ani období celých pěti let není tak dlouhé vzhledem k staletím, do kterých bude Svobodné bratrství vyrůstat. Budiž toto vyzváním všem, kteří něco pěkného zažili, aby to stručně od srdce teplé napsali a br. Čapkovi dodali. Je přirozené, že i peněžité příspěvky s jakýmkoli věnováním, jež k nim bylo připojeno, budou zaznamenány také zde. A kdo chce něco doplnit, má k tomu právě ještě čas.

Naši prvi studenti. Jak to přišlo tak to přišlo, kalifornská unitářská universita stala se prvou studijní stanicí našich prvých studentů, ačkoli je nejvzdálenější a byly a jsou nám otevřeny mnohem bližší vysoké školy: oxfordská v Anglii, chicagská a jiné. Dr. Wilbour, president oné kalifornské školy v Berkeley u San Franciska, je velikým ctitelem českého národa, byl loni v Praze — a tak to přišlo. Škola v Berkeley je v spojení s velkou universitou v San Francisku a jsou tam neobyčejné příležitosti pro všestranné moderní vzdělání k vůdcovství a rádcovství, jak je v Svobodném bratrství potřebujeme. Hodně odlišné prostředí je o tolik užitečnější, že naučí člověka dívati se na svět s větším rozhledem a porozuměním. Br. Karel Hašpl získal dobré všeobecné vzdělání v Čechách, a když se seznámil se Svobodným bratrstvím, byl úředníkem banky Slavie. Stal se ihnem členem skutečně činným, neboť kde bylo co udělat, tam jste ho našli. Měl v bance jednoduchou frekvenci a po úředních hodinách viděli jste ho denně dobrovolně „zapřaženého“ v sekretariátu Svobodného bratrství někdy až do noci. Mezitím práce se hromadila, dobrovolná výpomoc nestačila, a tak jsme požádali br. Hašpla, aby se té práci věnoval cele. A od té doby jsme viděli br. Hašpla všude, kde jen bylo možno „se vpíchnout“ a pracovat. Učil v Nedělní škole, pracoval mezi mládeží, vedl účetnictví a pokladní záležitosti, začal psát a tisknout časopis pro děti Nedělní školy, oběhával redakce, konal jiné rozmanité pochůzky, topil a zametal, vytvořil přednáškovou stanici v Kobylisích, kam pravidelně týdně dojížděl — a místo, aby nám práce ubral, ještě si všelijakých prací navymýšlel, takže jsme byli nuceni volati druhého bratra k celodenní práci, br. Václava Žižku. A když oba měli plné ruce práce a jevila se potřeba aspoň dvou dalších pomocníků, milý br. Hašpl frrrrnk a do Kalifornie!

Kromě všeho br. Žižka založil velikou a velmi úspěšnou práci v Nymburce, kterou samostatně vede, ale náhrady za br. Hašpla dosud jsme nenašli. Tak jsem vlastně chtěl psát o našich prvých studentech a zatím píši o našich těžkostech a o přetíženosti prací. Br. Karel Hašpl je tedy naším prvým studentem, kterého vyslalo Svobodné bratrství do ciziny na studie a na zkušenou. Píše, že se mu tam náramně líbí, má prvý semester za sebou a obstál dobře při zkouškách. Dostal prý 56 otázek a všechny zodpověděl — ovšem nepíše jak, myslíme však, že dobře. Líbí se mu, že profesoři nejsou tak učiteli v běžném smyslu, jako více pomocníky při studiu. Učí žáky, jak se učit, jak samostatně bádat a určitý předmět ovládnout. Větší kladou důraz na porozumění věci než na umění z paměti. Počínaje Novým rokem nastupuje jako regulární student na téže universitě Bohdana Čapková, nejstarší dcera Dr. N. F. Čapka, aby se připravovala na tutéž práci, jako br. Hašpl, neboť v Svobodném bratrství jsou ženy s muži rovnoprávny v každém ohledu. Bohdana Čapková byla absolventkou brněnské Vesny, potom studovala v New Yorku, absolvovala knihovnickou školu a byla nějaký čas knihovnicí v New-yorkské městské knihovně s českým oddělením. V roku 1924 vzala si dovolenou na rok, kterou pak prodloužila na další rok a účastnila se horlivě práce v SB. v Praze, při tom vyučovala angličtině a studovala českou literaturu na universitě. Její touhou bylo od malička následovati svého otce a věnovati se podobné kulturní práci. Proto uvítala s jásotem příležitost, která se jí po druhé již naskytla k přípravnému studiu. Po prvé vzdala se nabízeného stipendia ve prospěch někoho, o kom myslela, že by měl míti přednost. Máme tudíž dva studenty v cizině, mezitím co se ohlížíme po nových dělnících, kteří by vstoupili na tuto vinici boží a lidskou. Kdo bude následovat?

V roce 2.000. Podle Labadiého elektřina ovládne všechna vozidla, automobily, lodi, letadla. Jejich vrtule se bude moci točiti osm dní bez zastávky, tolik pohonné síly bude ukryto v lehkém akumulátoru. Letadlo bude moci létati ve výši až 15.000 m rychlostí 1.000 km za hodinu. V helikoptéře si bude moci každý vylétnouti třeba na Gaurisankar (Everest) 9.000 m zvýší. Na severní točnu budou lidé jezditi na „letní byt" v lehkém oděvu, zahřívaném elektřinou z akumulátoru. Automobil a letadlo se stanou tak obyčejnými, jako je dnes kolo. Následek toho bude zánik velkoměst, lépe, rozložení dnešních velkoměst široko daleko na venkov, takže rozdíl mezi tímto a městem zmizí. Průmysl se bude decentralisovati. Vidění do dálky (televise) bude dávno rozřešeno. Sedíce pohodlně doma, budou naši pravnuci viděti před sebou a slyšeti celý širošírý svět. Lokomotivy ze drah zmizí. Každý vůz bude jezditi sám a automaticky. Do jeho elektrického zařízení se prostě vsune různě

perforovaná destička (jako je patrona u jocquardských stavů) a vůz pojede bez průvodčího tratí na destičce „předepsanou“ (vyraženou.) Vždyť už pro rok 1930 se taková automatická doprava chystá na podzemní nákladní dráze v New Yorku (projekt Loughridgův). Dost možná, že se tyto věci uskuteční ještě mnohem dříve. Otázkou je, zdali lidstvo vyroste k těmto výšinám kultury také duševně, aby lepší ovládnutí přírodních sil znamenalo více bratrství a svobody mezi lidmi a zmírnění zápasů o holou existenci. Aby se tak stalo, musí místo starých církví, které tak daleko za dnešní kulturou zůstaly pozadu, tvořiti se duchovní organisace pro lepší poznávání a ovládnutí duševních sil v člověku a v lidské společnosti tak, aby úměrně k vnější kultuře rostla také kultura vnitřní.

Pětihodinovou dobu pracovní zavedla Ford—Motor—Company v Detroitu v Americe. Zatím co u nás štěžují si zaměstnavatelé na 8hodinovou pracovní dobu, Ford vynalézaje stále nové methody výrobní, snižuje pracovní dobu na minimum.

Otisky palců. Do nedávna užívalo se doktyloskopie pouze k zjištění zločinců a podezřelých lidí. Avšak i k identifikaci dobrých občanů poskytuje doktyloskopie nejlepší prostředek. Skutečně také ve Spojených státech některé velké banky vyžadují nyní otisky palců vedle podpisu na šeku od majitelů kont. V některých jihoamerických státech, na př. v Argentině, zavedeny jsou všeobecně průkazné legitimace, které musejí býti opatřeny otiskem majitelových palců. Není to újmou pro čest majitele, ale ochranou pro slušné občany. Podpis dá se falšovati, ne však otisk palce, neboť není dvou lidí, kteří by měli stejný otisk svých prstů. V New Yorku má policie otisky palců od 700.000 lidí mezi nimiž jsou nejen zločinci a lidé podezřelí, ale i majitelé zbrojních lístků, automobilových legitimací, příslušníků policie, hasičstva, jakož i všichni poštovní úředníci z New Yorku a Brooklynu. „Vesmír“.

Případ ze soudní síně. Porodní asistentka byla žalována, že prý zavinila nečistotou smrt rodičky, která slehla. Ta hájila se poukazem na to, v jakém nepořádku a špíně ležela matka. Líčí poměry. Rodička nemá na sobě čistého prádla. Vedle v lavoře je popel. Byt zanesený pytly, hadry, prachem a maličká okna zabedněna, že je nelze otevřít. Soud musil připustit, že není vyloučeno, že otrava nevznikla nečistým prádlem rodičky, po případě tak, že by si sama svýma rukama otravu přivodila. Soudní referent dodává: „Kdyby se lidem přednášelo více o čistotě, o spořádané životosprávě, o zdraví a o hygieně a méně o politických thesích, pak by to demokracii ve státě více prospělo a jedna pořádně vydrhnutá a vymytá kuchyň by nadělala více užitku, než deset agitačních a sensačních brožur politických.“ Schvalujeme.

Pověry při narození dítka. V Národopisném věstníku popisuje Fr. Bělař některé zvyky a pověry při narození dítěte jak se ještě dnes udržují mezi Slováky v okolí Trnavy. Žena rodící nový život, musí roditi v úplné tmě, aby zlí duchové neměli nad ní žádné moci. Zahalena je „koutnicí" — leží v „kútoch" až do úvodu. Když se dítko narodí, porodní babička je vezme a okoupe. Otec hodí do vody, v které se má dítě koupat, několik kovových mincí, aby prý bylo bohaté. Někde též zachovává se zvyk, že otec synovi po narození určuje jeho budoucí zaměstnání. Dá přinésti sekyru, položí ji nad hlavu novorozeněti, když chce mít ze syna truhláře, nebo tesaře. Jindy tak činí s vidlemi, když chce mít syna hospodářem, nebo čapor (pastýřskou hůl), aby byl pastýřem. Při koupeli povstává matka z postele a výslovně žádá babičku, aby dítku stiskla silně rukama hlavičku. Potom dávají hlavičku dítěte do čepce, který silně stáhnou. Dělají to proto, aby dítko nemělo velkou hlavu, neboť věří, že člověk s velkou hlavou je hloupý! Pověrou také je, že se dítku nesmí dáti jméno dospělé osoby nebo dítka, které s tím jménem umřelo. Věří se, že zemřelý přijde si do dvou let pro dítě, které nese jeho jméno. — Kolik práce bude potřebí, než náš slovenský lid prohlédne a upustí od těchto pověr, které jsou spíše ke škodě než ku prospěchu dítěte, než bude hledat ty nejlepší způsoby jak z dítěte vychovat zdravého, harmonického člověka.

Sjednocení křesťanských církví ve víře a církevním zřízení připravuje už od roku 1920 zvláštní církevní komise, která svolává na rok 1927 světovou církevní konferenci do Lausanu. V rozdílu od konference štokholmské, má být tato výlučně církevní a má sjednotiti jednotlivé církve i po stránce věroučné. Kongres bude obeslán 500 zástupci církví pravoslavných a evangelických mimo zástupce církve katolické, která ač pozvána, pozváni nepřijala. Benedikt XV. byv pozván k předběžným předporadám již v r. 1919 odpověděl, „že podniku přináší vstříc srdečný zájem, že však učení církve římské o viditelné jednotě církve je již všeobecně známo a proto účast na takové konferenci nemůže přijíti v úvahu". — Lausanská konference bude první od dob historického rozkolu církve na církev západní i východní, kde se sejdou reformovaní západníci (evangelíci) s pravoslavnými, aby jednali o splynutí v jedinou církev křesťanskou. Snahy křesťanských církví po sjednocení jsou pro dnešní dobu velmi charakteristické. —

„Knihovny a jiné pitomosti". Spisovatel Jaroslav Durych založil nedávno pro hlásání svých katolicko-modernistických nápadů čtrnáctidenník „Rozmach" pro politiku a národní kulturu. Ale to, co napsal do pátého čísla tohoto listu, svědčí o malé kulturnosti páně spisovatelově: „Lid chce chléb, obživu, pokoj a teplo a páni dávají raději rozluku,

osvětu, knihovny a jiné pitomosti". — Dvě věci jsou na tom podivné. Především, že to napsal spisovatel, za druhé člověk, který se prohlašuje za stoupence toho, který řekl: „Ne samým chlebem živ jest člověk". —

Co zmůže píle. František Hoza z Těžekovic, bývalý dělník vítkovických železáren, udělal letos v Opavě zkoušku dospělosti s vyznamenáním. Jako 17tiletý hoch nastoupil za války vojenskou službu. Po převratě absolvoval zkoušky z měšť. školy, pak studoval, a nyní bude učitelem. Hozovi je nyní 27 let. Píle, vytrvalost a umění užívat svůj čas, jsou stupně, které vedou k vrcholu lidských úspěchů a splnění všech přání.

Vzbuzuje mi to úsměv, slyším-li reklamovat nesmrtelnost pro katolicism, nebo protestantism, nebo pro některé minulé interpretace křesťanství. Jakoby lidský duch se byl vyčerpal v mladistvých pokusech, nebo jakoby lidé jedné nebo několika generací mohli spoutat úsilí lidského myšlení a cítění pro vždy. W. E. Channing.

Povolání a délka života. Podle statistických výzkumů vykazují největší úmrtnost hostinští. Také zámečníci, obuvníci a krejčí nevynikají délkou života. Zajímavé je, že úmrtnost lékařů je mnohem větší než tak mnohých jiných povolání. Nejdelšího věku se dožívají zahradníci.

Nedostatek duševní rovnováhy bývá často příčinou tělesných poruch. Je celá řada nemocí, které mají svůj původ v povaze. V takovém případě změnit povahu znamená uzdravení.

Podíl na půdě. Pro ohromný počet občanů značí slovo vlast majetek výhradně duševní, který nelze nikde vyměřit. Těch pak, kteří v Čechách vlastní aspoň malý ždibec půdy, asi půl hektaru nebo méně, je na 373,273. Všichni tito vlastní dohromady 50,439 hektarů. Trochu výhodnější poměr vykazují fary, kláštery a kapituly. Jistých sedm duchovních správ v Čechách vlastní na příklad 56.395 hektarů. Pražská diecése 23.069 ha. Podle evangelického rčení: „Kdo má, bude mu dáno", je tudíž přirozené, že máme ještě kongruu a že kromě toho má každý věřící příležitost k mimořádným příspěvkům.

LITERATURA.

Státní nakladatelství v Praze. Boh. Němec: „Neviditelné bytosti". 192 stran, cena Kč 7·50. Nejvýš potřebná kniha. Poučuje nás o málo známém světě nejmenších živých bytostí, jmenovitě mikrobů, kterých na miliony do sebe denně vdechujeme. Každá z 16 kapitol je velmi poučná. Zvláště budiž poukázáno, jak nebezpečné pro zdraví jsou nedostatečně větrané místnosti.

H. Traub: „Naše politické dějiny". 155 stran. Cena Kč 7·50. Význam knihy jest už dán jejím titulem.

Nákladem „Sfinx“ (B. Janda) v Praze. - Kurt Kaufmann: „Duševní pracovník“. Technika duševní práce. Způsob tvůrčího myšlení. Přeložil V. O. Seifert. Cena Kč 12·—.

Dr. F. Pelikán a Dr. B. Dratvová: „Logika“. Škola vševědná. Je to vědecká příručka, psaná pro všechny, kteří chtějí poznati zákony správného myšlení. Mnoho lidí mívá ve zvyku říkati: „to je logické“, aniž by měli potuchy o logice. Kdyby mezi lidmi bylo více logického myšlení, bylo by méně pověr, méně klepů a snad i méně trápení.

Nakladatel C. H. Höschl v Klatovech. - Kristoslav Přímý: „Věda o dechu a vědomí duše“. Stran 124. Cena Kč 15·—.

Českobratrský farní úřad u Salvatora v Praze. - **Stanislav Čapek: „Po cestách božích“.** Historický nástin zjevení, náboženského poznání a vývoj Království Božího. Stran 152. Cena Kč 9·80. Kniha zůstává státi na starých, z moderního náboženského myšlení vyřazených kolejích protestantského orthodoxismu. Podle autora „Izraelité ze všech národů starověku v poznání Boha nejdále dospěli.“ Židovská svatá písma jsou mu základem a smyslem všeho náboženského poznání. Z moderních náboženských zjevů vzpomíná i docela bezvýznamných, jen když stojí na půdě „božího zjevení“ národu izraelského, a nezná zjevů sebe význačnějších, které bible plně neuznávají.

Důležité upozornění.

P. T. předplatitelům „Cest a cílů“, členům a příznivcům Svobodného bratrstvi.

Širší výbor Svobodného bratrstvi, jednaje 26. listopadu t. r. o finančních a hospodářských otázkách SB a o organisaci, placení a kvitování příspěvků a darů, uznal za nutné upozorniti všechny, **kdož odebírají „Cesty a cíle“, i kdo přispívají na účely SB,** že výboru velmi **usnadní evidenci** a tím také administrativní, účetní a pokladní práce, jestliže:

1. **platíce předplatné na „Cesty a cíle“** (ročně 12 Kč, pololetně 6 Kč) poštovním úřadem šekovým, **použijí jen složních lístků s předtiskem: Dr. Norbert**

F. Čapek, „Unitaria“, knihkupectví a nakladatelství, Praha č. 21321;

2. **zasílajíce příspěvky** (členské, dobrovolné příspěvky, příspěvky na dům) **a dary** poštovním úřadem šekovým, **použijí jen složních lístků s předtiskem: „Společnost Svobodného bratrství“,** Praha č. 29997, a na horním okraji prostřední části složního lístku (jenž má nápis **„Složenka“**) **poznamenají** jedním, nanejvýše třemi slovy účel, na který peníze zasílají, na př : „dům“, „příspěvek na 1926“ a pod.;

3. **platíce přímo osobně předplatné a příspěvky** (ve schůzích, v přednáškách, v Unitarii, v sekretariátě) **použijí jen obálek** k tomu konci pořízených, které jim na požádání vydá některý z činovníků, a **na tuto obálku** napíší: **částku,** kterou do ní vkládají, **účel,** ku kterému ji platí (na př. „předplatné na ‚Cesty a cíle‘ na r. 1927, příspěvek za I. čtvrtletí 1927, příspěvek na dům“), dále **plné jméno** (jméno a příjmení) a **adresu.** Obálku nechť vloží do skříňky, jež bude připravena, neb odevzdá známým činovníkům SB. Z uzavřené skříňky (pokladny) vybírá peníze jen br. pokladník za přítomnosti svědka.

Budete-li se těmito pravidly říditi, ušetříte nám mnoho práce a zabráníte omylům.

Pamatujte také, že posíláte-li nebo platíte-li bez poznámky okrouhlé částky, zúčtujeme je zpravidla jen jako příspěvky, třeba že se snad domníváte, že části peněz (6 Kč, 12 Kč), použijeme na předplatné. Proto určete vždy sami poznámkou, na jaký účel peníze máme zúčtovati.

Počátkem roku 1927 budou vydávány a rozesílány stvrzenky na všechny dary a příspěvky za léta 1924, 1925 a 1926, jestliže si platící výslovně nevymínili, aby jim peníze nebyly kvitovány. **Každou nesrovnalost nebo pochybnost sdělte s námi co nejdříve písemně!**

Žádáme snažně, aby **všichni odběratelé „Cest a cílů“ vyrovnali co nejdříve dlužné předplatné** a zaslali předplatné na nový ročník. Nedoplatky činí veliké sumy a **zbytečně** nám působí starosti a přidělávají práci, kterou bychom mohli vynaložiti na užitečnější věci! Stahl.

Tiskl K. Mašín, Kladno, Poděbradova. - Nakladatel Norbert F. Čapek.